סופי בולט

דו"ח מאת משה שטן -
נציג ראש הממשלה בהנהלת
הבתים. שנת הלימודים תשכ"ט, דת
החינוך העברי, שנת 50 לעצמאות
מדינת ישראל דבר השנתים.
1969 - 1968

12

שם תיק: דו"חות משה שטון
מזהה פיזי א-7045/12
מזהה פריט: 000vzq7
כתובת: 3-312-5-8-4
תאריך הדפסה 09/06/2016

א

7045/402

43/4

מדינת ישראל
ארכיון המדינה

א

7045/12
43.4

12

משרד ראש הממשלה

ירושלים, ב' בחשון תשכ"ט
24 באוקטובר 1968

סודי ביותר

א ל: ראש הממשלה

מאת: משה שרון

אדוני ראש הממשלה,

... ר"ב דין וחשבון על שיחה נוספת שקיימתי עם
וולייד שקעה, בה מסרתי לו תשובת רוה"מ לשאלותיו
בשיחתנו הקודמת.

בעקבות שיחה זו עומד שקעה לצאת לבירות ביום
ששי זה.

בכבוד רב,

מ. שרון

סודי ביותר

23.10.68

שיחה עם ווליד שקעת
(מלון המלך דוד).

הזמנתי את ווליד שקעת כדי למסור לו תגובת רוה"מ לשיחתנו האחרונה בה הציע ווליד לצאת לבירות כדי להתיעץ שם עם אישים מלשתינאיים, בקשר למו"מ עם ישראל המוצע על-ידו.

אמרתי לווליד שעמדתנו לא השתנתה, היינו: אם יריב משלחת מבני הגדה למו"מ סודי לשלום עמנו - נהיה מוכנים לדון עם משלחת זו על שתרונות שלום. הוא רשאי להתיעץ עם כל איש בעולם וענין זה איננו מעניין ואיננו מחייב אותנו. אנו נדון עם משלחת מהגדה ותו לא. אם הוא מוכן להציג רשימת המשלחת היום, מחר, בעוד חודש או חודשיים - נדון ברשימה כאשר יציג אותה.

אשר שהוא "מקבל בהחלט עמדה זו"; "בעצם התיעצויותיו עם חבריו בתו"ל, היתן עניינו האישי ואיננו מחייב את בלעדיו. הוא טיפר לי "באופן אישי ופרטי" על הצעדים שבדעתו לעשות ותו לא. תשובת רוה"מ בהחלט מספקת אותו ומאשרת לו להמשיך ביוזמתו. מטרתו היא להגיע למצב בו יוכל לפתוח בדיאלוג ביניינו לבין כמה ממנהיגיה החשובים של הגדה. אין הוא יודע מה ייצא מהדיאלוג. אם הדבר יכשל - לא העסיר שום צד דבר. אם ייצא מזה משהו, הרי נגיע לדבר חשוב וגדול. ימכן אף שהדיאלוג יתמשך; עצם הברור ועצם הנסיון הכנה של שני הצדדים למצות את האפשרויות תוך חלופי דעות חופשיים וכנים, היגם מאמץ שראוי לעשותו".

סיפר שהיה ויכוח בינו לבין חמדי כנעאן בקשר לדרך הפעולה. חמדי חייב הקמת המשלחת בראש ובראשונה ורק את"כ התיעצות עם הגורמים הנמצאים בחוץ. הוא טען שאפילו הקמת משלחת ללא התיעצות מוקדמת תכמים את המשלחת בעיני היושבים בחוץ שיטענו שמשלחת שהורכבה בתנאי כיבוש, היגו דבר פגום בשלעצמו. יתר-על-כן - חמדי היה בעד צירוף תכמת אל-מסרי למשלחת, בעוד שווליד היה נגד.

הוא, ווליד, בעד הקמת מדינה פלשתינאית, עצמאית, ריבונית וסכובדת. תכמת בעד החזרת ששתים לירדן. בויכוח שהיה לא מזמן בין ווליד לבין חכמת, ויכוח שהתנהל על רקע השמועות של הסכם קרוב בין ישראל לירדן, אמר ווליד לחכמת: אם תסוג ישראל מהששתים ותחזירם לירדן, אהיה הראשון שיעמוד על הגשר ויפעל לשניעת שובם של הירדנים לגדה. מספיקות עשרים שנות אפוטרופסות. אין בכוחנו לגרש את הישראלים, אך יש בכוחנו למנוע, אפילו בנשק, את הירדנים פלחזור לגדה זו שאיננה שייכת לחס. גם עבר הירדן מזרחה איננה שייכת לבדווים. אך לא על הדור הזה לגמור כל המלאכה. אני בעד אחוד העולם הערבי ואולי יבוא יום דבר התאחד המדינה הפלשתינאית עם עבר-הירדן מזרחה, אולם אחוד זה חייב לקום בין שווים". "נמאס לנו להיות בני בלי שם וללא זהות".

בסיום השיחה מסר לי ווליד שבדעתו לצאת לבירות ביום ששי זה. הוא חזר והדגיש שאיש איגו יודע על מטרת נסיעתו האמיתית, פרט לחמדי כנעאן וביקש לשמור בסוד על כל הענין. קבענו דרכי קשר למקרה הצורך, באמצעות כנעאן.

משרד ראש הממשלה

ירושלים, כ"ו באב תשכ"ח
20 באוגוסט 1968

סודי ביותר

א ל: ראש הממשלה

העתק: מנכ"ל משרד רוהמ"

מאת: נציג רוהמ" בי"ס ובשטחים

אדוני ראש הממשלה,

הנני מבקש להביא לידיעתך פרטי השיחה המעניינת שקיימתי עם תומפיק באשה קטן המליונר הפלשתינאי ירדני מביתו לחם שחזר למני ימים אחדים מירדן וקיים שיחות עם רוהמ" תלהוני, סגנו טוקאן, הרמטכ"ל המאש ועוד.

העברתי העתקים מהדוח הרצוף לסגן רוהמ", שר התוץ, שר הבטחון ושר המשטרה.

ב ב ר כ ה,

מ. שמון

יום שני, 12.8.1968

שיחת רוה"מ אל-ג'עברי

בבית השר ששון.
נוכחים: מ. ששון, א. יפה

הפגישה נתקיימה לפי בקשת ג'עברי שרצה לשכנע את רוה"מ להמשיך במאמצים להקים מינהל אזרחי וכי על מנהל זה להיות מוקם לא לפי בקשת המושבים אלא לפי החלטה חד צדדית של ממשלת ישראל ובכל שטחי הגדה המערבית בעת ובעונה אחת.

אחרי חילופי הברכות הרגילים מסביר ג'עברי שעוד בתקופת המנדט הציעו הבריטים לערבים הצעות מחרון שונות. אלו קבלו הערבים אחת מהכניות אלו הרי שהיום לא היו מסוגרים ומגורשים מארצם אלא חיים בה יחד עם היהודים. "נסיוני מלמדני - ממשיך ג'עברי - שכל דבר שהוצע לערבים נדחה על ידם בעוד שבשלב מאוחר יותר נאבקו כדי להשיג את מה שהם בעצמם דחו. כאלה הם הערבים: אפילו אם יחווכחו וידונו על איזה חבשיל יאכלו בצהרים - לא יגיעו להסכם. אולם אם יבואו הביתה ויסצאו חבשיל מן המוכן, שהוכן מבלי שיוועצו בהם, הם יעטו עליו ויאכלו אותו בתיאבון וללא ויכוחים ואף יודו לבעל הבית. אם אף חבשיל אין הם מסוגלים להחליט כיצד רצונך שיחליסו בחיוב על הכנית פוליטית. תכניה המינהל העצמי הנה טובה ולכן יש למנות את המושלים מבלי לשאול דעת המנחיגים. יש לשאול כמובן ולהגיע להסכם עם המועמדים עצמם העתידים לקבל על עצמם את התפקידים. את כל המושלים צריך למנות בעת ובעונה אחת. אחרי המינוי יבואו להודות לך. יבריקו לכך תודות. תבואנה משלחות להודות לך ולממשלה. זה נסיוננו עם הערבים וזה נסיונכם ומי כמוכם בעל הנסיון ותמצית הנסיון הוא שכל מה שיוצע להם יסרבו.

רוה"מ: פרושו שצריך קודם לשוחח עם המועמדים עצמם ושהם יסכימו לקבל על עצמם התפקיד הלא כן?

ג'עברי: מובן. צריך לדבר אתם וצריך שיסכימו.

רוה"מ: היש לך מועמדים להציע לנו והחוכל ליעץ להם מראש לקבל התפקיד?

ג'עברי: לדעתי פוסב שהמשלה היא שחדבר אתם. אם המשלה תשאל אותי לדעתי על האישים אחיה מוכן ליעץ אולם דיון ישיר של המשלה עמהם טוב יותר מאשר דיון באמצעות צד שלישי.

רוה"מ: מובן שאנשים אלה צריכים להיות נשואי פנים ומקובלים הן במנים והן בחוץ.

ג'עברי: ברור שאם אתה רוצה למסור את המכונית צריך למצוא נהג טוב אחרת גם המכונית וגם הנוסעים בה ילכו לאיבוד.

רוה"מ: היש לך מועמדים כאלה?

ג'עברי: יש בגדה 4-5 אנשים המקבלים כסף והנחיות מבחוץ ומקלקלים לנו את העניין, אולם יחד עם זאת יש גם אנשים שהנם גם מתאימים לתפקיד וגם יסכימו.

רוה"מ: מכובדים?

ג'עברי: מובן. הם צריכים להיות אנשים שבאשיותם "ימלאו את הכסא".

רוה"מ: אני מבין את דבריך ומובן שיש כאן הצעה אולם מדוע הבעת למסקנה שיש לבצע המינהל כולו בבת אחת בכל הגדה. הרי בעצם אנחנו באים לחת ולא לקחת. מבחינתנו אנו יכולנו להשאר כך עם המשל הנבאי כמות שהוא.

ג'עברי : אם יש לכם ידיד ותחחילו עמו לבצע הכניה שאיננה כוללת את כל הגדה יתחילו הרדיו, העתונות והגורמים העוינים טן החוץ לתקוף את האיש ולהעמידו כבוגד. ידידכם זה ייכשל אז והמוצאה תהיה שבעתיד לא תמצאו איש - אף ערבי - שיסכים לעשות מעשה כל שהוא - ולו הקטן ביותר- בשתוף פעולה עמכם. אסור לכם לעשות משהו שיעמיד את ידידכם בבידוד ואסור להם לידידיכם להכשל. כאשר תהיה התכניה כוללת לא יוכלו לבקר האחד את השני ולא יהיה בידוד.

רוה"מ : אולם אלה שיושבים היום - כמה מראשי העריות המתנגדים לתכניה - האם לא יקומו ויתפטרו, ירגזו ויתריעו, יעוררו את הציבור ויעשו התגנות.

ג'עברי : אם רצונם להתפטר שיתפטרו. יבואו אחרים במקומם. אולם התגנות לא תהיינה. יש משטר צבאי ואם הממשלה תדע להבהיר כוונתה ולשלוט לא יעיז אף אחד לעשות התגנה.

רוה"מ : אני חושב על זה כי זה קצת אחרת מן התכניה עליה חשבת אתה בתחילה. חשבנו שיהיה הסכם. מספיק שאת ההסדרים הבטחוניים עלינו לעשות בדרך הצבאית. חשבתי שאת החיים האזרחיים אפשר להסדיר תוך הסכם. אולם אני מבין את סיבותיך. נבדוק האפשרות למצוא אנשים כאלה, נשקול את ההצעה. ברצוני להתייעץ עם כמה מחברי בממשלה וביחוד עם שר המשפטים. אני מבין שעל הסכמויות דנתם עם שטון.

ג'עברי : כשטון ידבר עם האנשים הוא צריך לאמר להם שהם יקבלו את כל הסכמויות האזרחיות המצויות היום בידי המושל הצבאי. זה כדי להקל על האנשים ולהרגיע אותם ואת התושבים. ואח"כ כשהעניין יפעל יעשה המושל את אשר יושל עליו. הערבים בחוץ אומרים שהמושל שם הזה שאותו יסנו היהודים יהיה "אפס מצד שמאל" אנו מוכרחים להוכיח להם שהוא יהיה "אפס מצד ימין", נכון ?

רוה"מ : נכון.

ג'עברי : אחרי שהדבר ינתן לנו נחשוב יחד איך להתחיל לחסל בהדרגה בעיות גדולות יותר. העומדות וחלויות בינינו לביניכם - למשל הפליטים. אם נדע לעשות זאת נכון ונדאג שאחרי מינוי המושלים הערביים ירגיש הציבור בתועלת, יתחיל הציבור להסתופף מסביבם ולתמוך בהם תמיכה ציבורית. עם פושלים אלה ועם תמיכה ציבורית זו הנובעת מהתועלת הממשית שהביאו להם המושלים הללו נפתור בעיות רבות ורחבות יותר ונתגבר על המתנגדים והשליליים.

רוה"מ : בקרתי בחברון פעם או פעמיים. בימי התורכים ובימי האנגלים, אולם איננו מכיר את הסיביבה ורצוני לשאול האם יש מקום, קרקע, מים, מלאכה, תעשיה (אולי לא רק בחברון, אפילו בסביבות שכם) ליישב שם - נאמר - עשרת אלפים משפחות פליטים מהדרום - למשל מעזה ? ...

ג'עברי : .... בסוף פגישה זו התכוונתי להזמין אותך, כב' רוה"מ, לבוא ולכבדנו בבקור. יהיה זה לכבוד אם תסכים. ביקרו אותנו עד עתה שרים רבים רק אתה טרם עצמך מאתנו.

רוה"מ : לראש ממשלה זה לא כל כך פשוט.

ג'עברי : רצוננו שתבקרו במערת המכפלה. כיצד זה יתכן שרוה"מ ישראל לא יבקר בקבר אברהם...? תבקרו במערת, ואח"כ בסביבה ואח"כ תסעדו אצלנו.

רוה"מ : הרי אנו ידידים ולא מצינו להעמידך במצב עדין. האם זה לא עלול להזיק לך ?

3/..

ג'עברי : שר הבטחון היה אצלנו, היה גם שר העבודה ושר הדתות ועוד. מבחינתי אני הלוואי ותביא עמך לביקור את כל שרי הממשלה....

רוה"מ : אולי נעשה אם כן ישיבת הממשלה בחברון ....

ג'עברי : ...אדרבא !

רוה"מ : מודה על ההזמנה. אבדוק את האפשרות לבוא לביקור עם מספר קטן של אנשים.

ג'עברי : אשר לבעיית הפליטים ואפשרויות ישובם : באזור חברון אין אדמות כי עוד ב-48 נלקחו מאתנו אדמות רבות. לאנשים 2-3 דונם ועובדים בהם יומם ולילה. והמים אף הם נדירים. באשר לבתי חרושת, חשבנו על הקמת בית חרושת לשימורי פירות בחברון. יש גם כמה מסוויות. בכפר דורה, למשל, 2 מיליון דונם קרקע נלקחו ב-48.

רוה"מ : בארה"ב בסה"כ עובדים 6% בחקלאות. אצלנו 15%. המתח צריך להתבסס על מעבר מחקלאות לתעשיה ושרותים האפשר להגדיל חברון ולהפכה למרכז תעשייתי?

ג'עברי : כשתבקר אותנו כאורח, תראה מצבנו ואולי תבוא עם תכניות. נשוחח על הכל, בוא והכיר את האיזור.

רוה"מ : כשאני אומר פתוח חקלאות וישוב פליטים אינני מתכוון לפגוע בזכויות. יקנו מהם אדמות מבין ותקילין ויתנו אותם לפליטים. כוונתי היא פתוח, הזרמת כסף ואנשים וכך יהפכו הפליטים מגורם שלילי לגורם חיובי.

ג'עברי : מה שחסר לנו באיזור זה מים. יש לנו רק מבוע אחד של העיריה וזה איננו מספק אפילו צרכי השתיה של התושבים.

רוה"מ : אני בא עכשיו מישיבה בה דנו בתכנית שעליה דברתי עם נשיא ארה"ב - התפלה. אם יגיעו הצנורות עד חברון ....

ג'עברי : כי אז תהפך חברון לגן עדן. מי יתן !

רוה"מ : אני מסכים שאין עושים דבר זה ביום אחד. אם כן נפגש , נעשה תכניות ונדון יחדיו. אגב, מה מקור השם "ג'עברי", היש לזה קשר לעציון גבר ?

ג'עברי : מקור המשפחה ושמה ממצודה בשם "גועבור" על גדות נהר הפרת בין סוריה לעיראק.

רוה"מ : אם כן גם אתה באת לכאן באותה דרך אשר בא אברהם אבינו !

ג'עברי : תולדות הערבים מזכירים את הגעבריים שמילאו תפקידים חשובים בתקופות שונות. משפחת ג'עברי היתה מושלת על נפת סוריה ונפת ירושלים בתקופות שונות. בימי עבדול חמיד היתה המשפחה משוחררת הן משרות בצבא והן מחשלום מסים. למשפחה שושלת יוחסין מהגיעה עד לנביא. יש לנו אפילו מחקר מעורם בענין זה וכן אסמכתאות ומראי מקומות בהם נזכרת המשפחה בספרי היסטוריה שונים. בבקורך אצלנו - אם אתה מתענין בכך - אראה לך התוכר.

רוה"מ : לו כולנו ידענו האחד על השני יותר ממה שאנו יודעים היה כבר מזמן יותר טוב בארץ.

ג'עברי : כן. הרי על כך דברתי עם המופתי חג' אמין אל חוסייני, ועם המלך עבדאללה שהעריך מאד את משה שרת. ועם מנהיגים ערביים אחרים. לכולם אמרתי תמיד שעלינו לחיות יחדיו בשלום ולעזוב את המנטליות השלילית והעקשנית. תנני מכיר את כולם - הכרתי את המלך סעוד, ואת עבדול עזיז, ואת פייסל המלך היום ואת פחד האיש החזק אחרי פייסל... הכרתי את השלילה של המופתי ואת החיוב של עבדאללה.

2/ ..

אגב, באשר למים - כאשר באו האמריקנים להר וחפשו נפש מצאו מים בעומק של אלפיים מטר וסגרו.

רוה"מ : מלוחים ?

ג'עברי : איני יודע. לא אמרו לנו. המופתי תמיד חשב שיעלה ויהפך לנשיא פלשתינא בדרך של הליכה קיצונית ועל גבי מחיאות הכפיים של המוסתים בחגיגות נבי מוסה... ההפך מעבדאללה. ובאשר לחוסיין : כאשר באויר היה כבר ריח המלחמה אמרתי לחוסיין : "נאצר רוצה לסבך אותך ולהוציאך מהגדה המערבית. עצתי לך אל תכנס למלחמה ואל תירה אפילו יריה אחת ותווכח שהצבא המצרי אינו מסוגל להלחם." אולם היו סביבו אנשים שהסעוהו בעצתם וקרה אשר קרה.

אם אבן יקרה נופלת לבור צריך להוציאה. נפלנו לבור. הנה ערביי ישראל השתחררו מהמשטר הצבאי לא מזמן. הדבר לקח להם 20 שנה. האם עלינו לחכות 20 שנה כדי לעבור למשל אזרחי ? לכן הנני מחייב התכנית כי יש בה משום הוצאת האבן היקרה מתוך הבור. יש הרוצים למנוע בי אישית. יש מלשינים והולכי רכיל. מלשינים אפילו בפני שלטונות ישראל כאלו יש במשפחתי אנשים שיש להם סגע עם חבלנים. אני מבטיחך שאלו ידעתי שאכן מטחו ממשפחתי עוסק בזה הייתי מרוצץ לו גולגלתו. לא בימי האנגלים ולא בימי הירדן לא הלכתי עם הסרור. יש לנקוט בדרך החיובית ללכת לקראת המשלחה אם היא באה לקראתנו.

רוה"מ : מה חושבים אצלכם על מחלת נאצר ?

ג'עברי : איננו יודעים מה מידת חוליו באמת. אולם האנשים אצלנו חושבים כי נאצר עצמו הכיר בכשלון דרכו וכי זו היא דרך לצאת ולנטוש השלטון בכבוד. יש האומרים שלאט לאט תתרבינה הידיעות על חליו האמתי או המדומה וכך לאט לאט יצא מהשלטון "בדרך מכובדת".

רוה"מ : מודה על השיחה. אתה עוד תשמע מאתנו בקשר לתכנית. עלי להתייעץ עם חברי ובינתיים יברוך שטון אם בכלל יש אנשים מכובדים ורציניים המסכימים הן לתכנית והן לנסילת האחריות ולסיגוי ואז נחזור ונתייעץ.

ג'עברי : מצויין.

רוה"מ : כאשר שטון ידבר עם האנשים האם אפשר להגיד להם שדיברנו אתך ושאתה מוכן ומסכים ?

ג'עברי : אם יהיה הדבר לטובת העניין אין לי כל התנגדות שתדברים יאמרו. אני סומך על שטון. הוא יודע מתי צריך לאמר שאני תומך ומתי לא צריך לאמר זאת. בשכם, למשל, אם יאמר להם שאני נגד התכנית יתכן ורק בגלל זה הם יתמכו ...

רוה"מ : טוב. אמרתי זאת כי אין לי כל ענין להזיק לך. וכשאשתחרר קצת מדאגותי אולי אבוא לבקרך , אולי עם רעיתי ואולי עם משה שטון.

ג'עברי : אני מקווה שם מאד שתבוא בהזדמנות הקרובה ביותר. דווקא בקיץ חברון נעימה מאד.

רוה"מ : ברצון. על כל פנים נבוא לפני הגשם ....

- - - - - - - - -

ירושלים, ס' בתמוז תשכ"ט
25 ביוני 1969

אל : סגן ראש הממשלה
שר הפנים
השר ישראל גלילי

מאת: מנהל לשכת ראש הממשלה

כבוד השרים,

רצ"ב העתק משני דוח"ות של מר מ. שטרן מ-20
ומ-22 ביוני בעקבות השיחה של ראש ממשלת ירדן עם הסנטטור
קנעדי".

ראש הממשלה מרשמת כי השיחות מעניינת מאד והודה
על חוות-דעתכם.

ב ב ר כ ה,

אביעד יפה

העתק: מר מ. שטרן

משרד ראש הממשלה

- סודי -

ירושלים, כ"ז בחשון תשכ"ט
18 בנובמבר 1968

א ל: ראש הממשלה

מאת: משה שרון

אדוני ראש הממשלה,

מסגעי בשבועיים-שלשה האחרונים עם מנהיגים ואישים ערביים ביהודה ושומרון, הנני חש בירידה תלולה למדי ביוקרת השלטון הישראלי בעיני הערבים, כתוצאת מהכרזות והצהרות ישראליות שונות בנושאים הקשורים לשטחים ולהסדרים מדיניים אפשריים.

בנוסף לפגיעה ביוקרת הממשלה ובכושרה השלטוני, אפשר לחוש גם בבלבול הרב שהצהרות מעין אלו גורמות לערבים.

ניתן לאמר שלאחרונה גבר יאושם של האישים ביהודה ובשומרון מאפשרות הסדר שלום בין ישראל לארצות-ערב. מאורעות הדמים בירדן בשני בנובמבר גרמו לכך שנחלשה במדת מה הנטיה לשאוף לשוב ולהתאחד עם ירדן ולעומת זאת גברהבאופן ניכר הדעה שעל הפלשתינאים לחפש להם מוצא של שלום משלהם, עם ישראל. הנני משוכנע שהבלבול והפגיעה ביוקרת השלטון הישראלי, הנובעים מההכרזות המנוגדות, מוגעות ומחלישות באופן בולט את הנטיה של התושבים הפלשתינאים לנסות את מזלם העצמאי בביון ישראל.

שייך מוחמד עלי ג'עברי הרחיק לכת בשיחתו עמי אתמול וביטא את הרגשתו זו במלים הבאות: "סוף סוף אנו נמצאים במקומת מלחמה ואין לתת לדמוקרטיה למגוע באינטרסים החיוניים שלנו ושלכם. מתחייבת החלטת ממשלת - אומר ג'עברי - שתחזיר לשניים שלשת שרים ולראש הממשלה בלבד, להתבטא בנושאים אלה ואף זאת תוך תאום מראש. הבלבול מוגע לא רק במסויי הבנה בין ישראל לבין התושבים הערביים, אלא הוא מוגע ומרופף גם המשחון המנימי".

בכבוד רב,

מ. שרון

יום ראשון, 20.10.68 סודי ביותר

שיחה עם ווליד שקעה

(מלון המלך דוד - ירושלים).

1. מסרתי לווליד שקעה תשובתו ההיובית העקרונית של רוה"מ בדבר נכונותנו להכנס למו"מ ישיר ומודי לשלום עם משלחת מיוצגת מהגדה, ובקשתי לדעת על יסוד זה מי המשלחת ומה הסדורים המוצעים על ידו. "הכדור עתה בידכם, אמרתי, וזו הפעם הראשונה שניתנת לכם הזדמנות הסטוריה".

2. ווליד ביקש להודיע לרוה"מ שהוא מקדם בברכה את החלטת רוה"מ. אין הוא מוכן עדיין להציג כבר עתה רשימת המשלחת, ברצונו להיות גלוי-לב ודייקן בדבריו להסביר לנו כיצד נראית לו עתה, דרך הפעולה, אחרי האישור העקרוני הקיים מרוה"מ. הדרך היגה, לדעתו, כדלקמן:

א. בשלב זה יודע על מהלכיו אלה, בגדה, אך ורק חמדי כנעאן; יש להמשיך ולטפור את הדבר, לע"ע, בסוד כמוס.

ב. המטרה היגה מתרון יסודי ורישליסטי של תבעיה הפלשתינאית בשלום עם ישראל. אם תמתר הבעיה הפלשתינאית תפתח הדרך לשלום בין ישראל לבין כל מדינות ערב. אם יגיע ראש מדינה ערבית זו או אחרת להסדר שלא יהיה מקובל על הפלשתינאים, כי אז "כאילו לא עשינו דבר", כי הפלשתינאים יתנגדו לכל הסדר "שיהיה על חשבונם"; "אם תוסיין רוצה בשא-ומתן ופתרון של שלום - למלשתינאים זכות קדימה לפתור בעצמם את בעיתם בסו"מ של שלום עם ישראל"; "הרעיון המרכזי מבוסס על כך שמכאן ואילך שום מנהיג ערבי, לא פלשתינאי, איננו רשאי להוסיף ולהיות האסוטרופוס על הבעיה הפלשתינאית. לא תוסיין ולא נאסר אלא הפלשתינאים עצמם".

ג. הפלשתינאים עצמם אינם מאוחדים אולם המכנה המשותף הקיים היום כמעט אצל כולם הוא: רצונם למצוא דרך לשתור ולגמור את בעיתם בשלום עם ישראל. יש מידה רבה של יאוש ויש מידה רבה של ריאליזם. הפדאיון לא יפתרו דבר. אין הקווה למלחמה שתביא לנצחון ולפתרון. פתרונות דוגמת 47' תזרו ללא שוב. מבחינה לאומית ופסיכולוגית, ההופעה של הפדאיון מרוממת את הנפש לא בגלל סיכוייה, כביכול, להביא לפתרון. להיפך, היא מסבכה את הבעיה, היא חסרת תכלית ומביאה למוצאות בלתי רצויות אם מבחינת הפרס שנהרג ואם מבחינת הגזק לאומה בכללה הנוכחי, על כן בעיניו הוא, תינה עטולה. היא מרוממת הנפש של כל פלשתינאי באשר פלשתינאים מוכנים היום למות למען בעיתם. עצם פעולתם היא הוכחה לקיום משהו הנקרא פלשתינאים. אך, כאמור, הוא נגד פעולות אלו שאין בהם כל תועלת. יתכן ובפעולה הפדינית שהוא מציע לעשותה, יתקלו בקשיים מצד המת"ח. מרש למת"ח, הכל רוצים בפתרון של שלום ומוכנים נפשית ומעשית לפתרון ישראלי-פלשתינאי. הדבר כולל גם את ארגון השחרור הפלשתינאי, "ואני מדבר מתוך הכרה אישית עמוקה של המצב".

2/.

ד. ישראל תנהל את המו"מ אך ורק עם נציגים מהגדה המערבית. אולם היות ועל המחרון להיות כולל ויסודי, הוא רוצה לצאת עתה לבירות ולכנס שם את האישים המלשתינאים האחראים. יחד אתם ברצונו לקבוע עקרונות בלתי קיצוניים לשתרון הבעיה המלשתינאית במו"מ לשלום עם ישראל, ויחד אתם יקבע רשימת האישים בגדה המערבית אשר ישאו ויתנו עם ישראל על עקרונות אלה. אם ישראל הגיע להסכם עם נציגים אלה של הגדה - כי אז הגענו לשתרון הבעיה עם כל המלשתינאים שיעמדו מאחורי שתרון זה - על אפם וחמתם של כל מדינות ערב ללא יוצא מהכלל, אם אלה תתנגדנה. אישית הוא משוכנע שהן לא התנגדנה אם כי יהיו קשיים עם ירדן.

ה. ברצונו להיות כנה וברור בשתי נקודות העובות:
דרך זו מאפשרת לישראל לשאת ולתת עם משלחת מהגדה בלבד אך ברצונו שישראל תדע על עבודת התכנה והעולה שהוא יעשה בבירות כדי לתבטיח עורף לקבוצה שתשא ותתן וכן כדי להבטיח תמיכה כל-מלשתינאית בהסכם אם נגיע אליו.
זאת ועוד: יתכן ודיוניו בבירות יחייבו אותו להסטיך משם לקאהיר למגע עם הנשיא נאסר, אולם רצונו להיות ברור מאד גם בנקודה זו: עמדת נאסר לא תקבע. אם יסכים - מה טוב, ואם לא יסכים - הם ימשיכו במעולתם, ויבואו למו"מ על הכניתם אף בניגוד לנאסר. העקרון הוא, כאמור, שמכאן ואילך נוטלים המלשתינאים בלעדית את גורלם בידיהם. הוא צופה לקשיים מצד המת"ח אולם אין הדבר מרתיע אותו. זה עניגו להסתדר או לא להסתדר אתם. משימתו היא לחזור מבירות עם עורף ותמיכה, ועם הכנית לא קיצונית שתוצע לנו וכן עם רשימת המשלחת שעליה יוסכם שם, ושתוגש לנו לעיוננו.

ו. תוך כדי שיחה הזכיר שבדעתו לדבר שם עם מוסה אל-עלמי, עם עבד-אלחמיד שומאן, עם אנשי הארגון "ועוד ועוד". לא יהיעצו כלל עם ירדן.

ז. כשיחזור - וכשנסכים על רשימת המשלחת - תתחנה השיחות הסודיות. הם יגישו הצעה. אולי יגישו אותה בכתב מבלי שתתיצב משלחת וכך הוכל ישראל לאמור מראש אם בעיניה מהווה הדבר בסיס לדיון או לא. אך אולי יחליטו להמשיך ולהתחיל בדו-שיח. גם על-כך ישוחח בבירות.

3. אמרתי לו שתגני רואה שינוי יסודי בין הדרך המוצעת עתה על-ידו לבין שיתתנו האחרונה. היה מדובר בהרכבה משלחת מבני הגדה ובכניסה למו"מ לשלום ותו לא. אמנם רמז לנו שהוא עומד בקשר עם גורמים מלשתינאיים בחוץ, אך אנו ראינו בכל מהלכיו אלה בחוץ - עניין הנוגע אליו בלבד. עתה נתמכו היוצרות.

4. ענה שעלינו להבין שהגדה כגדה איננה יחידה הלושה מתעם המלשתינאי. לא יכול להיות הסכם שלום עם חכמת אל-מסרי, אגוור נוסייבה. חכמת אל-מסרי סוכן המלך חוסיין. הוא הדין לגבי נוסייבה. הבעיה היא שתרון יסודי שינית את דעה כל המלשתינאים. תבעיה איננה רכוש פרטי של מישהו. כל הסדר אחר איננו בבחינת שתרון רציני, יסודי וסופי. הוא מאשין שתגורמים ההגיוניים, המעשיים, הבלתי קיצוניים והריאליסטיים בקרב המלשתינאים, שידם היום על העליונה ולא מתוך יאוש בלבד, מסוגלים להגיע להסכם עם ישראל. "המלשתינאים עייפים ורוצים בשתרון". "כל מלשתינאי תנמצא בחוץ, רוצה לשאת סוף סוף בביטו דרכון משלו הקובע זהותו הלאומית".

3/.

על כל פנים, הוא יצא לחו"ל ויעמיד את הדברים בפני מבחן המציאות השלטונית - אשר לפי דעתו והערכתו, יש לה סיכויי הצלחה סבירים. יתכן שיצטרך להמעכב שבועיים או שלשה בחוץ ואולי אף חודש, חודש וחצי. אולי יצמור מהר יותר ויסתפק בביקורו בבירות ואולי, כאמור, יצטרך לנדוד למצרים ומי יודע לאן עוד - אולי לכוויית. אל לו לכבול את ידיו, אך אין הוא רוצה לפעול מאחורי הגב ועל-כן רצה להבהיר את דעתו על המהלכים בגלוי ובפרוש.

5. אמרתי שנוכח התאור הנ"ל, השונה לפחות מבחינה נוהלית משיחתנו הקודמת, אני חייב להביא את הדברים שוב בפני רוה"מ. הציע שאחר שאביא תשובת רוה"מ, נקיים את השיחה הבאה בשכם יתר עם תמרי כנעאן. אם רק ניתן, הוא היה מודה אילו יכולתי לבוא עם הגובה רוה"מ עוד בשבוע זה. יש לו בעיה עם בנו בבירות שנשאר מחוסר עבודה ועליו לצאת לשם ולסדרו בעבודה ולא היה רוצה לדחות נסיעתו. הסכמתי להשתדל.

- - - - - - -

דיון אצל רוה"מ
(נוכחים: מ. יפה. מ. שמון).

א. דיווחתי לרוה"מ על הלכי הרוח המדיניים ביהודה ובשומרון:

1. הבחירות שריר ואיושים מבלבלות החושבים ומונעות ביוקרת הממשלה.
2. קיים יאוש מהשגרות המדר בין ישראל לבין מדינות ערב.
3. מאורעות השנים בנובמבר בירדן הגבירו ניגודי האינטרסים בין מירדנים בני הגדה המזרחית לבין הפלשתינאים היושבים בגדה המזרחית.
4. עליה במניות המטרון הפלשתינאי הישראלי הישיר.
5. העדר תכנית ישראלית אינו מאפשר לנצל גל זה.
6. ללא מטרון בעיר ירושלים, לא מהיה שום תכנית מוליטית שתתקבל על דעת הפלשתינאים.

ב. דיווחתי לרוה"מ על שיחתי עם שייך מוחסר עלי אל-ג'עברי, שנתקיימה באותו יום (18.11.68) בבקר.

ג. הנחיות רוה"מ:

1. מבקש שתכתוב לו הגבוהת הערבים למבחרות השרים הישראליים. ברצונו להקריב זאת בישיבת הממשלה.
2. מקבל הזמנת ג'עברי לבקר בחברון אחרי רמדאן ומעיר שרצונו לבקר גם במקומות אחרים בגדה. אשתל בארגון הביקורים. עד לביקורו בחברון, יש לסיים הטפול בשאלה של רוטשילד.
3. מקבל הקרוי בדבר הצורך לכונן את המחנן המרבי שלנו היוצא לאור, מזה שלשה שבועות. מעיר "אדרבא, מפל בכך". קדי מעיר שיש למקים גוף שישפל בזה.
4. מעיר שר-המשחון אשר לו גם-כן שקיימת מקיף נכונות רבה יותר אצל הפלשתינאים לבוא לקראתנו. מבקש שאכדר עם שר-המשחון המדשים, ואם יש לו הכנית בנדון. רוה"מ מוכן לקיים דיון בנושא זה עם שר-המשחון, בהשתתפותי, אחרי שיחתי עמו.
5. מקבל הצעת ג'עברי בקנין הביאה למקומות הקדושים המוסלמיים. מבקש שאטפל בכך עם הגורמים הנוגעים בדבר, ושאביא למניו המיכום. (קדי מביע את"כ, שנחיה מוכנים עם הצעה באותן שרוה"מ יוכל להצהיר עליה בפגישת העתונאים שלו ב-20 בנובמבר).

2/.

6. מבקש שאפגש עם אורי אבנרי מ"העולם הזה". אבנרי אמר לו שיש פלשתינאים המוכנים לדון עמנו על פתרון קצמאי. לשאלתי אמר רוה"מ שאבנרי היה זמיר בענין ירושלים ולא התייחס לכך. רוה"מ מבקש שאתברר עם אבנרי לאילו פלשתינאים הוא התכוון, ואם זה רציני.

7. רוה"מ מעונין לחדש שיחותיו עם איטים שרביים ומבקש שאתחיל לפעול בכך.

- - - - - - -

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, י"ב באלול תשכ"ט
26 באוגוסט 1969

א ל: ראש הממשלה

מאת: נציג רוה"מ בי"ם ובשטחים

הנדון: פעילות סדינית ערבית בשטחים בחדשיים האחרונים

לקראת תחילת יוני 69' ובמרוצתו, השתררה בקרב ההנהגה הערבית בשטחים ובירושלים הרגשת כלליים של הסכול.

מספר גורמים הביאו לכך: ההערכה הכללית שמאמצי המעצמות הגיעו למבוי סתום, ריבוי התקריות מקווים ועצמת התגובות הישראליות, הידיעה "שהפתרון המלחמתי" עליו מדבר נאסר הנו רחוק מלהיות עומד בפתח, ובמקביל לכך הרגשת המועקה המצטברת כתוצאה מהעדר כל שינוי במצבם זה למעלה משנתיים, הלחץ המופעל עליהם מבחוץ ליטול חלק גדול יותר ויותר בפעולות שליליות נגד השלטון. ולבסוף - דווחי העתונות על ההתרה שבעל-פה במצע העבודה המגלמים לדעת רבים מהם את "שאיפות ההתפשטות ואת המעה האמיתית אשר לה חותרת ישראל".

אישים ערביים שונים, בירושלים, בעזה ובגדה, החלו לשאול עצמם האם לא הגיע הזמן שמנהיגים מקומיים יפלו יוזמה מדינית כל שהיא. ניתן היה אז להבחין בכמה זרמי מחשבות:

- אצל חלק מהם גברה הנטיה להצדיק את מעשי החבלה וכן את תורת "מלחמת ההתשה" של נאסר אם מתוך גישה פטליסטית של "אין עוד מה להפסיד" ואם כאמצעי יחיד, לדעתם, לריכוך העמדה הישראלית המגלה רגישות אך ורק לקרבנות.

- רוב המנהיגים המקומיים היו בדעה שאין שום טעם וחכלית ליוזמה מקומית. חלקם צידד בעמדה זו משום שהמשיך להחזיק בדעה שלערביי השטחים אין כל זכות ליטול יוזמה כזו ללא תאום והסכמה של גורמים שונים בעולם הערבי. חלקם האחר צידד בעמדה זו משום שהחרשם שלאמיתו של דבר אין העמדה הישראלית משאירה פירוות כל שהוא להסדר מכובד. אלו היה נרמז להם משהו, ואלו רק הרגישו שמוצאות יוזמתם לא תתקבלנה בעולם הערבי כבגידה אלא הוערכנה כהישג - כי אז היו אולי מתגייסים מהסכולם ושוקלים האפשרות לשאת באחריותה של יוזמה מקומית.

- שיך מוחמד עלי אל-ג'עברי, ריאליסט וזהיר, חזר והביע בפני את הדעה "שעתה, אחר כשלון המעצמות, מתקרבת השעה בה יהיה צורך לדון מחדש באפשרות של הענקת מינהל עצמי באופן חד-צדדי מצד ממשלת ישראל". הוא הציע, אז, שנדון בכך באחת משגישותינו הקרובות.

2/.

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

- המונסיניור קפוצ'י היה בדעה שרק הסכמה ערבית למו"מ ישיר עם ישראל עלולה להוציא את הכדור מקפאונו. המלך חוסיין לא יעז לשאת ולתת פומבית עם ישראל "ללא לחץ מצד הושבי השטחים הנמצאים תחת כיבוש ואשר סבלנותם פקעה וכושר עמידתם מתמוטט".

- עזיז שחאדה, איש הישות הפלשתינאית ומנהיגיו, היו בדעה שהגיעה העת לקדם מחדש את רעיון המדינה הפלשתינאית בעזה, הגדה ומזרח-ירושלים וזאת על יסוד תביעת הזכות להגדרה עצמית. הערכת שחאדה היתה שאם יימשך מצב ההדברות גם עם מדינות ערב וגם עם תושבי השטחים - תתבסס ישראל לעד בשטחים. מנסיונו במרוצת השנתיים שעברו, היה שחאדה בדעה שהסיכוי לקדם את הנושא טמון בפעילות מקבילה בשלשה כישורים: (א) השגת הסכמת המלך חוסיין אשר לו מוכנים היו שחאדה וחבריו להבטיח איחוד פדראלי עם עבר-הירדן אחר הקמת המדינה. (ב) הסכמת ארגון השחרור והמפ"ח שהסכו לגורם בעל משקל בנושא הפלשתינאי וכן גם בגלל הפחד האישי מנקמתם מה גם שאלה החלו לאחרונה לגלות פעילות מוגברת במאמציהם לשגוע פיזית ולחסל משתמי פעולה. (ג) פעילות עם גורמים ביגלאומיים שיש בכוחם להפעיל לחץ על ישראל להסכים "למתרון פלשתינאי".

- לא עבר זמן רב והשיך ג'עברי נסוג שוב מרעיונו לברר מחדש אפשרויות מימוש הממשל העצמי.

- מאמציו של קפוצ'י נתקלו בהתנגדות חיובית בעמאן ובתגובה שלילית מצד מספר מנהיגים בשטחים. עקרונית, רבים היו מוכנים למייב ולהסכים לגישתו, אולם מעשית, טענו בעניו שערב הבחירות בישראל לא תוותר ישראל שום ויתור ממשי ביחוד בנושא ירושלים. אחרים טענו שיש לדחות היוזמה עד לאחר הכינוס המתוכנן של הפיסגה הערבית. היו שאמרו שאין טעם לסבך את המלך במו"מ שעה שישראל מגלה נוקשות כה קיצונית.

- לעומת זאת הצטיינה קבוצת שחאדה בפעילות מדינית קדחתנית אשר נמשכה כחודש ימים ונשתרעה בגדה, ברצועה, בירושלים, בעמאן, בבירות ובקפריסין תוך הקמת מגעים עם חוסיין, תלהוני, השרים המלשתינאים בממשלת ירדן, אנשי ארגון השחרור המלשתינאי, נציגים אמריקניים, קוויקרים וכן יוזמו של הנשיא בורגיבה לעניינים פלשתינאיים. תוצאות פעילותם לא היה בהם כדי לעודד את היוזמים: המלך חוסיין הודיע לקבוצה על התנגדותו לרעיון הקמת המדינה הפלשתינאית אפילו זו תבטיח לחזור אליו באמצעות קשר פדרטיבי. ממשלת ירדן התכנסה לישיבה סודית וחסכה בעמדת המלך, כאשר השרים הפלשתינאיים נוקטים עמדה חד-משמעותית נגד רעיון המדינה הפלשתינאית. אנשי הקבוצה נתבקשו על-ידי ירדן להפסיק מיד את הטיפול בנושא זה. אנשי עזה נתבקשו לדאוג לכך שבאם ייערך בעתיד משאל-עם בעזה, על התושבים לתבוע ספות לירדן. אנשי ארגון השחרור

3/.

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

הפלשתינאי והפת"ח דחו את הרעיון מכל וכל וזאת הן לגופו והן בהסגרת מדיניותם השוללת כל הסדר מדיני עם ישראל. רדיו "אל-עאסיפה" יצא בהתקפה על "הסוכנים שהסיתו עצמם לזרועות האוייב הציוני והשגרירות האמריקנית והפועלים למען מה שנקרא המדינה הפלשתינאית". לעומת תוצאות שליליות אלו ביקשה הקבוצה לנחם את עצמה בכמה שנראה לה כשני הישגים חשובים: הצהרת חוסיין בה הכיר עקרונית ופומבית בזכות ההגדרה העצמית של הפלשתינאים "אחר סיום הכיבוש" וכן נכונות הקויקרים להכיר בהבדעות הקבוצה לזכות ההגדרה העצמית ולהשפיל לחץ על הממשל האמריקני על-מנת שזה מצידו ישפיל לחץ על ישראל. חובר מסמך שאומץ על-ידי הקויקרים בעוד נציגו של הנשיא בורגיבה תומך בתוכנו של מסמך זה ומחייב פעילות בנושא זה בעצרת האו"ם הקרובה. הפסקנה של קבוצת שחאדה היתה שבשלב זה יש להמשיך בפעילות תוך התרכזות בשלשה כיוונים: (א) הקמת גרעין רציני שיכלול מספר ניכר של מנהיגים מהשפחים שיתמוך במכניה. (ב) פעילות בינלאומית - בארה"ב, באו"ם ובמזכירות הליגה הערבית. (ג) פעילות הסברתית הן בשטחים והן בישראל תוך ניצול העתונות הערבית והעברית להפצת הרעיון בקרב הערבים והיהודים כאחד.

פעילותנו אנו בהקשר להתפתחויות אלו היתה כדלקמן:

- עדוד השיך אל-ג'עברי על-ידי הבעת נכונות לשוב ולדון עמו על ההצעה להענקת ממשל עצמי כאשר ירגיש שהשעה כשרה לכך.

- מתן הסכמה לפעילות הקונסניור קפוצ'י ועדודו לנסות ולגייס תומכים לרעיון הנעת ההנהגה המקומית לחבוע מחוסיין להכנס למו"מ ישיר עמנו.

- הסברה למנהיגים ערביים שעמדת ישראל היא "משא ומתן ללא כל תנאי מוקדם מכל צד שהוא".

- עיקוב שקט אחר פעולת קבוצת שחאדה מתוך הנחה שירדן ומארגונים הפלשתינאיים יקטלו יוזמה זו ממילא. איזכור לשחאדה - שכל התארגנות פוליטית בשטחים מחייבת הסכמת השלטונות, דבר שיחליש את המשך פעילותו.

- המלצה למשרד החוץ לפעל בעיותת המסמך של הקויקרים במגמה למנוע פרסומו או לפחות להשתדל להשפיע על נסוחו הסופי.

בברכה,

מ. שמון

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, ו' בכסלו תשכ"ט
27 בנובמבר 1968

א ל: ראש הממשלה

מאת: משה שרון

אדוני ראש הממשלה,

הפעילות בסביב למחרון יזום ע"י מנהיגים פלשתינאים
בגדה, שלבי המשול והפעילות עד כה והערכה.

1. ביום 23.10.68 מסרתי לוולי'ד שקעה המסכתנו העקרונית "לנהל מו"מ לשלום עם משלחת מייצגת מנהיגי הגדה". אמרתי שאין זה מעניננו עם מי ימיעצו. כשיהיו מוכנים, יגישו לנו רשימת המשלחת לעיונגו.

2. שקעה פיער שבדעתו לצאת במקרם לבירות להתיעצות עם אישים פלשתינאים. בבירות תם: א) יתוו עיקרי תכנית המחרון שתוצע לנו. ב) ירכיבו רשימת המנהיגים מהגדה שישתתפו במשלחת. ג) במדה וההתיעצות תסתיים בהצלחה, ישקלו שיגור משלחת לנאשר לשטוע תגובתו ליוזמה זו.

3. אחרי ההודעה הנ"ל, שמסרתי לשקעה, התקיימה התיעצות פנימית בין שקעה לבין חברי כנעאן, כדי להתוות קו הפעולה. סוכם ביניהם שלפני נסיעה אחד מהם לחו"ל, טוב לקיים סדרה התיעצויות עם מספר אישים בגדה, על-מנת לאפשר לשליח היוצא לחו"ל להופיע שם לא רק בשמו הוא, אלא על דעתם של אישים מספר. כן החליפו ביניהם השניים דעות על מהות המחרון שיוצע לנו.

4. וולי'ד שקעה העביר אלי הודעה שהוא "דוחה לזמן מה את נסיעתו לחו"ל בגלל המצב הבטחוני המתוח הן בגדה והן בירדן" (היו שביתות והפגנות סטודנטים). למעשה, הוא דחה את נסיעתו כדי לפתוח, יחד עם כנעאן, בסדרת מגעים והתיעצויות עם אישים בגדה ולהרחיב על-ידי כך את הבסיס הצבורי של השליחות לחו"ל.

5. בשלב ראשון התקיימה התיעצות בין כנעאן, שקעה, קדרי טוקאן ורושדי שחין - כולם משכם. את"כ, קיימו הן כנעאן והן שקעה שיחות עם אישים בודדים נוספים בשכם. מאוחר יותר קיים חמדי כנעאן מגעים ושיחות עם אישים מסביבת שכם, רמאללה, מירושלים ועוד. ולבסוף קיים כנעאן שיחה ידודית מאד גם עם חיבמת אל-מסרי. בין השמות הבולטים, מתוך לאישי שכם, שעמהם דן כנעאן, מופיעים: אנוור אל-חמיב, עזיז שחאדה, חייסיר כנעאן ועוד.

6. אחרי פעילות של חודש ימים, יצא חמדי כנעאן ביום 22.11.68 לעמאן ורמז שיתכן ויסע משם הלאה לכווית, שגם בה יש ריכוז מסויים של פעילים פלש-תינאיים. לשלטונות הודיע, שהוא נוסע לעניניו הפרטיים. וולי'ד שקעה טרם נסע.

2/.

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

7. לוויתי מרחוק את פעילותו זו של כנעאן במרוצת החודש שקדם לנסיעתו, [redacted] שיחות ומגעים שקיימתי עם מספר אנשים עמהם שוחח כנעאן. עקרי הסכום והתערכה המתקבלים אצלי מפעילות זו, הינם כדלקמן:

א. כנעאן ושקעה מצאו אוזן קשבת אצל מרבית ההנהגה בגדה. הם נתקלו ברצון כללי מצד המנהיגים לנשוש את "העסידה בצד". הכל הסכימו שהם מתקרבים במהירות לנקודה בה יהיה עליהם "לעשות משהו", כדי להגיע לפתרון.

ב. אף אחד מהמנהיגים לא שלל את הצורך ביוזמה מקומית ואיש לא חסך בדעה שמוטב למשאיר הטפול בנושא למדינות-ערב ולחבלנים בלבד.

ג. לכל היה מובן שהפתרון בסתרון של שלום. איש לא טען שהפתרון יבוא בדרכי מלחמה. הועלו גם סיעונים נגדיים למקרה ונאסר יאסר לקם שהפתרון יהיה בדרך מלחמה בלבד.

ד. כמעט הכל הסכימו לדעה שנכונות ישראל לשאת ולתת על שלום עם המלשתינאים מהגדה, היגה גם מפנה בגישתה של ישראל וגם הזדמנות כלתי חוזרת למלשתינאים התייבים למצותה עד תומה.

ה. היתה, כמו-כן, הרגשה, כמעט כללית, שאין מנהיגי הגדה רשאים לנקוט יוזמה על דעתם הם בלבד. נחלקו הדעות ממי יש לקבל אור ירוק ואיזה עמדה לנקוט במקרה שכל הגורמים הנמצאים בתוך ישללו יוזמה כזו. היתה הרגשה שיחיו קשיים וודאיים עם חוסיין, שיתכן שנאסר ישלול יוזמה כזו -(אך אין בסתון ככך) ושאין מפץ שרוב מנהיגי המלשתינאים בחו"ל - יברכו על כך - אולי פרט לארגוני החבלה הקיצוניים.

ו. הם שאבו עדוד מידיעות שהגיעו מהגדה המזרחית. התנגשויות חדשים בין חבדוים והמלשתינאים חזקה את ידיהם של אלה המועצים לפתרון "לא ירדני". מלשתינאים חשובים אפילו בממשלת ירדן, עודדו מנהיגים בגדה למעול באופן עצמאי לפתרון. התסכול מיאריגג וחמתח הבטחוני בגדה אף הם הגבירו הדעה "שחישועה לא תבוא מהחוץ".

ז. אפיניה למעילות כנעאן שהוא ניסה והצליח במדת מה לגבש מסביבו תמיכתם של אישים בגדה, אולם אפיניה לא פחות העובדה שאף ביניהם לבין עצמם אין הם מדברים בגלוי לב. לכל אחד מבני שיחו, ניסה כנעאן "לדבר בשפתו של בן-שיחו", להציג לו את הנושא בצורה שונה:

- לתומכי הרעיון של מדינה מלשתינאית אמר כנעאן שהמטרה היא להגשים רעיון זה.

- לתומכי חוסיין וסוכניו תבעית "שאיש אינו חושב על ניתוק מירדן" וכי "הגדה תחזור לירדן כפי שהיתה בטרם רגועה עזה".

3/.

- לתוסכי נאסר הבמיה לגנוז התכנית, אם לא תקבל אשור נאסר. לנושאים מנאסר ולפלשתינאים הכופחים יותר בעצמם ואף לנו, הוא מניד ראשו בהסכמה, שעת שוולידי שקעה קובע שימשיכו בתכנית, אפילו יתנגד לה נאסר.

ח. יש הבדל ניכר בין גישתו של כנעאן לבין גישת שקעה. האחרון, איננו רואה את חוסיין כצד. לכנעאן, לעומת זאת, אינטרסים משפחתיים וקשרים אישיים עם הגדה המזרחית ועם השלטונות הירדניים. כנעאן איננו יכול להרשות לעצמו להזדהות כבר מהרגע הראשון עם פעילות מאחורי גבו של חוסיין. הוא לא ישרוף קשריו בירדן, למני שיתברר מכוי של ממש להצלחת המעולה הפלשתינאית. אם יהיה צורך בכך, הוא ינתק עצמו מחוסיין בשלב הרבה יותר מאוחר, כאשר ההצלחה תהיה מובטחה הן מצד הפלשתינאים והן מצד ישראל. יותר משהוא תומך במדינה פלשתינאית עצמאית, הוא שואף להסדר של שלום שיאפשר לפלשתינאים לממש עבורם מעמד מיוחד בעל אוטונומיה פנימית בתוך ירדן עצמה. הוא הצליח, בנראה, לשכנע את שקעה לאפשר לו להתחיל בפעילות בחו"ל ממנע עם ירדן ולהמשיך בפעולה בלעדיה, במדה ויהיה אור ירוק מהפלשתינאים, מנאסר ומישראל, אפילו אם ירדן לא תנצל את האופציה שהם יציעו לה. היתה גם מיבה נוספת להחלת המעולה מירדן: נחרבו השפועות שמתנהל מו"מ סודי בין ירדן לישראל "ושלטעשה כבר הגיעו להסכם". מעולת חוסיין נגד המדאיון נועדה לחקדים ולהכשיר הקרקע להסכם ישראל-ירדן. כנעאן שכנע כנראה את שקעה שאין טעם בפעילות הפלשתינאים, למני שיבררו בירדן עצמה אם יש יסוד לשמועות על מהסכם הירדני-ישראלי או לא. אילו הן, לפי הערכתי, הסיבות שבגללן יצא כנעאן לעמאן ואולי אף לכווית ובירות, בעוד שקעה נשאר כאן.

ט. בירדן יסביר, לדעתי, כנעאן את הדברים הבאים:

- סבלנותם של הפלשתינאים בגדה מוקצה. מניות האחרון הפלשתינאי העצמאי עולות. אם אין בידי ירדן מתרון משלה, היא תאחר את הרכבת באשר רוב האישים מחייבים נקיטת יוזמה מקומית-עצמאית, מה גם שיוזמה כזו מוצאת לה עדוד רב מצד פלשתינאים בבירות ובמקומות אחרים.

- "מכנה" זו לא תיתה רציניה אילולי היתה ישראל מוכנה למו"מ לשלום עם הפלשתינאים. השינוי שחל בעמדת ישראל מהוות גורם קובע וחשוב ביותר.

- נוכח פעולות המדאיון מתערערת היציבות בה חיו הערבים בגדה. הרצון למתרון מהיר גובר ותופעה זו מעודדת פלשתינאים לחפש להם מתרונות מקומיים.

- מנהיגים בגדה מביעים את הקשיים הנערמים על דרכה של ירדן במאמציה להגיע למתרון של שלום עם ישראל. אין הפלשתינאים בגדה, תובעים מירדן לתרוג מהמדיניות הכל-ערבית, להכנס למו"מ ישיר ולחתום על שלום נפרד עם ישראל. הפלשתינאים בגדה מוכנים להוציא הערמונים מהאש גם עבור ירדן וגם עבור העולם הערבי.

4/.

- בהתאם לכך מוכנים המנהיגים בגדה ליפול על עצמם המו"מ ומקווים הם לקבל את ברכת חוסיין. לחוסיין מוכנים הם להכניס חזרה של הגדה לירדן, בצורף רצועה עזה, בתנאי שירדן תכניס שינויים בחוקה הירדנית. שינויים אשר יתנו מעמד שונה לשתי הגדות. אין ירדן נהבעת להכניס שינויים אלה מיד. הדבר ייעשה אך ורק אחרי הצלחת המו"מ עם ישראל ולפני שיבחה של הגדה לירדן. כנראה ירמוז אולי על רעיון של פדרציה בין הגדה המזרחית והמערבית. פדרציה כזו תשטור על מעמדה הריבוני של ירדן בגדה המערבית ותביא לידי צרוף ירדן להסכם השלום בין ישראל למשתינאים.

י. יש להניח שבמידה וכנעאן יישאל בירדן על מהות השתרון שיוצע לישראל, הוא יאמר את הסיכום שהגיע אליו עם ידידיו בשכם היינו: אי-התפשטות ישראל (דיון על יסור קווי שה"ג עם מאמץ לחבוע משהו נוסף מישראל), ויצויים לשליטים עם חזרת חלק מהם לישראל, וירושלים המזרחית תחזור לערבים (אני מניח: שרט לבוחל ואולי לשכונה היהודית בעיר העתיקה).

יא. מהתאור הנ"ל מסתבר שתעדיפות במהלכי כנעאן-שקעה, היגה כנראה כדלקמן:

- הצעד הראשון: ניבוש מסדר מנהיגים מסביבם בשרם יוחל במעילות בחו"ל (דבר זה בוצע אם כי בממדים קטנים).

- הצעד השני: פעולה אצל חוסיין. העמדתו על המשב. ברור מדת האמת בדבר קיום הסכם עם ישראל. הצעת אומציה. (דבר זה נמצא עתה בבצוע).

- הצעד השלישי: חלוי בתוצאות הצעד השני. אם התגובה בירדן - שלילית יתכן מאד שתעקה ייצא לבירות ולמצרים לבדיקת עמדתם של שני גורמים אלה במרם יסכמו לעצמם המשתינאים בגדה את עמדתם הסופית בקשר להודעה שהודענו להם בדבר נכונותנו להכנס עמהם למו"מ לשלום.

יב. יצויין שכנעאן לא שיתף בפעילות זו את הדדום - ג'עברי מחברון ואנשי בית-לחם. לעומתו מעניין לציין שאין המשתינאים הללו מתנים יותר הסכם עמנו בפיגוי מסיני או מרמת-הגולן ובהסדר בינינו לבין סוריה ומצרים. בניגוד לעמדתם מלפני כשנה הם חושבים שיש להתחיל מהבעיה המשתינאית ובכך להקל על מצרים לשתור בעיתה עם ישראל.

בסיכום: בעוד שממשלות ערב אינן מוכנות למו"מ לשלום עם ישראל, מסתבר שמנהיגים משתינאים מוכנים לבדוק ברצינות מידת הנכונות הקיימת אצל שליטי ערב לאשר להם, כמשתינאים, "לעשות את הצעד הבלתי מסולדי" של מו"מ עם ישראל ובכך לשתרר את ממשלות ערב מלתיות הראשונות להתגש עם ישראל במאמץ לחפש מוצא של שלום.

המנהיגים המשתינאים הללו מכירים בקשיים הרבים שייערמו על דרכם זו, הן מצד ירדן, הן מצד ארגוני התבלה ואולי אף מצד מצרים. אולם יאושם רב ורצונם בבטול הכבוש עד. הם מניחים [illegible] שאין להשיג זאת ללא שלום עם ישראל ומוכנים הם על-כן לבדוק באיזו מידה יאשרו להם הגורמים הערביים השונים בחו"ל, למלא מעקיד בשתרון הבעיה.

בברכה,

מ. שרת

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, ד' בכסלו תשכ"ט
25 בנובמבר 1968

א ל: ראש הממשלה

מאת: משה שרון

אדוני ראש הממשלה,

הנדון: דיונים בין חמדי כנעאן לבין חכמת אל-מסרי
בדבר פתרון יזום ע"י הפלשתינאים

לפני צאתו לעמאן, וכנראה גם לכווית ואולי לארצות נוספות, המשיך חמדי כנעאן לקיים שיחות עם אישים שונים בקשר ליוזמה מצד מנהיגים בגדה בדבר הסדר ישיר בין הפלשתינאים לבין ישראל. בפתיחת נובמבר קיים כנעאן שיחה עם חכמת אל-מסרי. [redacted]

[redacted]

ביודעו שאל מסרי הינו טוכן המלך, מסתיר כנעאן ממנו אל מסרי את עיקר המיכוס בינו לבין אל-שקעה בדבר נכונות לפעול למען מדינה פלשתינאית תוך ניתוק עם ירדן במידה שיהיה צורך בכך. כן מייחס כנעאן את "התכנית" שהוסכם עליה בינו לבין אל-שקעה כתכנית שמקורה למעשה הוא אנוור נוסייבה הנאסן אף הוא על המלך.

מעניין שכנעאן מדבר עם אל-מסרי כאילו על הצעות ישראליות. יתכן וכוונתו לנכונות ישראל לדון עם משלחת פלשתינאים. עם זאת ברור שהוא מתייחס להכנית נוסייבה ביודעו יפה ממנו שלא היה אצלנו איש רציני שהיה מוכן אפילו לעיין ב"תכנית" זו. ברור לי שהוא מוליך שולל בכוונה את אל-מסרי בנקודה זו.

חשניים מעודדים זה את זה להיות זהירים במגעיהם עם העולם הערבי וסיכום שיחתם הוא בכך שאל-מסרי טוען כי בשלב זה לא צריכה משלחת מנהיגים מהגדה המערבית שתצא לחו"ל לספר למנהיגי ערב ולפלשתינאים בחו"ל על עמדתם החיובית של אישים בגדה לרעיון היוזמה הפלשתינאית, אלא לטפור על האפשרות למו"מ עם ישראל, על הצעתה לקיים מו"מ ולשמוע תגובת הנשאלים והו לא. כנעאן, המסכים לכך, מצטרף לדעה זו ואומר שהוא לא יביע דעה אלא יעביר הצעות ישראל, וישאל את המנהיגים בחו"ל אם הם מתנגדים למו"מ כזה עם

2/.

ישראל, מת המתרון שהם מציעים ובאילו נקודות ניתן לוותר. כנעאן חוזר על דעתו שאם נאסר יאסר למשלחת כי איננו רוצה שתשעל למען הסדר – יש לקבל את הכרעתו ולהפסיק את המעילות.

... ד"ב הנני מביא עיקרי הדעות שהובעו בשיחה זו על-ידי כנעאן ואל-מסרי.

ב ב ר כ ה,

מ. שרון

סודי ביותר

25.11.68

נספח א'

דעותיו של חכמת אל-מסרי על פתרון יזום על-
ידי הפלשתינאים בשיחתו עם כנעאן
בפחציות נובמבר 1968

1. המטרה הבסיסית של מנהיגי הגדם"ע היא לעשות שלום ולשמור את הבעיה.

2. במו"מ עם הפלשתינאים תגלה ישראל, לדעתו, נדיבות וגמישות בסידה רבה יותר מאשר עם מדינות ערב.

3. אם הפלשתינאים יגיעו להסכם עם ישראל, יש חשש שחוסיין ידרוש שההסכם יעשה עמו ישירות כדי שירדן תהיה צד בענין מתוך פחד טבעי לא לאבד את הגדה. (כאן נשקר כנעאן לאל-מסרי ועונת שחוסיין לא צריך לשמוד מאיבוד הגדם"ע מאחר שאיש אינו חושב על ניתוק מהגדם"ז וחמו"מ עם ישראל יהיה על בסיס שהגדם"ע תחזור למצבה הקודם כחלק מירדן ומצורף אליה רצועת עזה).

4. לעני שמשלחת פלשתינאים תבוא להתייעצות עם נאסר, יהיה צורך לקבל תחילה מישראל מרשים נוספים בקשר להצעות אשר יוכן שישראל תהיה מעוניינת להסור עליהם למנהיגי הגדם"ע.

5. יש לברר עם ישראל מה כוונתה בדבר "גבולות מתוחים". הגבולות היום ענין של ריבונות, כאשר לכל מדינה הזכות לשנות או לשנות אותם.

6. אל-מסרי חושש שקיצוניים מקרב ארגוני החבלה יתנגדו להסדר עם ישראל.

7. לדעת אל-מסרי יש כבר הסכם בין ישראל לירדן ולכן ניסה חוסיין לחסל את ארגוני החבלה כדי שלא יפריעו לו לבצע ההסכם.

8. לדעתו טועה חוסיין בגישתו זו כלפי ארגוני החבלה ושולל נסיונו להסלם בשלב זה. אם יתחום חוסיין על הסכם שתגאיו יתקבלו, ימצא חוסיין פלשתינאים רבים שיתמכו במאבקו לדכוי התנגדות ארגוני החבלה. אולם כל עוד אין הסכם כזה, יש חשיבות לפעולת ארגוני החבלה ויתנגדו לחסולם גם אלה התומכים בשלום עם ישראל. (לדעה זו מצטרף כנעאן ואל-מסרי מוסיף שזו גם דעת רוה"מ מלהוני).

9. מלהוני מיער לחכמת אל-מסרי שאם יהיה הסכם ישראלי-ירדני, יהיה מלהוני עצמו מוכן להרכיב ממשלת שלום חזקה בירדן שבה יהיה רוב לשרים המוכנים לקחת על עצמם האחריות לשמרון של שלום. אל-מסרי מסבר שהוא נענה לבקשת מלהוני כי גם הוא יתן את ידו להסיכה בהסכם כזה. יתר-על-כן הבטיח אל-מסרי שגם אישים אחרים בגדם"ע לא יתנגדו מכך.

10. אל-מסרי חושב שבקרוב עומר להיות הסדר ישראלי-ירדני וכי יש לדאוג לבצועו באופן מסודר וזהיר, מאחר שתתיינה גם התנגדות מצאת נגדו.

2/.

11. חכמת אל-מסרי סיפר כי בעת ביקורו בירדן, התקשר עמו יועץ שגרירות ארה"ב בעמאן ושאלו אם חושבי הגדמ"ע יסכימו שכוחות או"ם יתפסו את השטחים שמהם תיסוג ישראל. אל-מסרי לא רצה להגיד לדיפלומט האמריקני באופן ישיר שהגו מוכן בהצעה ועל-כן אמר לו כי לדעתו לא תיתקל הצעה כזו בסירוב מצד חושבי הגדמ"ע אלא מחייבת בדיקה ודיון.

12. חכמת אל-מסרי סיפר לבני שיחו כי שר-החוץ המצרי מחמוד ריאד אמר לו כי מצרים לא תתנגד למתרון בין סנהיגי הפלסטינים לישראל, לאחר שיבוטלו תוצאות התוקפנות. מצרים לא תראה את עצמה אז כצד בענין, והבעיה תוכל להיפתר בין שלשת הצדדים הנוגעים בדבר - ישראל, הפלסטינים והאו"ם. לדברי חכמת אל-מסרי אמר לו מחמוד ריאד כי גם אם מצרים תכבוש את תל-אביב לא תיפתר הבעיה מאחר שיש בישראל שני מיליון יהודים שמצרים או מדינה ערבית אחרת לא יוכלו לקלוט אותם והם יישארו לכן בפלסטין עם מדינתם. על כן, אם ניתן להשיג את המטרה של חיסול תוצאות התוקפנות בדרכי שלום - אין צורך במלחמה. חכמת אל-מסרי וכן חמדי כנעאן וקדרי טוקאן הביעו את הדעה כי היגם בפוחים שבמלחמה הבאה תהיה לערבים תבוסה הרבה יותר חמורה, שתביא לעקירתם המוחלטת של הערבים מפלשטין, ומופב לכן להגיע בשלום למתרון מלא של הבעיה הפלסטינית.

13. לדעתו, אין נוסייבה מגלה תאמת למנהיגי הגדמ"ע. נוסייבה הוא המנחל את המו"מ המסודי בין ישראל למדינות ערב. בעיני חוסיין נוסייבה הוא היום המנהיג מספר אחד בגדמ"ע, למרות שידוע כי בעבר היה שנוא עליו.

- - - - - -

סודי ביותר

25.11.68

נספח ב'

דעותיו של חמדי כנעאן בשיחתו עם חכמת אל-מסרי
בסתיו נובמבר, על יוזמה פלשתינאית לשחרון

1. כנעאן אינגה מסכר כלל לאל-מסרי כי הרעיון ליוזמה פלשתינאית נובע מפעילותו הוא ומפעילות אל-שקעה. הוא אמנם מסכר לאל-מסרי על תזוזה ישראלית המסכימה היום לנהל מו"מ לשלום עם מנהיגי הגדה, אך מוען שתזוזה זו באה, כביכול, כתוצאה מפעילות נוסייבה ומהעובדה שבחכניתו אין חזרה לחלוקת 1947.

2. כנעאן אינגו מסכר לאל-מסרי שחסיכום שטוכם ביגו לבין אל-שקעה היה מו"מ על מדינה פלשתינאית. חרושם הוא שבנקודה זו יש מחלוקת גם בין כנעאן לבין אל-מסרי וגם בין כנעאן לבין שקעה. הוא אומר לאל-מסרי שחוסיין אינו צריך לחשוש ממו"מ בין ישראל לבין הפלשתינאים "כי אף אחד (!) אינו חושב על בחוך מירדן. המו"מ יהיה על בסיס החזרת הגדה"ע לירדן, בצירוף רצועת-עזה".

3. חכנית נוסייבה, הנראית לכנעאן כהגיונית בהחלט, כוללת: אי התפשטות ישראל, החזרת חלק משלישים והאדמות, ומזרח ירושלים משאר ערבית.

4. אין לעורר בשלב זה שאלת מחותו של "הגבול הפתוח" כהצעת אל-מסרי. לדעת כנעאן אין בשלב זה להכנס לפרטים אלא לדון בעיקר.

5. חמדי כנעאן הסכים לעמת אל-מסרי ואמר "כי חוא או מי שיפע לחו"ל, לא יביע דעה אלא יעביר את ההצעות של ישראל (נכונות למו"מ לשלום עם מנהיגי הגדה?), וישאל את המנהיגים בחו"ל אם הם מתנגדים למו"מ עם ישראל, מה המפתרון שהם מציעים ובאילו נקודות יסכימו לוותר". עמדה זו עומדה בסתירה לסכום שחיה בין שקעה לבין כנעאן ולא ברור אם כנעאן שינה את דעתו ומעדיף להיות זהיר יותר במגעיו בחו"ל או שמא מעדיף הוא לנהוג בזהירות עם אל-מסרי ואולי אף להטעותו באשר הוא נחשב על-ידו כאיש המלך.

- - - - - - -

משרד ראש הממשלה

ירושלים, ג' בתשרי תש"ל
15 בספטמבר 1969

א ל: ראש הממשלה

העתק: מנכ"ל משרד ראש הממשלה

מאת: נציג רוח"מ ביט' ובשטחים

לידי: ראש הממשלה

הנני מצרף העתק מתערכת מצב שהעברתי לשר-החוץ
ואשר יתכן ותמצאי עניין בה.

ב ב ר כ ה,

מ. שרון

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, כ"ט באלול התש"ל
12 בספטמבר 1969

א ל: שר-החוץ

העתק: מנכ"ל משרד החוץ

מאת: נציג רוה"מ בי"ם ובשטחים

לאור המגעים שהנני מקיים, אורשה להביא לפניך סיכום הערכתי והתרשמותי מהמלכ"ים המדיניים הערביים הנוכחיים בראשותו של נאסר:

1. מרכז הכובד במדיניותו של נאסר כלפי ארה"ב עבר אחר השריפה ב"אל-אקסה" והתפיבה בלוב, מן האיום (שפשט את הרגל) במלחמה ובעימות רוסי-אמריקני אפשרי, לאיום בניצול של ארה"ב משאירית מאחזיה במדינות ערב ומשיבוש מוחלט של מערכת יחסיה עם מרבית המדינות המוסלמיות, וזאת במדה והיא תמשיך לסרב לכמות על ישראל, באופן חד-צדדי, את ביצוע החלטת מועצי"ם לפי המרוש הערבי. האיום בג'יהאד, והנסיון לארגן את מדינות האסלאם תוך ניצול השריפה, ממרחק העקריה אינגה, על כן ישראל, אלא בראש ובראשונה ארה"ב.

2. ניכרת נטיה לחפש דרכים לגיוס איטים, מוסדות וגורמי דת נוצריים במגמה יומרנית ליצור מעין חזית מוסלמית נוצרית שתשלול מישראל את זכותה להיות שומרת המקומות הקדושים לאסלאם ולנצרות "מעם שהיא הוכיחה שאין בכוחה לעשות כן". אפשר להניח שבמרוצת הזמן יוסל תפקיד מרכזי בהקשר זה על הלבנון, בגראה אחרי ועידת הפסגה המוסלמית וכעוף לתוצאותיה.

3. במגמה לרחוס את בריה"מ, בגורה נועזת יותר, להמרון המהיטה מארה"ב מבקשת מצרים להביא את בריה"מ להערכה שכתוצאה מן תנסיבות שנוצרו מסוגלת מצרים לפתוח עתה בפני בריה"מ אופקים חדשים ואפשרויות חדשות לחדירה למדינות ולנוסאים שהיו עד עתה סגורים בפניה.

4. המדיניות הנאסרית כלפי ישראל מכוונת עתה למאמצים שמגמתם להביא לריכוך בעמדת ישראל באופן "עתהיה בשלה יותר" לקלוט לתוך אמריקני אפשרי כלפיה. את זאת מנסה מצרים להשיג על-ידי: נוקשות כלפי כל הנסיונות להסדר מדיני במגמה לנצל את דחיפתה וסלידתה הטבעית של ישראל מהחזות של מלחמה, וכן על-ידי הטלטה כוללת אך מווסתת במצב הבטחוני השוטף הן במסגרת מלחמת ההתשה והן במסגרת הפעילות החבלניה בארץ ובחו"ל תוך מאמץ מירבי לזרוע בישראל"ם חוסר בטחון מקסימלי. כל זאת תוך החלטת אסטרטגית של העוצמה הישראלית הן על-ידי אילוץ ישראל להתרכז בבעיות הבטחון השוטף והן על-ידי זרוז תהליך התיסוס הערבי, מסדיו והתארגנותו האזורית וזאת תוך הערמת קשיים על מאמצי התיסוס הישראליים.

5. האינטרס הנאטרי מחייב להיזהר מליצור מצב אשר יחייה להתבזות את האיומים - הן כלפי ישראל והן כלפי ארה"ב - מן הכוח אל המוצל. אמרת לאיום לאיום כל ערך ועצה נוסף להסתבכות בעימות מסוכנים עם ישראל במרם עת. על-כן אין לאינטרים כל אינטרס להביא להדירה דוחרת של רוסיה לאזור כפי שאין לה עניין להביא להתיצבות מחירה של מדינות פוטלמיות נגד ארה"ב.

6. ברור שהמשטרים הערביים הארו-אמריקניים - דוגמת ירדן וסעודיה - נכנסו למלך הנאטרי המתרחש כפי שקצתם עד. אמירתם שאין שום יסוד להסדר מדיני אינה נובעת מתוך כך שהם שמים אלי קרב, שהרי יודעים הם את חולשותיהם. הם נגררים מתוך העדר כל אופציה אחרת. לא נתעלם על כן כלל אם במקביל לנוקשות הרשמית המסתמנת והמודלמת, נמיה ערים גם למהלכים מקבילים, בסתר, שנעשתם לבשם ולגלות בכל זאת אחדות הסדר כאשר התביעה "להתחשב במצבם הקשה בעולם הערבי" הוסטע באזנינו ביתר תוקף.

7. על אף כוונותו של נאטר למלחמת וקל אף הנסיון להעניל מחטנות כלפי אמ"ב אין כאן לע"ע לא התלטת לאחת למלחמת וכן לא התלטת לנשל מוסיה ובמחירות את ארה"ב מעמדותיה. קם זאת ברור שמהלכים הללו עשויים להביא את נאטר במוסו של דבר למסתבכות הן במלחמת והן במטע של נסיון לניטול מוחלט של ארה"ב ממחזיק מסוימים באזור.

8. המעבר הנאטרי מאיום במלחמת ובעימות בין מעצמתי לאיום במחטנות מאטר לישראל להלות אבחנית ביתר עוז ואינהנטיביות ללא חטש שיאטר כי מטבע מתדרדר למלחמת.

9. האינטרס הנאטרי להעניל מחטנותו בחדרגה ובוויסות מקסימליים נוחנים הן לארה"ב והן לישראל אחות למחל במטה ללא התילות וללא לחץ של זמן.

10. המערכה המדינית העיקרית שלנו, נשארת איפוס כפי שהיתה: בארה"ב כבר אחר ובכושר עמדתנו בפני התלטת המוכוננת בשנת הבחרון השופף מצד שני ועצה תוך הכרח לעיין מחדש במלכינו המדיניים בכמה מישורים:

- כלפי ירדן: אם כתוך מאמץ כנה לדלות את מלוא האשרויות בשמת זה ואם כתחרון הסעירת שנעמתו ליבור אצל ירדן רוסס שישתקום להסדר ועצה כפי לשלוף את ירדן מהצוירת של היאוש המוחלט מסכויי הסדר מדיני. למחלך זה תהיה השעצה גם במישור יחסינו עם אמ"ב וגם במישור המצב הבטחוני שלנו.
- כלפי תוכלוסית השתחים: מנחיגי אוכלוסיה זו נכנסו למבוכרות של יאוש על יסוד הערכתם שאין אנו רואים בהם "שרשנר". גם כאן אנו מצווים להעיד בהם תקוה אם כמשיב או למחוז כמחרון.
- כלפי התקופות הקדושים לאלפאם: אחרי סיום משפט חשיפה עלינו להגדיר זכויותיהם, הנראות לנו, ולחת להם חופש פוליטי ואחריות לגמול עניניהם אלה.
- כלפי התארגנות נוצרית אשרית נגדנו.

- כלפי מדינות האלמאם: פעולה משולבת שלנו ושל ארה"ב שמגמתה לנתק את הקשר אותו מנסה כבורים להקים, בין העולם הערבי לבין העולם המוסלמי. נראה לי שהמבקשת פעילות ברמת גבוהה ביותר מצדנו לעמות כלפי הוריכיה ופרס.

ב ב ר כ ה,

מ. שמון

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר
ד ח ו ף

ירושלים, י"ח בכסלו תשכ"ט
9 בדצמבר 1968

א ל: ראש הממשלה

מאת: משה שזון

אדוני ראש הממשלה,

עם שובו של חמדי כנעאן משיחתו עם חוסיין וספציאותיו עם פלשתינאים בירדן ובלבנון, קיימתי סדרת שיחות עם נכבדים ערביים מהם שמעתי על דווחי חמדי כנעאן לחבריו. רשמיו של חמדי, שעליהם נשמע בוודאי עוד דווחים סותרים, גרמו לתסיסה ולפעילות מדיניות קדחתנית בקרב נכבדים שונים ביהודה ושומרון. במקביל לכך הוצפו הגדה והרצועה "כהנחיות לפעולה" מצד מוחמד פייאד הפלשתינאי, יועצו של בורגיבה, שסיים זה עתה חודש של פעילות בניו-יורק. פעילותו של מוסה אל-עלמי בבירות והכוונות מצד ערביי הגדה לביקורו של סקרנסון אף הם השתלבו בגורמים המקבים היום את המעילות הפוליטית של ערביי השטחים. להלן המצב המדיני שנוצר בעקבות התפתחויות אלו:

1. <u>תוצאות שליחותו של חמדי כנעאן:</u>

- במישור הרשמי בירדן: המלך שמע, שתק ולא הגיב מטוב ועד רע. בהתאם לרמז מהמלך נהגה הממשלה כלפי חמדי בקרירות מופגנת ובהסתייגות שגבלה באיבה אישית.
- במישור הפלשתינאי הבלתי רשמי בירדן: התנגדות לרעיון בשעה שחמדי לא הביא עמו שום דבר חדש שיש בו כדי ללמד על כוונות ישראל (רוחי אל-כטיב, כמאל נאסר, כמאל דג'אני ועוד).
- במישור הפלשתינאי הבלתי-רשמי בבירות: תמיכה ברעיון חמדי בתנאי שפעילות ראשי הגדה תתקיים רק אחר כנס הפסגה הפלשתינאי שיתחה ויסכין מנהיגי הגדה.
- יחיה תמודה טרם להפגש עם חמדי. אנשי החבלה שיגרו לחמדי רמזים בוסים על חוסר שביעות הרצון שלהם מפגישו ופעילותו.

חמדי חזר משליחותו מוחמד, מיואש, מדוכדך מיחס המלך והממשלה, מאוכזב מחבריו בעמאן, נוטה לאי-עשיה ולנטישת כל הפעילות. בהכרזותיו בדבר עמדתו לגבי ארגוני החבלה, ביקש לתקן את דמותו בעיניהם.

2/.

2. ווליד שקעה, עזיז שחאדה, אנוור אל-כטיב, מייסיר כנעאן והילריון קפוצ'י - נתכנסו והחליטו לידום בכל התקדם כנס מנהיגים מבני הגדה כולל מספר ראשי ערים חשובות וזאת במגמה להקדים את כנס המפגה הפלשתינאית בבירות ולהתכונן לו. מטרת הכנס כאן היתה:

א. לקבוע זכות הפלשתינאים להגדרה עצמית.

ב. לבחור בועדת פעולה שתייצגם ותפעל בנושא ההגדרה העצמית עם כל הגורמים הנוגעים בדבר: ישראל, פלשתינאים בחו"ל, ראשי ערב, או"ם, מעצמות וכו'.

הוצע שהכנס יתקיים בסוף שבוע זה בביתו של חמדי כנעאן, שטרם נתן הסכמתו.

3. ג'עברי: מחייב כנס מנהיגים מהגדה בלבד. שולל התייעצות עם גורמים ערביים בחו"ל שעם בריחתם אבדו זכותם לאמור דברם. על בני הגדה לשאת ולתת עם ישראל.

4. <u>סוסה אל-עלמי</u> ועוד מספר פלשתינאים נפגשו כנראה בבירות עם <u>סקרנטון</u>. מספר מנהיגים כאן פנו אף הם בבקשה דומה לקונסוליה האמריקנית שהעבירה הבקשה לסקרנטון והשאירה בידו ההחלטה.

5. <u>מוחסן עייאד</u>: יועצו של חביב בורגיבה לענייני פלשתינאים, קיים לאחרונה חודש של פעילות באה"ב ובאירופה ונפגש עם או-תאנט, יארינג ועוד. לדבריו מצא אצל כולם אוזן קשבת. הוא מהווה הזרוע הבינלאומית של פעילי ההגדרה העצמית בגדה וברצועה. משוכנע שירדן לא תחזיק מעמד זמן רב וכי סופו של נאסר לישול, ואז תבוא שעתם הגדולה של הפלשתינאים להסדר ישיר עם ישראל, תוך לחץ המעצמות עליה, על יסוד הגדרה עצמית ומדינה פלשתינאית עצמאית.

השאלה העומדת לפנינו עתה היגה יחסנו לקיום כנס מדיני כזה בגדה המערבית. קיומו עלול להקים נציגות מדינית לגדה ולרצועה. תאם להרשות קיום הכנס, לעודדו, או להשאיר להם לפעול כרצונם. ווליד שקעה יטען בוודאי שהכנס נועד להקים ועדה המעולה שהכנס עסנו את"כ (אחרי אשור פלשתינאים בבירות), למו"מ.

ב ב ר כ ה,

מ. שרון

<u>הערה</u>: בין כה וכה תגהיר ג'עברי ב"קול ישראל" שהוא מחייב כנס פלשתינאים מבני הגדה. באותו שידור תקף את חמדי כנעאן על דברי האחרון, בהם חייב ותמך בפעולות התבלה. אחר הצהרה זו החליטו אנשי שכם שקיום הכנס עתה, ייראה כאלו הוא נעשה ביוזמת ג'עברי ותחת חסותו. לאור זה החליטו אנשי שכם לדחות "לעת עתה" את הכנס המתוכנן.

יום חמישי, 25.7.68

<u>איוב נוסלס</u> - בשלמון

שלח למשרד הפנים מברקה ראשי עיריות הכרון, בית ג'אללה, בית סאחור אחמד אחמ"ד ב"מגורסה" בבית ג'אללה (בנדק לא השתתף כי יצא לחו"ל) :

1. מקבלים ברכותיהם הכנית המנהל האזרחי.
2. מתחייבים לשובו של בנדק מחו"ל להמשך המעולה.
3. יברר ביחסיים אחנו "המכוזות" שחוקקנה למושלים.האזרחיים.
4. ישחדלו את"כ לשכנע החלק הצפוני של הגדה ג"כ לקבל את החכנית כדי שהחחלה תהיה סימבית ככל האפשר.

<u>ת ע ר ת</u> : לא ברור לי אם דובר על השאלה מה תהיה עמדתם אם לא יצטרפו הוסכים למכנית פחצפון. וילכו לבד ?

יום רביעי, 24.7.68

וודיק דיקסט ואיוב טוסלם - (בשערי - לפי יוזמתם)

מבוקר היה איוב טוסלם אבל ג'עברי. שאל אותו לגבי התפקים המתאימים בעמדתו. אמר שהדבר נגע בהוצאת משטרת שנקרו במקומו אחר העבירה קטי. הרי שאלתי אותו להגובה האשטרית של יורן. מה יהיה אם יסגרו את הגשר הלא כל התושבים יקומו נגדו. מה יהיה על בגו ? הוא מוזיב התכנית אולם הוסב שהמשלה תפנה מבלי לשאול. הוא הצדיק שבמיוחד המכתב נגע בדיקטס ויבקש סליחתו. סוכם שיתכנסו ראשי העיריות בדרום קוד היום כדי לדון בסגר ולהחלים.

יום שני, 29.7.68

<u>וורזץ דיקמן ואיוב נוסלם</u> - בביתי. לפי הזמנתי.

וורזץ מסר שמחרי הודיעה רוה"מ ירדן, שמע שהעתון הירדני "עמאן אל-מסא" פרסם כתבה מסורסת על ענין הכינהל ובי שמו שלו מוזכר בהקשר זה. הוא מבין ושלח לקחון תכחשה מפורשת (שהעתקה ו"ב). בהכחשה זו קבע שלשה דברים - ראשית שאין זה נכון שהתכניה הובעה להם על ידי פ. שנון. שנית שהדבר נדון בין ראשי העיריות. שלישית שהדובר הוא בהחזרת מעילותו של מנהל אזרחי נוסף ככל המנהלים האזרחיים המועלים ושאין מתנגד להם. לבסוף שהוא אישית, אחר הדיונים, מתנייג מפעילות בנושא זה.

ביצוע התכנית, אחר התנגדותה הרשמית של ירדן ימית קשה מאד. על כל פנים, ללא הצפון נראת הדבר כבלתי אפשרי. הדרך המתירת והטובה ביותר לבצוע עתה הנה : למנוע מבלי לשאול את פיהם. "ימיו מאות שיקבעו על המיניוים" והכל ישתמו פעולה עם עובדת מוגמרת.

על כל פנים, הם קבעם יוסיפו לחמוך ולעבוד לטען התכנית. יש להמתין כשבועיים עד לשובו של אליהם אל בנדק. ואז מוטב שאני אכנס את כל 4 ראשי שירות הדרום ואחבע מהם המובה סופית חיובית בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים.

יום שבת, 3.8.68

<u>וולייד שקעה</u> - (בכימי. לפי הזמנתי)

הזמנתי את וולייד כדי "להתייעץ" אתו על "הרעיון שהועלה ע"י מספר אישים מהדרום בדבר הקמת מינהל אזרחי ערבי מקומי". אמרתי שלמעיננו בקשות בנדון מהדרום ובטרם אביא הדבר לדיון במורום מוסמך ברצוני לדעת תגובתו וקבלתו.

וולייד "לא המתיר מפני" ששמע על רעיון זה ממלך בזה הדשים. בהתלה בא אליו עזיז שחאדה שסיפר לו על הרעיון אותו העלה לראשונה שגיור נוסייבה. אח"כ קרא באל-מיטאר עג'עברי ועוד אישים מהדרום מוסכים ברעיון. כן שמע משהו על כך מחסדי כנעאן עת ביקר האחרון בבית לחם.

לדעתו מינהל אזרחי ערבי אינגו מוסיף למושבי המקום דבר. באמצעות ראשי העיר יש היום למושבים כל מבוקשם בשפה האזרחי השהור. הדברים מהם סובלים התושבים לא ישנאו סרונם על ידי מינהל כזה. לדוגמא : הריסת בתים על ידי הצבא. הוא שולל את הרעיון - ראשית כל ולפני הכל מפני שאין הוא מוסיף דבר של ממש לקיים היום.

יתר על כן, אם כי לכאורה אין לרעיון הזה כל נגיעה לענינים פוליטיים הרי שלהקמת מינהל אזרחי מהיה השפעה פוליטית. ולדעתו - השפעה פוליטית בלתי רצוית להם בערבים וכפלשתינאים; והרי הסברתו לכך : את סחרון הבעית הפוליטית ניתן לפתור באחת משני הדרכים - או בין ישראל לבין ארצות ערב או בין ישראל לבין הפלשתינאים. אם נניח שאין סחרון בקרוב הנראה לעין, ושנגזר כי המצב הנוכחי, חסר המחרון צריך להמשך כחמש, שבע, עשר שנים כי אז הקמת מינהל אזרחי ערבי היצור רושם מוטעה כאילו מגענו להסדר בעוד שלמעשה ההסדר אינגו קיים. האינטרס הערבי מחייב שהבעיה משאר פתוחה כל עוד אין הסדר של ממש. מינהל אזרחי יצור רושם של הסדר. סדרום וויוונדי ירדים את התושבים האזרחיים וקהה את חושיהם. מבחינה ערבית אסור לתת יד להקמתיה החושים ולהרדמת הערנות הפוליטית של התושבים. דבר כזה יכול להיות לטובת האינטרס הישראלי אולם הוא מנוגד לאינטרס הערבי הממתי. אם הברירה היא בין הרדמת התושבים באמצעות סודום וויוונדי שאין בו סחרון פוליטי לבין גרוש או הגירת כל התושבים הערביים כי אז הוא היה בוחר בדרך השניה.

הוא סודה מאירך שיש בהקמת מינהל ממש גרעין כל שהוא של ממשו עצמי. אין בזה ישות ולא התחלת של ישות פלשתינאית . כי ישות סרושו שפלים הרובצה לקבל דהות משלו, יוכל לשמת דרכון של אותה ישות אפילו הוא יושב בחוץ. לא כל הפלישים יחזרו. אך המעטים שיחזו לחזור יוכלו לחזור במסגרת מינהל זה ? מאחר שהחשובה שליליה הרי שאין בכך ישות. מאידך יש בזה התחלת של ממשו, של הנתגה, של ממשו עצמי. ועל כן ירדן מתנגדת לכך. אפילו למעט זה היא מתנגדת.

כמובן שבחירת האישים שיתפכו למושלים אזרחיים הנה נקודת מרכזית בכל תפקיד הרעיון. במצב הנוכחי בשכם, המתאים לעמוד בראש מינהל כזה הוא המרי כנעאן. המשלמתו של חשרי לא הושפע מעמדת ירדן או מישהו זולתו. אם ישתכנע שהדבר טוב למלשתינאים הוא יסכים לעמוד בראש המינהל במחוז שכם.

וולייד סוכן היה בשלב מסויים של השיחה לבדוק עם חבריו (במו"ל) אם הרעיון יתקבל עליהם. הוא אישית נוטה לשלילה אם כי תוך כדי שיחה הוא רואה גם דברים חיוביים והוא הושב בקול רם. אמרתי שאין מעם להתייעץ עם אלה שבחוץ.

בסופה של השיחה הציע שאבוא לשכם ונשב נדון בנושא שנינו יחד עם חמרי כנעאן. לו עצמו יהיה זמן עד אז לחשוב על כל הנושא. נדון יחד ונשקול את ההיתרונות והחסרונות שוב בקול רם.

2 / ..

תוך כדי השיחה חזר והעלה הנושא המרכזי : מזה 14 חודש שהם מנסים לשמוע מאתנו מכנית כל שהיא. הם אינם יודעים עד היום אם אנו מוכנים להכיר בהם כפלשתינאים כצד. ביקשו משמנו מכנית ולא הצענו דבר. שיגרו את חמדי כנעאן ואת שחארת לשר התמחון ולא מצאו בחשוכתו שום דבר. מדוע לא נמיאם לבעיה המרכזית ?

אמרתי שעמדתי האישית כלפי שאלה זו מונעה מהערכה מסויימת המתבססת על שלשה נתונים : ראשית : איננו רואה הנהגה פלשתינאית. יש אישים. וכל איש מונע על ידי גורמים אחרים. יש המונעים על ידי אינטרסים אישיים, אחרים משפחתיים, אחרים על ידי גורמים מקומיים ושוב אחרים על ידי גורמים חיצוניים למיניהם. אם פישהו מונע על ידי המלך הירדני מוטב לנו לשוחח עם המלך ישירות מאשר עם זה המקבל ממנו משכורת. שנית : במדה ששוחחנו עם פלשתינאים הם קיבוניים יותר מאחרים. מה טעם לדבר עם אנשים המחלקים עדיין בדמיונות החלוקה משנת 1947 ? האם מעם פלשתינאים העלו בפניכו הכנית זו משפחתנו לדבר אתם ? הם חיים בדמיון ולא במציאות של 68. שלישית : מדוע הפלשתינאים בגדה עומדים על כך שתוגש להם מכנית ? האין הם גורם ? האין להם רצון משלהם ? מדוע לא יביעו הם רעיונותיהם וידונו עמנו ? למה להכתיב להכנית שאנו נגיש ? הרי זה מוריד מערכם ומשקלם גם בעיני עצמם, גם בעיני העולם הערבי וגם בעיניכו.

את השובתי זו הגדיר ווליד כחשובה "כנה בהחלט וחשובה מאד", והוא ביקש לענות עליה "באותה רוח" : נכון שההנהגה הפלשתינאיהלוקה במרבה מהסרונות שציינתי אבל אולם אי אפשר לאמר "שאין הנהגה". יש הנהגה גם פה, בגדה, וגם בחוץ. שנית הוא מקבל את הערתי האומרת שיתכן ועליהם הם לבוא אלינו בהצעה כל שהיא. אולם היתה להם הרגשה שאין הם מחויים בד ושאנו לא מוכנים לשמוע מהם דבר. אם מוכנים אנו לעיין בממתו שיוגש על ידיהם - הרי שהרגשתו היא שאנו נעדנו לקראתם בעד חשוב. שהרי בכך רמזנו להם שהם מחויים בפיניכו גורם. מצב כזה לא היה אפילו בימי ירדן. ושלישית הוא מסכים להשהתי בדבר מכנית 1947 ומצב הדמיוני שבו מסתיכו הרעיונות השונים שהושמעו עד כה על ידי הערבים. הוא מבקש ממני לשאול את רוה"מ : האם נסכים לקבל מהם הצעה מכנית למהרון בהנחה שהמכנית תהיה מעשית ולא דמיונית. למכנית זו יצרפו רשימת של אישים מקומיים שהם מהנהגה ושעמהם נשא ונתן באם נסכים לראות בהצעתם יסוד לשיחות. אין הוא מסתיר ממני שמה שיגישו יגישו על דעת הברירם בחוץ. אולם מבחינתנו אנחנו - אנו נשא ונתן עם ראשי הגדה. אמרתי שאביא בקשתו בפני רוה"מ.

במהלך השיחה על המינהל המקומי שאל את הדבר יכלול את עזה ואת ירושלים. ענימי בשלילה. ובאשר לשיחתנו הקרובה המשותפת עם חמדי הבוארתי לו שהיא מתקיים על הבסיס הבא : לפני ממישראל מטרי בקשות למינהל כזה. הבקשות תן מהדרום. הממשלה שרם דנה כלל בנושא. היא מוכיבה לדון כך באשר אין היא יכולה להתעלם מהניעות המונחות על שולחנה על סמך זה יתכן שהממשלה תקבל החלטה ותמנה מושלים אפילו תהיה דעת שכם או אחרים נגד זה. הדבר מובא לדיון בלתי רשמי עמהם שמא ירצו להעלות רעיונות כיצד לבצע הדבר ומה מוכן יש להם למינהל כזה. הצעתי שנקודת המוצא תהיה שהמינויים עומדים לבואת לפועל והם מבקשים להביע דעתם לגבי תוכנו ובוודאי באופן שהדבר יעלה בקנה אחד עם האינטרסים המשותפים להם ולנו. תוסכם שהפגישה המשולשת ביננו לבין חמדי וביני תהיה סודית ושאיש זולתם לא יוכנס כסוד הדברים עד לפגישתנו ולהתבאותיה.

יום שלישי, 6.8.1968

פותחר עלי אל ג'עברי - (שיחה ביוזמתי בשעדי המושל בחברון)

בפגישה עם ראשי בית סאחור בית ג'אללה בה השתתף גם ג'עברי הוחלט אמנם למשוך כל החלטה עד לשובו של אליאס אל בנדק מחו"ל. אולם מאז הפגישה הזו עקל שוב המצב ביחוד נוכח השאלה שהעלתי לו בפגישתנו האחרונה בדבר עמדתו וכוונת עמידתו במקרה שירדן מתנגד להכנית והפעל נגדה, כולל סגירת הגשר בפני בני חברון. בינתיים דבר ההכנית נודע לירדן וראש הממשלה הצהיר פומבית עמדתו השלילית.

הוא משוכנע שאת ההכנית עצמה, בדבר הקמת מינהל אזרחי ערבי מקומי - יש לבצע על אף ההתנגדות ירדן. ההכנית מצויינת ומחווה צעד חשוב קדימה ביחסי שני העמים. עם זאת אסור לה שתהיה מקור להתדרדרות ולאסונות. אם ההכנית תבוצע באופן נשרד ובלעדי על ידי הדרוש בלבד, תוך התנגדות ירדן וחשוערון יביא הדבר למהלוקת, ואפילו לאשטרות של פעולות חבלה אישיות. אישית אין הוא נרתע אולם אם חו"ח יפול קרבן אחד שום פלשתינאי לא יעיז לשלח פקולה או ליזום משהו. במקום שההכנית תביא לשפור היחסים היא עלולה לפגום ולהכל בהם קשות.

אין הוא מפליץ בשום פנים לפקפק לנפוש את ההכנית אולם יחד עם זאת אין הוא מפליץ לבצעה כפי שהוכנן והוסכם בפגישותינו הקודמות. נוכח העמדה הירדנית עליגו לשנות שיטת המעולה אך לא המטרה עצמה.

נקודת המוצא צריכה להיות מינוי מושלים ומסונים על המחוזות לא רק בדרום בלבד אלא בכל הגדה המערבית. אולם הערבים מעולם לא הגיעו לאחדות דעות לגבי דבר ואל נא נצפה לכך שכל ראשי הערים ומנהיגי הגדה ישיבו לנו בחיוב אם נפנה אליהם ונציע להם למנות מינהל אזרחי. "שאל ערבים מה רצונם לשמות האחר יאשר קפה חשני מה והשלישי ככאו. אולם אם לא תשאל איש מהם לרצונו ותציע קפה - הכל ללא יוצא מן הכלל לא רק ישתו אלא אף יודו לך..." אין אם כן מקום לשאול ראשי הערים והמנהיגים לדעתם ואף אם ייעשה הדבר אין סיכוי להשיג השובות חיוביות. יש שום להעמידם בפני עובדה קיימת והכל יודו לממשלה.

החוק הירדני מאשר לממשלה למנות מושלי מחוזות ומסונים על מחוזות. הוא מציע שמכוחת זו מופעל וכי ימונו בעת ובעונה אחת מושלי מחוזות ומסונים ערביים בכל הגדה המערבית. המינויים בריכים לצאת אחרי שנציע למסכם אישי עם המועמדים לשאת בתפקידים אלה. מעלת ההכנית בצורה זו לא יאשר לירדן להגיב בחריפות ובוודאי לא נגד חלק זה או אחר של בני הגדה.

משתמניתי את משימה לבו להבדל היסודי הקיים בין ביצוע הכנית שיטורה בתענות הממשלה לבקשת המושבים לבין מינוי פגבותה ועמדתי על ההבדל בין הסכם להכנית כמויה, אשר ג'עברי שהוא ~~שחייב~~ מתחייב על כך שמיד אחרי המינוי תקבל הממשלה מאות מברקי תודה על רותב לבת וכן התארגנה מפלחות לראש הממשלה להודות לו על העצה המינהל האזרחי הערבי. דבר זה יצור את הרושם הדרוש כדבר הענות לרצון המושבים. יתר על כן בכתב המינוי הרשמי שיפורסם ייאמר כי הדבר נעשה לשובת המושבים ולפי בקשתם. איש איננו רשאי לתבוע פרטים ושמות המבקשים. העיקר - לפעול במהירות ולהעמיד הכל בפני עובדה פוגמרת ולבחור באישים עוביים ונאמנים לעמוד בראש המינהל.

לדעתו יש למנות כדלקמן : מושל (מוחאפז) לשכם, מושל לחברון ומושל לרמאללה. וכן מסונים על המחוזות הבאים : בית לחם, מול כרם וג'נין. ביריחו יש למנות קצין מחוז (קשור לרמאללה ?).

2 / ..

בסוף השיחה ביקש ג'עברי לאשר לו לחפגש עם רוה"מ כדי לשכנעו בחשיבות התכנית ובבדיקה הנעמיקו בדבר דרך הבצוע הנ"ל.

במהלך השיחה סיפר שמעי שחמדי כנעאן חזמין אליו לשכם ראשי ערים לפגישה לשם דיון בנושא המינהל האזרחי. הוא רואה בהתכנסות זו פגישה פוליטית. אין מקום לפעילות פוליטית תחת מטרי צבאי והוא מבקש להפנות משומת לב רוה"מ וכן שר הבטחון לדעתו שיש להודיע לכנעאן, באמצעות המושל הצבאי, שעליו לבטל את הזימון לפגישה זו.

הקראתי לו פיומת הפסקיות שהחייגת למושל. העיר הערות הבאות :

1. כלפי חוץ חייב המושל להופיע ככל יכול בעניינים אזרחיים. על כן יש להבין בין מה שיפורסם על הפסקיות לבין ההוראות הסודיות המגבילות את פעולתו וכוללות אותו בנושאים שונים לאישורים שונים מלמעלה.

2. מושל ללא משטרה איננו מושל. על המשטרה להיות כפופה למושל. פקד המשטרה יהיה יהודי ומפגני ערבי. אין משנה אם לי הוראות סודיות לא תהיה כפיפות של פעם אלא הפוכה.

3. באשר לאזורים המתישבים בשטחים :

   א. הורשת עליהם על הקרקע תהיה בפסקות המושל הצבאי הכללי ולא בפסקות המושלים האזרחיים. יש התישבות מפעמי בפחון, מפעמים פוליטיים וכו'. כל זה איננו בתחום פסקות המינהל.

   ב. אזרחים פרטיים שיתישבו בערים ביוזמתם (יקנו בית או אדמה ויתישבו) יהיו כפופים לחוק המקומי שאותו מייצג המושל המקומי. לא יהיו אזרחים פרטיים א' ואזרחים פרטיים ב'. אין לאזור למקומה הפריבילגיות מהתקופה שקדמה למנדימאת התורכיים.

יום ראשון, 11.8.1968

חברי כנסת וגוליד שקעה - (שיחה במשל שכם - כמוסכם)

חברי מפא"י - שכמתוכנן - התקיימה בשכם הישיבה בקשר לרעיון המיזמל האזורי. כמתיעצת זו השתתפו : חברי, וגליד, מכמת אל מברי, קדרי שוקמן, וגליד קמחאוי ושמרין הקומוניסט. רק כולם ביחד שמחנקת מיזמל קרבי אזרחי ישרונות מסוימים אולם מכל מיו נגד הרעיון מחבי שיש בכך משום קשור מקולת פוליטי, וכן יהיה לדבר התנגדות פוליטיות. כל עוד אין מחרון פוליטי מניח את הדעת למכב מקיים פומב שישאר השומי המרוד והחזוק של מכיבוש תובאי הישיר. "או שיהיה מחרון או שישאר המצב כך וללא שינוי". לא נקבל שום דבר באמצע" זו היא הסיבה שאין הם מבקשים מהמשל הנבחר אלא את המיבישות. אם המשל רוצה לקבל על המושבים - הרי מה שעניין וחרוש הוא להמשיך למרבן בחיים של אנשים שלא עסקו בפעולות הכלה בעצמם. מה אשם אביו של נער שנפל כשמח ? האם אינו יודע מה עשה בנו. הרי יש לו חרבה בנים ? מרוע פוצצו ביתו של ערס אשר בנו עסק במרשמת כרוזים ? האם הוא מוכר קשה שאסף הכספים לבניין ביתו ועזה הפך למחוסר כל. הלא אפשר להביא את הבן למשפט. אין זו פעולת הכלה.

נקודה מסובכת לשקול המצב היא שגבי הקטים צריכים למיות יחדיו. לכן צריך למצוא הבעיה היסורית. אין להחפלא שאנשים מתנגדים לכיבוש ושים עקיריים העוסקים בהתנגדות הכלנית.

אפילו אלו חיו מענים אותי - אומר חברי - כי אז היה מערב. הוא רוצה להשאר מפקיד ראש הקיר. מרוע לא נעשה בחירות הרי עזה מסוגרת. עליו להלחם בשתי חזיתות - מניש ומחוץ. מועד הבחירות הוא מפסבר ומבקש הוא שנעשה בחירות. רגונו שישמנה הרכב המוסבה שיש בה אנשים לא מתאימים. חשוב שמהיינה בחירות בכל הערים כפי שהיה הדבר בעבר.

אם חברון הבקש מינהל עקומי - בבקשה. אך שכם לא מסכימה.

הוא רוצה להמשיך מהשקול בדבר קפלת קמחן לא הוקלה בהתיקבות. דנו באינטרס המקומי וזה מחייב המשך השלמון הצבאי הישיר ללא אחרונות ביניים.

מקולה שלם היתה מענה. המסבה היה בהמבנה בגל השני אשרי המסקה של מבי שעה. קרובים מאנשי שלם יבאו למקום שנמנע וכך נהרגו אזרחים רבים בהמצבה השניה - כולל שני חברי מוסבה העיר שיבאו לוועה מה קרה.

יום שני, 1.7.68

ועדיץ דיעקס ואיזוב מוסלם - (שיחה בסטודיו ביוזמתם)

חיפה לחם שיחת אחוכה עם ג'עברי. מצאו אותו חולם במקיץ ורואה עצמו כמושל הגדת כשהוא שולם בת סטרופי אחמן המלך בחל-אל-פול.

היה ויכוח חריף ביניהם לבין ג'עברי כאשר הוא ננסה לשכנעם להסכים למכניזמו - למקים מינהל אזרחי בראשותו בכל הגדה וכאשר הם סלידים ולוחצים עליו להסכים למחלה באזור יהודה. שני הצדדים נפרדו ללא הסכם כאשר כל צד מכסיה לשקול עמדת הצד השני.

עתה באו אלי וזו עמדתם :

1. הם מתנגדים בכל תוקף למקמה מינהל בכל הגדה בבת אחת בראשות ג'עברי.

2. דעתם היא שיש למקים בדרום שלשה מחוזות : אזור חברון, ("מוחאפז"), אזור בית לחם ("מוחפרץ") ואזור יריחו ("קאימקם") ושלשת המחוזות על המחוזות יהיו קשורים ישירות אל המושל הישראלי של יהודה ושומרון. "אל מרכזו כזה שלטוני אזרחי בידי אחת בבת אחת. תשאירו לכם בידכם כושר המשרון".

3. אין הם מוכנים יותר להסכים לכמיפות בית לחם לחברון. נוכח התפתחות של ג'עברי הם מזדרים לעשותה המטורפים של בית לחם שמעולם לא הכירה בסמכות השוליטית של חברון על בית לחם. יתר על כן יש להשאיר לבית לחם בקמיד האפשרות להבדק ישירות לישראל בשם מחוזר הגדה או מלקים מבנה למוסיין. בשם בפני כיש לחם מחית הבריחת מוסיין או ישראל, וישראל מחמוך בהם, הם יעדיפו פנות לישראל. השארת המחוזות קשורים ישירות למושל הישראלי הכללי משאירה בעניין זה את האפשרויות פתוחות.

4. המועמד לשמש אזור בית לחם ובית ג'אללה למשרת המשנה על השחוז הוא איוב מוסלם.

5. אם יוקם הוריגתית מינהל מקומי ערבי בכל הגדה ברוח טוכה, נגיע למצב שבו הגיעו ערביי השטחים למוזים וויוונדי עם ישראל ולחלוקת וחסדר החיים בחתאם לזכויות החדדיות. יתכן וזה יחית חלמץ הגדול ביותר על חוסיין להגיע להסדר אשר במסגרתו יחית לערביי השטחים מעמד ביניים כל שהוא. בעיניהם זהו הצעד הנכון וחחשוב ביותר שניתן לעשותו היום בכוון למשרון הבעיה הדרגתית ומעשית.

6. הם נחתו, נסות נסיוני, של חבקשה שהם מציעים למגר אליגו ומוכנים לעיין בכל הצעות לשינויים שנראים לנו (הנוסח רצוף).

7. "אל תעמידו בירידות בפני ג'עברי. דברו אתו בגלוי ואשרו לו שרצונכם שיתית המושל באזור ומוך כדי כך יוסיף לעמוד בראש העיריה. יש לרמוז לו שיש מאמרי העניין טובת הנאה. אמור להוסיף שעם הזמן נשקול שינויים והצעות בדבר מושל לכל הגדה בעוד שכיום אין כל מחשבה בכוון זה. אם יחכר אתו בתקיפות - הוא יסכים. כזה מבע.

8. בתיחתם נוצרים אין הם מליצים בשום פנים להיות חשלוח. מוסכ שחברון וחם יסכימו למקים חמינהל האזרחי - כל אחד באזורו - בסקביל. אם יהיו הם הראשונים יאשימו את הנוצרים בחריבת ואין חדבר סוב לא לבומו, לא להם ולא לנו.

9. מליצים בתוקף שלא לשוחח ולא להביע דבר לאנשי רמאללה ובתפון. בתחיל מחדרום. נראה שחדבר יבוצע תוך חמיכה של כל נכבדי חדרום ואז אם יעשרצו מהצפון ג"ב.

יום ראשון, 14.7.68

<u>איוב מוסלם</u> - שיחה במשטרה

תודיע :

א. בית לחם, בית ג'אללה, בית סאחור מסכימים קחת לחכנית. אפילו אבו קישק ראש עיריית בית סאחור מוכן קחה.

ב. השייכים של התקשרת היו אכל איוב והודיעו הסכמתם לנוסח הבא : "אזור בית לחם מסכים למינהל אזרחי המקומי הקשור במוסל והצבאי בלי שהאזור יהיה קשור לאזור אחר".

ג. אתמול, 13.7.68, הודיע מפקד כנעאן לבית לחם. נערכה לכבודו ארוחה בבית מוזהיר עיניאב. השתתפו : אבו קישק, אליאס בנדק, בגרה חמיס, עסיף במשטרה, איוב מוסלם, וודיע דיקסס, תודיק קטן. בשעה 16.00 אשרי הצהריים נעבסו שוב לדיון והפעם לא השתתף דיקסס.

- לפי הצעת קטן סוכם שכפרי שכועיים יפגשו ראשי עשרת הערים בבית לצורך בנושאים משותפים כדי להכשיר עמדה אחידה. חפקד כנעאן מצר בחוקף בהצעה זו.

- דיקסס דיבר בצורה בוטה נגד חפקד כנעאן. אשר שעל כל ראשי הערים ללחוץ על חוסיין להפסיק ולהגיע להסדר שלום עם ישראל.

- הוזכר הרעיון של המינהל האזרחי. כנעאן אמר שלדעתו הכנית זו מיועדת לשרת האינטרס הישראלי כדי להופיע כלפי חוץ כאלו יש התקדמות ויציאת מקפאון. הנוכחים התנגדו לדעתו והביעו דעתם שיש לדאוג לאינטרסים של התושבים.

- כנעאן הקף בחריפות את ג'עברי.

ד. הקראתי בפני איוב מוסלם נוסח המכתב המוצע על ידי ג'עברי וכן התקונים "הנראים לי". מסכים למיקונים. המנימי חשומת לבו שלא אוכל לדון בנושא אם כל ראשי הערים בבית לחם ובביכחה לא יסכימו להודיע לי בלחי רשמית מי הוא המועמד שלהם לכהן כממונה על המחוז.

בקשתי ממנו לא לטהר במעולה אלא לבטא את דעותיהם. בינתיים אבדוק מה עמדת ממישראל לגבי הצעת ג'עברי (נוסח המכתב והמסכויות) ובאם תהיה הסכמה לגבי הברון ניבש את"כ לדיון בבית לחם. אין זה מוצע מתם המשך הטיפול.

יום ראשון, 21 ביולי 1968

גברת חמים – ראש עיריית בית ג'אללה (בבית המושל בבית לחם)

לדעתו הענקת מינהל אזרחי תנה בעד חשוב קדימה שתנו למובת התושבים ולטובת מיוחסים הדדיים. הוא אישית חושב שהבעד אינגו מרחיק לכת מספיק אך גם זו לטובה.

הוא יתמוך בבעד זה ומשוכנע שכל מועצת עירו תמיצב מאחוריו ותאשר את הבעד. אין בעיות לגבי התחמת חברי המועצה ותמיכתו הוא על הפעיליה.

הקראתי לו נוסח הפעיליה המוסכמת עם חברון והביע הסכמתו לנוסח זה.

הקשיים שנתעוררו בשבוע האחרון בבית לחם, וביחוד אצל ראש עיריית בית לחם, נובעים לדעתו משני גורמים : ראשית ביקורו של השדי כנעאן בעיר והתנהגותו עם ראש העיר. יש להניח שהשדי ריפה את ידי אליאס אל בנדק ויעץ לו להשתמש. שנית : נסיונו של וודיע דיעמס מהפיכה פוטנציאלית בהנהגה ברמה לכך שבנדק יהפס. דיעמס אשר לכל שהוא אמנם חייב את ההנהגה אולם על ראשי הערים ליטול על עצמם לבדם את האחריות בעוד שהוא כמנסור אינגו יכול להתערב בכך.

גברת חמים משוכנע שדיעמס כתב לירדן על ההנהגה. הוא רוצה "לשחק על שני החבלים" ולהשאיר לעצמו קשרים טובים גם כאן וגם שם. מכאן נסיונו הפוטנציאלי. הוא מרגיש גם למשכורתו המשתלמת מירדן. אין לאשר לדיעמס להשתמש ויש למעמידו בפני הבחירה של הפיכה פוטנציאלית או המשלכות.

גברת מיץ שלא נתמים כל אזור בית לחם על פעיליה אחת ויחידה. כל ראש עיר צריך ליטול אחריות על עירו ולהחתים את עירו על פעיליה משלו. באופן זה נמנע סיבוכים בין ראשי הערים ונעמיבם בפני ברירה. הוא עצמו מוכן להחתים עירו על פעיליה נפרדת.

מהיה מהגובה מירדן, לצער זה, אשר מהיה, אין לדעתו להמשיך בכך ויש להמקדם הלאה בהנהגה שהנה מבוינה ולטובה הכל.

הוא מקווה שבעד כזה יזדרז מוסיין לראות את הסביאות ולהבין שהוא עלול "להפסיד את הרכבה" אם לא יזדרז. כאן ובנקודה זו עיקר החשיבות של ההנהגה לדעת גברת חמים.

יום ראשון, 21.7.68

אבו עימה - ראש עיריית בית סאחור (בבית המושל בחברון)

הוא שמע על המכונית לחפקח מינהל אזרחי לחושבים. שאלותיו הן : מה תהיה הגובה ירדן ? מדוע לא ייעשה הדבר כעת ובעונה אחת בכל הגדה ? שמא הבא משלחת לעמען כדי למכור שראש את המכונית לשלך ולמשלה. מדוע מעמעמים רק בערים בית לחם, בית ג'אללה ובית סאחור ואין שואלים לדעת השבטים (הזאאמרה) המליחים שבסביבה.וכו'.

דחיתי הרעיון למבר משלחת לשלך. אמרתי שאיני יודע מה תהיה הגובה ירדן ועל המבקשים לקבל מינהל אזרחי לשקול בעדם הם מכל הבחינות. אין אנו חושבים על מינהל בכל הגדה כי לא יזמנו הרעיון ולא כל שרי הגדה ביקשו. מי שמבקש נעיין בבקשתו. אינני מדבר אתו על השבטים ועל המליחים אלא על עמדתו הוא ועל עמדת עירו הוא, שהרי הוא אינגו מוסמך לדבר אלא בשם עירו. רצונו לדעת מה עמדתו האישית ומה תהיה עמדת מועצת העיר שלו. כל ראש עיר נקרא ליטול האחריות. והאחריות הגה כפולה : המכמת הגה אחריות והדחיה אף היא הגה אחריות.

הוא אמר ששקל את הדבר ובסופו הגיע למסקנה שהמכונית הגה חיובית והוא יתמוך בה.

הקראתי למניו נוסח הסעיפים של חברון והגיע המכתבו לה. ביקש לדעת מה מהיינה מסכויות המושל והבטחתי להביא הדבר לעיונו.

דובר על האיש שיקבל משרה זו. לדעתו אין באזור אישיות אחרת - פרט לאיוב מוסלם - והוא חושב שמנויו של איוב הגו טוב.

יום ראשון, 21.7.68

אליאס אל בנדק - ראש עיריית בית לחם (בבית המושל)

הוא שקל את התכנית ויש לו מספר שאלות :

מדוע בכל זאת לא להתחיל בשעולה באופן סימולטני בכל הנהה יחדיו ? האם לא יפורש הדבר כשריות וכבעד מריני ? מה הוא נושא הפגישה בפגיעתה ? האם בית לחם לא תהיה קשורה למברון ? מה סמכויות המושל האזרחי ? התשובות לכל אלה הם שיבחנהו בקשר לעמדת שהמועצה תנקוט.

המברתי שמשום שעין ענית כאב כל ראשי הערים בגדה אין אנו דנים אלא בענין המעשי העומד למניבו. הקראתי נוסח הפגיעתה של מברון. אמרתי שבית לחם לא תהיה קשורה למברון אלא תהיה כפופה ישירות למושל הצבאי הכללי של יהודה ושומרון בירושלים. ביקשתי לדעת קמרתו האישית לגבי התכנית.

אמר שאין לו עמדה אישית. קמדתו האישית איננה חשובה. חשובה עמדת המועצה. המועצה דנה בנושא כללית ולא נתקבלה כל החלטה.

הוא איננו מוכן ליטול על עצמו אישית את האחריות לדחות תכנית כזו הנראית כטובה אולם אינו יכול ליטול אחריות לקבלת התכנית מבלי שהמועצה תתבטא ותקבל החלטה. הוא יביא הדברים בפני המועצה ופודיענו.

הוא היה רוצה לנסוע בעוד כשלשה ימים לחו"ל. קליו לעבור נסוה.

אמרתי שהוא חופשי לנסוע אולם עליו לשקול שנפיעתו מרושה דחיה התכנית. לא נעשה דבר בלעדיו. אמר שכבר סידנים ברחוב שהוא נוסע כדי להעוד מכאן ולברוח מהמערכה. שאלתי אם יש לפרוש זה רבליים. לבסוף הסליט לדחות נסיעתו בשבוע ימים ובקשתי לדעת המיטול בהבאת הערים (סמכויות) וכו' כדי שיוכל להחליט.

יום שני, 22.7.68

מוחמד עלי אל ג'עברי - (בבית המושל בחברון)

קראתי לו הנוסח המתוקן של ההפיכה. (ר"כ) העתיק הנוסח ואמר שהוא מקבל אותן ומסכים לו.

אמר כי שוחח עם רשאד אל חציב על ההכנית "והציע לו להיות מושל המחוז". רשאד מחייב את ההכנית אולם לא עבה על ההצעה האישית. לדעת ג'עברי יש להגיה שרשאד כתב על ההכנית לעמאן, וישלקשור את התנגדותו להכנית לתגובה משפיה אמשרית שקיבל מעמאן אם כי, מרגיש ג'עברי, אין הוא יודע על תשובה שהגיעה מעמאן. ג'עברי מייעץ לי להסגם עם רשאד אל חציב, להמיעץ עמו, לשמוע מפנו הסכמתו להכנית ובכך למייבו וכן לבקש מפנו שיתמוך בו, בג'עברי.

שאלתי מה קרה שהוא מניע את רשאד כפמונה על המחוז ?

השייך אמר : בתחילה בקשתי להיות מושל כל חברה. לא הסכמתם. אח"כ דובר על מינוי מושל לכל חברון ולבסוף הצעתם לי להיות מושל חברון בלבד.

במהלך השיחה אמר שהוא מסכים להכנית אם מוסכם שהוא יוסיף להיות גם ראש עיריית חברון. אמרתי שזו התנחה. אמר שחרבר מחייב בחירות מפום שאם יוסיף להיות גם כראש העיר ברצונו למוסיף ולקבל משכורת ראשות העיר בנוסף למשכורת המפונה על המחוז. יש לשים לב שפינוי כל שהוא או אחרים יקבלו צריך להיות לפי הדרגה האישית הירדנית שכל אחד נושא. היינו דרגת שר שהיא 300 דינאר לחדש. אמרתי שאברר נקודה זו.

שוחחנו על תגובה אפשרית של ירדן למהלך זה. אמר שאינו יודע ונקח לו להעריך אם וכיצד תגיב ירדן. אם תהיה תגובה מעשית יהיה צורך שישראל תגיב מעשית. למשל "להחזיק את נקודות התגבול עם עירק. נקודות משחר בגורות הנפט". על כל פנים אין לשחוק לירדן ויש להגיב באופן מעשי ותריף. הוא עצמו שוקל אם להזמין את בנו ווחיד לבוא לכאן לפני הביצוע.

סוכם שבשלב זה הוא ממתין למשובתי לשאלה האישית שעורר וכן לפיושב עם המכוזות ואז יבנם את הנוגעים בדבר ויחתימם.

במהלך השיחה הרגשתי אצלו עוד סימן לרתיעה. שאל "מדוע צריך להחתים נציגים על מסיבות שהמשלה מפנה מושלים וגמרנו" אמרתי שהמדובר בהכיעה ערבית, בהסכם ובהענות ולא בהכנית יזומה על ידי ישראל ואנו נמית צמודים לדרך זו.

לגבי יריחו הציע לשקול מינויו של וולייד בשתאוני בתור קצין מחוז.

יום שלישי, 23.7.68

ועדיף ריעמס ואיוב פוסלם - (מלון המלך דוד)

ב-22.7 כינס ג'עברי את ראשי עריות בית לחם, בית ג'אללה ובית סאחור לדון בהכנית המינהל האזרחי. סוכם בהתיקבות זו כי יפחינו למבעה בדבר הסכויות שיגשגו לשוניים על הסחוזות ויהליטו בהתאם לכך.

ב-23.7 בשעריים הגיע רץ של כחי ראשי הערים באזור בית לחם ובידו טיוטת מכתב לרוה"מ (העתק ו"ב). מכתב זה מובר על ידי ג'עברי ובו מקום לחתימת ראשי כל ארבעת הערים יחריו - חברון, בית לחם, בית ג'אללה ובית סאחור.

במכתב המיועד והמוצע לחתימה כותב ג'עברי : " ועיון המינהל האזרחי במקום המינהל הצבאי מקובל עליהם בתנאי שהוא יהיה ככל הצרות אחרת הם חוששים מהגבהת ירדן ומבקשים לשחרם מטרעיון".

סוכם : שאיוב פוסלם יצא לחברון למחרת לברר מה קרה ומה הניע את ג'עברי לשנות עמדתו. כן סוכם שאיוב וכן ריעמס יפעלו באזורם כדי להבטיח ששני ראשי עיריות אלו לא יחתמו על המכתב.

יום ראשון, 7.7.68

<u>מוחמד עלי אל-ג'עברי</u> - (שיחה בטלפון חברון לפי יוזמתי)

הודעתי לג'עברי : -

- רוה"מ הסמיכני להודיעו כי הוא מקבל עקרונית בקשתם להקמת מינהל אזרחי בגדה.
- לדעת רוה"מ יש להקים את המינהל הזה באופן הדרגתי בהתאם לרצון התושבים ובציותם. הוא מבין את בקשתו של ג'עברי בסמיכות ובסייבנה את הר חברון והוא נענה לה עקרונית. אם בית לחם ובנותיה וכן יריחו ירצו להצטרף למינהל הדרומי אין לרוה"מ התנגדות לכך. אם יבקשו מינהל עצמאי - ייענה רוה"מ לרצונם.

את התחלטה העקרונית בדבר נכונותנו להענות לבקשתם להקמת מינהל אזרחי בגדה - שיוסיף להיות קשור למשרד הצבאי - קיבל ג'עברי בסיפוק וביקש להודות לרוה"מ. עם זאת הטיל ספק רק אם הוא עצמו יהיה מוכן לעמוד אך ורק בראש המינהל במחוזו או אפילו בכל הדרום. אשר שרצונו לשקול את הדבר. שמא נפגש איש אחר ? העלה את הרעיון שרשאד אל-חסיב יהיה עושל חברון. כמהלך חשיחה שינה דעתו והסכים : (א) הוא מוכן להיות הממונה על כל הדרום, כולל יריחו ובית לחם. (ב) אם בית לחם תרצה קשר יום יומי ישיר למשרד יהודה ושומרון אין לו מניעה לכך, אולם כלפי חוץ יהיה הוא הממונה על כל הדרום.

שאלתי למהלכים הבאים. ביקש שאשוחח עם אנשי בית לחם ואשפיע עליהם לקבל ממכותו - למחות כלפי חוץ. הסכמתי.

שאלתי לגבי הפגיה שהחיה. סוכם שהבקשה תהיה מופנית לרוה"מ. הסברתי שעוצב להתגבר מהתחבויות מדיניות ולהבטחתם בעיקר בנסות הממשלה להקמת מינהל אזרחי. בקשתי שבגנון הבקשה חייב לקחת בחשבון דעת הקהל בשני הצדדים וכי מהבקשה פניה בסגנון מתאים. סוכם שהבקשה תוכן על ידו והוא יביא אותה לאישורי לפני שיחתים עליה אנשים. כן סוכם שנפגש ביום רביעי לקבלת המיופא.

שאל מה תהיינה הסכמיותיו. אין הוא רוצה להיות "בובה". על התושבים להרגיש מייד שאל שינוי במצב הפסיכולוגי והכלכלי. שאל אם תהיה "קופה ב'" קופת להוצאות סודיות. הבעתי הדעה שבעניין הסכמיות נדון אחרי שאקבל את הבקשה הרשמית חתומה על ידי הכל.

ביקש שאשוחח עם ראש עיריית יריחו. התנגדתי ואמרתי שמוטב שהחצעה תבוא מראש העיריה ולא ממני. הרי הוא אומר שיש לו השפעה על ראש העיר. ידבר הוא אתו ויגיע אותו למגוה אלי. הסכים וכך סוכם.

לפי הערכתי יוכל לקיים את כנס החתימה על הבקשה ביום שני הבא.

יום ראשון, 7.7.68

עלי אל-ג'עברי - שיחה עם ראש עיריית חברון בבית המושל

1. נסר לי הסיומת והרצועה של המכתב שהם מציעים כי ייכתב לרוה"מ ובו הבקשה למינהל האזרחי.
2. המכים שחוה עצמו יחית מושל מחוז חברון בלבד וכי אזור בית לחם לא יחית כפוף לו.
3. ביקש להביא לו :
   א. הקונים לנוסח המכתב הרצוף
   ב. הבקת סיוע למכוניות המושל הערבי.
4. מבקש להמנע עם רוה"מ אחרי שנגיע להסכם על שתי הנקודות הנ"ל כדי שמעמד של פגישה עם רוה"מ יסוכם כל הענין פומבית. ברצתו לבקש מרוה"מ שאחרי שיבנס ההסכם למקום תנתן לאחוריו עדיפות מבחינת המחוה מכלכלי והקלות אחרות.
5. אחרי הפגישה עם רוה"מ יכנס אם נציגי האזור ויחתימם אותם על הבקשה והבטוח יתחיל.
6. הוא יזמן אליו ביום חשבת את סלאח עבדל, ראש עיריית ירימו, וישוחח עמו.
7. קבענו להמנע בשבוע הבא ולהמתין עד אז להביא לו הקונים לסיומת המכתב וכן, אם אשתר, גם פירוש המכוניות.

יום ראשון, 7.7.68

אליאס אל-כנדי - ראש עיריית בית לחם בביה המושל

1. הודיע שרחה נסיעתו לחו"ל בדי לחיות בעירו בעת הפעילות המתימסת להקמת מינהל אזרחי.

2. מיפר שהיה דיון בסוכנות העיר בקשר לחכנית המינהל האזרחי. באותה ישיבה סוכם כדלקמן :

א. עקרונית מסכימים לחכנית.

ב. תושבים מרוץ לא להקים מינהל בעת ובעונה אחת בכל הגדה.

ג. המכתחם המעשית מינהן אחרי שיסכימו על גופה החנית, ואחרי שיודיעו להם שיפה-חפיפה מה הם מסכויות המושל האזרחי.

ד. אינם מסכימים בשום פנים לחיות כפופים לחברון.

ה. יש חשיבות לחביע להחכם בקשר לאיש שיכונה מושל אזרחי בבית לחם.

ו. הביטוי יהיה אחרי שחברון תבטע מפרת החכנית.

3. סוכם שאודיע לחם תוצאות הפגישים עם ג'עברי מן בקשר לנפות המכתב המוצע על ידו ומן בקשר למסכויות. וכן אודיע לו תוצאות פגישי עם ג'עברי בקשר לאי תלות בית לחם מחברון.

לשמה, אמת ואל

ט"ו בשבט תרפ"ז

1927

לשמה תורה — ורבה.

הוא אומר כאן שד בשמיים הוציאו יקרי לאיב הנשמן
בדי הסרון לצמ החכמה ובדומה אחריו (5 אבק נבלה).
התפארה היא שבשלח הי תורין שהתורות נראה כאם
בלבושי קרקוע כאשר יושב שמן (בראשונה ואח"כ אלקים) פעולה אחד אלה
תלקים אחרים.
אחר הסתלקות סיפם בלה בלאחר לפעולה. הוא אומר
את הכיוון אל האוניברסיטה על כך ובמאמרי אחד ה
ושמיעתי. הבעיות שעומדים לפניהם הנן:

1. ביסוס עקרוני (באיזו צורה תורנית) של העניין בלאומי
ואפיונו הנכון שאינו מתעלם מהמציאות הרבה שהקרים הרבים
שהתחוללו בארץ בד' הצדי השבוע מפעולות צו אם לא
יעזרו מלפנים עליהן בד' שהתורות יתנאו.
2. בעיות חברון, ועניין יהודים אלכ, על בד' הסיפוח
ויחולות הנפשי לשמה, ובמרכז התולדות ושתלאות ושם
ואחוזה בו על שלשתם. וכי יבחר אחרון שהשנוי
שהשתנה מקרקעות.
3. בעיות רוחי ברוח שיחלוף האניים עצמה
לשלוח על פני השטח (אולי הקרקעות)
על בד' הסיפוח ויחולות ביניהם שהוא על חוש
שהתורות אפשרים השיגו לאחר ברוח בו.
4. שיחות תכניות בהשתתפות השלכות יחד
ושתף על בד' השיכל (אחרי שיבוסן שהשתתפות
בלבד כלשהי ועליה בו)
5. האחוזים ביחס השלכות אל בשלחן לבחינת כמה
ביחס בשלח ואלו בד' יחסן בהם (שמה ואלו)
ואלו) שהשתתפות על שקרה ושקרה.

הנקודה הראשונה שעליה תלקים.

היא הגעלה מספר שנים (2) לפ"ז. לפתי היתה
דרך שאין כאן תלפה. על תלוה הפעיה על
ידי הניר תורן ותלויה אולא על ידי כתה בלפולה.
לאו היתי שלף הדעיה ביצולה (הפסיקה ~~הפסיקה~~ על
הילנא על הפעיה).

מאה היל"ז הניף סיקוה לנפת הפתרנה
שהפעיה בנו תעיפה ותוכן נלפת אלפי אלה אין
ולבראה נסיפה כלתה".

לפתי הלוה האתרין על הלו, אינני יודע כי
אפשר לתפוס היולנא ולא רפי אלום. הפאלה היא
הפעיה ביצולה ולפי "ביבלף" שאינני אלם, ושהפלתו
לא תהיא לפתי לי. בך שהה לפיעו ושלו ואלו
על הפלפולה בלו.

אלום מאחר שהלפה שר הפיחון היא
לוך לשכולפיה בלפך אחנו רואה הנפל לפוך אין
לעלפת הפיחוקה ביון הלפתי לפולפ מוכפל.
אך מאחר שהשפר ניקף לפפך ולה הפללה
לף שאוכלף ולפתי - הרי ההלפה ביון.
לפרה כלפן עתיכ ואתכל אעך הכולפה בשם
ולהי הפולפתה ולן שאין לה המושפה. כן אל-
שהיא מיקלוה לפפס ציול לך לביתו. אתר
לך לו הפולפן ואתי. (ולי. עיין שאתי כ 20250
היא תהיה שלפה כי יהיה שם הפר).

ולא לפולפן ביעל.

לך לואכ

הפלפון שפיה: יפולים 10388
פלפונים אתרים שהם אולי שהיה הפרכ:
אצל הפלפה: יפולים 22926
אצל גיסי, כפאל לוי: יפולים 33524
ביתי ידעו אינא שלפה.

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר
ד ח ו ף

ירושלים, כ"ח באלול תשכ"ט
8 בספטמבר 1969

א ל: ראש הממשלה

מאת: נציג רוה"מ בים' ובשטחים

הנדון: שיחה עם חוסיין ועם שר ההגנה הירדני

בהתאם לבקשתי נסע הסונסניור קפוצ'י לעמאן כדי לברר עמדת חוסיין ומדיניותו אחרי דיוני הפסגה המצומצמת בקאהיר. השליחות שהוטלה עליו היתה לבדוק באיזו מידה פעונין עדיין המלך בגיוס תומכים מהגדה המערבית לרעיון המו"מ הישיר בין ישראל לבין ירדן ובאיזו מדה חל שינוי בעמדת המלך כתוצאה מסיכומי הפסגה בקאהיר.

המלך קיבל את קפוצ'י ביום ששי 5.9.69 לשיחה קצרה בה אמר המלך לקפוצ'י את הדברים הבאים: הדיונים בקאהיר נערכו על רקע השריפה ב"אל-אקסה" ההתרגשות והרעש הרב שהוקם סביב מאורע זה. המלך התייחס לכמה החלטות שנתקבלו בקאהיר פה אחד כדלקמן:

א. הכל יפסיקו מיד כל הדיבורים על אפשרויות של פתרון של שלום או פתרון מדיני.

ב. כל ההצעות שהוגשו בעבר על-ידי מנהיגי ערב ושסטרתן היתה למצוא הסדר מדיני למשבר - ייחשבו כבטלות ומבוטלות וכאילו לא הוצעו כלל (למשל: הצעות חוסיין בסיבת העתונאים שלו בניו-יורק).

ג. הוסכם עה אחד לשעול לאסקלציה במלחמת ההתשה, כולל הרחבת הפעילות החבלנית מירדן ולבנון. מלחמת ההתשה והחבלנות תגבר ותלך עד אשר תסיימנה מדינות-ערב את הכנותיהן ותפתחנה במלחמה כוללת.

לקראת סיום הדיונים בקאהיר הגיעה הודעה על ההפיכה בלוב. בשלב זה הציע נאסר לנצל, בסקביל, את המצב החדש שנוצר כדי לעשות נסיון נוסף לכפות על ישראל - באמצעות ארה"ב - ביצוע החלטת מועצה"ם ללא סו"מ ובהתאם לפרוש הערבי של החלטה זו: נאסר הסביר שבעדה ויעלה בידי המנהיגים הערביים המתכנסים בקאהיר לשכנע את המהפכנים בלוב להסכים ולהשתלב במאמץ הערבי, ניתן יהיה ללחוץ על ארה"ב תוך איומי סחיטה בשלושה נושאים: 1) הנפט; 2) גורל בסיס חיל האויר האמריקני בלוב; 3) גורל בסיס נאט"ו בלוב. נאסר אמר שההפיכה בלוב יוצרת מצב המאפשר לחזור על התרגיל המצרי כלפי הבריטים בקשר למינוי הסואץ בזמנו. יש לאיים על ארה"ב שבאם זו לא תסכים לכפות על ישראל באופן חד-צדדי וללא סו"מ את ביצוע החלטות מועצה"ם, כי אז תנושל ארצות-הברית באופן הדרגתי משלש העמדות הנ"ל בלוב. המשלחת ששוגרה ללוב אחרי הכנס בקאהיר נמלה על עצמה את המשימה לשכנע את המהפכנים להסכים לחביעה זו שהושמתה אליהם בשם כל ראשי המדינות שהתכנסו בקאהיר.

2/.

בהתאם לכך, הסביר המלך לקוצ'י, עליו לחדול מייד מכל נסיון נוסף כל שהוא לגייס הומכים בגדה לרעיון הלחץ למען מו"מ ישיר. התכנית כולה ירדה מעל השרק. יש לשכוח מרעיון זה היה קיים בכלל ועל ירדן להשתלב עתה בתכנית הערבית שעליה הוסכם בקאהיר.

אחרי שיחה זו עם המלך נפגש קוצ'י עם ידידו סגן ראש הממשלה ושר ההגנה הירדני - אחמד טוקאן, שלא השתתף בדיוני קאהיר, אך ששמע על הסיכומים ממי המלך ומפי רוה"מ. טוקאן אשר חזר על דברי המלך הסביר לקוצ'י את "ההמיסה והתערכה הצבאית" שעליה ביססו המתכנסים בקאהיר את החלטותיהם כדלקמן:

א. אין כל כוונה לפתוח במלחמה מעתה ועד לשמה חדשים. מלחמה במועד זה, אם תיכפה על מדינות-ערב תסתיים בנצחון ישראלי.

ב. במשך ששת החדשים הקרובים יש, על-כן, להרחיב את הפעילות התבלגית ואת מלחמת ההתשה כאשר המטרה העקרית היא לערער באופן יסודי את הרגשת הבטחון של האזרח הישראלי. "יש להעמיק את המשבר הפסיכולוגי" "לזרוע חוסר בטחון מקסימלי" "כאשר יוצא האזרח הישראלי מביתו בבקר צריכה ללוות אותו ההרגשה שאין לו בטחון כי יזכה לשוב בערב הביתה בשלום".

ג. אם יקרה ומפרוץ מלחמה אחרי ששת החדשים הקרובים תדרושים באופן חיוני לערבים לשם המשך הכוננות שלהם והמשך הפגיעה בסורל הישראלים, ההערכה היא כי גם אז תנצח ישראל. אולם במלחמה כזו, שמפרוץ אחרי ששת חדשי ההכנה יעלה הנצחון לישראל במחיר יקר ביותר הן בחומר הקרבנות בנפש והפגיעה ברכוש ובנפש.

ד. אם המלחמה מפרוץ בתקופה שלאחר ששת החדשים הקרובים ומוך שנה עד שנה וחצי מהיום, ההערכה היא שאין לחגית שהערבים ינצחו אך יחד עם זאת יש לחגית בבטחון רב יותר שגם הישראלים לא יוכלו לנצח. אחרי שנה וחצי - קיים בטחון שישראל לא תנצח בעוד שיהיה אז סיכוי סביר לנצחון ערבי.

ה. המסקנות מהערכה זו, לדברי טוקאן, הנן שעל הערבים לשקול מחדש ולהעריך מחדש את סיכוייהם לנצח במלחמת בעוד כשנה וחצי עד שנתיים במדה ועד אז לא יכפו האמריקנים את ביצוע החלטות מועבי"ם על ישראל. כן חשוב לאור הערכה זו, לנהל את מלחמת ההתשה ואת המערכה המדינית הערבית בצורה שלא תאפשר לישראל למרוף את הקלפים ולפתוח במלחמה מנע במועד מוקדם וזאת במגמה למשוך את הערבים למלחמה אשר לפי הערכת הערבים עצמם מובטח בה הנצחון לישראל - היינו במסגרת ששת החדשים הקרובים.

3/.

בקשר לשריפה במסגד "אל-אקסה" ברור לקמוצ'י, מדברי סגן ראש הממשלה מוקאן, כי יש כאן החלטה ברורה לנצל את השריפה לצרכים העוליימיים הערביים. מוקאן אמר במפורש שהוא משוכנע שלממשלת ישראל אין כל קשר למעשה השריפה עצמו. אולם על ישראל מוטלת האחריות באשר הדבר קרה בזמן שלטונה בעיר. יחד על-כן הצהרות ומעשים מסויימים של ישראל יצרו אווירה של הפקרות לגבי המקומות הקדושים לאסלאם ויש להניח שהם תרמו לא מעט "להתבשלותו" של הרעיון אצל המציע עצמו.

על מאמציה של ירדן לרחום גם כלי קודש לא מוסלמיים למאבקה המדיני מעידה העובדה שזייד אל ריפאעי, ראש לשכת החבר בפועל, פס בסיוחד ללבנון ונפגש עם מקסימוס החמישי (מכים - המסונה על קמוצ'י) ובקשו לשחרר את קמוצ'י מהמקידו בירושלים ולהעבירו לעמאן על-מנת לארגן פעילות של אנשי כמורה נוצריים נגד ישראל. לפי בקשת קמוצ'י עצמו דחה מקסימוס החמישי את ההצעה שהובאה בפני מקסימוס כבקשה מפעם המלך.

ב ר כ ה,

מ. שמרון

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, ט"ו באלול תשכ"ט
29 באוגוסט 1969

א ל: ראש הממשלה

מאת: נציג רוה"מ ביס' ובשטחים

הואילי נא למצוא ר"ב העתק מכתבי אל שר-החוץ ובו הערכתי האישית למדיניות ירדן בקשר לג'יהאד ולעמדת ראשי ההנהגה הערבית בירושלים בנושא זה וכן ההמלצות המתבקשות, לדעתי, מהערכה זו.

ב ב ר כ ה,

מ. שמון

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, י"ד באלול תשכ"ט
28 באוגוסט 1969

א ל: שר-התוץ

העתק: מנכ"ל משרד התוץ

מאת: נציג רוה"מ בי"ם ובשטחים

נוכח ההשתוללות חסרת התקדים של הרדיו והטלביזיה הירדניים שאינם מוסקים מנסיונם להחדיר למאזין את תודעת "הג'יהאד", קיימתי בימים האחרונים מספר מגעים במגמה לנסות ולהעדיך את מגיעי המדיניות הירדנית מצד אחד ואת תפיסתם וגישתם של נכבדי העדה המוסלמית בירושלים מצד שני. להלן הערכתי בשני נושאים אלה:

א. ממשלת ירדן:

1. אין לי ספק שהמלך חוסיין וראש ממשלתו יודעים את העובדות לאשורן. יש להניח כמו-כן שלא נעלמו מהם התרדה והמאמצים הכנים והמוצלחים של שלטונות ישראל שהביאו לכבוי תשריפה ולהצלת המסגד. לפנינו אם כן מדיניות הסתה מכוונת על אף ידיעתם הברורה שהם פועלים כאן תוך העלמות במזיד והון סילוף מכוון של האמיתות והעובדות.

2. נקודה המוצא להבנת מדיניותו של תלהוני, המצליח בנראה לשכנע ולגרור אחריו במדה רבה את המלך - הנה היאוש מסיכוי כל שהוא להסדר מדיני משביע רצון עם ישראל.

3. יש כאן מהלך כפולה האחד מקסי וקצר טווח ומתייחס לניצול מיידי של אסון השריפה במסגד לצרכי המערכה המדינית הירדנית לגבי ירושלים (במועבי"ם וכו').
לעומתו המהלך האחר, ארוך הטווח, המבוסס על ההנחה שממילא אין טעם, אין רצון ואין קיום לעבר הירדן המזרחית ללא ירושלים ומרבית שטחי הגדה המערבית.
ירדן מתקרבת יותר ויותר לקבלת ההערכה המצרית האומרת שגזירת הגורל היא להלחם כאשר שאלת הסיכוי לנצח במלחמה איננה רלבנטית כלל באשר ההמנעות מן המלחמה איננו אופציה פתוחה. החשש להפסיד במלחמה את מה שנותר מן הממלכה איננו רלבנטי.

4. קיימים ניצנים ראשונים של התליך השלמה עם תפיסה חדשה של מהות המדינה הירדנית ותסקידה נוכח המציאות שאליה נקלעה: לא עוד מדינה ככל המדינות התייבת לשמור על היש ולהאבק להחזרת מה שנגרעה לה בזכויותיה, אלא שמה חסר זכות קיום ובראיות קיום במצבו הנוכחי ושנגזר עליו להתפרק לבסיס קדמי לצבאות ולחבר מרעים וקבוצות תבלגים ומתנדבים למיניהם. לא מלך חשולט בלעדית במדינתו והמבצע מדיניותו באמצעות צבאו ומוסדותיו הממלכתיים אלא מעין ערב רב כאשר המלך מנצח בשרביטו על ההשתוללות הכללית בשטחו. מהליך זה עודנו בתחילתו. יש להניח שהמלך עצמו איננו שש לקראת התפתחות זו ומגלה רתיעה מהדרך בה מבקשים הלאומי ומצרים להוביל. העובדה היא שלעת עתה הוא מתחיל להגרר.

5. קיימת תקוה שהסכמה לדרך זו הביא לכל המחות לשיטור מיידי ביוקרת המלך, במעמדו ובאדמיניו - הן במישור הבינערבי והן במישור הפנימי במלכה. מדת הדוקקותו הדחופה של המלך לשיטור מעמדו בולטת מהעובדה שהתפגנות בקמאן (לאחר השריפה) הכוו בחלקן להפגנות נגד המשטר. הגיעו הדברים עד כדי כך שהמשיך במסגד חוסיין

2/.

בעמאן חשמיע (בדרשתו ביום הששי אחר השריפה) דברים בוטים נגד השלטון. אחר הקריאה לג'יהאד חיזק המלך את יוקרתו בעולם הערבי בכלל אחת. מעיד על כך זרם המברקים וביחוד מברקו של נאסר שיש להשוותו אך ורק לאותו מכתב שקיבל חוסיין מנאסר אחרי התבוסה במלחמת ששת הימים. העובדה שאפילו בורגיבה נאלץ היה, אחר הקריאה לג'יהאד, לשנות במדת מה את מדיניותו, מרמזת על עוצמת ההשפעה הפנימית שיש ליצרים שבשהרורים עוסקות עתה ירדן ומצרים.

6. הקריאה לג'יהאד עוזרת גם הרבה בעיות כספיות. כעולם לא היו כוויה, אבן-זבי או סעודיה נאלצות להשכיב להזרמת כספים לירדן כמי שהן נאלצות עתה.

7. המלך חוסיין ידוע בתחבולותיו ובשינויים המתאומיים שהוא עושה לפתע במדיניותו. הננו עדים לנסיון לגרור את המלך בכוון מסוים, ולהענות המלך לע"ע לדרך זו. אפשר והוא יחליט לפתע לחזור בו מדרך זו ביחוד אם יתברר לו שהוא טועה בתנחה הכפולה שכאלו אין סיכוי להסדר ושכאילו אין לו מה להפסיד יותר. הקושי הוא בכך שאם אמנם ירדן בהסתה הערוצה שהיא מתונה בה, יהכן ויקשה עליו לעשות מהלך מרסן אפילו ירצה בכך.

ב. <u>במזרח-ירושלים ובגדה:</u>

1. הננו נוטה להאמין שאנשי הדת במזרח-ירושלים, ובוודאי ראשי הדת בירדן ובעולם הערבי, משוכנעים בכנות שהיתה כאן קנוניה ישראלית לשריפת המסגד, כדי לבנות את בית-המקדש. השכלתם הדתית, חנוכם וההיקף הצר של העיסתם אינם מאפשרים להם להסתכל ולהעריך אחרת את התקרית.

2. עם זאת, נראה לי שאישים חילוניים במזרח העיר, שהנם בעלי אופק רחב יותר וחינוך חילוני מובהק יודעים אמנם את האמת. עם זאת הם פועלים כאן הן לפי הוראות מעמאן והן תוך ההשבות בעמדת הגורמים הדתיים הכובלים את ידיהם לא מעט.

3. במוחותיהם של החילוניים מנקרות שתי שאלות: האם אמנם לא עמד איש מאחורי האוסטראלי ומנין היה לו הכסף הרב וכן האם אמנם לא התנהלה מעולת כבוי השריפה באטיות מכוונת?

4. אם אחת ממגמות ירדן ומדינות ערב הנה להשחטש ולנצל את התקרית לחזוק מאבקם המדיני על ירושלים, הרי שמגמת ההנהגה הערבית במזרח-העיר, היא לנסות ולנצל את התקרית כדי <u>להשיג הישגים של ממש בעיר עצמה</u> ביחוד בכל מה שנוגע לרצונם לחזור ולהיות השליטים הבלעדיים על מוסדותיהם הדתיים, רכוש הווקף והמשפט השרעי שלהם.

5. הננו עדים לנסיון עקבי מצד ראשי ההנהגה הערבית ליצור בירושלים, דה פקטו, <u>מעין שלטון בתוך שלטון</u> - כל המהלכים שלהם מעידים על כך:

- הממונה הערבי על מחוז ירושלים לשעבר וכן הטופתי מקבלים את כל ראשי הכנסיות יחדיו במעמד רשמי וחגיגי.
- הם מנהלים תקירות משלהם, ממנים ועדה להגשת המלצות על דרכי השמירה על המסגד, ועדה להיקונים, ועדה לאיסוף כספים ותרומות וכו'.
- הם מכנסים פגישות רשמיות עם עתונאים.

3/.

- הם מקבלים משלחות מהגדה להבעת הצער על השריפה. הם מזמינים מברקי התחתנות בצער.
- הם מקבלים קונסולים הבאים להביע השתתפות בצער.
- הם מודיעים חד-צדדית שהם סוגרים את המסגד עד להודעה חדשה, ללא מוסלמים.

6. בהתאם להדרכתנו פעל העתון הערבי הירושלמי "אל-קודס" למיתון האווירה בצורה מופתית: תאר את האסון "כשריפה בחלק מהמסגד"; נמנע מלהדפיס התיחסות לג'יהאד, פירש המצאים הנוגעים לחפיסת האוסטראלי, קרא לשיקום מיידי של המסגד תוך שלילת הקריאה מבהוץ להנציח את השרוף ולהמנע משיקום, נתן בטקום בולט את הודעות הממשלה וכו'.
למערכת הסברתית זו הצטרף כמובן גם העתון "אל-אנבא" והרם תרומתו.

ג. כמה המלצות:

נראה לי שהמסקנות המתבקשות מהערכה זו הנן כדלקמן:

1. להזהיר את חוסיין מהתוצאות החמורות המצונות בהמשך שלחוב היצרים ובמקביל לנסות ולשכנעו שהערכת הלהוני כאלו אפסה כל הקווה להסדר איננה נכונה, וכן אין זה נכון כאלו אין לה לירדן מה להפסיד יותר.
2. מעל הסברה בעולם המבוסס על כמה אמיתות: המסגד עומד על תילו, ישראל לא רק שלא פגעה בו אלא היא שהבילה אותו משריפה, על עמדת הערבים יש ללמוד שהעובדה שנאשר עצמו אשר שאיננו מעונין בחקירה ולא בצדק אלא ב"טלחמת מחור" היינו גנוסייד.
3. מאמץ כולל להביא לידי התמיינויות פוטביות מהמחלך המוסלמי-ערבי מצד אישים ומדינות בעולם הנוצרי. הערבים צריכים להביע לשקנה שדרך זו מזיקה להם באשר היא הביא לידי התיצבות היחדות והנצרות מול האיסלאם.
4. להפעיל לחץ באמצעות מדינות בהורכיה ופרס במגמה לעגוע בסיכוי לכנס פסגה ערבית. נראה לי שיש לשקול האטרות שאתה, או לבל המחות המנכ"ל, הקיימו מגעים אישיים בדרג עליון בשמי מדינות אלו.
5. לתבוע מארה"ב להתמיך מדיון במועבי"ם על רקע הסתה וניסים דתיים.
6. להפעיל מערכת הסברה מתאימה לעולם הערבי באמצעות הרדיו, הטלביזיה והעתונות הערבית. הטלביזיה שובתה, אך אפילו תפסק השביתה הרי שהזמן העומד לרשות ההכנית הערבית איננו מספיק כלל.
7. כל עוד החקירה והמשפט מתנהלים, לא להסריע לפעילות ראשי המוסלמים בירושלים. פעילותם תרגיע אותם ותוציא הרות ממערשיהם.
8. לקיים דיון בממשלה לגבי היחסים שלנו עם ראשי המוסלמים בעיר במגמה להעניק להם ככל האפשר ולהכניס הריז בין עמדתם לבין עמדת העולם הערבי. עיתוי הטפול הערין עם אנשי הדת עצמם יהיה רק אחר סיום המשפט ובתנאי שלא יקבל צורה של כניעה לדרישותיהם אלא צורה של מחוות חד צדדי מצדנו באוירה שונה מהנוכחית.

ב ב ר כ ה,

מ. שמון

לדעתי

מדינת ישראל

תאריך: 31/8

אל: שרת

מאת: מנהל לשכת רוה"מ

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, י"א באלול השכ"ט
25 באוגוסט 1969

א ל: סר שמחה דיניץ, ראש לשכת רוה"מ והמזכיר המדיני

מאת: נציג רוה"מ בירושלים ובשטחים

הנני מתכבד בזאת לעיין בהעתק מכתבי הרצוף לשר-החוץ וכן במסמך המצורף אליו.

הנני מציע שהמסר לרוה"מ בתמצית תוכן מכתבי לשר-החוץ ועל הפעילות של הקווקרים.

בברכה,

מ. שמיר

עורכי הדוח

ירושלים, י"ח באלול תשכ"ט
25 באוגוסט 1969

א ל: שר-המוץ

העתק: מנכ"ל משרד המוץ
מר מ. קוסיי, יועץ שר-המוץ
המזכיר הצרפתי לראש לשכת רוה"מ

מאת: בציג רוה"מ בירושלים ובשטחים

הנדון: פעילות קונטרים

מצא גם ר"כ סיומם מהצעות של הקויקרים דבדבר מחרון הסכסוך במזה"ת. זהו נסוח מציעי ובנראה איבגו סופי עדייין. [redacted] ניתן להסתמב בו, לדעתי, במגעים עם הקויקרים כדי לנסות ולהשפיע עליהם לשנות כמה מהשקנותיהם החסורות. הנני מטליץ בפנין לקרוא בעיקר סעודים 12-18.

המניח מרחם הנחו שלילת ההשתרות למניע לשלוט בפת אחת ושלילת הסו"ח חם נדבר לשחרון הכיבוש ואת האפשרי להתיישבות הדרגתית. הם חוזים שלשה שלבים - שלב ההתחייבות (מיל שלום של או"ם לשטול אזורי חיין, ושרת מיוחדת של או"ם לדווח על מילוי בריאה, ועידה של המדינות המעוניות בשק לאזור לויסות והורדת כמות משלוחי הנשק ולהחלטת על הרכבת האזור מחדש החיבוש הדרגיבי). משלב משני הנו שלב ההסדר הסולחני (על ישראל לזנות רעיון הסו"ח מיסיר, לזנות המנגדות לשיחות המקמות, זכות קיום לכל מדינות האזור, ויתור מצד כל המדינות על תביעות לוחמה, על ישראל לנסות מגישה של זכיית בשטחים כתרבות מכבוש, התחייבות ישראלים לנסיבה מחמאים שכמה אשרי מלחמת ששת הימים; זכות התגברת מקמית לטרבי מלחמה ועל האו"ם לנקוט בחמצים שיאשרו לברר רבונם. עד לקביעה זו - נשמנת או"ם זמנית על השטחים, כולל סיני וגולן. שמחי הפסנות סעודים. מעבר חדש לירושלים רבתי. ישראל מורשת לשמח אלית הכותל המערבי וחרובע היהודי. בסרובת הזמן הקמת מחוז מרחלי קונדומיניומלי של ירושלים רבתי. לע"ע ועד אז הקמת שתי קריות נפרדות עם סרומים עירוניים משותפים בתחומים נציג או"ם. חברת בקרון שתניר נזקקת לסיבחל עירוני כאותר ורחיבת תרעיון שתניר באופן מלקרי לישראל. זכות מעבר חפשי לישראל באוקן בתיצרים. זכות בחירה חפשית לפליטים הערביים למזור לבתיהם המוריגינאליים או לקבל פיצויים. הקמת ועדת או"ם לשם כך.

משלב השלישי הוא שלב החתות והשלום: עזרה מלבלית לארצות המזה"ת לפי מדת בילטרליים אלא בינלאומיות באמצעות האו"ם; הקמת בנק לפתוח המזה"ת, שיוד המשרת והכבוד החדדי בין המניים, הקמת מכון לפתוח המזה"ת; ניצול מקסימלי ומגיונני של אוצרות המזה"ת, בפיקות בפתוח יחסים שיגיים כלכליים והברתיים במזה"ת.

על יסוד הצעות אלו ניסחו הקויקרים "הכוחות המעניינות והכנת הקוות" (סעודים 17-18) הר"ב.

בהצהרה זו קוראים הם לאו"ם ולמעצמות לתסיך במאמציהם במשנה מוקף ודעיון, במגמה להביע להתנקות בבתים במזה"ת.

2/.

קריאה לישראל לנצל מדיניותה הנוכחית המעוגנת בהסוד אשר כסמוך באסיפות "גבולות בטוחים". ישראל אינה יכולה לחיות לנצח כמחנה צבאי מוקף על-ידי שויבים בשטר כח עצום.

קריאה לארצות שיב לאשר נכונותם לקבל מדינת-ישראל כעובדה במזה"ת ולוותר על תביעות לוחמה כלפיה.

קריאה לפלשתינאים לקבל את העובדה שמדינה יהודית הוקמה על חלק משטחה ולהכיר בכך שפשיטות לתוך מדינה זו יביאו לסבל ולאי-בדק גדולים יותר מאשר תוסכמה לקיומה, בקורס שלפלשתינאים זכות תגובה עצמית ועליהם למנוע זכות זו.

קריאה לירדן ולסוריה ולישראל לאשר לפלשתינאים לקבוע במזרח חטי את רצונם וגורלם.

קריאה לקהילה העולמית לעודד פתרון שלום, למשיך בהצעה עזרה כספית לשם פתוח כלכלי ומפרחי לסיעות הפרכים של הפליטים - הערבים והיהודים.

בפגישה בקפריסין בת חובר הפטנך הר"ב השתתפו פול ג'נטון, מומקינג מקונסוליה הכללית האמריקנית בירושלים, מקיר אמריקני בכיר המשוער באיש ה- C.I.A. וכן עזיז שחאדה מרמאללה ומוחמד מייאר, פלשתינאי יוקצו של הנציא בורגיבה לקניגים פלשתינאיים.

בפגישה זו הסבירו הקונקרים לשחאדה ולמוחמד מייאר כי עמדתם בארה"ב הכה חזקה מאד וכי יש בידם להשפיע על מדיניות נשיא שרה"ב כפי שהשפיעו על מדיניות הנשיא בשאלת וייטנאם. לפי הערכת הקונקרים הם יכולים ללחוץ על הנשיא על מנת שהפטנל יפעיל לחץ על ישראל אשר ללא ספק תתנגד להכרזתם. הנציג האמריקני הבהיר שבדקתו לנסוע לקהיר ולקאהיר כדי להביא את הפרכנית בנגי נאסר ואנוסיין. כן הסביר האמריקני לשחאדה שהפגישה העיקרית הנערכת לפניו, בעובו של שחאדה לרמאללה, היא להתגיל לארגן הפגיעה מקובלת של הנהיה ואחרונה.

בהמשך, נראה לי שפגילות זו של הקונקרים בת הערבים מקידים אמריקניים רשמיים, מחייבת פעול שקט אך מדורג שנדע כדי לבלום את תיוזמה באיבה.

ב ב ר כ ה,

ש. שרון

CONFIDENTIAL - Not for Publication

Ninth Draft
July 28, 1969

A QUAKER STATEMENT ON PEACE IN THE MIDDLE EAST

Peace must come again some day in the Middle East. It can come in the discernible future only if the United Nations and the Major Powers can, first of all, bring about a reduction in the level of violence in the area so that the increasingly probably "fourth-round" war can be averted, and, secondly, if they can define and support, more decisively than they have done up to now, a comprehensive political settlement. It is urgent for the welfare of the peoples of the Middle East and for the peace of the world that the leaders of all nations with important interests and involvements in the Middle East should move promptly and energetically to exert influence in behalf of such a settlement. At this moment the level of violence is rising and the prospects for peace are fading. Time appears to be running out.

After three wars and the passage of twenty years of constant violence between Israelis and Arabs, it is clear that the issues of the conflict are profound and complex, that the passions on both sides are feverishly enflamed, that the reasoned case each side presents to the world and against its enemy allows of no compromise and that the antagonists continue on a collision course ever deeper into a "fourth round war. Yet, however minutely fractional the hope for peace may be, it must be pursued in the United Nations, in the talks among the Major Powers, in continuing discussions with the leaders of the peoples concerned in the region -- with all dispatch, energy, and imagination. A military solution will be no solution. To prolong the existing conflict will be to guarantee further escalation and increasing dangers for the Middle East and the world. There is no tolerable alternative to a political settlement.

These are the convictions of a group of American, British and Canadia Quakers, with experience in the area, who join in issuing this appeal to our own leaders and and our fellow citizens and in putting forward these expressions of concern and good will to both Arabs and Israelis. We are emboldened, despite the obvious presumptuousness, to make some suggestions as to how a constructive approach might be made to peace-making in the Middle East. We know that such efforts are likely to be considered by some on all sides as meddlesome. Professions of even-handedness may well be discounted. All analyses of so difficult a problem are subject to errors in judgment, yet we feel we must make public our appraisal of the issues and prospects in the hope that it will advance in some measure the search for greater understanding and eventual peace.

In the Hitler years and afterward Quakers worked closely with Jewish organizations to oppose the persecution of Jews and to aid the victims of persecution. Work among Jewish refugees was carried on by Quakers on a substantial scale in the United States and in various parts of Europe. Quakers have worked with Arab educators in the operation of schools in the Middle East for almost a hundred years. At the end of the first Arab-Israeli war in 1948 Quakers were asked by the United Nations to assume the major role in administering relief for over 200,000 Arab refugees in the Gaza Strip. During the past twenty years there have been a number of Quaker programs in Jordan, Israel and the U.A.R. Our involvements in these experiences have deepened our concern for both Arabs and Jews as people and increased our desire to be helpful in their time of conflict and trouble.

In recent months, through far-ranging talks with leaders of Israel, Jordan, Lebanon and the United Arab Republic, out of visits to refugee camps, out of discussions with many displaced Palestinian Arabs and with Arabs who continue to live in the occupied West Bank and in Gaza, and out of conversations with numerous Israeli citizens representing a variety of viewpoints, the overpowering conviction which grips us is that a comprehensive political settlement is the greatest and most urgent need of both Israelis and Arabs.

The continuing pattern of daily attack and counter-attack brings only more destruction, more death, and more angry hostility. Each side is the victim of what it is convinced is the aggression of the other side. Everyone feels deeply aggrieved at an enemy from whom he cannot escape, whom he suspects and fears, and with whom he sees virtually no hope for peace. All are caught in a web of self-justification, bitterness, and hatred. Each side feels that force is the only language the other side will understand.

Although most Palestinian Arab refugees have found jobs and at least temporary homes in Jordan and in the neighboring Arab States, about a half million Arab refugees remain, after twenty years, in "temporary" refugee camps; some of them having been made refugees three times during that period. Further violence makes still more refugees and pushes stillfarther ahead the uncertain date for solving their problems. Since the June war of 1967 attitudes have hardened and voices of moderation which are not absent on either side have tended to fall silent, largely self-suppressed for the time being by the violent emotions which the mutual terrorism of attacks and counter-attacks has created.

The arms race among the Middle Eastern powers is on in earnest again. Nations which need all the resources they can acquire to further the economic and social advancement of their peoples are caught up in a frenzied competition to acquire planes, tanks, artillery, missiles and all the other hardware of war and to divert large numbers of their men to use them.

Moreover, the Fedayeen resistance forces, made up of Palestinian Arab refugees, have reached new levels of public esteem and support and have gained a hold on the emotions of the young people and of most of their elders unequalled by any other political or ideological group. Both Israeli and Arab governments are increasingly wedded to a hard line. In such an atmosphere the provocation for a new all-out conflict is easily at hand. Here is the classic situation in which it is at any moment possible to stumble into an all-out war. And this time there are heightened risks that nuclear weapons could be introduced into the conflict and that a major show-down between the Soviet Union and the United States in the area could develop.

The JuneWar of 1967, we are convinced from a careful reading of the record, was a war nobody intended to have happen. Yet, day by day, through the early months of 1967 the false moves and the inflammatory sppeches and threats from both sides stepped up the pressures until by the end of May each side reached a point of no return. Similar pressures have been building up once again. The peace of the area, and conceivably the peace of much of the rest of the world, is being put at the mercy of the capricious, upredictable, and uncontrollable forces that inevitable operate in circumstances of unceasing irregular warfare.

The Soviet Union and the U.S.A. were among the earliest nations to recognise the State of Israel after acceptance of the U.N. partition plan of 1947 and both have long fed the flames of conflict by delivering arms into the area. By their silence at many crucial points, by their intrigues against one another and — worst of all - by their failure to make common cause in a search for peace in the Middle East, the two Super-Powers have shared in the responsibility, along with other arms suppliers of both blocs, for that tragic and needles war of 1967.

In 1969, we face a situation in the Middle East no less dangerous than that of 1967 from this point on the possibility of the use of atomic and other extremely destructive new weapons in the Middle East conflict must be seriously contemplated, and the resulting hazards of a general world conflagration must be considered. There can be little comfort in speculative, short-range assurances that somehow the Middle East conflict will be kept in hand, and that somehow the rest of the world will not get more deeply involved. Moreover, the curtailment of the conflict in the Middle East is of major importance in easing the broader tensions between the Soviet Union and the United States.

As we see the Middle East conflict, our conclusions are :-

1. Time is working against everyone. The situation is desperate and steadily worsening.
2. The contending sides are unable to solve their conflict and are even incapable of reaching, on their own, any meaningful kind of truce. The cease-fire of 1967, worked out by the U.N. is violated daily by both sides.
3. Outside initiatives on a vigorous, determined, and sustained basis - are essential if any settlement is to be reached. To succeed, those initiatives must have broad governmental and popular support.
4. No conceivable settlement could possibly satisfy the desires and demands of both sides, & it is almost inevitable that any workable solution will contain elements seriously objectionable to both sides.

5. If there is to be any significant progress toward a settlement, there is urgent need for objective, balances, candid and realistic delineation of the /respective positions taken and the objectives sought by all the interested nations and groups concerned about the Middle East.

We should like at the outset, despite the inescapable risk of over-simplification, to try to summarize the various viewpoints as we have encountered them - at the United Nations, in various national capitals and in the Middle East.

A. The United Nations Viewpoint on the Middle East

There are, of course, a great many attitudes and ideas on the Middle East among the various members of the U.N. Moreover, almost any action takenby the U.N. comes slowly, is certain to represent a comprehase of viewpoints, and is afterward subjected to diverse interpretations. Newertheless, it must be pointed out that since its formation the U.N. has been intimately involved in the Palestine problem, that the legal creation of Israel was by formal action of the U.N., that through the intervening years the UN has taken a whole series of actions concerning the Middle East, and that on November 22, 1967, the Security Council of the UN voted unanimously for a resolution which spelled out the current basic guidelines for a Middle East peace. (The text of the resolution appears as Appendix A) Under that resolution, the Secretary-General of the UN appointed Ambassador Gunnar Jarring of Sweden to serve as his Special Representative to seek ways to implement the resolution's formula for peace. The November 22 Resolution, confirmed by later UN votes, remains the highest official policy statement of the UN, and is the beginning point for the Big Four talks.

The U.N. guidelines, reflecting the wording and intent of both the UN Charter and the Middle East resolutions, assert:

1) "the inadmissability of the acquisition of territory by war";

2) the necessity for the Israelies to withdraw from territories taken over after June 5, 1967;

3) the necessity for the Arab states to end their claims and practices of maintaining a state of belligerency against Israel;

4) the obligation of the United Arab Republic to allow Israeli shipping to use the Suez Canal and the passage through the Straits of Tiran and the Gulf of Aqaba;

5) the responsibility of the U.N. and the Middle Eastern countries to work out a comprehensive settlement for the Arab refugee problem.

The defining and accepting of these guidelines was long delayed in the summer and fall of 1967; following the June War, because the Arab states and the Soviet Union were insisting upon the prior withdrawal of Israel from all occupied areas as a condition for impelemntation of all other provisions of a settlement. Israel, with backing from the United States, refused to agree to prior withdrawal. The resolution as finally accepted (and its form was primarily the work of the British) did not spell out any timetable, but called for the appointment of a UN mediator to assist in bringing about implementation of the peace plan.

The language of the resolution did not call for direct negotiations between the Arab states and Israel, although Israel has insisted that direct negotiations are the only means for giving practical effect to the peace objective. The resolution in referring to Israeli withdrawal does not use the adjective "all" in relation to occupied territories, and Israel uses this technical omission to claim that its refusal to give up particular portions of territory held by the Arabs prior to June 5, 1967 would not be inconsistent with the underlying "objectives" of the UN resolution.

The failure of Ambassador Jarring to gain agreement from the Arab States and Israel for any practical steps toward implementing the agreement - and the growth of violence in the area - eventually prompted the Governments of France, Great Britain, the Soviet Union and the United States to undertake a series of Big Four talks in search for ways to bring support and eventual success to the Jarring mission. Clearly there are differences of interpretation among the Great powers - as well as between Israel and the Arabs - on particular points in the November Resolution, but they all still say they base their search for peace on the principles of the UN Resolution.

B. The Palestinian Arab Position on Peace-making in the Middle East

Among the roughly two and a half million Palestinian Arabs in the world about one half live under Israeli occupation rule. From the end of the war of 1948-49 until June 1967, about 400,000 Palestinian Arabs, three fourths of them displaced from their original homes, lived in the Gaza Strip under the temporary administration of the Egyptians. More than one million were absorbed into Jordan whose boundaries were pushed westward beyond the Jordan Valley to a cease-fire line running through the city of Jerusalem. Another 300,000 remained in their homes in Arab communities inside Israel. The others were scattered in Lebanon, Syria, the United Arab Republic, Kuwait, Saudi Arabia and across the world.

Thus, ironically, the Palestinian Arabs have become a people in diaspora just at the time the Zionist Jews have sought to bring an end to the long standing diaspora of the Jewish people. Even more ironically, throughout the past 20 years as governments have sought to deal with the Middle East problem, the people most victimized and concerned by the troubles of the area, the Palestinian Arabs have had, as such, no official standing, no unified voice, no direct instrument of representation - and they still don't have. To be sure, as the principal nation-state heir to Palestinian Arab territory and as the government responsible, both east and west of the Jordan, for the largest single block of Palestinians, Arab, the Hashemite Kingdom of Jordan, has often been assumed to speak for the Palestinian Arabs. With the best of intentions and the highest sense of responsibility, no government could hope to satisfy fully Palestinian Arab aspirations in these circumstances. Dispersed and divided, the Palestinian Arabs have been the forgotten element in the Middle East during most of the past 20 years. Yet, by the vagaries of history, at the lowest ebb in their fortunes, the Palestinian Arabs have since the June War emerged as a major and complicating factor. International relations by definition has to do with relations between and among nation states though at times they must be concerned with the behaviour and rights of individuals as well. In the M.E. situation those inter-state relations are viewed by some experts as difficult enough without introducing non-state, non-governmental groups, associations, and guerilla-fighter bands like the Palestinian Arab Fedayeen. The diplomats engaged in the Big Four talks and the officials at the UN would like to deal with Middle East problems only in terms of the views, demands and bargaining positions of established governments. The growth of acts of violence, attacks and counter-attacks involving Palestinian Arab groups, however, makes it difficult to continue to ignore them. Over recent months our Quaker observers have become increasingly convinced that the Palestinian Arabs and their viewpoints, as such, must receive serious attention in all future efforts at peace-making. The emergence of a recognized Palestinian Arab voice, rather than many voices, is urgently needed if there is to be any realism and hope in peace talks.

Although there are many Palestinian factions among both the refugees and those who still live in their homes under Israeli occupation, and differences of approach among the commando groups, a growing school of opinion among Palestinian Arabs holds that none of the most widely considered approaches to peace-making is acceptable, not even the November Resolution. Specifically, the Palestinian Arabs insist that they and their rights and interests are the central issue in any search for a settlement, that a new Palestinian entity must be established and empowered to speak on behalf of the right of self-determination for Palestinians. But what kind of entity? and how could it be established? These are hard questions.

For the Al Fatah-type groups, the establishment of a new Palestine is linked directly to the dissolution of Israel. A Zionist Jewish state as a separate entity in the M.E., they say, is not and never will be accepted. Instead, they call for the creation of a multi-religious, bi-national Palestine. They insist they can and will live at peace with the Jews as neighbors and fellow citizens within a unified democratic state but that peace can never come between a purely Jewish state and Arab neighbor states, that boundaries can never be firmly agreed upon, that transfers of population and property can never be carried out satisfactorily across national-state boundaries, that military security can never be achieved for either side.

The UN approach to peace-making and the basic assumptions behind the Big Four discussion of the M.E. obviously accept the present reality and expected continuance of a nation-state of Israel. Some of the more moderate, but now generally silent, Palestinian Arabs, agree that this is the only rational conclusion responsible people can reach - and they are prepared to accept it.

These more moderate Palestinian Arabs say that the basic principle to be established is the right of self-determination for the Arabs of Palestine, whether in exile or under Israeli occupation. They should be enabled to create a state (Falastin) which should then be given sovereignty over the West Bank and Gaza. By appropriate free elections, the Palestinian Arabs should in time determine for themselves whether they want to be federated with Jordan or to establish a completely separate existence. The new Falastin would, in turn, decide what economic and political relations it would have with Israel, but it would be based upon the assumption that the precise borders between Israel and Falastin would be established by mutual agreement, under the supervision of the U.N. and would, for some years, be patrolled by UN police forces.

The acceptance of the existence of the Israeli State, these moderate Palestinian Arabs argue, in no wise endorses the original partition of Palestine, which, in common with all other Arabs, they regard as a shameful injustice against the Palestinian Arabs. They consider the de-facto recognition of Israel as an essential contribution towards peace in the area. Also, in common with all Arabs, they insist that Israel should not be allowed to retain the lands conquered in the June war, nor to set up a puppa Arab government. It is their judgment that Arabs must recognize that a political entity of Israel has existed for more than 20 years, that it has grown more populous and stronger economically and militarily, that the world community will not allow it to be destroyed, and that a bi-national Palestine, at this time, would be a political monstrosity that would cause endless grief to both parties.

Moreover, it is contended that the acceptance of an Israel contained within mutually recognized and internationally guaranteed boundaries will be the only way to counter the expansionist aims of the Greater Israel faction among the Jews, and the best available means, at least partially to redeem for the Palestinian Arabs some of their human and natural rights.

Back of all Palestinian Arab feelings is the fear that there are no bounds to the territorial ambitions of Israel, that in the present fluid state of affairs the Zionist ideology still governs Israeli official policy, and that, if and when an undefined Jewish nation-state would find it possible to gather in more millions of Jews the Zeionist spokesman have promised to bring eventu into the M.E., Israel, under pressure from its right-wing religious parties, would embark on further expansionist adventures. The Arab suspicions of an unlimited Zionist expansionism, whatever the true intentions of Israel may be are a very real source of continued Arab fear and hostility. By and large, Palestinian Arabs of whatever faction no longer talks of "driving the Jews into the sea" as some of them once did. Instead, they say that they recognize that the Jews who have come to the M.E. are there to stay, but they are divided among themselves as to whether a separate Jewish national state shou be accepted. The commando groups see no hope of any significant progress toward peace through the U.N., but believe that by increasing acts of violence propaganda and political pressure they can eventually bring about a situatio in which the Jews, and the world, will accept a formal end to the State of Israel and the creation of a new, united Arab/Jewish state of Palestine. On the other hand, the moderate Palestinian Arabs believe that apolitical settlement, including acceptance of a delimited Israel, offers the basic first st towards peace and justice in the area. Both voices not just that of Al Fatah should be heard. And somehow, in time, a unified Palestinian voice should emerge.

C. The Israeli Case for an Eventual but not an Immediate Peace

The Israelis won a swift military victory over the United Arab Republic, Jo and Syria following their daring pre-emptive attack on the Egyptian air for in thepre-dawn hours of June 5, 1967. Since then they have fought a series of defensive, diplomatic holding actions on many fronts while warding off increasing guerilla attacks across the cease fire lines, and launching counter-attacks on neighboring territories.

Although the November UN Resolution was immediately accepted back in 1967 by Jordan and the United Arab Republic, which promised to implement its provisions, Israel has regarded the resolution only as a statment of goals, a list of agenda items to be dealt with in direct negotiations between Israel and the defeated Arab States. This Israeli interpretation is now widely regarded as tantamount to Israeli rejection, though there has never been an official Israeli repudiation of the UN Resolution.

Israeli actions in the occupied areas and Israeli cabinet-level pronouncements concerning those areas indicate quite clearly that the Israelis do not regard the November Resolution as a correct formula for peace. Specifically, they have proceeded to incorporate Arab East Jerusalem into a Jewish-run unified Jerusalem. They have planted Jewish agricultural-military post settlements in the occupied Golan Heights of Syria and in the Jordan Valley, deep inside the so-called Arab West Bank. They have established a small, beleaguered, Jewish community at the Arab city of Hebron. They have demolished and utterly wiped out any trace of three ancient Arab villages which once stood in the so-called Latrún Valley salient alongside the road from Tel Aviv to Jerusalem.

Officially, Israel has never declared its intentions toward the newly occupied areas. Israeli spokesmen, however, have repeatedly said they will never give up the newly absorbed eastern segment of Jerusalem, will never withdraw from the Golan Heights, will never again accept the boundaries north of Jerusalem which gave the country a "pinched waist" in the centre of the country, will not withdraw from Sharm el-Sheik at the southern tip of Sinai, and will absorb the Gaza Strip. Cabinet officials have made conflicting statements about Israeli intentions toward the whole of the West Bank. On the one hand there have been repeated declarations that Israel does not want a large Arab minority. There have also been declarations that the West Bank Arabs must remain disarmed and that Israeli security requires a permanent defensive line along the Jordan River. Moreover, one vigorous minority faction in the coalition government has made clear it will insist on Israel's keeping all the Arab lands now occupied.

Meanwhile, the Israelis have undertaken many public works, educational and social welfare projects among the Arabs to get them used to working on constructive enterprises with the Israelis, to try to break down their hostility and win their confidence. Some Israeli officials have said that they hope eventually for the creation of an autonomous Palestinian Arab political entity on the West Bank, one which would be linked to Israel through some kind of customs union. So far, West Bank Arab leaders have rebuffed this suggestion. Yet, the Israelis are not discouraged. Given enough time, they feel they can create enough new "facts" so that they will eventually get substantially what they want - militarily secure boundaries on their own terms and some kind of live-and-let live relationship with disarmed, if not permanently occupied, immediately neighboring Arabs.

The Israelis say, in effect, that they have never wanted anything but peace in the M.E. and the right to exist as a nation. They point out that they were attacked by Arab armies on the day the State of Israel was proclaimed, and that their Arab neighbors have never accepted the existence of that state. On the contrary, they see themselves as having been harassed without ceasing - by propaganda, trade boycotts, a proclaimed state of belligerency, and endless guerilla attacks. They insist that they were forced to fight three wars in 20 years in the hope of stopping Arab attacks and of gaining acceptance of the right of their state to exist. They accuse the Arab governments of being unwilling to make an acceptable peace or to restrain the Palestinian guerilla groups. Big Four efforts to promote a settlement the Israelis regard as futile and likely to lead only to greater intransigence on the part of the Arabs. If such a settlement could be signed, the Israelis say, it would not be fairly enforced. Moreover, they argue that merely to sign such a document, with Big Four guarantees, would be to give the Russians a firm special position and still greater power in the M.E. Such a development, they claim, could only work to the long-term disadvantage of Israel and the western nations and increase the likelihood of still greater conflicts in the future.

In short, the Israeli government is opposed to a Big Four sponsored immediate peace, do not believe peace is really possible now or for several years. They are content to keep things they way they are, ward off the guerilla attacks as pin-pricks, irritating but not fundamentally dangerous.

Meanwhile, the Israelis keep insisting that the only way to make peace is for the Arab governments to send representatives to sit down with Israeli representatives and negotiate, point by point, a comprehensivepeace, putting aside, of course, any role for the Palestinian Arabs in making suchma settlement. The Israelis say that the Arab leaders and their peoples must not be enabled to "hide behind" a peace suggested (or imposed) by their parties, for such a peace they think could and would be repudiated. They want the Arab leaders to have to take the initiative in admitting to their peoples that they cannot destroy Israel and in putting their personal and political existence on the line by declaring officially and publicly the necessity for accepting the existence of Israel and a bi-lateral negotiated peace treaty.

The Israeli Government leaders keep saying that they are prepared to negotiate on all issues. Let the Arabs, they say, come to the conference table. Until the Arabs are prepared to come and sit down for such negotiations - and the Israelis recognize that this is unlikely to happen for a long time - Israel is prepared to hold what she has.

Within Israel there are respected voice which, however cautiously, challange the Government position. These range all the way from a handful of pacifists to scholarly historians to radical leftists and include even some inside the Government service. What the critics agree on is the inadequacy for Israel of a continuation of the present no-peace-and-no-war policy and the possibility of ultimate disaster unless the Government moves beyond its repetitive appeals for the Arabs to "come to the conference table".

The alternatives are rarely put forward in any great detail or pressed with assurance. It is insisted, however, that: 1) it is impossible to "negotiate" a comprehensive peace at this time with any imaginable group of Arab leaders, and that 2) the obsession of Israeli leaders with calculations of "militarily secure" boundaries - and new settlements right up to the new boundaries - can lead only to the freezing of Arab attitudes of rage and hostility which will make the achieving of any ultimate security impossible. (Appendix B contains a sampling of statements by Israeli moderates) Appendix C contains a sample of statements by Palestinian moderates).

D. Viewpoints of the Arab States

Jordan and the United Arab Republic are the Arab states most directly affected by the conflict with Israel, have paid the heaviest price in loss of manpower, war material and territory in the June War, and are most directly involved in the continuing attacks and counter-attacks across the cease-fire lines. Their responses to peace-making efforts are crucial. Without their cooperation no political settlement is possible.

Central in their approach to a settlement has beenthe demand that Israel withdraw from all territories under Arab control prior to June 5, 1967. They are supported in this view by what they regard as the clear and non-negotiable directive of the UN November 22 Resolution.

Although Jordan and the UAR promptly declared their acceptance of that resolution, with support from Lebanon, Iraq and Saudi Arabia, both Algeria and Syria scorned the UN resolution, holding out for an eventual military solution.

Jordanian and Egyptian officials interpret the UN resolution as being "not an Arab formula for peace". They say it requires them to give up positions which for 20 years they held to tenaciously as matters of principle: a) refusal to accept the existence of a State of Israel and to end the state of belligerency with Israel; b) refusal to grant to Idraeli shipping the right to use the Suez Canal. Reluctantly, after three wars, they have concluded that they must agree that Israel is a reality of geography in the ME and is not going to disappear. They say they are willing to put an end the conflict - provided Israel withdraws from the territories she has occupied since June, 1967.

The government leaders of Jordan and the UAR recognize that the Palestinian commando groups are an influential force in opposing such a political settlement. However, they argue that if a "just" peace plan is implemented with total Israeli withdrawal from conquered territories and proper satisfaction of the Arab refugee claims - the Palestinian groups will eventually accept the settlement as the best attainable solution, as will, they believe, the more irreconcilable elements in all Arab states.

Jordanians and Egyptians say that the chief barrier to a political peace settlement is quite simply the refusal of the Israelis to end their military occupation of Arab lands and to withdraw from the conquered territories. They believe that only external pressure, from the UN and from the Big Four, will ever persuade the Israelis to withdraw. Therefore, they welcome the talks among the Major Powers on the M.E., but they are cynically pessimistic about the possibility that the U.S.A. will ever agree to the application of sufficient pressure on Israel.

- - - - - - - -

From whatever position one looks at the M.E. there are certain great central questions which hang above all discussions of steps toward peace. Here are some of those fundamental issues which have to be examined :-

I. CAN ISRAEL AND THE ARAB STATES MAKE PEACE BY THEMSELVES?

There are a few simple, basic factors which have so far made it impossible for the Israelis and the Arabs to negotiate a peace. Some are matters of substance, some matters of procedure. Some are vital to the Israelis, some vital to the Arabs.

Survival and Security: Vital to Israel

The Israelis have had a passionate conviction about what they are fighting for: they are fighting, they say, for survival.

Two thousand years of discrimination and persecution have toughened the will of Jews all over the world. Those who survived Hitler's termination camps, those who, from wherever they have come, have struggled to build a fresh life in this old and rugged land, intend to survive in Israel or die in the attempt. A cliche in the M.E., quoted and believed by both Jews and Arabs, is this: "The Arabs can lose any number of wars, the Israelis can lose only one". The Israelis don't intend to lose.

Twenty years of threats by Arab extremists to "drive the Jews into the sea", have intensified Israeli fears of an enemy they are convinced has but one goal: the destruction of Israel and the death of every Israeli. Israelis and Jews around the world who support this state view Israel as a symbol of the justic that has all too often been denied Jews through many centruies in many lands.

Although all Israelis say they want peace and eventually must have peace, many of them are convinced that the only peace worth having is one which is based primarily upon arrangements designed to maximize the chances for military security. Unless they can gain commonsence of military security which they have never had before, the present Israeli Government will not make peace. They do not want Israel to be a fortress state surrounded by a sea of hostile Arabs, but if this is the way things must be - and this is the way many of them see it - they are prepared to (and believe they can) build and maintain such a garrison state indefinitely. They obviously have great faith in their fighting ability and in the strength of their national will. They obviously are not impressed by the fighting ability or will of the Arabs. They refuse to believe that Soviet backing of the Arabs will lead to direct Soviet military intervention.

Justice: Vital to the Arabs

The passionate feelings of bitterness and hatred among the Arabs toward Israel, (and toward the UN and most of the Western World) are rooted in a profound sense of injustice. They start with the fundamental assumption that the creation of the State of Israel was an act of wholly unjustifiable agression against the Arab people, and particularly against the Palestinians. They and their ancestors had had undisputed occupation of that land for well over a thousand years. For an even longer period there had been only a relative handful of Jews in the area. True, various types of empires had ruled during most of that time, but the Arabs had had continuous use of their land. When the British, in World War I, drove out the Turkish colonial rulers, Britain promised independence for the Arab peoples even as they made the Balfour Declaration promising British assistance in the established of a Jewish "homeland" in Palestine. That promise, incidentally, did not say anything about a Jewish political state and specifically gave assurances that the "civil and religious rights" of the Arab population would not be prejudiced. The British had no authority to make promises concern

lands or political powers in Palestine, is, of course, generally overlooked in most discussions of the period).

Concerning events since the end of World War II, the Arabs frequently demand of the Westerner: "Is it your idea of justice to make refugees of more than a million Arabs in order to provide homes for 600,000 European Jews who survived persecution by a Western, Christian nation - and whome the rest of you would not take in ?".

The long years of refugee camp life for several hundred thousand Arabs, the loss of million dollars worth of Arab property and bank accounts to the Israelis, for which no compensation has yet been made, add to the feeling of bitter frustration and the sense of injustice.

The acquisition of additional Arab territories by Israel as the result of the 1967 War, and the refusal of the Israelis to withdraw from any of these territories, further intensifies Arab outrage. Many Arabs are convinced that the Israelis will never give back any of these occupied lands and will, in fact, in time, take more. Just as the Israelis hear the voices of Arab extremism, promising the destruction of Israel, so the Arabs are quick to note the Jewish extremists who talk of a Greater Israel and claim a mystic right to lands which the Arabs interpret as stretching from the Nile to the Euphrates.

Some Arabs still hope that Israel can be made to disappear, and this is the central political objective of several of the Palestinian guerilla groups. They like to recall the fact that the Crusaders occupied lands in this area for two hundred years, but were eventually driven out. Many a young Arab will tell you that he may never live to see the regaining of his homeland but that he is prepared to die in a just war to win back those lands for his people, and that after enough Arabs over a long enough time have died, eventually "justice" will be done, Israel will be eliminated, and the exiled Palestinians can go home.

Even those Arabs who reluctantly conclude that the Israelis are in the ME to stay, and that the Arabs must learn to live with a Jewish state, go on to insist that somehow Israel and the Western world must give overt recognition to the fact that terrible injustices have been visited upona great many Arabs. For any form of peace ever to be established, they say, there must be some gestures of good will and reconciliation extended from the Israeli side, some admission of wrongs done to the Arabs, some abandonment of the self-righteous Israeli effort to place all blame for the conflict on the Arabs. The importance of the psychological factors cannot be exaggerated.

Direct Negotiations Unacceptable to the Arabs

The Arab leaders have, thus far, refused to negotiate with Israel directly. Their reasons are simple, though not always clearly explained. In the first place, they say that no meaningful progress toward a peace settlement can be made until Israel categorically accepts the November 22 Resolution of the UN and undertakes complete withdrawal from the occupied territories. They recognize that occupation of Arab territory provides Israel with formidable bargaining strength. They want the Israelis to be forced to accept the UN resolution's principle of "the inadmissability of the acquisition of territory by war" as a beginning point. They do not intend to be put into a position in which they are having to bargain for elementary and generally recognized principles of justice already proclaimed by the UN. Defeated and with much of their territory occupied, they feel that their refusal to deal directly with Israel is one of their few bargaining strengths, and that the longer the Israelis remain in occupation the more the weight of world public opinion will swing against Israel. Even "minor border rectifications" pressed persistently by some in the West as the maximum Israel should be allowed to claim (and also as the minimum Israel can be expected to accept) are rejected by Arabs as contrary to the UN formula - and anyway, they see no evidence that Israel is interested in settling for "minor border rectifications".

Another basic reason for refusing to negotiate, sometimes stated publicly, is that the internal political pressures against negotiating with Israel are enormous and that the political and physical future of Arab leaders who might negotiate would be placed in jeopardy. All Arab government leaders are under constant fear of accusations that they would be "selling out" Arab interests by even agreeing to consider a negotiated settlement.

Above all, the Arab contention is that the Israelis have no intention of "negotiating" a peace, but, as victors, want to impose peace. Unless they can impose a peace, say the Arabs, the Israelis prefer to continue with the present no-peace-and-no-war situation. No Arab leader, it is clear, is willing to enter the conference room to submit to an "imposed" peace.

It is our considered judgment that the Arabs and the Israelis cannot now solve this problem by themselves. The work of the official UN Mediator, Ambassador Gunnar Jarring of Sweden, has been continuously frustraded by the intransigence of both sides. There seems little likelihood that his mission can make such progress except by bringing fresh and stronger influences from the outside to bear upon the situation. Israeli insistence on holding out for direct negotiations with the Arab governments and on waiting for a new generation of "more reasonable" Arab leaders to come to power is based, we believe, upon a dangerous self-delusion. The longer a settlement is delayed, the more adamant each side becomes, the more numerous and the more serious the epidodes of terror and counter-terror, the more certain another all-out war.

II. WHY BIG POWER INVOLVEMENT ?

The question is not, and never has been, whether the Great Powers should "get/ involved in the M.E. They are involved. Despite the mythology of the West which sees the Russians as intruders in the area, they have been there for a long time. The traditional Western policy of keeping the ME as a western preserve and excluding Czarist Russia and later the Soviet Union from the Mediterranean and the M.E., a policy with which the USA was also associated, is increasingly obsolete. The Soviet Union, through her naval and military pressure and economic aid, has become a major factor in the life of the M.E. The real question now is whether the Great Powers will so handle their involvement as to further peace and progress in the area or to perpetuate chaos.

The arms race in the ME involves the USA and the Soviet Union, plust other nations, as well as the Arab states and Israel. The USA has at times provided arms to both the Arabs and the Israelis - and still sells arms to both Israel and Jordan - in order to try to preserve some peaceful, defensive balance. Czechoslovakia was one of the earliest suppliers of arms to Israel, and France has been a major source of military aircraft for Israel. Great Britain has delivered weapons to both the Arab states and Israel. However, as matters now stand, the USA is identified as the primary armaments supplier for Israel, the Soviet Union the primary armaments supplier for the Arab countries.

Both the Soviet Union and the USA also contribute substantial economic aid to nations in the area. Early in its foreign aid program the USA began to make sizeable grants and loans to the Arab countries as well as to Israel. However, by now the Soviet Union has become the principal source of technical assistance, as well as military aid, for Syria, Iraq and the UAR and has made a standing offer to provide similar assistance to Jordan. Although the USA still provides some economic aid to Arab countries and contributes the largest singly portion of the cost of maintaining Arab refugee being assisted through the UN, the Americans are the primary bankers and economic development sponsors of Isral. Over the past 20 years the USA government, individual Americans and American organizations, through tax-deductible contributions, have provided for Israel, with a population of less than three million, more dollar assistance than has been provided to all of the neighboring Arab countries with more than twenty times Israel's population.

The USA has for many years had large oil interests in the M.E. and those interests - at the invitation of Middle Eastern governments - have been recently extended. In terms of national security and economic advantage, the U.S.A. is today far less vitally concerned with M.E. oil than was the case a few years ago, although Middle Eastern oil remains a matter of major concern to Western European countries. American & Western European stakes in Middle East investment and trade are significant. Likewise, Soviet interests in M.E. trade have been growing in recent years.

Potentially, American & Soviet involvement in the M.E. and their support roles in the Arab-Israeli conflict constitute one of the greatest of all the various threats to the peace of the whole world. Both nations now have powerful fleets in the Mediterranean and nuclear missile and air bases close at hand. Here nuclear confrontation could occur. However, properly directed, Soviet-American involvement in the M.E. is one of the chief hopes for peace. The two Super Powers have achieved a kind of "balance-of-interest" relationship with one another, a competitive co-existence in the M.E. Efforts to make USA and Soviet involvement in the M.E. truly responsive to the needs and aspirations of the people of the area for peace and prosperity are essential. What is at issue is the <u>character</u> of that involvement. Neither can force the other to withdraw from the area without bringing on a nuclear war, and neither wants that ultimate holocaust. Quite apart from what mustbe assumed to be genuine concern for the peace and welfare of the Arabs and the Israelis, the Soviet Union and the US find the Big Power talks about the ME important in their own self-interest, highly useful as a means of communicating about their respective commitments in the ME. Since the peace of the whole world is so significantly tied to Soviet-American relations, it is essential that in an area where they compete with special keenness for influence, trade and power they should clearly understand each other's objectives and attitudes. Moreover, it is evident that so long as the US has a special sponsor relationship with Israel, and the Soviet Union has a special sponsor role toward some of the Arab states, continued conflict between Israel and the Arab states poses the possibility of serious conflict between the two Great Powers, and that each of them must favour some mutually acceptable solution to the M.E. crisis. At this point neither of the Great Powers can look with favour on the introduction of nuclear weapons into the ME, but that grim prospect becomes increasingly likely.

Both the US and the Soviet Union are publicly committed to a "just settlement" of the Arab-Israeli conflict on the basis of the UN November Resolution. But that resolution is not self-enforcing, and the UN cannot enforce it against the wishes of either antagonist and without Soviet-American agreement. The Two Great Powers share both a measure of national self-interest and a king of political-leadership responsibility to use their influence, within the UN guidelines, to bring about peace. And they will want to have associated with them in these efforts not only France and Great Britain, but also other nations whose restraint in supplying arms to the M.E. would be important.

Does all this indicate that the Super-Powers must "impose" peace? Not necessarily. However, it does appear to be essential for the Soviet Union and the US to step out of their roles as sideline observers and behind-the-scene advisers and cfeditors and involve themselves directly and in concert in a search for ways to establish peace and to nurture the hope for security among the peoples of the Middle East.

The Arabs have from the beginning denounced the idea of an "imposed" peace and have charged that this is the only kind of peace the Israelis want. The Israeli Government, since the prospect of Four Power intervention has been raised, have denounced any such outside involvement as intended to produce an "imposed" peace. Any peace that had to be imposed would be a peace on which it would be exceedingly difficult for the US and the Soviet Union to agree in the first place, and efforts to implement it would involve the two Super-Powers in almost insurmountable problems of interpretation and enforcement. So far as we can judge, an "imposed peace" is not being proposed.

On the other hand, if most of the interested parties should come close to a meeting of minds on a plan for peace, it might be necessary and desirable to develop a strategy of vigorous advocacy to prevent one or more recalcitrants from continuing to block the making of peace.

III. WHAT COULD BE THE BASES OF A PRACTICABLE PEACE SETTLEMENT?

Along with strong encouragement from people of diverse viewpoints for Quakers to attempt to make some statement on the Middle East situation have come suggestions that such a statement should include proposals as to how a peace might be achieved. It has been said with good-humored bluntness: "Everybody know the Quakers are in favour of peace, but so is everyone else. What are the practical steps to be taken toward peace? The Quakers should try to come forward with some specific suggestions, even at risk of being rediculed".

Everyone, indeed, is in favor of peace in the Middle East - in the abstract. As in all conflicts, it is natural to want a peace which gives one's own side what it wants, or peace which represents total surrender by the enemy. The trouble is that peace as a concrete reality is almost always based upon accommodation, bargaining, compromise - even after an overwhelming victory by one side. So must it be if peace is to come to the Middle East.

Are they any grounds for hoping that the bases for an accommodation in the M.E. can be found? We believe there are despite abundant reasons for discouragement and even despair. We know full well that whatever approaches are suggested will be subject to rejection and abuse by both sides - any may prove, objectively, to be ill-advised. Nonetheless, with all the risks involved, we are prepared to state our considered conviction that the following guidelines offer the most promising approaches to a settlement of the ME troubles that seem likely to be available, and these we see undertaken in three stages:-

1. The stage of military dis-engagement. Absolutely nothing can be accomplished toward a peaceful settlement if the acts of violence on both sides continue to escalate. Therefore, the most urgent issue in the area and before the UN and the Big Four is finding the means to reduce ahd, hopefully, to halt the violence. To this end we suggest:-

   a) that a substantial UN emergency peace-keeping force be assigned as quickly as possible to the area, to establish & patrol appropriate buffer zones:

   b) that a special UN Commission on Guerilla Activities and Reprisals be set up to function on both sides of all cease-fire lines for the purpose of compiling an accurate and immediate record of all irregular acts of violence wehther committed by guerillas or by agents of civil or military authorities, whether labeled as terrorism or counter-terrorism reprisals, these reports to be transmitted regularly and promptly to the Secretary-General of the UN and made available to the news media of the world;

   c) that a conference should be convened by the UN of the arms-supplying nations involved in the ME arms traffic to explor ways of reducing the flow of arms into the Middle East and to draft a suitable resolution for UN action declaring the Middle East a nuclear free zone.

2. The stage of political settlement: It is unlikely that one grand, comprehensive peace plan can be drawn up and accepted at a given moment by all the parties to the conflict. Certainly, this is quite impossible in terms of the immediate general Arab-Israeli round-table for "direct negotiations" for which the Israelis have so persistently pressed. An enormous amount of indirect bargaining, involving the Great Powers, the UN Special Representative and perhaps others, will have to take place before anything approaching direct and general Arab-Israeli negotiations can occur. At the same time, it must be recognized that eventually, under UN auspices and under conditions approved by the UN

representatives of the Arabs and of the Israelis must beet and seek concrete agreements and those agreements must be encased in official, public written documents. For that day to come, it is our belief that the Israelis should now cease their opposition to the Big Four talks and lay aside their insistence on immediate "direct negotiations" with the Arabs. Otherwise the conclusion is inescapable that the Israeli Government really prefers the indefinite prolongation of a no-peace-no-war-situation.

In the creation of a political settlement, w e believe that the following guidelines are fundamental:

a. The right of existence for all states in the ME must be accepted by all other states in the area.

b. All claims and acts of belligerency of one Middle Eastern state against another must be ended.

c. All Israeli claims of the acquisition of territory by conquest in the June war of 1967 must be abandoned and Israel must make firm commitments for withdrawal from the territories occupied after June 5, 1967.

d. The right of self-determination for the Palestinian Arabs must be recognized by all parties to the conflict and appropriate UN arrangements should be set up to determine the will of the Palestinians. Pending such a determination, a temporary UN Trusteeship should be created.

e. Until a final disposition of the boundary questions between Israel and the Arab states of Syria and the UAR can be reached, temporary UN Trusteeships should be immediately established over the Sinai and the Golan Heights areas. It should be understood that all UN trusteeship areas are demilitarized.

f. A new and special status for Greater Jerusalem should be established. One of the original UN resolutions on the partition of Palestine called for Jerusalem to be an international city. Both Israel and Jordan ignored that proposed arrangement. Jerusalem was fought over and was from 1948 to June 1967 divided into Israeli and Arab sectors. Since 1967 the Israelis have moved energetically to unify all of Jerusalem under Israeli rule and have indicated that they regard this as permanent and irreversible. With the deep and special meaning of Jerusalem, it is understandable that many Jews in and outside of Israel are united on this issue as on no other question of territory. It is reasonable that Israel should be allowed to annex the old Jewish quarter and the Wall of the Temple to West Jerusalem; it is not reasonable that she should absorb Arab East Jerusalem and surround it with new Jewish settlements.

In time it should be possible to create some kind of "federal district" condominium for Greater Jerusalem. Meanwhile, the most acceptable arrangement would seem to be the establishment of separate Jewish and Arab boroughs with unified municipal services under some co-ordinating UN agent.

Jerusalem must be recognized as equally a Holy City to Christians, Jews and Muslims. That it should eventually have a unified municipal administration is obvious common sense, despite the fact that this cannot be achieved until after a transition period. That it should be united under exclusive Israeli control seems unlikely ever to be acceptable to most Muslims and Christians.

In some ways, this is the most intractable problem connected with the ME conflict. Yet, Jerusalem could conceivably become in time a true City of Peace, a happy international meeting place for different races, religions, and cultures. It should not again become a barbed-wire divided zone of conflict as it was for twenty years. It cannot peacefully become the sole possession of one race, one religion or one national state.

g. The shipping of all nations must be guaranteed the right of free and innocent passage through the Gulf of Aqaba and the Suez Canal.

h. All persons who became refugees since the 1947 partition have the right, in accordance with repeated UN resolutions, to the option of peaceful repatriation to their original homes or to compensation for the loss of their property including appropriate payment for the years of non-use of lands, houses and other properties left in Israeli hands. Those who choose to settle elsewhere should have the right to generous assistance in establishing permanent homes inside or outside the area. A special UN supervised Mixed Commission, continuing the work of the Palestine Conciliation Commission, should be created, with representation for both Israelis and Palestinian Arabs, to deal with the rights and property claims of the refugees. This Mixed Commission should have authority to deal with all questions relating to amounts of compensation, conditions of restoration of property, permission for repatriation and types and amounts of assistance for resettlement.

3. The Stage of Peace Development. If military disengagement can be carried out, and if a practical political settlement can be eventually arranged, the ME will still be a long way from true peace. It is not realistic to assume, after all the bitter conflict of these many years, that "normal" political and economic ties will be quickly established between Israel and the Arab states and that mutual trust and friendly personal relations will rapidly develop between Jews and Arabs. Many small and large acts of good will, many shared experiences of constructive achievement must take place in order to create the climate of understanding in which real peace can grow. These are the views of far-seeing men on both sides.

In the long run, Jews and Arabs must themselves take the primary responsibility to push forward with the tasks of reconstruction and reconciliation. Yet what outside groups, governments & international agencies do or don't do may aid or hamper the accomplishment of those tasks. Here, we believe, are some pertinent guidelines:

a) Economic aid to the ME should be internationalized.

More and more of the contributions in manpower and money of the more industrially advanced and affluent nations should be channeled through the UN, perhaps through a ME Institute for Research and Development, for the long range social and economic advancement of the region. Bilateral aid agreements should be phased out in favour of multi-national support for projects which assist the development of two or more Middle East countries.

The often-proposed desalination plants along the Mediterranean litteral offer an obvious example of the kind of project which could be carried out on a multi-national basis, with shared benefits for Syria, Lebanon, Israel, Jordan and the UAR. There seems little doubt that the technical capabilities are close enough at hand, and the soil and climate conditions sufficiently favorable, to make that great sweeping crescent into one of the most productive garden regions of the world. Likewise, the water resources of the Jordan Valley and the water and mineral resources of the Dead Sea offer promise for mutually advantageous shared development by Israel & Jordan. (It must be quickly noted, however, that simplistic proposals for burying ME political conflicts under sweeping schemes for regional economic development, initiated abroad, will likely have no greater success than did the so-called Gordon Clapp and Eric Johnson plans put forward in the Eisenhower era. The myth of economic man is an appealing refuge from the frustrating complexities of real people. However great may be the benefits promised by any economic plan, it can be made to work only within an acceptable political and psychological context, a condition which does not yet exist in the ME.).

b) A ME Bank for Development should be created to underwite loans for enterprises and projects intended to advance the economic conditions of peoples throughout the area. Capital for this bank should be provided by all countries within the region, including among others Saudi Arabia, Kuwait and Bahrein, by the Great Powers, and by others of the more industrially advanced nations.

c. Mutual respect and appreciation for the various branches of Semitic history and culture should be encouraged.

Special and sustained efforts, through diverse agencies, should be made to acquaint Jews and Arabs with their respective backgrounds and traditions. These efforts might be particularly useful during the next several years if they could be undertaken in connection with educational centres in countries outside the Middle East. Institutes of Semitic Studies, with broad humanistic aims, could well be developed at universities in Europe, America and other areas to which Jewish & Arab students and scholars could be brought in substantial numbers for shared educational & research experiences. Meeting on "neutral" ground, they might well be able to relate to each other in ways that would not be possible for some years in their own region.

d. A Comprehensive Middle East Research Institute, with appropriate local affiliate programs, should be established to serve the entire region. Studies of soils, climate, water and mineral resources of the M.E. should be undertaken on a cooperative basis, bringing together the best minds from a variety of disciplines, and including both representatives of the various countries of the region and pertinent experts from other nations. Similar action-oriented inter-disciplinary, inter-cultural research should be undertaken with respect to partical projects for industrial and agricultural development, urban planning, and the improvement of health services and transportation. The orientation of such a program should be toward helping all the peoples of the area to reach longeterm integrated solutions to their problems and to anticipate and prepare for the solution of problems likely tovarise in the future.

e. Rational & Maximal Utilization of Certain Special Resources of the Arab States and of Israel should be imaginatively carried out.

One of the most important assets of the whole ME consists of the vast petroleum reserves scattered throughout the region - about three-fourths of all the known oil reserves in the world. Most of the oil produced in the Middle Eastern fields is shipped abroad as crude petroleum. Major efforts should be made to develop comprehensive petro-chemical industrial operations with branches at various places throughout the ME in order to produce greater total earnings for the ME to encourage the diversification of the economy, to broaden the opportunities for general economic development, and to provide a wider distribution of the wealth of the region.

Another major asset of the ME is to be found in the high concentration of professional & technical skills amongs the Israelis and the Palestinian Arabs. These human assets should be used for the appropriate benefit of the whole area as rapidly as political & psychological conditions will permit.

f. Flexibility & openness should be encouraged in defining political economic and social relations in the Middle East

The modern nation-state is hardly the final crowning glory of man in his social and political evolution. Small countries trying to operate on all the traditional patterns of the nation-state encounter enormous problems, both internally and externally. We do not know what may evolve in the next 50 years or more. The UN is not a world government, and may never become one. Regional arrangements & common markets are, for the modern world, still in their infancy. It is not yet clear what model of a regional arrangement would be most appropriate for the ME. However, it should be recognized now that if a peace settlement can be made between the Arab states & Israel - and if they can come to live together for some years on the basis of reasonable trust and growing cooperation - what may well emerge in time could be some kind of Semitic customs union and even some type of political federation. A few Jews and a few Arabs are dreaming of just such developments already.

IV. BUT IS ANY KIND OF PEACE POSSIBLE ?

There is no question but that one of the main barriers to the constructing of a ME solution is the widely shared belief on all sides that under existing circumstances no peace is possible now or in the predictable future. This pessimistic view is reinforced by the cynical judgement on each side that the enemy has no interest in peace. Examine the purported reasons for these justments:

The Israelis say that the Arabs are not interested in peace because: a) the existing Arab governments would be overthrown if peace were made; b) the governments of Jordan and the UAR would lose their subsidies from the oil-rich Arab states once the conflict ends; c) Arab societies would have to undergo a social revolution if peace should come; d) the Arab states would lose whatever sense of Arab solidarity they now posses once the Israeli challenge were removed: e) Soviet financial aid to the Arab world would be greatly reduced once peace should come. Moreover, the Fedayeen have a shortlived glory and financial support only so long as a state of war or near-war can be maintained. In short, say the Israelis, the Arabs are not interested in peace, they have not abandoned their long-proclaimed dream of driving Israel into the sea, and they are interested only in playing games through the UN and the Big Four discussions in order to prevent peace.

The Arabs say that the Israelis are not interested in peace because: a) they need a state of war or threat of war to keep the money flowing in from American Jews and other Jews around the world; b) they need a continuing crisis to maintain domestic morale and acceptance of an uninspired, old-guard coalition government; c) they need a war economy to maintain a high level of economic activity and prevent the return of unemployment and economic stagnation which obtained before the June War; d) they need the myth of the beleaguered Jewish homeland to attract new immigrants and to prevent the return of the trend toward outward migration which was dominant before the June War. And, say the Arabs, the Israelis have shown their contempt for all peace-making efforts by their rejection of the UN Resolution of November 22, 1967, and numerous other UN resolutions; by their cynical establishment of Jewish communities in the occupied Arab territories; and by their unshakable hostility to the Big Four discussions on the ME. Moreover, say the Arabs, the Israelis obsessive demand for a comprehensive peace through immediate and direct negotiations with Arab leaders, given the present psychological and political situation in the Arab countries (of which the Israelies are fully aware), is such an utterly unrealistic proposal that the Israelis can make it only on the basis of a shameless hypocrisy, knowing full well that this maneuver is the surest guarantee that no progress toward peave will be made.

The arguments on both sides are overpowering. Examining them soberly, how can anyone imagine for a moment that anything can be in store for the ME except more bloodshed and more bitterness and almost certainly at least one more major, all-out Arab-Israeli war? It isn't easy. Yet there are other factors which must be examined too:

1) The ordinary people on both sides are sick of war and threats of war and want to be allowed to live in peace.

2) Large number of Arabs, particularly among the young and the better educated, are cynical & contemptuous toward their governments which, inevitably, they identify with war and defeat. The Israelis are a highly individualistic people ~~will march~~ encand very much divided about their government and its policies. On each side the people will march once more when the bugle sounds, but they will do so with little enthusiasm and with little faith that their government knows that it is doing and can bring peace at the end of the battle.

3) Familiarity with war has not brought a diminished fear of war in the ME On the contrary, there are deep apprehensions that if all-out war comes again it will be far more ghastly than anything they have experienced up to now, that the principal cities on both sides will be bombed, that civilian casualties will be heavy, and that much of the positive achievements of these hard-working peoples bought with great effort over the past 25 years, will, on both sides, lie in ruins. Fear has never been a guarantee against going to war, but despite all the war-like rhetoric on both sides, fear of the consequences is now exercising a restraining influence - for a time.

4) Quite apart from these human considerations the Governments of the Arab states and of Israel have good reason to question the possibility that any national benefit can come from another war. On the Arab side there is widespread expectation that another war would mean another Arab defeat. On the Israeli side there is a widespread conviction that Israel cannot afford another "victory".

5) Still another reason for hope lies in the shared judgment of the Soviet Union and the US that their own self interests and the desired future of their relations with each other demand a calming down of the ME. Specifically, the Soviet Union must give top priority concern to its growing conflict with China and the attendant dangers. The US remains bogged down in a costly and unpopular war in Southeast Asia. Neither of the Super-Powers wants to be dragged into an unpredictable war in the ME. Neither can view with any equanimity the possibility that the smaller states whom they serve as patrons will come to dictate the course of the larger states' foreign and military policies.

Beyond all these political considerations, which can be interpreted variously and debated endlessly, we feel, as Quakers, that we must assert the human claims of Jews and Arabs alike, and of all of us, for a life freed from the threat of wholesale destruction and the constant risk of violent death. The peoples of the ME are weary of this conflict. They want to get on with the tasks of building a decent existence for themselves and for their children. They don't see a way out and their passions are easily enflamed by new calls to arms. Yet, at the same time, they could be moved before everything blows up again.

A QUAKER EXPRESSION OF CONCERN AND AFFIRMATION OF HOPE

Any analysis of the ME situation is bound to be incomplete, and will, in varying measure, displease everyone, including its authors. Any proposed solution is certain to be flawed by seeming, on particular points, to favour one side over another. Any particular set of suggestions, including specifically these, will invite criticism for being too general, or too detailed - or both. We have no pride in our authorship, we have no special interest or privileged position to defend.

Some including other Quakers, will find what we have written "too political" We will only point out that what we are faced with in the ME is a thoroughly political situation and that attempts at economic amelioration and cultural cooperation will come to nothing until some significant progress is made on the basic political problem. We persist in believing that, despite all the proofs of hopelessness, progress toward a political settlement can be made.

We appeal, therefore, first of all, to the United Nations and to the representatives of the Big Four to continue, with renewed energy and imagination, their search for a military disengagement and a ME settlement. Outside involvement has helped to produce and perpetuate the conflict; outside assistance must be available for bringing a solution

We appeal to the Israelis to reassess their present policy of seeking security primarily through "militarily secure boundaries". We hold the conviction, shared by numerous Israeli citizens and other concerned residents of the area, that Israel cannot hope to survive indefinitely as an armed camp surrounded by vastly more numerous hostile Arabs. Despite official Israeli intentions to run an enlightened and humane occupation, the longer Arabs and their lands are held under Israeli control the deeper will grow the bitterness and hatred. In such a climate the cry for a war of revenge to destroy Israel will inevitably gain in popular support. In time the Arabs will have the mechanical and military skills, to go with their superior numbers, to win military victories over the Israelis. The tacit assumption of Israeli leaders that time is on their side, that if they can only be allowed to "wait it out" they will be able to create so many "new facts" that eventually a more accommodating Arab leadership will come to the fore with which a reasonable peace can be made - this assumption, we earnestly believe, is false. If it is maintained as a basis for Israeli policy, we can see only disaster for Israel - and for the rest of the Middle East. Israel's ultimate peace and security are dependent upon having peaceful relations with its Arab neighbors.

We appeal to the Arab States to reaffirm categorically their acceptance of the State of Israel as a reality in the ME and to express their readiness to renounce all claims of belligerency against Israel. Such a policy has already been publicly proclaimed by Jordan and the UAR in their notification of the acceptance of the UN Resolution of 22 November 1967 and is frequently re-stated by their officials. The Israeli Government does not believe these are valid assurances, and may never believe them until a peace agreement is actually signed, implemented and lived with. Neverless, the Arab States could make a real contribution toward a political settlement by some further unequivocal public commitment now through the UN, to accept an Israeli State.

We appeal to the Palestinian Arabs to accept the fact that a Jewish State has come into being on a portion of their original Palestine homeland, and to recognize that attempts to destroy that Jewish state can only bring more suffering and more injustice for more people than will be the case if Israel is accepted. At the same time we urge the Palestinians to seek to concert their voices and to become an active and constructive force in the making of peace. We do not presume to judge whether their best interests will be served by the establishment of a new independent Arab Palestine, or by the creation of a semi-autonomous Palestine federated with Jordan, or by reabsorption into the Hashemite Kingdom of Jordan. We feel that the Palestinians have a right to self-determination and should claim that right. The introduction of such a "new factor" could help to break the present stalemate.

We Appeal to Jordan, the United Arab Republic and Israel to allow and encourage the Palestinian Arabs to seek to determine, freely and democratically, their own fate. To take such a far-seeing approach will be to allow some measure of mutual disengagement. Such an approach can succeed, however, only if all three states faithfully refrain from the temptation to use the Palestinians for their own national ends.

We appeal to the world community - to governments, international agencies and voluntary organizations - to persist in all reasonable efforts to promote peace in the Middle East and to resist the counsel of despair, to continue and enlarge the flow of financial support for the social and economic development of the Middle East and for satisfying the material needs and hopes of all the refugees, Arab and Jewish; and to continue to work at the many large and small tasks which must be performed in behalf of the long-term spiritual and cultural reconciliation of the Jewish and Arab peoples.

We reaffirm our conviction that there are no hopeless situations, there are ~~xxxx~~ only hopeless men. We find hopeful men on both sides of this tragic conflict. May their voices of moderation be more widely heard. And may common sense and peace and human justice prevail.

APPENDIX A

TEXT OF UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL RESOLUTION - NOVEMBER 22,1967

(U.N. doc. S/RES/242 (1967) (S/8247); adopted unanimously on November 22)

The Security Council,

Expressing its continuing concern with the grave situation in the Middle East,

Emphasizing the inadmissibility of the acquisition of territory by war and the need to work for a just and lasting peace in which every State in the area can live in security,

Emphasising further that all Member States in their acceptance of the Charter of the United Nations have undertaken a commitment to act in accordance with Article 2 of the Charter,

1. Affirms that the fulfilment of Charter principles requires the establishment of a just and lasting peace in the Middle East which should include the application of both the following principles:

(i) Withdrawal of Israeli armed forces from territories occupied in the recent conflict;

(ii) Termination of all claims or states of belligerency and respect for and acknowledgement of the sovereignty, territorial integrity and political independence of every State in the area and their right to live in peace within secure and recognised boundaries free threats or acts of force;

2. Affirms further the necessity

(a) For guaranteeing freedom of navigation through international waterways in the area;

(b) For achieving a just settlement of the refugee problem;

(c) For guaranteeing the territorial inviolability and political independence of every State in the area, through measures including the establishment of demilitarized zones;

3. Requests the Secretary-General to designate a Special Representative to proceed to the Middle East to establish and maintain contacts with the States concerned in order to promote agreement and assist efforts to achieve a peaceful and accepted settlement in accordance with the provisions and principles in this resolution;

4. Requests the Secretary-General to report to the Security Council on the progress of the efforts of the Special Representative as soon as possible.

APPENDIX B

The following selections of moderate Israeli opinion are taken from TO MAKE WAR OR MAKE PEACE, proceedings of a Symposium on the ME sponsored by NEW OUTLOOK, March 27, 29 and 30 1969, and published as a special issue of NEW OUTLOOK. (Full copies available 8 Karl Netter Street, Tel Aviv $2.50)

Dr. Nahum Goldmann, Chairman of the World Zionist Organization. (Letter of greeting to the Symposium):

"... understanding with the Arab world is the Number One problem of Israel's future".

Yehoshua Arieli, Professor of History, Hebrew University, Jerusalem, "Trapped in Vicious Circles" (translated from the Hebrew):

"The time has .. arrived for both sides to take stock, to learn the lessons of past experience in order to avoid being drawn blindly into the whirlpool and to halt the escalation into another war.

"So long as the Arabs ignore the true nature of the Jewish movement of renaissance they will be incapable of understanding the reality created before their very eyes and no — dialogue — will be possible.

"On the other hand, we too are not free of the need to take stock .. Like them, we have evaded the need to understand, we have ignored their feelings, the suffering caused the Palestinians as a result of the dispute and wrapped ourselves in our own righteousness and ... self-justification.

"... the serious failure of the Jewish community and of the Israeli leadership to understand the other side .. found its first reflection in .. the refugee question, when the State of Israel made the settlement of the refugee problem dependent upon a total peace agreement .. (Israel) didn't take any energetic initiative to compensate the refugees and her own moral and human responsibility

"The Government of Israel will have .. to come out with an initiative for peace.. It is not the Arabs but we who have returned to this area and to the Arab world, and our future depends upon our ability to live in peace with the peoples of the region".

Simha Flapan NEW OUTLOOK Editor, Tell Aviv, "Peace Will Solve Palestinian Problem" (translated from the Hebrew):

".. the focal problem is that of the refugees.

"Today, we are paying the terrible price for the neglect of this problem during twenty years, by us as well as by the Arab countries.

".. if during .. twenty years we and the Arab countries had solved the problem of the refugees, we would not now be facing this tragedy. The fact is that during two years, two years after the (June) war - not one step has been taken towards solving the problem .. This is one of the decisive errors committed by our Government. .. For those who look for a path to the hearts of the Palestinian people, that path runs through the solution of the refugee problem".

Avigdor Levantine, Professor of Law, Hebrew University, Jerusalem "The Possible instead of the Ideal":

"A secure border .. isn't a natural boundary, like a mountain range or a river; .. Nor is it a border mentioned in signed documents. A border is secure when those living on the other side do not have .. motivation to infringe on it ... insecurity also lies ...

"When we find the spirit in ourselves to see clearly that what our right here has come up against is another right, then we shall no longer regard the position of the other side to the dispute, and his very existence, as problematical, irrational, almost psycho-pathological. .. We willdiscover that whatever language it is that the Arabs do understand, .. it is precisely the language of force that they do not understand.

"I would .. say about the term "secure" borders that it has to face not only the test of reasonableness, but also .. of integrity .. The termceases to be an honest one when you expand settlement up to the new border, so that in order to make the new line 'secure' you need still another strip of some tens of kilometers, and ... things are liable to continue in what may perhaps be described as a mxm salami method in reverse".

APPENDIX C

The following selections of moderate Arab Palestinian opinion are taken from various sources, published and unpublished, all since the June 1967 war. All persons quoted are personally known to members of the Quaker staff.

An Unpublished West Bank Statement, early 1969

"At the present stage of the Israeli-Arab dispute ... there cannot remain doubt that neither the Palestinian people nor the Israeli people will renounce their rights to a free, independent homeland in (Palestine) ...

"The fundamental question is whether the building of these two homelands must be mutually exclusive as we are constantly told by leaders of both nations. Our reply is an emphatic no. ..."

Avicenna, "Breaking the Circle", THE NEW MIDDLE EAST, January 1969:

"Oh how I wished that Israel took positive steps after her victory in the June war, proposing a reasonable and fair settlement, in which the personality and the dignity of Palestinians would be preserved. It would have proved to the Arabs, and to the world at large .. that.. Israel had no intention of humbling her adversaries, nor of taking forcible possession of their entire property. Many .. among the Arabs would have been won over..."

".. I am certain that the Jewish people have, by now, .. become tired of wars. They now realise that wars, even if they "win", only create fresh problems...

"The Palestinian people, too, have lost much, endured much and sacrificed more than they could afford to.... They yearn for the opportunity to settle down quietly in a part of their home, where they will be able to govern themselves. They want to shake off that hateful term "refugees" ...."

Dr. Aziz Shehadeh: "The Voice of the Forgotten Palestinian", THE NEW MIDDLE EAST, December 1968 :-

"Some among us have taken the course of military struggle against Israel; others, perhaps the majority, still believe in a peaceful solution".

"... It is unfortunately we Palestinians who have been the principal victims of the stumbling, tottering and faltering leadership of the Arab states. ..There are many reasons for .. continuing failure to achieve .. progress in dealing with our problem. In my opinion the following are the most serious:-

"1. The lack of solidarity and real coordination among the Arab States.
"2. The rivalry and conflicting interests of the big powers in this area.
"3. The vacillations of the Arab leaders in determing .. policy . ...
"4. The subjection of the Palestinian Arab leaders ... to pressure from abroad ...
"5. Last, but not least, the attitude of the Israel Government has also made the slim chances of achieving a settlement more difficult. ... Until now the Government of Israel has failed to put forward any proposal acceptable as a basis for discussion either with the Arab States Governments or with the Palestinian Arabs. ..."

"Moreover it must be remembered that there exists a strong undercurrent among the Palestinians, inside and outside the occupied territories, and also among the Israelis, which obstructs and hinders the way to an honorable settlement...."

ס ו ד י

אנוור נוסייבה - ירושלים

1. פרטים אישיים: יליד 1913, מוסלמי וגר במזרח ירושלים ע"י שער מנדלבאום. עו"ד במקצועו, למד באוניברסיטה האמריקנית בבירות והשתלם בחוץ בקמברידג'. משפחתו אחת המכובדות בירושלים ושומרת בירושה על מפתחות הקבר הקדוש. אחיו, ד"ר חאזם נוסייבה, שגריר כיום בקהיר.

2. תולדות חייו: לפני 1945 - שופט בבי"ד לקרקעות ושופט שלום ביפו; 1945 - במשרד התעמולה הערבי בלונדון; 1948 - המזכיר הכללי של ממשלת "כל פלשתין", נמצא ברגלו ב-1948; 1951 - יועץ משפטי של סטו"ת; 1952 - נציג ירדן בועדת שבה"נ עם ישראל; 1952 - שר הגנה ופתוח בממשלת אבו אלהודא; 1953 - חבר בסנט; 1954 - שר ההגנה והחינוך בממשלת אלמולכי; 1954 - חבר הפרלמנט מטעם ירושלים; 1955 - שר בממשלת אלכופתי; 1962 - מושל מחוז ירושלים; 1963 - שגריר ירדן בלונדון; 1967 - התפטר מטה"ח הירדני על רקע אכזבה אישית (היה טבור שהחזיקותו בלונדון כפנסיונר) והתנגדות למדיניות ירדן.

3. פעילות מאז יוני 67': אחרי מלחמת 6 הימים הודיע לנו המלך חוסיין באמצעות יארינג כי הוא רואה בנוסייבה ובחכמת אלמסרי כשני נציגיו המוסמכים והוא מחייב המשך הדיאלוג באמצעותם. נפגש עם רוה"מ המנוח אשכול, עם סגן רוה"מ ועם שר-החוץ ונשלח בשליחויות שונות ע"י רוה"מ ושה"ח בעניינים מדיניים ובנושאים הקשורים בהרגעת המצב הבטחוני בגבול ירדן.

הנו חבר ב"ועדה לחדרכה לאומית" בירושלים ומשתתף בהתייעצויות של מנהיגים ערביים בקשר "להבעת מחאה לשלטון הכיבוש הישראלי", ע"י תזכירים, מברקים, מגישות עם עתונאים זרים וכו'.

4. השקפות: לפני מלחמת חש"ת תואר כלאומני אך לא קיצוני. ב-1955 תואר כפרו-בריטי, ידיד לנורי סעיד וחותך בברית בגדד.
מאז מלחמת 6 הימים מקיים מגעים עמנו, עם מלך ירדן וממשלתה ועם גופים אחרים, בהיותו משוכנע בצורך לפתרון שלום של הסכסוך הערבי-ישראלי.
אינו בטוח שאמנם זו מטרתו של נאסר אך משוכנע שהמלך חוסיין רוצה בשלום של אמת. אינו מפליץ בפני חוסיין לנקוט יוזמה של מו"מ ללא ביבוי של נאסר, באשר לדעתו יביא הדבר אסון על חוסין ועל ירדן. רואה את הבעיה הפלשתינאית כבעיה הנמצאת בתחום המשפחה הערבית, נמצא בסבוכה פוליטית נוכח מגבלותיו של חוסיין וחוסר הגיבוי לחוסיין מצד הפלשתינאים ונאסר.
איננו משוכנע שתנאי השלום שישראל מסוגלת להציע לחוסין הנם תנאים מכובדים שיאפשרו למלך להצדיקם בפני העולם הערבי. (מדבר על שינוי בקוי שבה"נ לטובת הערבים, מתן עזה לירדן וכו'). מחלבש בקשר להמקיד שאותו יכולים למלא חושבי הגדס"ע, במסגרת המאמצים לשלום.
משוכנע ששום גורם ערבי לא יסכים לשלום, שאין בו החזרת ריבונות ערבית על מזרח ירושלים או חלקה. מצדד במו"מ חשאי עם המלך במגמה להבטיח מראש הצלחת המו"מ והבטחת חסכם שניתן להצדיקו. חושד שאמנם מתנהל מו"מ כזה, אם ישירות ואם באמצעות האמריקאים.
מעדיף שלום עם ירדן. עדיפות שניה - מדינה פלשתינאית. עדיפות שלישית - סיפוח מלא לישראל וזכויות מלאות לערבים כולל החזרת פליטים ("עליה ערבית"). מחייב הקמת מינהל אזרחי בגדס"ע בתנאי שיכלול את ירושלים.

א. צפריר

- - - - - - -

משרד ראש הממשלה

ירושלים, ד' באלול השכ"ט
18 באוגוסט 1969

א ל: ראש הממשלה

מאת: נציג רוה"מ בים' ובשטחים

גברתי, ראש הממשלה,

אני מניח שמכאני ענין בתגובות הערביות להצעתו של סגן רוה"מ אלון, בועידת העבודה, להעניק מעין מטשל עצמי לתושבי השטחים.

עד עכשיו נתקלתי בשתי תגובות - האחת בעתון הערבי הירושלמי "אל-אנבא" מיום 10.8.69 ובו תגובת סר אחמד ברהם ממזרח ירושלים ובעל טור יומי בשם "המלה החמשית". השניה בעתון הערבי ירושלמי "אל-קודס" מיום 17.9.69 ובו תגובת סר מוחמד אבו-שלבאייה ממזרח-ירושלים אף הוא ובעל טור יומי בשם "זו דעתי".

הנני מצרף תרגום (כמעט מלולי) של שתי התגובות הנ"ל.

ב ב ר כ ה,

מ. שמון

עתון: "אל-הגבא"
תאריך: 10.8.69
מדור : המלה המסטית. בהסכמת אחמד ברהם ממזרח ירושלים.

קריאתו של יגאל אלון

מאז נפסקו הקרבות ביוני 67' ואנו תושבי השטחים הכבושים שומעים בכל הזדמנות הצהרות הרודפות הצהרות מטעם שרים ישראליים ומנהיגי ממלכות המיתחמות, כמעט כולן, לעתיד השטחים הללו ובתן הכניות בשתון שונות בעוד שבאחרות הכניות חברתיות וכלכליות שונות.

ומכלל הויכוחים שהתנהלו בכנסת, בממשלה ובמפלגות מתברר כי קיימים חילוקי דעות בקשר לעתיד השטחים הללו ובקשר למבניות השונות המוצעות על-ידי שר זה או אחר.

אנו יודעים כי הדמוקרטיה היא המאפשרת למתוכחים את חופש הויכוח וסחירת הטעון בטעון נגדי והיא המונעת את בעל הדעה המסטית מלטעול באופן עצמי ונמרד למימוש רעיונו.

אמנם שרי ישראל ומנהיגי מפלגותיה לא הסיקו מלהגיש תכניות ולהעלות רעיונות המתיחסים בשטחי הכבוש ועתידם אולם לידי הסכמה כללית לא הגיעו הדברים. ובעלי הרעיונות לא יכלו להגיע להסכם ביניהם פרט לדעה האומרת שאין נסיבה ללא שלום שהרי לגבי עמדה זו קיימת הסכמה כללית.

ומכלל ההצעות אשר הוגשו על-ידי שרים בישראל קיימת הצעתו האחרונה של מר יגאל אלון, או, ביתר דיוק, הקריאה אותה הימנה מר אלון מעל בימת ועידת מפלגת העבודה הישראלית ואשר בה אמר: "בשלב הנוכחי יש לנקוט במדיניות אשר תעזור למזרחים הערביים בשטחים המנוהלים על ידי ישראל ליעול על עצמם המקידים בעלי אחריות באופן הדרגתי בכל מה שנוגע לנהול ענייניהם עד כי יגיע הענין לכדי סוג מסוים של הממשל העצמי". מר אלון הגיע הקוותו כי ממשל עצמי כגון זה לא יסגור את הדלתות בפני פתרונות אחרים משיבוא השלום.

קריאת מעין זו הנשמעת, זו לראשונה מפיו של שר ישראלי, ראויה בהחלט ללמוד ולבלוש משומת הלב. מה גם שסגן רוה"מ מר אלון תובע להעניק לאזרחים הושבי השטחים הכבושים שלטון עצמי אשר באמצעותו יוכלו השטחים שעליהם שולט צ.ה.ל. לנהל את עצמם בעצמם ולנהל את ענייניהם ללא השלטון הצבאי הישיר עליהם.

ובאשר לי, הנני מלא מליאת לגבי השאלה מדוע התעלמו הכותבים והמדינאים בשטחים הללו מקריאה זו בעוד שעל כל הצעה אחרת המוגשת על-ידי שר או מנהיג ישראלי מזדרזים הם להגיב ולהתווכח על נקודה מסוימת של ההצעה הנשמעת.

2/.

הקריאה אשר אותה השמיע מר אלון ואשר בה תבע להעניק ממשל עצמי לשמחי הכיבוש באופן שהם יטלו על עצמם בצורה הדרגתית את האחריות כתוה ביטוי לרצון בנה להגיע לעתרונות שיביאו בעקבותיהם את השקט ואת היציבות.

לדעתי, לא זו בלבד שעלינו, אנו החיים בתנאים הקשים, לנצל כל הזדמנות המזדמנת ולא להתעלם ממנה, אלא עלינו ללמוד אותה ולהבין אותה וליטול יוזמה כדי להגות ממנה.

הקריאה אותה הישמיע מר אלון בועידת מפלגת העבודה הישראלית אין היא מכוונת להתחרות (קיצונית) ואין הוא מתכוון אלא להגיע ליחסים טובים בין השלטונות השולטים לבין האזרחים הערביים נוכח העובדה שבו הם חיים ואשר אין בו משום היציבות.

העתיד המעורפל העומד בפני השטחים הכבושים מחייב את התושבים לחפש אחר פתרונות אשר יבטיחו להם את היציבות דוגמת הפתרון שהוצע על ידי מר אלון.

- - - - - -

פורסם בעתון "אל-קודס"
ביום 17.9.69

זו דעתי
מה רוצה אלון?

מאת מוחמד אבו שלבאייה.

סגן ראש הממשלה מר יגאל אלון קרא להענקת שלטון עצמי לפלשתינאים החיים בשטחים הכבושים. ואם כי סגן רוה"מ לא פרסם את פרטי הצעתו וקריאתו זו, כדי שנוכל לעמוד על מהות השלטון העצמי אשר אותו הוא רוצה, הרי שנוכל לנתח את משמעות כל הענין באופן הבא:

אחת: בהתאם למה שמקובל באופן בינלאומי, הענקת שלטון עצמי לעם פן העמים, משמעותו הנה כי עם זה ייטאר בתוך מסגרת המדינה המעניקה את השלטון העצמי. דבר זה פרושו שקריאת אלון להענקת שלטון עצמי לפלשתינאים בשטחי הכיבוש הנה היטארותם בתוך מסגרת ישראל ובתוך קווי (מדיניותה) הכלליים ובכלל זה גם בתוך תחום קווי מדיניותה הכלכלית.

שתים: יגאל אלון הנו פן המאמינים בשמירה על מעמד ירושלים הערבית לירושלים היהודית ועשייה שתי הערים לעיר אחת אשר תחשב כבירת ישראל.

שלש: יגאל אלון הנו בעל התכנית הידועה על שמו והמחייבת את ההשתלטות על האדמות התוחמות את נהר הירדן והקמת התישבויות יהודיות עליהן.

ארבע: יגאל אלון הנו אחד המנהיגים הישראליים הדורשים הקמת התישבויות במעמד מקומות בגדה המערב

חמש: לאור זה, משמעות הנקודות שתים, שלש וארבע - הנן כי הכוונה היא להעניק לפלשתינאים שלטון עצמי בתוך תחום צר ומוגבל מהגדה המערבית וזאת אחר הובאת ירושלים הערבית ואזורי עמק הירד ומקומות אחרים מתוך תחום הגדה המערבית.

שש: פרושן של הנקודות הנזכרות לעיל הנו כמו כן שהשטח הצר והמוגבל אשר בו רוצה אלון להעניק לפלשתינאים שלטון עצמי, יהיה אי במוך ים ישראלי. הייגו הכוונה היא שהוא יהיה מוקף ומוג מכל הצדדים באזורים ובהתיכויות ישראליות.

ועתה יתכן ואלון יאמר כי ההצעה הזו הנה הצעה זמנית וכי אפשר להכניס בה שינויים בעת שהצדדים הנוגעים בדבר יגיעו לפתרון סופי של הבעיה הפלשתינאית. אולם אמירה מעין זו, באם תאמר, איננה לשם עמידה בויכוח אלא לשם הגשמה עובדה מוגמרת חדשה שהרי הקמת ישובים ליד הקמת מה שקרוי שלטון עצמי ייהפך למציאות וכן היות והתאום המדיני הכלכלי והמשטרי בתקופת השלטון העצמי ייהפך אף הוא למיזוג ובל זה יגרום בסרובת הזמן לגאות היש הישראלי על פלשתינה כולה.

קריאתו של אלון הנה אם כן סגנון חדש לבליעה ועל כן אין היא מרבה את הפלשתינאיים ובהוצאת מזה אין ביכולתה להגשים את השלום הנודק המכובד שיוגשם על ההלטות העצרת הכללית של האומות המאו

ומטבע הדברים הוא שכדי להגיע לשלום מעין זה יש צורך ברצון טוב ובשאיפה כנה לשלום ובכלל גם מצד מספר מעצמות וכן בכלל זה מצד ארצות הברית וכן מצד ישראל עצמה.

2/.

ואם לא יעלה בידי ארצות הברית וכן אם לא יעלה בידי ישראל להמחיש את השאיפה הכנה לשלום מעין זה - השלום הצודק והמכובד המוקם על התלטות האומות המאוחדות - כי אז הדאגה הוסיף להטל על האזור והקרבנות יוסיפו להיות כוקרבים לא לעובת האינטרסים של עמי האזור אלא לעובת אלה שיש להם שאיפות כלפי האזור וכלפי אוצרותיו.

כניהו כל אלון היתה ללא ספק נקלה בהגובה חיובית גדולה אלו קראה להעניק לפלשתינאים זכות ההגדרה העצמית והעצמאות השלמה בתוך גבולות הנשענים על התלטות האו"ם ומועצת הבטחון בשר זכויות אלו הנן הדרך אל השלום באזור.

- - - - - - -

מסר ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, ד' באלול תשכ"ט
18 באוגוסט 1969

א ל: ראש הממשלה

מאת: נציב רוה"מ בירושלים ובשטחים

הנדון: למדיניותו של ראש הממשלה החדש בירדן

בשלשה לח.ז., ימים מספר לפני החלופים בראשות ממשלת ירדן נפגש אחד מנכבדי ירושלים עם בהג'ת אל תלהוני. השניים הם ידידים אישיים מזה שנים ולא אחת נוכחנו אחר המלחמה בגלוי הלב של תלהוני כלפי ידידו זה. תלהוני סיפר לידידו על השינוי הקרוב העומד להתרחש בממשלת ירדן, כן ערש לפניו את "האני מאמין" המדיני שלו:

א. המקסימום שאליו ירדן יכולה להגיע הוא העמדה אותה כבר בימא חוסיין בניו-יורק בקשר להחלטת מועבי"ט. שני גורמים קבעו וקובעים את עמדתה של ירדן בסוגיה זו: ראשית העובדה שמספר מדינות ערביות דוחות את החלטת מועבי"ט ובכלל זה עמדתה הקיצונית של אלג'ריה הרואה בהסכמה להחלטת מועבי"ט בגידה בענין הערבי. שנית, העובדה שמצרים קבלה הן את החלטת מועבי"ט והן את פרושו של חוסיין כפי שבא לידי ביטוי בהופעותיו הפומביות בניו-יורק. לאור זה אין ירדן רוצה, אך אפילו רצתה אין היא יכולה, להסכים לשינוי כל שהוא בעמדתה כלפי החלטת מועבי"ט ולפרושים של חוסיין כפי שפורסמו על ידו בניו-יורק.

ב. מאחר שאין ישראל מסתפקת בעמדה זו על ירדן ליטול חלק ולמלא את המוטל עליה במסגרת פלחמת ההתשה נגד ישראל. זה הוא צו השעה והכרח השעה.

ג. ברור שהמבור בגדה המזרחית וכן המבור בגדה המערבית יוסיפו, ללא ספק, לסבול ולספוג מכות כתוצאה ממדיניות ההתשה. הדרך היחידה העומדת בפני מבור זה היא להוסיף ולגלות כושר עמידה איתן והתיינה הוצאות אשר תהיינה. עמאן מקבלת כסף רב העולה בהרבה על הנזק הנגרם לה ע"י פעולת התגובה הישראליות - כולל הריסת המוביל - אולם עליה להתמיד בהתשה ולבבר את כושר העמידה אפילו אם יהיה על ירדן ועל הגדה המערבית "לאכול לחם יבש בלבד".

ד. מסכות השלטון המרכזי בעמאן ויוקרתו נפגעו לאחרונה קשות ויש לעשות למען הקון המצב. דבר זה אפשרי לא על-ידי מאבק התכודדות ונסיון להשמיד את המדאיון אלא על-ידי הסכמה למינימום כל שהוא של תביעותיהם. המדאיון צריכים להתרכז בעיקר בפעולות לעומק הקווים אולם גם לגבי פעילות לאורך הקווים יש צורך בתאום ובהסכמה הדדית. הסכמה כזו תחזיר לשלטון המרכזי את מסכותו ויוקרתו כאשר המשטר עצמו מאפשר לחבלנים מינימום מוסכם של מרחב פחיה ופעולה. מאחר שהמדובר במלחמת התשה ממילא אין ניגוד בין אינטרסים ואין צורך בהתנגשות עם החבלנים.

ה. יש הכרח לקיים תאום מלא עם מצרים על יסוד ההסכמה הירדנית למדיניות מלחמת ההתשה, ההכרח בביצור כושר העמידה, הצורך להתרכז בחיזוק העצמה הצבאית, וכן על יסוד מציאת מודוס ויוונדי עם ארגוני החבלה. כן יש לפעול במלוא המרץ והקצב להקמת הספקה המזרחית. אחרי שירדן תגיע לכושר של שימוש בחיל האויר שלה תהיה ירדן מעונינת בפתח בסיסים לחיל האויר המצרי בגדה המזרחית וזאת בדי שיחד עם הירדנים יוכלו להדוף הגיחות של חיל האויר הישראלי.

2/.

משרד ראש הממשלה

עד כאן פרטי השיחה בין הנכבד הירושלמי לבין בהג'ת אל תלהוני שהתקיימה יומיים אחדים לפני שחזר לחפקיד רוה"ם בירדן. מצב-הרוח של תלהוני, לדברי הנכבד, היה מצב-רוח של "אין תקוה להסדר ואין לירדן מה להפסיד ויש להתכונן למלחמה אשר אין מנוס ממנה". ריפאעי נכשל בשחי משימות: להכניס סדר בתוך ירדן עצמה ולשכנע שיש סיכוי להסדר עם ישראל. מרושו של דבר, מסביר הנכבד הירושלמי, שעל תלהוני מוטל עתה לראוג לסמכות וליוקרת השלטון המרכזי תוך ויתור מינימלי ככל הניתן למדאיון ותוך ניצול יוקרתו שלו הן אצל המדאיון והן אצל נאסר. מחלתו של השריף נאסר - מפקד הצבא - התרעומת שבה נתקבל מינוי זה בקרב הקצונה, והשאירותו של מוחמד רסול אל כיילאני בראשות משרד הפנים - הנם אמצעי זהירות בהם נוקט המלך כלפי האפשרות של כשלון מדיניות תלהוני ואין בהם כדי להצר את סמכות רוה"ם או למנוע ממנו לבצע את מדיניותו.

מאחר ששיחה זו קוימה לפני שתלהוני קיבל לידיו את ראשות הממשלה, בקשתי את הנכבד הירושלמי לשוב ולבקר בעמאן בעוד כשבועיים כדי לעמוד על עמדת תלהוני אחרי שובם של חוסיין ותלהוני מביקוריהם בבירות ערב.

ב ב ר כ ה,

מ. שרון

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, ח' באב תשכ"ט
23 ביולי 1969

א ל: ראש הממשלה

מאת: נציג ראש הממשלה בירושלים ובשטחים

הנדון: שיחת רוה"מ ירדן עם מונסניור קפוצ'י

ביום ששי 18.7.69 התקבל מונסניור קפוצ'י לשיחה אצל ראש ממשלת ירדן עבד אל-מונעים אל-ריפאעי. השיחה התקיימה בבית ראש הממשלה. להלן עקרי השיחה כפי שנמסרו לי מפי קפוצ'י בשעדי ביום 22.7.69:

קפוצ'י מעיד על עצמו שהוא פתח בשאלה בבקשו לדעת מפי רוה"מ מה היא משמעות השינויים שנעשו לאחרונה בצמרת הממשלה והצבא הירדניים. רבים הבאים מהגדה המערבית, ענה ריפאעי, מציגים שאלה זו לו ולכולם, ובכלל זה אשילו לחיכמת אל-מסרי הוא עונה שהמדובר בצעד סינהלי חסר משמעות פוליטית מיוחדת. במגי כולם מתרץ ריפאעי את השינויים - כך הוא מעיד על עצמו במגי קפוצ'י - בכך שהרמטכ"ל הקודם, חמאש, לא הקדיש חשומת לב מספיקה לצבא, איגו מבקר די בחזית ואיגו חש את המתרחש בשורות החיילים בקו. נאסר בן-גמיל, הרמטכ"ל החדש, הגו לעומת זאת עסמי יותר וישמור ללא ספק קשר הדוק עם אנשי הצבא והחזית. זאת ועוד: התחלפה למגות את מוחמד רסול לשר המגים נובעת מנסיונו הרב כמי שהיא ראש שרותי הבטחון וראש שרותי המודיעין. לאחרונה היו ליקויי תאום חמורים בגושאי המודיעין והבטחון והמגים ומינויו של רסול בא לתקן ליקויים אלה. עד כאן, מסשיך ריפאעי, זו היתה "התשובה הסטנדרטית" שהוא נתן לכל הפונה אליו והשואל אותו אולם האמת הגה עמוקה הרבה יותר.

ההרכב החדש של הממשלה, הסביר ריפאעי לקפוצ'י, והרחקת קציגים מסוימים למנסיה איגגו נובע מהרצון של הממשלה לתאם את עמדתה עם הפעילות הפדאיגית וכן לא מתוך הרצון לאחד את הממצים הן של הפדאיון והן של הממשלה. הממרה המוכגית של ממשלת ירדן, הממשיך ריפאעי להסביר לקפוצ'י, הגה להגיע לכך שהפעילות הפדאיגית שבסיסה בירדן תפסק לחלוטין. אין ירדן רוצה להתפך למרכז ולבסיס יציאה של פעולות חבלה בגדה המערבית ובישראל שילכו להם לגדה המערבית ויעשו ממגה מרכז לפעולתם" אומר ריפאעי. ברצון ממשלת ירדן לפעול בתקיפות להתקנת מספר אנשי החבלה החונים בירדן משום שהמשך ישיבתם בירדן ופעולתם ממגה מקשים על ירדן במישור הבינלאומי בכל מה שנוגע למשבר הקיים בין ירדן וישראל וכן מקשה ישיבתם של אנשי החבלה על המצב הפנימי בירדן. "הפדאיון מנסים להסיל את עצמם הן על הממשלה והן על התושבים, מוחמים מהם כספים וכו' והרי מצב זה הגו בלתי אפשרי".

עם זאת, הממיך ריפאעי להסביר לקפוצ'י, הממרה הסופית של ממשלתו במהלכה האחרון הגוגע הן למדיניותה החדשה בגושא הפדאיון והן להרכב החדש של הממשלה והצבא, הגה להגיע לממוש הדברים שעליהם שוחח רוה"מ עם קפוצ'י בפגישתו הקודמת של קפוצ'י בירדן, אם כי גם בגושא זה חל שיגוי כל שהואז רוה"מ הסביר שבשיחתו האחרונה שלו עם המלך מצא אותו מחסס לא לגבי הממרה אלא לגבי הדרך. וריפאעי ממרם: בעבר דובר על הפעלת יחידים וקבוצות מראשי הגדה המערבית שיבואו לעמאן ויחבעו ממגו לפתוח בפשא ובפתן עם ישראל. עתה שוקל המלך אפשרות אחרת ואיגגו בטוח אם אכגם זו הדרך הסובה ביותר או שמא טוב יותר שהמלך יזמן אליו כמה מראשי הגדה המערבית ויתן להם "קרם בלאגס" להתקשר עם ישראל ולנהל עמה שיחות

2/.

ליישוב הבעיה הפלשתינאית. "אפילו אם נושא המשא והמתן בין ישראל לבין ראשי הגדה המערבית יהיה הקמת ישות פלשתינאית – אין המלך נוסה עתה להתנגד לכך במדה וישות זו תשמור על זכויות הערבים"; "ישאו נא ויתנו ראשי הגדה עם ישראל על הישות הפלשתינאית, בהסכמת המלך, וינסו להשיג את הסתרון המקווה שיניח את דעתם. אם מתרון זה ייסבא כי אז לא יהיו קשיים לגדה המערבית להגיע להסדר עם הגדה המזרחית. ייסבאו התנאים אשר לפיהם יחזרו ויתאחדו"; "המצב שבו אנו נמצאים הנו בלתי אפשרי והעיקר שנצמוד ממצב זה ואם הדרך היא הסכם בין ישראל לבין הישות לבין ירדן כי אז עדיפה דרך זו על המצב הקיים".

המלך חוסיין, מסכם ריפאעי מחלכם היום בשאלה באיזו דרך להפעיל את הפלשתינאים בגדה המערבית למען השגת הסדר עם ישראל. האם לעשות זאת על-ידי הנעתם ללחוץ על המלך שהוא ינהל את המשא והמתן כאשר התביעה למו"מ באה מראשי הציבור הנתון לכיבוש או על ידי מתן אור ירוק לאנשי הגדה לנסות להגיע להסכם עם ישראל על יסוד הישות הפלשתינאית. "בשאלה זו מבקש המלך להוועץ בקמוצ'י, אומר ריפאעי, ועל-כן מבקש רוה"מ ירדן את קמוצ'י לשוב לעמאן ביום חמישי זה 24.7.69 לשיחה עם המלך".

משאל קמוצ'י את רוה"מ ירדן מה הניע את המלך לשקול אפשרות נוספת זו, הסביר ריפאעי שהסוסי המלך החלו להופיע בעקבות מאמרו של חסניין הייכל מלפני שבועיים בו יצא שוערו של נאסר בהתקפה חריפה על נשיא לבנון ויחסו למדאיון. במאמר זה הכולל אמנם שבחים לחוסיין יש משום התקפה עקיפה על המלך שהרי לא זכה שארל אל חילו למנה זו של בקורת אלא משום מדיניותו כלפי המדאיון והרי שארל אל חילו עצמו הביא את חוסיין כדוגמא. אין המלך בטוח כלל שנאסר יעמוד בהבטחתו שלא לפתוח בבקורת נגד המלך אם יסול יוזמה ויכנס למו"מ אפילו מו"מ זה יהיה מבוסס על "לחץ" מצד ראשי הגדה.

אגב שיחה סיפר ריפאעי לקמוצ'י על רצונו להפסיק כל משלוחים של עזרה כספית לגדה המערבית. ריפאעי הסביר שירדן קיבלה הכספים על מנת שאלה יהיו קודש לחימוש צבאה ונראה לו שלא יישאר דבר לצרכי עזרה כספית לגדה המערבית. הוא לא אמר שהמדובר בהחלטה אלא שזו דעתו ושזה רצונו.

אחרי יומיים מפגישה אישית זו עם רוה"מ, הזמין ריפאעי את קמוצ'י לארוחה צהרים בהשתתפות מוחמד אל מארה נציג ירדן באו"מ שהגיע לעמאן להתיעצות.

אל מארה רצה לשאול ולהוועץ בקמוצ'י לגבי האפשרות להפעיל את הגורם הנוצרי במאבק המדיני הבינלאומי. הסביר אל מארה: הדיונים באו"מ וכן במישורים הבינלאומיים האחרים נעשים כולם במישור הפוליטי המתוך. השאלה היא האם ניתן להמשך את הויכוח לבעיה דתית-פוליטית. העולם הנוצרי תומך היום – במישור הפוליטי – בישראל. האם לא ניתן להחליש את מעמדה הבינלאומי של ישראל אם יצליחו לצייר לעולם תמונה אשר לפיה מתכוונת ישראל לחסל את הזכויות של הנוצרים בארץ הקודש. האם וכיצד אפשר להוכיח שישראל גורמת להגירת כלי הקודש מארץ הקודש, לחיסול זכויות הנצרות ולנישול עמדותיה בארץ הקודש בכלל ובירושלים במיוחד?

במהלך אותה שיחה שוב העלה רוה"מ ריפאעי את הדעה שיש להגיע להסכם שלום עם ישראל אפילו יחייב הדבר הזדקקות למשתינאים או לישות הפלשתינאית. על דעותיו אלה של רוה"מ העיר נציג ירדן באו"מ ה' אל-מארה שהוא כשלעצמו הנו מסימי ביותר בכל מה שנוגע לסיכויים להגיע להסדר שלום עם ישראל. יתר על כן הוא משוכנע שאפילו מו"מ עם ישראל לא יביא לשלום עמה. "אלו היו לישראל הצעות אסרקטיביות שתאשרנה לירדן להגיע להסכם מכובד עמה כי אז היתה ישראל מציגה הצעות אלו. שתיקתה המוחלטת של ישראל נוכח המאמצים הירדניים השונים מרושה, לדעת אל-מארה, הוא אחד: לישראל אין באמתחתה שום תנאים אותם יוכלו הערבים לקבל. על-כן

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

אין אל-פארה אופטימי. אין הוא מאמין שמו"ס יביא לפתרון ואין הוא מאמין שקיים פתרון של שלום שאותו יכולה ישראל להציע ושיהיה מקובל על הערבים.

משסיים קפוצ'י את דיווחו על שיחותיו אלו שאל לעצתי בקשר לתשובה שיתן למלך באם אמנם ישאל המלך לדעתו בדבר הדרך העדיפה מבין שתי האפשרויות הנזכרות והמתיחסות להמעלת הפלשתינאים בגדה. עניתי שאחשוב בדבר אך ביקשתי לדעת מה היא בדיוק המלה שבה השתמש ריפאעי בדברו על הישות הפלשתינאית. האם אמר "ישות" או "מדינה". שאלתי שאלה זו משום שקפוצ'י עצמו השתמש בדיווחו פעם במלה זו ופעם במלה זו. קפוצ'י נבוך ואמר שהשאלה הנה כמובן במקומה אולם הוא עצמו איננו זוכר עתה בדיוק באיזו מלה השתמש ריפאעי והוא ישים לב לכך בשיחתו הבאה הן עם המלך והן עם רוה"מ.

אודה על הנחיותיך לקראת פגישת חוסיין-קפוצ'י ביום חמישי זה.

ב ב ר כ ה,

משה שרון

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, י"ג באב תשכ"ט
28 ביולי 1969

א ל: ראש הממשלה

מאת: נציג רוה"מ בירושלים ובשטחים

הנדון: פגישת המלך חוסיין עם מונסניור קפוצ'י

המלך קיבל לשיחה בארבע עיניים את מונסניור קפוצ'י ביום חמישי 24.7.69 והודיע לו שעל דבר קיום הפגישה ותוכנה יודע אך ורק ראש הממשלה ריפאעי והוא מבקש מסנו סודיות מוחלטת.

המלך פתח בכך שאמר לקפוצ'י כי הוא זוכר יפה את התאור אותו תיאר קפוצ'י בפני המלך בפגישתם האחרונה, והמחיתם למצבם של חושבי הגדה המערבית (קפוצ'י הסביר למלך באותה שיחה שבני הגדה המערבית נכנסו למצב רוח של יאוש הדוחף רבים מהם לחשוב שכפניתם אחת משתי הברירות: להגר או להסתגל למציאות החדשה). עם זאת על קפוצ'י לדעת, המשיך המלך, את צדו השני של המטבע: כאשר היה יאסר ערפאת במצרים, לפני כחודש ותצי, נתקבל ערפאת לפגישה אישית לפי בקשתו אצל נאסר. באותה פגישה אמר ערפאת לנאסר, שהעיון במהלכי ירדן בבל מה שנוגע למשבר בלבנון מביא את ערפאת למסקנה כי ירדן לא זו בלבד שהיא תומכת בעמדת נשיא לבנון אלא שכנראה עומדת גם ירדן עצמה לפתוח בפעולות שהור בירדן נגד הפדאיון. על יסוד הערכה זו ביקש ערפאת מהנשיא נאסר להתערב אצל חוסיין ולבקשו למנוע מכל פעולה נגד החבלנים. העובדא היא - המשיך חוסיין למסר לקפוצ'י - שנאסר לא נענה לבקשת ערפאת ולא פנה אל המלך. מאותר יותר, כאשר ביצע המלך את השינויים בממשלה ובצמרת הצבא שוב התקשר יאסר ערפאת עם נאסר (הפעם כנראה טלפונית) וחבע ממנו בתפגיע לפנות לחוסיין בהדגישו שמהלכיו של חוסיין מלמדים שחששותיו היו מוצדקים ושאם יחליש חוסיין להאבק בפדאיון יקדימו הפדאיון ויפתחו הם במערכה נגדו ("לפני שיספיק הוא לאכול אותנו בארוחת הערב נאכל אנו אותו בארוחת הצהריים"). הפעם נענה נאסר לבקשת ערפאת ושיגר אל המלך שליח מיוחד.

השליח המצרי סיפר למלך על פגיותיו של ערפאת לנאסר. השליח הביא בפני המלך את בקשותיו הבאות:

1) נאסר מבקש שהמלך לא יפתח בשום פעולה נגד הפדאיון.

2) נאסר מבקש שהמלך יפסיק את גישושיו בקשר לאפשרויות הסו"מ הישיר.

בהעבירו שתי בקשות אלו מנאסר הסביר השליח המצרי למלך חוסיין את התערכה הפדינית של נאסר ואת הרקע שהניעו את הנשיא נאסר לפנות לחוסיין בשתי הבקשות הללו: השליח הסביר שהנשיא נאסר עומד ערב חגיגות התעיכה המצרית. הערכתו היא שלקראת מאורע זה מבקש ישראל להפתיע את מצרים בפעולה צבאית כל שהיא במגמה למנוע ביוקרתו לקראת הופעתו הציבורית ביום התעיכה. נאסר החליט על כן להקדים את ישראל ולשבול יוזמה ולהביא לידי הסלמה יזומה מצדו בהעלת. נאסר הדגיש שהסלמה יזומה על ידו ושתוצאותיה תהיינה לסובת צבאו הנה חשובה ביותר משתי בחינות:

א) להעלאת הפוראל בצבא המצרי. ב) להנעת המעצמות (ביחוד ארה"ב) לחפש פתרונות טובים יותר לערבים וריאליים יותר מאלה המוצעים עד כה ובמהירות רבה יותר. הערכתו של נאסר היא שהמצב הגיע למבוי סתום: מצד אחד אין מדינות ערב יכולות להרחיק לכת בויתוריהן יותר

2/.

מהויתורים שהושמעו על-ידי המלך חוסיין במסיבת העתונאים שלו בניו-יורק ואשר מצרים תוסכת בהן. מאידך, אין העולם הערבי מוכן עדיין למלחמה. פרוש הדבר הוא שמצד אחד אין אפשרות להלחם ומצד שני אין לעולם הערבי מה להציע לישראל בנוסף למה שהוצע עד עתה על-ידי חוסיין בניו-יורק. במצב זה המוצא היחיד היא הסלמה לאורך התעלה שתניע אולי האמריקנים להביא הצעות טובות יותר לערבים. השליח הוסיף ואמר למלך חוסיין שבדעת הנשיא נאסר לקרוא בנאומו הפומבי ביום ההפיכה לכנוס פסגה ערבית. בפסגה זו, הסביר השליח, מבקש נאסר לדון יחד עם שאר המנהיגים באחת משתיים: לעיין בהצעות אמריקניות חדשות במדה ובתוצאה מההסלמה היא תעלה הצעות חדשות או לדון במצב אליו נקלע העולם הערבי ולפכס עצה לגבי המשך הפעילות על יסוד שלש הנחות: - א) חוסר האפשרות להכנס למלחמה היום. ב) חוסר האפשרות להרחיק לכת בויתורים מעבר להצהרות חוסיין בניו-יורק. ג) העובדה שעל אף ההסלמה אין שום יוזמה אמריקנית חדשה שיש בה משום הליכה לקראת העמדה הערבית. השליח המצרי הדגיש שנתונה זה של המצב הוא המחייב אי-נקיטת כל פעולה בירדן נגד הפדאיון וכן המנעות מעשיה סדיגית נפרדת מצד ירדן בשלב זה היות והחלטות הפסגה תחייבנה קביעת תכנית ערבית כוללת שתמנע יוזמה עצמאית ובלתי מתואמת של כל מדינה לחוד.

אחרי תאור זה באזני קמוצ'י אמר המלך כי בעצמו התרשם ביותר מתאור מצבם הנפשי של בני הגדה אשר היאוש, הרצון להגר והרצון להכנע למציאות החדשה הולך וניכר בהם יותר ויותר. אם מצב הכיבוש יימשך לא ירחק היום ויקרה לשמחים הכבושים מה שקרה בשמחים שהיו בידי ישראל בתקופת שביתת הנשק. הציבור יהיה נאלץ להתאים עצמו למציאות והעולם הערבי יאבד סופית את השמחים. סיבת זו היא הסניגור אותו להיות איתן בעמדתו המתבטאת בשתי נקודות עיקריות: א) מבחינת הפדאיון - אם רצונם להמשיך ולפעול בגדה המערבית ובישראל, עליהם להקים להם את בסיסיהם שם ומכל מקום לא בגדה המזרחית. ב) יש הכרח לבדוק מייד אצל מנהיגי הגדה מדת נכונותם לפנות אליו - אל חוסיין - ולתבוע ממנו להכנס לפו"ם ישיר עם ישראל.

כאן הסביר המלך שלדעתו, במצב שנוצר, אין כל מחליף לפו"ם ישיר שתוצאתו תהיה אחת משתים: או שיבוא המתרון המיוחל או שהעולם יווכח כי דרישות ישראל הן כה יומרניות ויאשים את ישראל בכשלון הפו"ם ובמניעת השלום. חשוב גם שהאוכלוסיה בגדה המערבית וכן בגדה המזרחית תהיה משוכנעת שהוא מצידו לא חסך מאמץ ואף נכנס לפו"ם ישיר כדי לנסות ולהשיג להם מתרון מכובד. במקרה של כשלון המשא ומתן, לא זו בלבד שעמדתה המדינית של ישראל תזועזע ותוחלש אלא שההתנגדות לכיבוש תהיה איתנה ורצינית יותר באשר האשמה להמשך המצב תוטל אז על-ידי הכל על ישראל.

בסיכום - ביקש המלך מקמוצ'י לקיים סדרה שיחות עם כמה מנהיגים בגדה המערבית וירושלים, לשכנע אותם בהכרת לפתוח פו"ם עם ישראל. בשלב הראשון, הסביר חוסיין, על קמוצ'י לקיים שיחות אישיות ונפרדות ורק במדה שהתוצאה תהיה חיובית, רצוי לחשוב על קיום ההיועצות של אישים בגדה ובירושלים ושיגור משלחת למלך שתתבע ממנו להכנס לפו"ם ישיר. המלך הזהיר את קמוצ'י באמרו שעל הפעולה המתבקשת ממנו לקבל אופי של יוזמה מקומית ושבשום מקום לא ייאמר כי הדבר בא כתוצאה מבקשתו הוא, באשר הוא יכחיש כל קשר אליו בנושא זה וממילא הכשל כל הפעולה.

לשאלתי, אמר לי קמוצ'י, שהוא התרשם כי המלך וכן כל האישים האחרים שעמם נפגש בעמאן נמצאים תחת תרושם הברור שבהתנגשויות האחרונות במעלה יצאה מצרים כאשר ידה על העליונה בצורה שאינה ניתנת כלל לטפק. קמוצ'י עצמו התמלא לשמוע ממני את העובדות לאמיתן.

סיכמתי עם קמוצ'י שידווח לי על כל שיחה ושיחה שיערוך עם מנהיגי הגדה במסגרת השליחות שהטיל עליו המלך, תוך הערה שמצדנו לא נתנגד למעילותו זו בתנאי שנדע עליה לפרטיה, הוספתי שאנו נברך כל מי שיהיה לאל ידו להביא לידי פו"ם ישיר בין ישראל לבין מדינה ערבית כל שהיא.

ב ב ר כ ה,

מ. שמון

תכתבת אלמגרי

פגישה ב-13.7.69 במלון המלך דוד
עם מ. שמון וא. צפריר

1. הפגישה ביוזמתנו אחר שחודיע למשל על רצונו לנסע לעמאן. תוחלפו דעות והערכות על המצב הפנימי ועל השאלת אם כשלון שיחות ה-4 מיגו מחייב יוזמות חדשות של גישים בגדמ"ע.

2. הערכתו היא שאין כל חדש במצב. יש רק קיפוח גובר וחולך בין הצדדים, התמרמרות במצב הפסחוני בגבול והתגרות אינפלציוניות של גישים ישראלים על השטחים שאותם ישראל לא תעזוב. מצי ישראלים הוא שומע שאין גם מה לצפות לשינויים בסדיניות הישראלים לפני הבחירות, וברור לו שהגדמ"ע תהיה שמח התחרות ("על גבינו") של המנהיגים הישראליים ומעמולת הבחירות.

3. אינני יודע באיזו מידת השמנו דבריס בירדן ואיני מבין את הסיבה והשמעות לשינויים התרוגים במשלת ירדן. המלך מתנגן בעדיו בעקחות ולעולם לא יסגיר מחשבותיו לאיש. לא ברור אם השינויים באו כדי להשחלם בשמת על ארגוני התבלה, או שמא הם תוצאת של הקצוות שמבל המלך לתשרוגה מן התוץ, למשל באחד מנאומי שמת דיין שהוא אינו שולם במלכתו. יש דיבורים על מינוי אשרי של וצפי מל לראשות המשלה, אולם אם יעשה הדבר, לא ברור לקראת מה שת יוביל, שתרי וצפי טוען למלחמת בזמן האשרון.

4. המלשינאים יכולים אמנם לנקוט יוזמות כדי להביא מתרון אולם הם במצב שלאחר ייאוש מכאן ומכאן. כל זמן שקיים שלטון הביבוש הישראלי לא יובלו בשום פנים ואופן לדבר ולפעול באמן חפצי למטרת מדינית כל שהיא, ומאידך ברור להם שגם המלך אינו רוצה בהם כגורם קבמאי וגם אם הוא ישוב לגדמ"ע שוב ייבצר ממנו לדבר בחופשיות. קור בזמנו שאל מכתת את המלך אם לא יכעס אם בני הגדמ"ע יבקשו יוזמה בכיוון של יעות פלשינאית. המלך ענה אמנם שלא יכעס אך מכתת אינו מאמין וברור לו שמלך נגד על דבר פלשיני עצמאי. הוא עצמו (מכתת) משוכנע גמכב כן שאין כל אפשרות ומעם לפעול לתקמת מדינת פלשינית בגדמ"ע ואין כל אפשרות לפעל את שתי הגרות המאוחדות באינטרסים וניטים שונים. כדיעבד נראת לו שייתכן כי התלמת המיפות של ועידת יריחו בראשית 49' תיתה טפגה, אף כי אז כמו כולם חשב שזהו הצעד הנכון ביותר ותיחיד למעשה שניתן לעשות. ייתכן שעתה ניתן לנצל את התזדמנות התקייטת לשים את הגדמ"ע בסיקות או"ם ולהחזיר את הגלגל אחרונית באופן שהפלשינים יהיו שוב הפשים לחשוב ולהתלים ללא שלטון כיבוש ישראלי וללא שלטון ירדני. אולם ברור לו שישראל לא תיסוג ללא שלום וכאן מתמצא המבוי המתום והמייאש. מאנשים מתחילים לחשוב במושגים של "מת יש, ערביי ישראל חיו והתקייטו מתת שלטון מכיבוש ישראלי, גם אנחנו נחיה תחת משטל תישראלי בלי שום פתרון".

ח. צפריר

איזב מסלם
פגישה ב-21.7.69 במלון המלך דוד
עם מ. שמון וא. צפריר

1. בקשנו לדעת הידוע לו ואור על בקשת אברהים חנדל מבית לחם להוציא שבועון. מתברר שהעניין לא ידוע לו, אולם במבט ראשון הוא סבור שחנדל מוכר לו כחיובי ולא נראת לו שיש למנוע הרשיון לשבועון. אולם בחרהור שני שקל את העובדה שמצבו הכספי של חנדל איננו מסופר, את הודקתנו שאנו עוסקים מאחורי היוזמה לעמון זת ואת חביקור האחרון של חנדל בעמאן וחגיע לאשרות שהיו בעמאן עוסר מאחורי זת. חבטית לברוק את גם לגבי מועמדיו של חנדל לקריכת העתון ויוריקנו.

2. חבענו חמיתחנו שלא חצטרף למשלחת שבאת אל סגן רח"מ בעניין גוש עציון וציין שנראת לו כי אליאס בנדק צאג שלא לחוריע לו על חתזמנת. כשלקאנו נפגש עם חגוגעים בעניין חסקעת האדמות וחעניין בשל למחרון ע"י:

א. מתן אדמות בחמורת לאדמות שבעלותן מוכחת.

ב. מתן פיצויים לאדמות שחחקלאים חשחלמו עליהן וחן שייכות ליהודים.

ג. מתן סובת חנאת מפחת ע"י משיכת גינור מים מבריכות שלמה לאדמות שחנמנת בחמורת ושאינן רחוקות.

ד. יש גם אשרות לחת פיצוי כספי לבעלים אם חם ירצו לקבות באופן ישיר אדמות אחרות מבעלים ערביים.

3. באשר למצב חפוליטי ולעתיד, לאחר כשלון שיחות ה-4. הוא סבור שיש להתייקר בראש ובראשונה עם שיח' ג'עברי ואולי לצרף אליו מעין כנס זומא שיכלול גם את עצמו (איזב מסלם), את עזיז שחאדה, צאלח עבדו מיריחו, חג' מעזוז אלמנדי, חלמי חנון, ראשי עיריות קלקיליה וג'נין וכן חעיתונאים הירושלמים, אבו שלבאייה, אחמד בדהם, יוסף נג'אר ומחמוד אבו זלף. בכנס מעין זת ראוי לוסרו "ראו נא אנו איננו נסוגים עד בוא חשלום וזת נראת רחוק למשנת. ביצמיים הייבו רוצים להקל עליכם עד כמה שאפשר את החיים כאן. מת אם כן אתם מבקשים"? דעתו היא שצריך להגיע להחלטת שתם יבקשו שלטון מנחלי עצמי ללא עניבי בעתון.

א. צפריר

<u>תופס בשש קטן</u>
פגישה ב-12.8.69 במלון המלך דוד
עם מ. שטון וא. צפריר

1. תופיק הגיע לפני ימים אחדים מהגדם"ז לאחר העדרות של כ-11 חדשים. העדרות ארוכה זו נעוצה בחסכונת שלחוכה נקלע מבחינה תדמיתית שלו כמשתף פעולה עם ישראל ובסכנה הגישית שרחפת עליו מארגוני החבלה. עם צאתו בעקם תאחרונה לגדם"ז יצאו במקביל גם שמועות אודותיו כמשתף פעולה עם ישראל. סומר בגדם"ז על פגישו עם גורמי שלטון ישראליים, על נסיונותיו לשכנע את עמדן לחדש המעלת שרותי טלפון, דואר וסיסות מירושלים לעמאן, ועל נאום נלהב בזכות השלום עם ישראל שנשא בנצרת בפני עשרות מוזמנים קרבים ויחודיים על שלוחנו של ח"כ סיף אלדין זועבי. בדיעבד אינו מתחרט על כל מה שעשה או אמר, אולם יחכן שהית נלחב מדי מישראל ונאיבי מדי להאמין שאנו על סף הבנה ושלום וייחכן שיש לם. שטון חלק בחשעה שהביאה לנאיביותו ולהתלהבותו. מכל מקום עם צאתו, נפגש עם בחג' תלחוני ידידו, וזה יעץ לו שלא לשוב לעת עתה לגדם"ע ולשמוך עד שחישוך השערה, כיון, כך אמר תלחוני, שתופיק ועזיז שחשרה מועמדים לחיסול ע"י תארגונים. עתה מחליט לשוב ולא חית עושה זאת לולא קיבל הרשאה מבחג"ת תלחוני ושרותי אל כשיב.

2. תופיק מצטער על כי לשליחותו תאחרונה אל תלחוני לא היו תוצאות חיוביות ושלטרות התכסמה תראשונה חזרה בה עמאן מן התכנית להפגיש את עבד אלמועים רפאעי עם שר התוץ אבא אבן וקם מ. שטון בדרכם לעצרת תכללית. תחיפוסים תירדניים נגעו מאחר חשיפת העניין ע"י העתונות בחו"ל. מאז מנש תופיק דבות את תלחוני וגם את המלך והוא משוכנע שאין כסו המלך מנחיב ערבי שקול ותפץ בשלום. תוא סבור שהמלך שולט בארצו אולם תוא חייב להתחשב בדעת תרחוב ותציבור, ודברי התלאמת מיועדים למצרכת תרחוב. מינויו של חשריף נאצר לממקד תצבא תוא בעיניו מצויין וכבר יש מוצאות מבחינת ריסון התבלנים. תבל רק שתשריף נאצר נתקף במחלת לב, דבר שיכביד עליו להתאסר לעניין. תופיק משוכנע שעל ישראל לעשות שני דברים לקראת מו"מ:

א. תכרת בזכויות תערבים בעזרת ירושלים. - "תנו לתם את תשם שריף". על השאלה - היכן כתוב שתקוטות תקדושים תנוצריים תייבים להיות תחת שלטון ריבוני ערבי, ענת שתוא מעדיף לא לענות כנוצרי ובכך בעצם ענת.

ב. יש לאשר שיחות בלתי רשמיות מוקדמות ותשאיות כדי תמלך יתית בטוח שתוא נכנס למו"מ מומבי בלי לסכן את ראשו.

3. מופיק גישש לדעת אם חיו לאחרונה, או קיימים עדיין, מגעים בינינו לבין אישים פלשתינאיים בשטחים בתם נדונו תצעות קונקרטיות בדבר תסדר שלום ותזכיר בתקשר זת את ראשי אל-שוא מעזה.
משנענה בשלילה, תביע תפיתה וביקש לשמר לנו בסוד על שיחה שהיתה לו, לפני כעשרת ימים, עם תלחוני.
תלחוני סיפר לקטן כי ראשי אל שוא שהיה לאחרונה בביקור בירדן נפגש עם תלחוני ואח"כ אף קיים פגישה עם תמלך בנוכחות תלחוני. ראשי אל שוא תביע למלך כי ייפת את כוחם ויאשר למס' פלשתינאים בגדם"ע וברצועת לנהל מו"מ עם ישראל. (אגב - אשר שוא למלך - מושבי הרצועה איבג רוצים בשום פנים לחזור לשלטון מצרי. תם רוצים לחיות חלק מתסדר הפלשתינאי-ירדני ועל כל פנים יעדיפו להשאר כסצב הנוכחי מלחזור לממשר תמצרי). ראשי סיפר לתלחוני ולמלך כי תמדובר במשא ומתן בין פלשתינאים בגדה וברצועה לבין ישראל על יסוד נסיבת ישראל משמחים אלא והעמדו תחת מינהל של תאו"ם לכמת שנים כדי לאפשר הקמת מדינת פלשתינאית. ראשי אשר למלך כי נפגש עם שר הבטחון מר מ. דיין וכי השר קיבל את תכניתו זו של ראשי. תופיק קטן שאל אם אמנם תיתת תסכמת כזו של שר תבטחון.

2/.

ם. ששון ענה שכבר ענה שלא היו שום מגעים כאלה ושהוא משוכנע שלא רק ששר הבטחון לא נתן הסכמתו לתכנית כזו אלא ששפץ רב בעיניו אם ראשר ראה בכלל את שר הבטחון.
תופיק קסאן ענה במהמת שנראה לו כי הדבר חמור ביותר באשר כיצד יתכן שאיש כראשר יאשר דברים כה בלתי אחראיים ומכוונים מתאבע לתלתוני בשם שר הבטחון הישראלי.
סר ששון ענה שהוא מבקש מקסאן לראות את תלתוני ולאשר לו את תאמת - תיינו כי לא היו דברים מעולם. קסאן הסתיך לדווח על פגישת תלתוני והסלך עם אל שוזא (לפי דברי תלתוני לקסאן):
ראשר הסביר שאיננו רואת כל מרצא אחר מרם למו"ם בין ישראל לבין הפלשתינאים ושהסלך צריך להשאיר את סדור הקנין בידי הפלשתינאים מתוך הנחה על מדינה נפרדת או יתזרו ויתחברו את"כ עם ירדן. הסלך ענה לראשר שהוא מוכן, מאז ומתמיד, ללכת לכל דבר שייראה לפלשתינאים.
תופיק קסאן סבור שהסלך מכוון לעשות שינויים בהסשלת ולהכניס לתוכה כמה פלשתינאים (מרובר בד"ר דאוד חוסייני, אל סאיח, אנטון עפאלה, באלה עבתאווי אולם אלה מעמידים בתנאי הובאת אחיר מוקאן ותאחס זועבי מהמשלה) כדי שאלה ישתתפו בנשיאת תאחריות לקראת מו"ם. תופיק קסאן סבור שעל קשרות איתים בנדס"ע להפנם ולבחור משלחת בת 10 איש שתשא ותתן עם ישראל.
סר ששון שאל את קסאן: "לשאת ולתת על מה" ובשם מי הם ידברו ואת מי זה יתייצג? יש להבחין בין שני דברים - שלום עם מדינות ערב ושלום עם תושבי השטחים. על הנושא תאחרון אנו משותחים ומוכנים למותיך ולשרתה עם התושבים. אולם לגבי נושא השלום עם מדינות ערב לא זו בלבר שאין תם מוסמכים אלא אפילו תארגונים הפלשתינאיים בתו"ל אינם מבירים בזכותם של התושבים לדון בתכלול זה. אנו מוכנים לשבת עם כל אחר על מי תדברים שיש באפתחתו ותסמכות שתוא מייצג וכן לפי יכולת תביצוע שלו.

4. תופיק קומר לגאת בראשית תשבוע תבא לעמאן וישמח כמובן להעביר דברים כבקשתנו. תוא מעריך שהסלך והשריף נאסר קושים עכשיו מאמצים ועם הגלחת מטוייבת להשהלם על המצב, ולדעתו עלינו לעזור להם. תלתוני סיפר לו שלאחר תפעולת הראשונה של ישראל על מוביל המים הירדני, נתנה ישראל את הסכמתה למיקומים רק לאחר שתם (הירדנים) תבטיחו לשמור על השקט. ברור לתופיק שמי המוביל חשובים לירדן כמו הנפט לארצות הנפט. תופיק נפגע באופן אישי מתפקה מזרימה במעלת כיון שיש לו פרדס גדול בנדס"ע "והוא מתכוון למעביר אלינו את חשבון תנזק". נענה באומת מידת הזמור כי אם נקבל חשבון, נעבירו תלאה לכתובתו של יאשר ערפאת.

א. צפריר

משרד ראש הממשלה

ירושלים, כ"ט בתמוז תשכ"ט
15 ביולי 1969

א ל: ראש הממשלה

מאת: נציג רוה"מ בים' ובשטחים

ב-13.7.69 קיימתי שיחה עם חכמה אל מסרי משכם (מי שהיה יו"ר בית הנבחרים בירדן) לפני צאתו לעמאן.

רצ"ב דו"ח על כמה מדבריו והערכותיו אשר לדעתי יש בהן עניין משום המשקל שיש לאומרם.

ב ב ר כ ה,

מ. שמון

מכתב אלמגרי

פגישה ב-13.7.69 במלון המלך דוד
עם מ. שמון וא. צפריר

הערכתו היא שאין כל חדש במצב. יש רק קיטוב גובר והולך בין הצדדים, החמרת במצב הבטחוני בגבול והצהרות אינפלציוניות של אישים ישראלים על המטחים שאותם ישראל לא תעזוב. מפי ישראלים הוא שומע שאין גם מה לצפות לשינויים במדיניות הישראלית לפי הבחירות, וברור לו שהגדמ"ע תהיה שטח התחרות ("על גבינו") של המנהיגים הישראליים והעמולת הבחירות.

"איננו יודע באיזו מידה השתנו דברים בירדן ואינו מבין את הסיבה והמשמעות לשינויים האחרונים בממשלת ירדן. המלך מתכנן צעדיו בפקחות ולעולם לא יסגיר מחשבותיו לאיש. לא ברור אם השינויים באו כדי להשתלט באמת על ארגוני החבלה, או שמא הם הוצאת של רצון לשמור על כבודו כשליט גם בעני אזרחיו וגם כלפי חוץ. שהרי החלו מרגנים במרחסיה שאין הוא שליט בביתו. למשל, באחד מנאומיו אמר זאת גם כמה דיין. יש דיבורים על מינוי אפשרי של ובמי תל לראשות הממשלה, אולם אם יעשה הדבר, לא ברור לקראת מה זה יוביל, שהרי ובמי טוען למלחמת בזמן האחרון.

המלשתינאים יכולים אמנם לנקוט יוזמות כדי להביא מתרון אולם הם במצב שלאחר ייאוש מכאן ומכאן. כל זמן שקיים שלטון הכיבוש הישראלי, לא יוכלו בשום פנים ואופן לדבר ולפעול באופן חפשי למטרת מדינית כל שהיא, ומאידך ברור להם שגם המלך אינו רוצה בהם בגורם עצמאי וגם אם הוא ישוב לגדמ"ע שוב ייבצר ממם לדבר בחופשיות. עוד בזמנו שאל חכמת את המלך אם לא יכעס אם בני הגדמ"ע ינקטו יוזמה בכיוון של ישות פלשתינאית. המלך ענה אמנם שלא יכעס אך חכמת אינו מאמין וברור לו שהמלך נגד כל דבר פלשתיני עצמאי. הוא עצמו (חכמת) משוכנע גם כן שאין כל אפשרות ועם למעול להקמת מדינה פלשתינית בגדמ"ע ואין כל אפשרות למצל את שתי הגדות המאוחדות באינטרסים וניתים שונים. בריעבד נראה לו שייתכן כי התלטת הסיפוח של ועידת יריחו בראשית 49' היתה משגה, אף כי אז כמו כולם השב שזהו הצעד הנכון ביותר והיחיד למעשה שניתן לעשות. ייתכן שעתה ניתן לנצל את ההזדמנות הקיימת לשים את הגדמ"ע במיקוח או"ם ולהחזיר את הגלגל אחורנית באופן שהפלשתינים יהיו שוב תפשים להשוב ולהתליט ללא שלטון כיבוש ישראלי וללא שלטון ירדני. אולם ברור לו שישראל לא תיסוג ללא שלום ובאן מתמצא המבוי הסתום והמייאש. האנשים מתחילים לחשוב בסושגים של "מה יש, ערביי ישראל חיו והתקייסו תחת שלטון כיבוש ישראלי, גם אנחנו נחיה תחת הממשל הישראלי בלי שום פתרון".

א. צפריר

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, ו' בתמוז תשכ"ט
22 ביוני 1969

א ל: שר-התחבורה

העתק: ראש-הממשלה

מאת: נציג רוח"מ בירושלים ובשטחים

הנדון: בעקבות הנחיות ריפאעי לקוב'י – הערכה והצעות למעולה

א. במדת ודברי קוב'י על שיתופיו עם ריפאעי ועוקאן הנם דברי אמת ומדויקים, אשר להעריך את המהלך הירדני כדלקמן:

1. במשך שנתיים מופיע בפניגו חוסיין כמתייסר שאין לפלשתינאים כל ערך ואין מקום לשיתופם במאמץ המיובי שבו אנו נתונים. בתקופה זו הוא הפעילם בכוון שלילי נגדנו תוך ריכוז מאמציו למנוע מהם להתקדם לקראת הסדר של דו-קיום ביגם לביגינו.

2. מדברי ריפאעי לקוב'י אשר להבחין בכך שזו לראשונה, אחר שנתיים, מתגלית בירדן נטיה להכיר במציאות ולתיות נכונים לשקול את האפשרות להעזר באופן מיובי במסגרת המאמצים למציאת הסדר. **הערכתי היא שלעת עתה לא התליט המלך על תפנית מכרעת בנדון זה אלא אך ורק בדיקת האפשרות הזו הלכה למעשה ותו לאו.**

3. מדברי עוקאן וריפאעי משתמע שבאין תשובה חיובית וגיבוי מלא מצד נאסר, גם ירדן אינה מוכנה עדיין, לצעוד ביוזמתה ועל אחריותה תבלעדית את הצעד המכריע ולפחות במו"מ ישיר לקידום הסדר השלום.

4. עם זאת ברור, שלחוד מדברי עוקאן, שבקרב ממשלת ירדן גוברת והולכת ההכרה שאין מנוס ממשא ומתן ישיר במדת וירדן רוצה בכנות לבצע מהמשבר שבו היא נתונה.

5. ירדן תהליטה לנקוט אם כן באותה טקטיקה של נאסר: נאסר אינו מוכן ליטול האחריות ולהת גיבוי ולפחות ביוזמה אך הוא מוכן שמישהו אחר (חוסיין) יעשה זאת מוך הבטחה לא למחוה עליו בקורם. כן גם חוסיין: אין הוא מוכן, בשלב זה, ליטול היוזמה והוא מוכן שמישהו אחר (הפלשתינאים מהגדה) יפנו אליו, וילחצו עליו. **בשלב זה הוא מעוניין לברוק, עקרונית, אם אנשי הגדה מוכנים לכך. הוא מחנה את הבדיקה בכך שאיש לא ידע שלאמתו של דבר יצאה היוזמה "ומזמנת הלחץ" ממנו. (על-כן לא הוא נפגש עם קוב'י אלא הדבר הושל על רוח"מ). בהתאם לתוצאות הבדיקה ומסיביות הנכונות להענות לה הוא יחליט אם להמשיך במגוף רציני שכדאי או לא כדאי להמשילו.**

2/.

ב. הערכתי לסדר ההענות הפלשתינאית:

1. מאוץ לגדה: ארגוני התבלה וארש"ף יתנגדו להשתלב בהכנית הפלן. הם עשויים אף להלחם בה. בבירות ייפגאו מספר אישים פלשתינאיים שיהיו מוכנים להמון.

2. חלק מנכבדי הגדה לא יהיה מוכן לשרת את הפלן בכוון זה באשר אין להם אמון בכוונותיו.

3. אלץ משוב וניכר מנכבדי הגדה ייקבה וישתף פעולה בהכנית כזו תוך העמדת מספר תנאים מקדמים (הבטחה לשינוי הקונסטיטוצית בכוון של דצנטרליזצית ויתר אוטונומית מנהלית לשיירי הגדה, התלטת משלה ירדן והעמדת אישיות פלשתינאית בראש ממשלת המו"מ ועוד).

4. מחיה נפיה לשבר שליחים מהגדה התוצה כדי להמיץ תן עם הארגונים הפלשתינאים וביחוד עם מנהיגי הפלן. הפלן יוכל להשיג תמיכה כספית כוללת למחלכו אם נכבדי הגדה יחרשנו שנאתר תומך בפלן.

5. עמדתנו אף היא מחוות גורם במערכת השיקולים של נכבדים חשובים מסויימים.

ג. הערכת והמלצות לפעולתנו:

1. לפי הערכתי, יש ביכולתי לארגן לחץ, בלתי מבוטל, מצד הפלשתינאים בגדה.

2. מחוץ פחד וחשש מארגוני התבלה יתכן מאד שערבית הנכבדים שיהיו מוכנים להענות למעולה כזו יצדיקו עצולה שקטה ולא מוסבית.

3. מנוסת הלחץ על הפלן יכולה להיות רחבה הרבה יותר אם לא נתנגד לכך שהלוחצים יכללו בטניתם לפלן גם את הביעותיהם המוקדמות שלהם מהפלן בדבר שינוי הקונסטיטוצית וכו'.

4. באם נצליח בארגון מנוסת הלחץ, ובמידה שהפלן ייסרב אחר-כך להענות להבישה זו, עשויה להיות התוצאה האפשרית, יאוש אנשי הגדה מהפלן וגילוי נטית חזקה יותר להכנס עמנו להדברות במגמה לברר אפשרות רו-קיום בשלום עמנו. אלטרנטיבת זו חשובה בעיני לא פחות מאשר המטרה הראשית אשר לשמה יופעל הלחץ על הנוסיין.

5. בהתאם להערכה זו נוכל לבחור באחד משלשת הצעדים הבאים:

(א) התחלת ארגון הלחץ מחוץ הנחת שדברי קמוצ'י מדויקים פחות או יותר (היינו לאפשר לקמוצ'י לערוך את בדיקותיו העקרוניות, לעזור לו ולכוונו במגמה להבטיח תוצאה היובית שהאפשר לו להביא לרוה"מ ירדן חשובה מעודדת).

(ב) שיבור אישיות נוספת לירדן (נוסייבה?) לבדיקה נוספת של הדברים ולקבלת אישור נוסף לדברי קמוצ'י.

(ג) מניה לארה"ב לברר בדיסקרטיות אצל הפלן אם הלחץ הנדרש הנו אמנם לרצונו ועל דעתו.

- אפילו נחלים על אחד משני הצעדים הראשונים, הנגיד ממליץ להבניס בהמונה כבר את ארה"ב ולהעיר שיש ביכולתנו לעזור בארגון חלקן.

6. בגדה קצתה לא נוסיף אנחנו כיוזמים ולא נפעל ישירות אלא נכוון את הדברים, במלוא המרץ, מאחורי הקלעים. אשוחח עם שניים-שלשה אנשים שאני נותן בהם אמון והם ישלו על קצתם את הפעולה תוך דיווח שוטף אלינו והכוונה.

בברכה,

ס. שרון

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, ד' בתמוז תשכ"ט
20 ביוני 1969

א ל: ראש הממשלה

מאת: נציג רוה"מ בים' ובשטחים

הנדון: הנחיות ספיר ריפאעי ואחסד פוקאן למונסיניור קפוצ'י בדבר הכנת הקרקע למו"מ ישיר.

ביום 10.6.69 חזר המונסניור קפוצ'י לעמאן במגמה להתקבל אצל חוסיין כדי להודיע אצלו על תגובה נאסר להצעת חוסיין לאשר לו לפתוח במו"מ ישיר עם ישראל. בבואו לעמאן מצא קפוצ'י הודעה מרוה"מ ריפאעי להתקשר אליו מייד ברגע הגיעו.

מבלי להתייחס לשיחת קפוצ'י עם המלך, סיפר רוה"מ ריפאעי לקפוצ'י על כך שהשליח המיוחד שיצא לפגישה עם נאסר חזר. נאסר הסביר לשליח שהוא לא יוכל לנקוט יוזמה אקטיבית בנושא המשא ומתן עם ישראל אך, לעומת זאת, ומתוך התחשבות במצבה של ירדן, הוא מוכן לנקוט עמדה פסיבית היינו הוא מוכן להבטיח לחוסיין לא לפתוח עליו בקורת ולא להקוף אותו באמצעי התקשורת שלו אם יחליט חוסיין לנסות את מזלו במו"מ ישיר. כן העיר נאסר לשליח שיתכן והוא יוכל אף לנסות ולהשפיע על ארגון השחרור הפלשתינאי והפת"ח לנקוט עמדה דומה. יותר מזה אין נאסר רואה אפשרות להענות להצעת המלך.

במצב זה, הסביר ריפאעי לקפוצ'י, לא יוכל המלך לנקוט, מצידו הוא, יוזמה בקשר למשא ומתן עם ישראל. אולם, תמצב עלול להשתנות במדה ויופעל על המלך לחץ לפתיחת משא ומתן עם ישראל. לחץ ויוזמה כזו כלפי המלך יכולה לבוא מצד פלשתינאים המייצגים את בני הגדה. חשוב, הסביר ריפאעי, שאישים הבאים מן הגדה לעמאן יסבירו למלך שסבלנותם פקעה וכושר עמידתם התערער. "חשוב שידגישו שכושר התנגדותם לכיבוש הולך ונחלש וכי היאוש מכרסם בתוכם. חשוב שיסבירו למלך שמשא ומתן עם ישראל אין בו משום כניעה @הרי ירדן לא תכנס למשא ומתן כדי לסגור את הגדה אלא, בדיוק ההיפך, כדי להצילה"; אם תהיה יוזמה כזו מצד פלשתינאים מבני הגדה ואם יהיה לחץ כזה על המלך יתכן וישתנה המצב ויאפשר כניסת ירדן למו"מ ישיר עם ישראל. ריפאעי הסביר שעל מנהיגי הגדה להוסיף, בפני המלך, כי לדעתם אפילו אם לא ייצא דבר ממשא ומתן ישיר גם אז כדאי יהיה מנסיון באשר כשלון משא ומתן ישיר, שעליו כה עומדת ישראל, יוכיח לעולם שלאמיתו של דבר בני ישראל להתפשטות. בקשתו המפשית של ריפאעי מקפוצ'י בנושא זה היתה בשלב זה לבוא במגע עם אישים מהגדה ולבדוק אצלם מדת נכונותם להענות לרעיון כזה של הפעלת לחץ על המלך. הוא לא ביקש מקפוצ'י כבר להתחיל לפעול ממש ולהניע אנשים, למעשה, לפעילות כזו.

לעומת זאת, ביקש ריפאעי מקפוצ'י להתחיל כבר להפיץ בגדה שמועה לפיה שוקלת ממשלת ירדן המסקה חשלום משכורות לפקידים הנמצאים בגדה. רעיון זה הוצע לראשונה על-ידי קפוצ'י למלך במענה כי כיום אין שום מניע ממשי הלוחץ על אנשי הגדה לחפש פתרון מהיר. אם המלך רוצה להניעם לפעולה לטובתו, עליהם להרגיש סכנה לכיסם. ריפאעי לא קיבל את

2/.

ההצעה להפסיק מסע השלום המשכורות, אולם הוא היה מעונין מאד לדעת מה באמת תהיה התגובה של הפקידים ואם אמנם יניע אותם הדבר ללחוץ על ירדן להתקדם לקראת פתרון, הייגו, להכנס למו"מ.

ב-17.6.69 היה קפוצ'י שוב בעמאן והתארח אצל ידידו סגן רוה"מ ושר-הפנים ה' אחמד טוקאן. מבלי להתייחס לשיחת קפוצ'י עם המלך ולא לשיחת קפוצ'י עם ריפאעי גלשה השיחה לאותו נושא. טוקאן משוכנע שהדרך היחידה לפתרון הבעיה הנה, בלית ברירה, מו"מ ישיר. אף הוא בדעה שיש להניע פלשתינאים מהגדה לפעול בכוון זה, אולם הוא מייעץ לקפוצ'י להזהר, באופן אישי, מליפול בפעילות זו חלק מרכזי. מוסב שהיוזמה תבוא מצד אישים פלשתינאיים בעלי יוקרה בקרב הצבור הפלשתינאי דוגמת וולייד אל-שקעה משכם שיש לו מחלכים לא רק בקרב פלשתינאים בגדה אלא בחוגים הפלשתינאיים הרחבים יותר - בבירות, בקרב ארגון השחרור וכו'. גם עצתו של טוקאן היא לא להתחיל בפעולה אלא להתרכז בשלב זה בבדיקת הדופק אצל איש אחד או שניים דוגמת שקעה ולברר אצלם בדיסקרטיות אם הם מוכנים לארגן תנועה פלשתינאית שתיזום לחץ על ירדן והתבע כניסה למו"מ. המדובר אמנם בתנועה של אנשי הגדה אולם לא רק אנשי הגדה ושקעה הוא המתאים לכך.

מונסניור קפוצ'י נפגש, אחר שובו לירושלים, הן עם וולייד שקעה והן עם חמדי כנעאן. לכל אחד מהם סיפר, לדבריו, חלק מהסיפור, ולאיש מהם לא אמר שהמדובר למעשה בבקשה ירדנית. הוא דיבר על עצם הצורך במו"מ כדרך יחידה ליציאה מהמצוקא ועל חובתם של הפלשתינאים להניע את ירדן לשולחן כזה. הוא מצא את שקעה שקוע ביאוש. מדת יאושו בלטה מתגובתו: הוא האנטי-האשימי, הירדן, לא דחה את הרעיון במחי יד. הוא אמר שהוא נוסע לבירות ויקבע עמדה רק אחר שישוחח על הנושא עם חבריו הפלשתינאים ויבדוק מדת נכונותם להתלות ברעיון זה - באין כל ברירה אחרת. שקעה יצא לבירות שלשום. חמדי כנעאן היה אף יותר בזמננו - כאשר הלך לירדן והציע פעילות פוליטית ספוימת מתואמת בנושא דומה - קיבל מקלחת שהביאה אותו לאיבוד משרתו כראש העיר. גם הוא יוצא לחו"ל וינקוט עמדה כשיחזור.

קפוצ'י ביקש הנחיותי כיצד עליו לפעול ומה לעשות וכן שאל אם פעילות כזו תנה לרוחה של ממשלת ישראל. קבענו התיקצות נוספת בנושא זה.

ב ר כ ה,

מ. שמון

- 2 -

מדינת ישראל

מזכר מאיר,
ביטוח תאגיד
הבנק

מאת

לשכת ראש הממשלה

משרד ראש הממשלה

ירושלים, י"ח סיון תשכ"ח
14 ביוני 1968

ס ו ד י

א ל : ראש הממשלה

העתק: מנכ"ל משרד רוה"מ

מאת : משה שרון

ארוני ראש הממשלה,

[redacted] מאחר שהגדרה זו משקפת לדעתי עמדתם האמתית של כספר אישים חשובים בשמתים, חשבתי שתמצא ענין בטסך זה. להלן הגדרת נוסיבה כלשונה וכנסותה :

" 1. עלינו להשאר בארצנו ולשמור על טורשתנו הערבית. "

" 2. עלינו לשמור על אחודנו עם ארצות ערב וכל צעד שינקט מצדנו יש לתאם אותו עם המדיניות הערבית הכללית. "

" 3. עלינו לקחת בחשבון כי המאבק שלנו קשור ראשית כל ביישובנו ובהיותנו טופקדים על אזור טורשתנו הערבית. גורטים הקשורים למאבק בין מזרח ומערב, ובין המערב, הינם בעלי ערך טמדרגה שניה. במקרה הטוב ננצל גורם זה לטובתנו אך לא ניתן שגורם זה ינצל אותנו. "

" 4. הדברים אמורים גם ביחסינו עם העולם הערבי. לטרות החשיבות הרבה שאנו טייחסים לקשרינו אתו הרי צריך שיהיה ברור כי אנו הננו בעלי הענין טמדרגה ראשונה ולא הם. "

" 5. לטרות היותנו קשורים לתכנית הפוליטית הערבית אין זה טונע טאתנו טלהיות קשורים באיזו שהיא יוזמה פוליטית שתבוא טצד ישראל. טאידך לא נסכים שיוזמה זו תהיה בבחינת סכין בגבו של העולם הערבי.
גישה זו תאטשר לנו לדון עם אחינו בכל ענין ועשויה להוות יסוד למדיניות חיובית חדשה. "

" 6. על כל טנים עלינו באותו זמן להטשיך בתכשרה רוחנית וצבאית לקראת עימות עם התקפנות. "

ב ב ר כ ה ,

ט. שרון

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, ו' בתמוז תשכ"ט
22 ביוני 1969

א ל: ראש-הממשלה

מאת: נציג רוה"מ בי"ס ובשטחים

ר"ב הערכה והצעות לפעולה שהבאתי בפני שה"ח בעקבות הנחיות רוה"מ ירדן ומסגנו למונסניור קמוצ'י.

בכבוד רב,

מ. שמון

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, כ"ו בסיון תשכ"ט
12 ביוני 1969

א ל: ראש-הממשלה

מאת: נציג רוה"מ בים' ובשטחים

הנדון: שיחה עם צאדק אל-שנטי

מר צאדק אל-שנטי מבעלי עתון אל-דיפאע בעמאן, הגיע למני ימים אחדים לירושלים אחר שהייה של כחודש ימים בעמאן אליה הוא עומד לחזור בעוד כשבועיים.

בשיחתנו, העלה מר שנטי פניה עקיפה של ארש"ף והמח"ת, וכן של כמה אישים פלשתינאיים בעמאן. בפניה זו מבקשים גורמים אלה לברר עמדתה העקרונית של ישראל לגבי אפשרות הקמת מדינה פלשתינאית עצמאית ביהודה שומרון, רצועת-עזה ומזרח-ירושלים.

ר"ב הדו"ח על השיחה הנ"ל.

ב ר כ ה,

מ. שמון

סודי ביותר

צאמץ סנסי
פגישה במלון המלך דוד ב-8.6.69
עם ס. שטרן וא. בכריר.

1. לפני הפגישה התקבל דו"ח [redacted] על בירורים שהתנהלו לאחרונה בין אישים פלשתינאיים בחו"ל עם ראשי ממת וארש"ם. בקרב הפלשתינאים הנמלים פועים אלה עם ארש"ם ואמה"ח גוברת הנטיה לסכנע את האגודים הללו לקבל התלשה הקובעת: (א) יעד הממ"ח וארש"ם להקמת מדינה פולסטינית-יהודית-נוצרית אינו יעד מעשי. (ב) הקמת מדינה פלשתינאית בגדה המערבית, רצועת-עזה ומזרח-ירושלים (להוציא הרובע היהודי והשטח שבינו לבין שער יפו) - כיעד מדיני למשבע הפלשתינאי.

[redacted]

2.

3.

א. במהלך כל השיחה חזר צארק וציין פעמים אחדות את חופר האמונה של הערבים כולם - כולל בני הנדמ"ע - בכוונת הבמרומיות של ישראל לשלום. הדעה הרווחת המקובלת ושאין עליה עוררין היא שאין שלום ואין השדר משום שישראל אינה רוצה בו, וכמו כל הערבים גם הוא מבטה שישראל נחעקה משהו לטען השלום שכולם רוצים בו. כולם, פרט לסוריה ועיראק, משוכנע כיאמר רוצה בשלום ואף קבע את מדרך ע"י קביעתו שענין פלסטין יוכרע ע"י הפלשתינאים, הוות אומר שלאף אחת מן המדינות הערביות אין זכות להתערב וכאשר יעשו הפלשתינאים שלום עם ישראל ויקימו להם מדינה, כי אז יבוא גם השלום עם מארבות הערביות. יתרן רוצה בודאי בשלום והוא הדבר כשמדובר בארבות חנסם וברשון טעודיה (מיסל מתנגד לועידת ממבת כי אינו רוצה תחלשה כלל ערבים נוספת בזבוב המשך המלחמה) וכוונים.

ב. הפלשתינאים קנסם מסוכנים ברובם בבוהן לקשות שלום ולאחרונה מחמת מחלוף השנים ומעניינן הרבון הממ"ח שהיה כל הזמן בלחי ידוע ומבור מבחינה האנשים המעורבים בראשו, נעשה ממות יותר לסגעים, לעיתות ולהשעות מכוון אישים פלשתינאים. הממ"ח שוב איננו נקלם וכאשר יש ענין, הולכים לפלוני ולאלמוני ומדברים עמו ויש הרגשת שיש שינוי בעמדתם. מוסא עלמי טיבר כי נפגש לפני זמן מה עם הנהגת הממ"ח במשך כמה שעות והרגש בפגישה על השקעתו שבריך

2/.

לשאוף להקמת מדינה פלשתינאית בגדה"ע ולהגיע להסדר עם ישראל. אמנם היה מאוכזב מכך שהסובייטים לא הגיבו במאום על הצעתו ועל דבריו, אולם העובדה ששמעו אותו ואשילו נפרדו ממנו ב"הודה שבאה" היא סימן מעיד על שינוי. פגישות עם פוסא קלמי ועם פלשתינאים אחרים (בין התומכים ברעיון - אברהים בכר, כולוסי אלכיירי מוצאו משכם ושר לשעבר, כיום בעל מלון "אורדון" בעמאן), השתכנעו ראשי הפת"ם באבסורד שבשאיפה למדינה פלשתינית פוסלמית-יהודית-נוצרית, והם מתפללים לקראת הכרה בצורך בשתי מדינות: יהודית וערבית על בסיס הלוקה. צאדק הדגיש כי המדובר בעקרונות החלוקה ולא בגבולות 67', היינו מדינה יהודית ומדינה פלשתינאית והסכמי שלום, כלכלה וכו' ביניהן. אם הדבר יצא אל הפועל תקום תנועה של הפלשתינים בגדה"ז (לדבריו הם רוב 75% בגדה"ז) והדרוש סיפות הגדה המזרחית למדינה הפלשתינאית.

ג. צאדק הדגיש שהפת"ח וארש"פ מתקשים לקבוע עמדה חיובית מחייבת לגבי הכניה כזו משום שפרוש הדבר עימות מיידי בין הפת"ח מצד אחד לבין ירדן, והארגונים הקיצוניים של חבש וחוואתמה מצד שני. העימות הזה יהיה בדאי ובמקומו אם יתברר שישראל מסכימה לתכנית, אולם הם לא יצאו למערכה נגים ערבים אם ישראל דוחה עקרונית אפשרות הקמת מדינה פלשתינאית בגדה ובעזה.

ד. צאדק חזר ושאל מעמים אחדות מה עמדת ישראל, או מה עמדה פ. ששון האישית לכל הרעיון; הוא סבור שישראל צריכה, למען השלום, לעודד את הרעיון ואת נושאיו, וציין שייתכן כי משלחת מצומצמת (2-3 אישים בני הגדה"ע עם יסוי כח מחו"ל) תמנה ותבקש לשוחח עם ישראל. בכוונה ובעקביות התחמק מר ששון ממתן תגובה כלשהיא. שנטי, לעומת זאת, תבע וחזר ולחץ ולו רק על "תגובה אישית פרטית ובלתי מחייבת". "כל מה שרצוני לדעת הוא האם אתה באופן אישי אינך מוציא מכלל חשבון אפשרות של פתרון על יסוד העקרון של מדינה ערבית בגדה"ע ובעזה החיה בשלום ובהסכמי שלום וכלכלה עם ישראל".

ה. בכל מהלך דבריו בילה שנטי שנאה עמוקה לחוסיין וביקש ליצור אצלנו רושם כי חוסיין והביה ההאשימי שנוא על כל הפלשתינאים. השחיתות במשפחה עוברת כל גבול. מספרים שכבר צבר 400 מיליון דינרים. צלאח אבו זייד מוכא כדוגמא של איש החצר שלאחר הנסיעה האחרונה שלו למצרים דווח על הוצאת 30.000 דינרים במשך 3 ימים, וקיבל את הכסף למרות ישיבת ממשלה מיוחדת בנושא ואחר שהעמיד את העניין על כבודו העצמי "אם אין מאמינים לי - אתפטר!"; למרות זאת אין ארש"פ ופת"ח מדברים על סילוקו מן השלטון והם מרוצים כנראה מהמצב הנוכחי לעיו עושים הם כרצונם בגדה"ז.

ו. מעמד הפת"ח הוא הטוב מבין כל הארגונים. הוא הבכיר והוא המייצג במיוחד לאחר האחוד עם ארש"פ. הודות לתיווכיו של אל-פתח נמנעו הרבה קרבנות במאבק הפנימי שבין הארגונים האחרים לבין עצמם. מדי פעם פונים לאל-פתח להתוך במחלוקות. מאידך, יש כידה פסוייפת של ביקורת כלפי הפת"ח כארגון ריאקציוני, משום קשריו הטובים עם משטרים ריאקציוניים כגון זה של פייצל או כויית וגם משום הקשרים וההדברות הקיימת בינו ובין המלך חוסיין. הביקורת העיקרית היא מצד הארגונים השמאליים של החזית על טעימיה השונים, המרכסיסטים-לניניסטים של ג'ורג' חבש והמאואיסטים של חוואתמה.

ז. צאדק אינו מעריך כחשוב את מעמדו של רה"מ ריפאעי. המלך אינו מפחד אותו בדיונים חשובים ואינו מחזיקו בחמונה. ריפאעי התכרטר על נסיעת המלך האחרונה לארה"ב בלעדיו, ואשילו בן-אחיו זיד ריפאעי שהשתתף בנסיעה, התחמק מלספר לו פרטים.

קבענו עמו כי בטרם צאתו לעמאן נפגש שניה.

א. צמריר

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

א י ש י

ירושלים, י"ז בסיון תשכ"ט
3 במאי 1969

א ל: מר א. יפה

מאת: נציג רוה"מ בים' ובשטחים

1. הנני מצרף דו"ח על שיחת קפוצ'י עם המלך חוסיין.

2. כרגיל, שלחתי העתק מדו"ח זה לשרים חברי ועדת המגעים, וכן למנכ"ל משרדי רוה"מ והחוץ.

3. הודיעני נא האם לדעת רוה"מ יש מקום להכין את קפוצ'י לקראת שיחתו הבאה הקרובה עם המלך ואם כן האם עלי, במקרה זה לקבל את ההנחיות ממנה או משר-החוץ.

ד ר כ ה,

משה ששון

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, י"ז בסיון תשכ"ט
3 במאי 1969

א ל: ראש הממשלה

מאת: נציג רוה"מ בים' ובשטחים

הנדון: פגישת המונסניור קפוצ'י עם המלך חוסיין

בדרכו חזרה לירושלים, מאירופה דרך עמאן, נתקבל המונסניור קפוצ'י ביום שני 19.5.69, לשיחה אצל המלך חוסיין. כבעבר כן גם עתה היה לי רושם ברור שהמלך אמר למונסניור דברים שהוא רצה כי יועברו אלינו. להלן הדברים כפי שנמסרו לי על-ידי קפוצ'י:

המלך פתח באמרו שהצהרותיו השונות בזמן האחרון, וביחוד אלו שהושמעו בארצות הברית, נאמרו על ידו מתוך תקווה שישראל תגיב עליהם בחיוב וכי הם יוכלו לשמש יסוד למו"מ. הגענו למצב מוזר אשר המלך: "הסכמנו למוות אך המוות איננו רוצה בנו". והמלך פירש דבריו: "אנו מסכימים היום לדברים אשר בעבר, לפני מלחמת ששת הימים לא היו עולים בדעתנו כלל ולא היו באים כלל בחשבון (שלום עם ישראל, הכרה בה, מעבר לישראל במיצרים ובחעלה ועוד). ישראל אשר לפני מלחמת יוני לא חלמה אפילו בדמיונה העורה ביותר למשם הישגים כאלה לא זו בלבד שאיננה נענית אלא תובעת מאתנו יותר ויותר. בעמדתנו אין היא רואה עמדה המשגינה רצון טוב אלא עמדה של חולשה. בכל פעם שאנו מוציעים עם הצעות היא תובעת מאתנו יותר. אנו הגענו כבר לקצה גבול היכולת מבחינת הצעותינו ואין ביכולתנו להת יותר ממה שכבר הצענו. יש דעת קהל ערבית ומה יהיה בגורלנו אם נעבור את גבול המותר לנו".

"אם תהיה לך שיחה עם אישים בישראל – המשיך המלך – אנא הסבר להם והפנה תשומת לבם לכך שמה שאנו יכולים לעשות היום לא נוכל לעשותו מחר. עד עתה הסיחה ישראל בפנינו את הסענה שאנו הערבים התמצנו תמיד הדמנויות שהיו בעבר. המצב היום הוא שישראל עשויה לשבות באותה סעות עצמה. היום המצב הוא כזה שכמה ממנהיגי ערב יכולים עדיין להסיל כל כובד משקלם ורצונם למען מתרון של שלום אולם, לצערנו, ובניגוד לרצוננו פועל הזמן נגדנו. המדאיון מתארגנים מחדש ומתארגנים. לכוחות הערביים הסדירים יש עדיין היום הכוח להשתלם על המצב ולאלץ את האתגונים להסכים למתרון. מחר עלול המצב להשתנות. נאסר אמר לי שאם הצעותי – אשר זכו לתמיכתה הפומבית של מצרים – יתקבלו על-ידי ישראל בבסיס למו"מ כי אז הוא אחראי כלפי בענין המדאיון".

לדעת חוסיין הבעיה הקשה ביותר, מבחינתו הוא, היא בעית ירושלים והמלך הוסיף: "אני ככל מנהיג ערבי אחר, אינני רוצה ואף איננו מצפה לכך שיוחזרו החומות בין שני חלקי העיר כפי שהיה בעבר. עם זאת אפשר לקבל את העקרון שהוזכר על-ידי ראש עיריית ירושלים אשר הציע לפתור את הבעיה על-ידי יצירת שתי ירושלים – האחת ישראלית והאחרת ערבית באופן שהמקומות הקדושים לישראל (הכותל והרובע היהודי) יהיו לישראל כולל דרך אשר גם היא תהיה ישראלית ותעבור בתוך האדמה הערבית. ובאשר לגדה המערבית – קיימת האפשרות לערוך תקוני גבול – למשל קלקיליה, לטרון וכו'. כן ברור שאפשר לפרז את כל הגדה".

2/.

משרד ראש הממשלה

תקוות המלך היא שישראל תענה בחיוב אולם אם לא נגיע להסדר שלום "אנחנו נאלץ להסתדר בארגוני המדאיון", אנו מנסים להגיע לשלום על-ידי ויתורים והצעות אשר לא באו כלל בחשבון בעבר. אם מאמצים אלה יכשלו, יווכחו הן הארגונים והן העם שאנו ניסינו ללכת בדרך זו ומצאנו אותה חסומה. במצב זה לא תשאר לנו כל ברירה - מבחינת רצון הארגונים והעם - אלא ללכת בדרך היחידה שתשאר לנו - דרך המעשה המדאיניי".

קפוצ'י מסביר למלך שלפי מיטב הכרתו את המצב בישראל, עומדת ישראל בתוקף, אך בכנות, על עקרון המשא ומתן הישיר. קפוצ'י שואל מדוע לא יסכים המלך למו"מ רשמי ישיר ויציע את הצעותיו אלה ליד השולחן. שהרי אם יתפוצץ המו"מ בגלל תביעות מופרזות של ישראל יחזק המלך את מעמדו בעיני עמו וכל יתמכו בו תוך השתכנעות שהוא מיצה את מלוא האפשרויות להסדר שלום וכי רק בליית ברירה נאלץ הוא לפנות לדרכים האחרות. כל עוד לא ניהל מו"מ ישיר עשויה להיות הרעופת מצד חוגים שונים שיאשימוהו בתמיכה בדרכים שאין בהם תועלת. לא מעטים בגדה המערבית חדלו לראות במו"מ הישיר דרך שאסור בשום פנים ואופן ללכת בה.

לדברי קפוצ'י ענה על כך המלך לאמור: יישאר נא הדבר כסוד כמוס בינינו ובינינו בלבד כי מעטים מאד יודעים את אשר אני עומד לאמר לך; יתר על כן אין אני אוהב לשוחח על דברים מסוימים אלא לאחר שיבוצעו; האמת היא שאף אני חשבתי על אפשרות זו ואמנם שיגרתי לנשיא נאסר שליח מיוחד כדי לבדוק את תגובת נאסר לאפשרות כזו. אם יסכים לכך נאסר באופן עקרוני אסכים לכך גם אני ואעשה הכל כדי למצות את השיטה הזו גם כן. השליח נמצא כבר בקאהיר ובשובי משם יהיה כבר השליח בחזרה ונשמע מה בפיו".

קפוצ'י מעיד על עצמו שבשלב זה הרשה לעצמו להביע בפני המלך את הערכתו הבאה: קפוצ'י אמר שלפי דעתו לא יחרוג נאסר מעקרונות חרטום. לכל היותר יחכן ונאסר יבחית לשליח להמנע מלחמות בקורת על המלך באם אמנם יחליט המלך ללכת בדרך זו. יחכן ודרושה כאן החלטה בלעדית עצמאית של המלך, העיר קפוצ'י.

על כך העיר המלך שהגה חג' אמין אל חוסייני מציע להקים ארגון פלשתינאי שיתמוך במלך במקרה והוא יחליט ללכת בדרך זו לבדו.

"על כל פנים - סיים המלך את שיחתו - תוכל לאמר להם (ולקפוצ'י לא ברור אם הכוונה העם לישראל או למנהיגים הערביים בשטחים) שאנו נמצאים היום על פרשת דרכים. או שיהיה פתרון מהיר של שלום או שנלך לדרך המדאיון המבוססת על העקרון המצרי האומר שמה שנלקח בכוח לא יוחזר אלא בכוח. קיים תכנון ערבי לריכוז הכוח ומיצוי אפשרויותיו".

בדעת קפוצ'י לבקר בימים הקרובים בעמאן שוב כדי לשמוע מהמלך מה הביא עמו השליח המיוחד לקאהיר, עודדתיו לקיים את הביקור. ניתן כמובן להשפיע למלך תגובה על דבריו באמצעות קפוצ'י.

בברכה,

מ. שרת

משרד ראש הממשלה

- סודי -

ירושלים, ז' באייר תשכ"ט
25 באפריל 1969

א ל: ראש הממשלה

העתק: סגן ראש הממשלה
שר-החוץ
מנכ"ל משרד ראש הממשלה
מנכ"ל משרד החוץ

מאת: נציג רוה"מ בשטחים ובירושלים

ביום רביעי שעבר, 16.4.69, נתקבל הסונסניור קפוצ'י ממזרח-ירושלים לשיחה אצל רוה"מ ירדן בעמאן. על שיחתו זו סיפר לי אחמול קפוצ'י הדברים הבאים הנראים כדברים שנאמרו על-ידי ריפאעי בכוונה על-מנת שיועברו אלינו:

א. פעילותה של ירדן מודרכת על-ידי גורם הזמן בהיותה משוכנעת בהכרח להביא במהירות לפתרון המשבר. פעילותה של ירדן כלפי דיוני ארבע המעצמות, סיורו של חוסיין בארה"ב ובאירופה והצהרותיו, המום הקווים לאורך הנהר והמעלה מכוונים כולם להקנות לעולם ולישראל את התחושה הדחיפות בצורך למצוא פתרון. ירדן רואה בדאגה גוברת האוכלוסיה בגדה המערבית להשלים יותר ויותר עם המצב הנוכחי ולהסתגל אליו ולהכנע ללחצי ישראל. את שש הנקודות של חוסיין הגדיר ריפאעי באזני קפוצ'י "כנקודות שאם תתקבלנה על-ידי ישראל יכולות הן לשמש יסוד למשא ומתן".

ב. אין זה נכון שהפדאיון פועלים היום בניגוד לרצון ירדן. ההפך הוא הנכון. זו היא פעילות יזומה ומתואמת כחלק מן המגמה להפעלת לחץ על ישראל וליצירת איזון בעמדת הערבית הכוללת: פוסכם שמצד אחד צריכים להוציא גורמים, כירדן, המוכנים למצוא את מלוא האפשרויות הגלומות בדרכים הדיפלומטיות במגמה להגיע לפתרון מהיר, בעוד שמאידך מוסכם שרצוי כי בתקופה יופיעו קולות המתנגדים לקו זה ותובעים את "מלוא הזכויות משנת 1947 ועד היום". על ישראל לחוש שיש קיצוניים יותר מאשר ממשלות ירדן ומצרים דבר שיניע אותה להבין שאין מקום לתביעות מופרזות יותר מממשלות ערב וכי אל לה לחשוב על "הסדר" עם ממשלות ערב במושגים של דרישות מקסימליות וכניעה. אובייקטיבית, המצב כיום הוא שיש בכוחם של ירדן ומצרים להשתלם על הפדאיון ולבטל קיומם כגורם באם יוסג הסדר מכובד המניח את הדעת. ואמנם נאסר הבטיח לחוסיין ואף התחייב בפניו לחסל את הפדאיון אם ישיג המלך הסדר טוב עם ישראל. גם בהקשר זה יש חשיבות עליונה לגורם הזמן: אם ימשך המשבר הגבר מן הסתם הן פעולת ההתנגדות בשטחים, הן פעילות הפדאיון והן חימום הקווים. יכול להיות שיבוא יום וחבלנים אלה יחבעו בגלוי הקמת מדינה משלהם וכן יבוא יום שלא נאסר ולא ירדן לא יוכלו יותר להשתלט על הפדאיון ולפרקם אפילו אם ירצו בכך. ישראל צריכה להבין שמוטב לה למהר ולחפש פתרון והסדר מהיר, על יסוד הקווים של חוסיין, וזאת בטרם תוחמץ ההזדמנות ההסטורית הנוכחית ובטרם יתדרדר המצב ויוחמר מאד, אפילו

2/.

משרד ראש הממשלה

- סודי -

עד כדי התדרדרות למלחמה.

ג. לדעת ריפאעי בעית הבעיות והשאלה המסובכת ביותר הנה שאלת ירושלים. בשיחתם האחרונה לחץ מאד נאסר על חוסיין בנקודה זו. נאסר סיפר למלך שבכל מגעיו (של נאסר) עם מנהיגי ארצות ערב האחרים הכל התעניגו ולחצו בעיקר בשאלת ירושלים וחבעו "שבבונת הערבי של העיר יוחזר לח". כאן אמר ריפאעי לקפוצ'י שהוא "מקדם בברכה רעיונות דוגמת אלה שהשמיע מדי קולק בהם דיבר על עיר מאוחדת, על ריבונות ערבית בחלק מן העיר ועל ריבונות ישראלית בחלקה האחר". "מבחינתנו אנו, כירדנים, אמר ריפאעי, קיים הכרח למצוא מחרון לבעיה זו שללא יישובה לשביעה רצוננו, לא זו בלבד ששום הסדר לא יזכה לתמיכת מדינות ערב ודעת הקהל, אלא שהדבר יגרום לכך שלשמו של חוסיין יודבקו תוארי בגידה ולא יהיה איש שלא יזכיר את שמו מבלי לצרף קללות למיניהן לדראון עולם".

ד. ריפאעי סיפר שחוסיין עומד לעבור דרך קאהיר בדרכו חזרה לעמאן וזאת כדי להתיעץ עם נאסר על המשך הפעילות. ריפאעי הציע לקפוצ'י לחזור לעמאן אחרי שוב המלך, להמשך שיחתם.

ב ר כ ה,

מ. שרון

לשכת גנרל רוה"מ בי"ם ובשטחים

<u>פ.ג.נ.ד</u>

ירושלים, ב' באייר תשכ"ט
20 באפריל 1969

א ל: לשכת שר הבטחון, תא"ל מ. גזית
משכ"ל, אמ"ן, מוקי
שב' חוץ, מקי
מוקי אזור יהודה ושומרון
רשם יפ' 490
רשם יפ' 249

<u>ירדן והגרים - ענין קונקרטי</u>

להלן פרטי מיקומים מבחינה ירושלים שבקשת לאשרונה בירדן ובשטחים:

1. <u>ירדן</u>: א. בהג"א הלאומי רוצה על מיתודיו ובמיוחד על עיתוי המיתורין. בסיכתו שלפני המתרגמה לשגרים נוקטה לסטיב ביטוי של באשר למסך המקידה כראש ממשלה. קבר אלטנקס ריפאתי הוצע למקיד רשם"ק ק"י מלמעלה ומכאן אינו מוצגה כמובן שליו. ב. ממשלה של ריפאתי אינה ממלה המשרוגה המקוטה בירדן וייתכנו בה שיבושים. עם מיבויו ניתן ריפאתי לעניות עם השלך את מסוון עממלה ד"ר דאוד מוסיבי כמוקפיים להמשיך את הממלה (ממשלת כור חוץ), ביחד עם 4 אישים נוספים מ"מרקה הלאומים" - קו"ר עבד אלמ'אלק יגמור, מרמת ג'יומי, בלאח עבמאאי ויאשר עשרו. נכחר כאילו נתן מסלך בהכנה לצרוף זה, אך הכניס לצרף 2 שרים נוספים "מעלו" - עאשר ח'אשם ומאשר רשול. ממזכיר השלך את רשול. נבחל רשמי וביקש שהשלך לא"יטרין בוקש המחיד ניר עם מחילת המקידה הרה"ס. גם מצמן קמאללה ד"ר מוסיגיי והמוכחו בניבוס עם השלך על כך. השלך מצן למגרקה קשראר שגם נאשר בממרים בצרף למשלה את מי שיאוזן, אך קמאללה ניסן בטענה שממרים היא ארץ מהפכנית וגם מאשר הבל ואילו "אנו פלוכה מוקפית ו'מרומאר' אינו שרות זאת". כאמצה שיחה הניע עמאללה התנגדות למשך הברוחם במשלה של אחד מוקצן, דלקטני ומאשם זועבי וגם הניע קמנו להצטרף כמר-מוץ אל השלך לוושינגטון. הבל מקום מסכים ס-ג לעובד של השלך מוושינגטון כדי לראות מה יש באפשרות ורק אז יוחלט אם אנחנו יאמרנו למשלה.

2. <u>ארגוני הטבלה</u>: א. מהגבה מראמנה של שרי ממשלה בירדן על הנגזת גילה מיחה הגובה כפה ומרמה. רה"מ רשמי, שר הנגים עקבי שלמיז ומאשר רשול אמרו כי זוהי הפרת מסורמ של מסכים בין השלך ומרגוני מחבלה. בוועד בו ביום מקררים בקרב המחבלים שגלם הם עומדו מאחר מסתבכות עם המרגונים. ב. המקור חוסנע להעריכ בירדן עד כמה רחבה יריעת מסקרים ומגויסתם על העולות מחבלים ועד כמה מאמינים

2/.

התעשיה לכך. ג. אפשרות עשויה ורצוי דעתו מוסיפי בזו בסיבות אל המבריר המברי בעמאן כפי שמ"מ על כך שהמבריס אינה מסתפה מזה ל עניים במקביב האזרון, אולם היא מקדימה לעבודת מדי שנה כך 150,000 לירות מהני שכירות עבור "קול ישראל".

3. חברים: א. ההתחרות והחיבה לשתר ולנשאר עמוקה בעיקר בקרב שכבה האינטליגנציה. עיקרה של ההתחרות הוא בביעות עניים (בלהות, תרגמה, בחירים היוקרים וכו'). לפי הערכת השקור קרולה חשיבה לשתר בקרים המרוחקות מן העולה ומן המלחמה (קניה, אלכסנדריה, עכשה וכו'), יותר מן חכנות ליחרוא. אבל רק (כך השקור) ההתרשים של ישראל בקיבוסם היא בשל הוקמן העוסה עלמה, הורג ומורש בחיים וקרים והוסיף ההאוב על ההכאובים העקריים חוניסיים. ההתרשות גדולה במיוחן באורגים שאינם בשנים על השלטון או הורמקו מסגו. זמרית עדויי על דין יחסב בביחו באלכסנדריה ואוכל עמוך שרב ההתרדות; אמתר עוקייתי שרבר בהיקורת על נאסר; מרוח מרשג' של דין הדבר והיחסים ושמני ביחו כפי להמתרגם (לשרום חבל טיפר קליו עבר אלמג'יד עוסמן כי דשב להמזיר בחשלומים חוב של 20.000 סטית מייב לבנק); לשמרוגה יצא לאור בשמרת סער בקורתי שאר על נאסר והמתבר הוא רשם העוריקין לשעבר עלמה נאסר מיוסב בכלא; והפיגור "הנוסף" שראגו להשניק לעקור שבי גב' ד"ר תורייתי בחו של איש תגויים התרשליבים שחית בשים בית הדין לערעורים דאשר הגיע לביל (8 ועודו יושב בכלא. לשמרוגה נקשת הבה ברשאגה לבוא ולקבל את אבית שלקה בחפקי לב ובנסס ע"ם שיבות בביחו, אולם משעברו 10 ימים ולא הם עוד להחזירו לכלא.

ב. אין ספק שחרוסים עוסים דברים גדולים להתקרמות של בחרים, אולם פינם אוהבים להשרגה או השרכת בשקעד מסדרתי. תחרוסים נוהגים לחאים את הנסק חרוסי, השנקים הרוסים, הגידר התעשייתי הרוסי וכו' בכל כלולנותים של בחרים. אין לרוסים הרגים של זרים בנוסף להשרגה (בני היחסו) כפי שאים בזמנו לאנגלים. תביילים הרוסים והשרכיות האזרחיים לוהגים בחרים די עלובים, פינם מרגישים מסוה על קניות ומורות והתנהגותם בחרים רבים היא כהתנהגותם של מחברים (מלחמים בקולניות בשוק או בקולנוע, שנוהגי המכילה שלהם אינם רחוקים כלל של בני מחרים וכו').

ג. חשמעת על הגדולה הישראלית בנמל אלכסנדריה עשתה לה כפיים ואמרת כי המחרים עמדו על הגדולה נמנעו מלהגיד אמת כיוון שחשמ שיש בה נסק מרעיבי. המחרי לאשר עכן היתה גדולה רוחית.

ב. בחריר

<u>ודיע רעסס ואיוב מוסלם</u>
פגישה ב"מגדרין" ב-16.4.69
עם מ. שמון וא. צפריר.

1. ודיע חזר מביקור בירדן. בצאתו נשפלו אלין אנשי בשתון ירדנים בתקירות ושאלות אולם את"כ התגבל במגיו ראש הממשלה.

2. ודיע משוכנע כי ממשלת רמאללה היא ממשלת שלום, כי כוונת חוסין לשלום היא כנה וחשאלה היא שאלת הנאים ובמיוחד שאלת ירושלים, שלבעדיה לא יוכל חוסין להופיע במצח עורם לאחר השלום.

3. על סמך שיחותיו עם רת"ם רמאללה ואחרים מסרש ודיע את תצהרת המלך בוושינגטון ברבר "זכויותינו" בירושלים והסכמה לירושלים כעיר שלום, כנכונות ירדנית להמשך הריבונות הישראלית בירושלים. במסגרת ריבונות זו ובמסגרת ירושלים כעיר פתוחה, מסגא מנוסחת של "זכויותינו" כגון הר הבית, עיריה ערבית במזרח העיר וכו'.

4. תפגזת אילת נעשתה ע"י אנשי "צאעיקה" סוריים. הירדנים שחררו את אלה שעברו בעמאן, אולם המבבעים שנעברו בעקבה עודם עצורים.

5. בביקורו בעמאן חזר ושון שם בפני רת"ם ואחריס כי תצעה המנחל מעמי לגרמ"ע היתה בזמנו הצעה טובה ובלתי מזיקה מבחינת ירדן.

6. ודיע סבור באופן אישי שאפשר ליבור מעין רשות אחת של כל האזור שיש בו מקומות קרושים (ירושלים, בית-לחם וחברון). לא דיבר על הריבונות של שם זה בברור, אך ודאי היה לדעתו שלא ירדן תהיה הריבונות.

א. צפריר

עבד אל מוקסי קוסוב
(פגישה במשרד ב-15.4.69
עם ס. שטון וא. צפריר).

1. תוחלפו דעות ותערכות למצב המדיני.

2. הנדון מעוכנע שהצעות חומין בארה"ב הם משהו חדש ותיובי בדרך אל השלום והם מבטאות את העמדה גם בשם נאצר.

3. הוסברה לו עמדתנו על האוירה השקטה הדרושה ליצירת אמון ונכונה לקראת שלום, ועל מעולות התבלינים, ההתגברות בשטחים, הסתת עמאן וכו' שאינם מראים סימן או נכונות ליצירת אותה אוירה נוחה.

4. הסכים לבדוק בנסיעתו הקרובה לעמאן עם רת"מ התדש את "התכוונות" של המשלה החדשה באומן כללי ובנושא הארגעה הדרושה כנ"ל.

5. ביקש עזרתנו לסען אישור איחוד משפחות לבתו הנמצאת ליטוריה בעוד חודש בקתיר.

א. צפריר

רג'א אלעיסא

פגישה במלון המלך דוד ב-14.4.69
עם מ. שמון וא. צפריר.

1. באופן אישי הנו נוכח שהסבב הולך ומתדרדר ושרחיק אותנו מן השלום, אף כי תגובתו האחרונה של המלך חוסין ראויה שתקבל תגובה ישראלית שתאיר פתח להתבטאות ולא כפי שהגיב שר החוץ אבן בתקיפות שוללת. הוא משוכנע שהמלך חוסין יותר מן הכל וגם נאצר רוצים בשלום, אולם בתוך הנסיבות ובעיות של יוקרה אינם יכולים להגיע אל השלום אלא בשלבים. במשבה שנית אישית הוא משוכנע כי כי שהפיד בטלחמת אינו יכול להיות רציני ומעשי ולרצות גם בשלום וגם בהחזרת של השטחים שהפסיד.

2. העקידם כיום של בגי תגדה המערבית מהבטא לרעתו באפשרויות הבאות:

א. להביע התנגדות לכיבוש הישראלי, שהרי אחרת הכל שקט וגמור ופתור פבחינתה של ישראל.

ב. לעסור על המשטר ולהתנגד לקביעת עובדות בשטחים ע"י ישראל, כדי למנוע סיפות השטחים אליה.

ג. לדאוג לכך שההתנגדות והמחאה יישמעו באו"ם ובדעת הקהל העולמית.

ד. התפקיד החיובי היחידי הנראה כאפשרי הוא לשמש כהפקיד בלדרות בין ישראל וארצות ערב כשהבלדרים לא יהיו רק דוורים אלא גם נושאי דבריס משל עצמם.

3. פרט לכך אינו רואה כל מעשה אשר שבני הגדה"ע יכולים לעשותו תחת הסכנה המשותף "אזרחים כבושים", כי אין לדבר על הפרדות של הגדה"ע מן הלאומיות הערבית ומן העולים הערבי. רק לאחר הפתרון ונסיגת ישראל יוכלו וירצו הפלשתינאים לפדר חשבונותיהם הפנימיים עם חשלטון בעצמן, לאמור, מה מלקנו בשלטון, אילו הם התיקונים החוקתיים הנדרשים וכו'. ואפנם מסכים הוא כי בעשית התפקידים דלעיל לא יבנו הפלשתינאים לעצמם שום תוכן עצמי ולא יוכלו על כן למושיב בבוא העת את ידם ולדעוך בשולחן בדרישת תיקונים, כי אותה יד לא תבוא מעמדת כח, שהרי כל מה שעשתה בזמן הכיבוש הוא קבלת פתח מאותו שלטון בעצמן.

א. צפריר

אנוור ח'טיב

פגישה בביתו ב-17.4.69,
עם ס. שרון וא. צפריר.

1. היה ברור מזמן כי חלהוני יפוטר, אחר שיצר לעצמו מעמד עצמי, ומת שיותר חמור מבחינת המלך, העז לא פעם לעמוד באומץ ברור נגד המלך. ברור שעבד אלמונעם רשאי היגו פוגלת מבחינת הכרת הבעיות והמערך הפוליטי הבינלאומי, אולם הנו בשבן האינטריגות בירדן. אין לראות משמעות מדינית מיוחדת בפיטוריו של רשאעי, פרט לכך שפיימנומו למלך חשאיר בידי המלך מופש פעולה רחב יותר, למשל, בטפול בארגוני התבלה וברשומם.

2. תכניה 6 הסעיפים של המלך חוסיין נראית בעיניו חיובית וראויה לעידוד. כאשר המלך יחזור, פוכן חוא (אנוור) לנסע לעמאן (בישוש עקיף לתגובתנו!) לראותו, ואם ירצה בכך המלך יעשה אנוור לכך שאישים בגדה"ע ובירושלים יאשרנו תמיכה במלך ובתכניתו.

3. הביע תרעומת על כך שארבעים וכמה תכתבים של הסוכנות הפוסליפית בדבר פגיעת במקומות הקדושים לא נענו ע"י הממשלה. יש צורך לדעתו שישראל תשמור על זכויותיהם של הפוסליפים ותעתר לפניותיהם התוזרות, אולם אין סיכוי לחסדר פורמלי בין הסוכנות הפוסליפים ובין ישראל לגבי כלל הנושאים שביניהו לביניהם.

4. לגלג על אנוור נסייבה ופגישתו עם מנחיג חשרנים חיה", באמרו שנסייבה ניסה בדבריו לרצות את כל הצדדים הנוגעים בדבר ופומו של יירצה אף אחד.

5. אינו סבור שעמאן הרשמית מסיתה את אוכלוסית חשטחים למרי ולהתקוממות או נותנת הוראות לאישים ולפוסדות כיצד להתנהג. תסיסה בשה כפוכן פארגוני התבלה ותחנות השידור פתן ופחוביים קיבוניים בגדה"ע. חב האוכלוסיה אינו נשפע, לדעתו, לחסיה הארגונים.

יוסף תנא

פגישה במלון המלך דוד ב-13.4.69
עם מ. שרון וא. צפריר.

1. יוסף תנא חזר מביקורו בירדן ובמצרים ב-10.4.69, והזדרז להתקשר ע"מ לדווח על בואו ועל רצונו לשבת ולספר את אשר עבר עליו.

2. במהלך ביקורו פגש בעמאן את המלך חוסין, רח"מ היוצא הלחוני והנכנס, עבד אל-מונעים ריאצי ועשרות אישים אחרים בהם שרים (שר הצנים עאכף אלפאיז, שר הכלכלה האמם זועבי), וספי הל, סגן ג'וסצא, כמה מן האישים שהוגלו מן הגדה"ע לירדן בהם אנטון סמאללה ור"ר דאוד חוסיני, שגריר ירדן במצרים - תאזם נוסייבה, מנכ"ל משי' תחום המצרי צלאח גוהר, שגריר מצרים בירדן - קומסאן גורי ושגריר טעודית בירדן.

3. במצרים שהה כ-3 שבועות אליה נסע בלוויה בתג'ח הלחוני. לא פגש שם את נאצר מסיבות שונות (חג, מותו של ריאד, התקריות בתעלה וכו') אולם נפגש כל יום כמעט עם סמי שרף והתאכסן ע"מ לשכת הנשיאות מחילה בארמון התרות ואח"כ במלון "שפרד". פגישותיו בקהיר ובאלכסנדריה היו בעיקר עם אנשים שאיתם נמנים על השלמון ובהם, זכריה מוחיי אלדין, מואד סראג' אלדין, גב' ד"ר חודייבי בתו של הודייבי איש האחים המוסלמים ולשעבר נשיא בית הדין לערעורים חיושבא במאסר, אחמד שוקיירי ועוד.

4. פגישתו עם המלך חוסין היתה מרגשת ומעודדת (קיבל בסופה 500 דיגרים פלוס שרות במלון פלוס נסיעה למצרים) וקבעה למעשה את מסלול פעילותו ומוכנה בירדן ובמצרים. לא נמנע מחזיר פגישותיו עם משה שרון בירדן ובמצרים, גם למלך חסר ד"ש ומי נתבקש להחזיר ברכות. בחיוחו בעמאן כתב דו"ח ארוך וככתב אל המלך עם העתק לנאצר, שנמסר באמצעות בתג'ח הלחוני. בקאהיר פגש גם את עוני עבד אלחאדי ששמע על הדו"ח וביקש וקיבל העתק נוסף עבור עבד אלחאלק חסונה, מזכיר הליגה הערבית. הדו"ח מתייחס לכמה נקודות עקריות:-

א. הערבים שוגים בהבנת מהותה של ישראל ומייחסים חקמחת למשקעה היהודית העולמית לכסף ולאינטרסים המערביים, אך אינם תופסים את השרשים של העם בארצו, ואת זיקתו ודבקותו בציון, ואת חבטים המוצק של דמוקרטיה אמיתית, של סוציאליזם, של שוויון, נאמנות ומסירות שעליהם פושחת המדינה.

ב. הערבים שוגים גם בחערכת חמצב לא רק לגבי העתר תאיכותי בינם ובין ישראל, אלא גם לגבי ההחמרה בחנאיחם הסקטיים מאז פלחמת 6 הימים (יוסף סבור שדבריו בדו"ח על אורך הגוים להחקפת אויר מצרית באו לביסוי במאסר מערכת של חסנין חיכל).

ג. חמדיניות האמריקנית לגבי המזה"ת נקבעת לפי האינטרס האמריקני ואין לצפות לשינויים בחילופי נשיאים (לזאת החייחס נאצר באחד מנאומיו האחרונים), האינטרס האמריקני רוצה בטובתם של המדינת ה-51 של ארה"ב (ישראל!) ובשלום שיפרוץ את השווקים הערביים לכלכלת ישראל וארה"ב.

ד. ביקורת קשה על התנהגותם של מצרים ועל חוסר החכנה של צבאה למלחמה. ציטט בדו"ח דברים ששמעו את לבבו של חוסין בחיוחם מעליבים את מצרים, הדברים מספרת של יקל דיין שבאה בטענות אל אביח "אחי אחה שולח למלחם נגד העכברים הללו!".

ה. ביקורת מסוייגת על ירדן וחוסין בחזכירו את אשר אומרות הבריות כי הגדה"ע חוציאה משחפי פעולה רבים עם ישראל שעה שברצועת עזה לא נמצא אף משתף פעולה ואף בקרב ערביי ישראל נמצאים לאומנים קיצוניים. המלך רגז על כך אך מחל ליוסף כיון שעיקר הדו"ח - ביקורת על מצרים.

2/.

ו. ארגוני התבלת, הקיבוציות הערבית וכסילות הערבים הם מגדולי ידידיה של ישראל.

5. הידיעות והרשמים מדווחים בנשמה, אולם כלליה:

א. חזר עם רשמים קשים ומעציבים מסברים, אשר שנשמה ביד משטר כושל הנעשה שנוא יותר ויותר בשכבות השונות (בעיקר האינטליגנציה). השנאה למשטר באזורים העיקריים והרחוקים מן המעלה ומן המלחמה (קהיר, אלכסנדריה, טנטה וכו') חזקה מי פאה מונפת מהשנאה לישראל. חבל שעל כל צרותיהם הפנימיות צריכים המצרים לשמוע כל יום על הישראלים שהרגו ערבים, הובצו בתים וערים וכו'.

ב. משוכנע ברצונו הכן של חוסין לגמור בשלום עם ישראל, אך ישראל מוכרחה לבוא עם הצעה נדיבה במיוחד בענין ירושלים, כדי להוציאו מתוך המסך שבו נתונים הוא וממשלתו.

ג. הממשלה בירדן אינה מסילת האחרונה והקבועה לזמן הקרוב. יש ריבורים על ערוך פלשתינאים לממשלה זו מקוב אנשי הועדה הלאומית שגורשו ע"י ישראל, אך אלת מחכים לראות מה יביא מוושינגטון הפלך באמתחתו. ראש הממשלה החדש עושה צעדיו הראשונים בזהיר בשתון עצמי ובשתר מצני התפקיד כפני המובה.

6. יוסף חנא חושב לנסוע שניה לעמאן בזמן הקרוב (אולי גם למצרים). גם הוא רוצה לחכות לשוב הפלך מארה"ב ולראות אם יוכל לשדל יותר את השלום, האינטרס המשותף למען שלום ואת חוסין ע"י כך שיכתוב בעתון בעמאן. בשלב א' בעתון "אלדוסתור" ומאוחר יותר בעתון של סלים שריף אם זה יאלים להוציאם סוכם כי הוא ואנו נחשוב למי ויתדיו באילו דרכים וע"מ איזה עקרונות ניתן לשלב כוונתו זו ברצונו להשפיע לחיות הושב ירושלים.

א. בשריר

משרד ראש הממשלה

- סודי ביותר -

ירושלים, י"ח בניסן תשכ"ט
6 באפריל 1969

א ל: ראש הממשלה

העתק: שר-התוך
מנכ"ל משרד ראש הממשלה

מאת: נציג רוה"מ בירושלים ובשטחים

גברתי, ראש הממשלה,

הנדון: שיחת המונסיניור קפוצ'י עם רוה"מ ירדן

המונסניור קפוצ'י, ממזרח-ירושלים, ביקר בשבוע שעבר בעמאן וקיים שיחה עם ירידו ראש ממשלה החדש של ירדן, ה' עבד אל-מונעים אל-ריפאעי. באותה שיחה אמר לו, לדברי קפוצ'י, רוה"מ ירדן:

1. חלופי ראשות הממשלה בירדן באו אחרי התיעצות המלך עם נאסר וקבלת הסכמתו של נשיא מצרים הן להדחת תלהוני והן למינויו של עבד אל-מונעים.

2. בפגישתם בקאהיר הסביר המלך לנאסר כי תושבעי הגדה המערבית מתחילים להתרגל לניתוק פירדן ולהסתגל למצב העובדתי החדש. השנתיים, כמעט, שעברו מאז הכבוש, מתחילים לתת אותותיהם לגבי תגובת האוכלוסיה הכבושה. אם ייתשך מצב זה עוד זמן רב כי אז תאבד ירדן את הגדה המערבית לחלוטין. המלך שלל את פעולות המדאיון בישראל ומען שפעולות דוגמת הסופרמרקט ומחנה-יהודה מחבלים בתדמית המאבק הערבי בעולם ויוצרים בעיות מיותרות בירדן עצמה, מה גם שאין הם מובילים לקראת החזרת הגדה. המלך צידד ב"פשרה מכובדת" עם ישראל.

3. הנשיא נאסר אמר למלך שהוא, הנשיא, מקבל את ההנחה שכדי להציל את הגדה יש לעשות הכל כדי להגיע לפשרה מכובדת עם ישראל. אם המלך יגיע לפשרה כזו, יהיה הוא, נאסר, מוכן לתמוך במלך אפילו אם יהיה המדובר בהסדר נפרד בין ירדן ובין ישראל לגבי שהתוצאה תהיה מכובדת.
נאסר הסכים שהמלך יעשה למען השגת הסדר ישראלי-ירדני מכובד נפרד, אולם תמיכתו המחייבת על נאסר בהסדר נפרד זה תנתן רק אחרי שהוא, נאסר, יעיין בתוצאות אליהן יגיע המלך ויתן את הסכמתו לתוכן ה"פשרה המכובדת". נאסר ציין שבמקרה כזה לא יהיו המדאיון בעיה והוא יהיה מוכן לנטרל אותם.

2/.

- [illegible] -

4. לדעת ריפאעי, הבעיה הקשה ביותר לפתרון, הנה שאלת ירושלים. לדעתו ולדעת המלך, אם לא ניתן להחזיר לירדן את חלקה הערבי של העיר, כי אז, ובלית ברירה אחרת, תראה ירדן כ"פשרה מכובדת" בינאום העיר כולה – המזרחית והמערבית כאחד.

5. בנסיעתו הנוכחית מבקש המלך חוסיין להסביר לדה-גול ולניקסון שיש לו באפשרותו הסכמת נאסר להסדר נפרד בתנאי שההסדר יהיה מכובד ובתנאי שיקבל אשורו של נאסר. כן מבקש המלך לבדוק את עמדת ארה"ב וצרפת בשאלת ירושלים ולרמוז, במידה ועמדה זו לא תניח את דעתו, שהוא מוכן לשקול פתרון של בינ-אום לגבי ירושלים. בסיכום, המגמה המרכזית של המלך היא לבדוק הן בצרפת והן בארה"ב, מה מידת התמיכה שהוא יכול לקבל מהן אם בנושא ההסכם המכובד הנערך ואם בנושא בינאום ירושלים.

6. באשר לשאלת הפליטים עומד ריפאעי על דעתו שיש להשאיר להם את זכות הבחירה בין שיבה לבין שיקום מחדש. ריפאעי הוסיף שלדעתו איש מבין פליטי 48' לא יבחר בשיבה אלא יעדיף פיצויים. המדובר למעשה בשיבתם לגדה של פליטי 67' ותו לאו. אך ירדן חייבת להקפיד על העקרון הכללי כדי להבטיח צורה מכובדת של ההסכם.

7. ריפאעי אמר לקוצ'י, שאין הוא מחייבת המשך פעילות הפדאיון אולם באווירה הנוכחית ובמצב המדיני הנוכחי אין הוא רואה כל אפשרות שממשלת ירדן תאמץ לה, כממשלה, עמדה ומדיניות המחייבים פעילות נגד הפדאיון.

8. ריפאעי סיפר שאחר כניסתו לתפקידו כרוה"מ שיגר אליו אסד, סוריה, משלחת מיוחדת שדנה עמו על המצב ואף נתקבלה על-ידי המלך. משלחת זו הודיעה למלך, בשמו של אסד, כי עם ההתיצבות הקרובה של הבעיות בהן נתקל אסד בסוריה פנימה, בדעת סוריה לבצע שינוי וחפנית במדיניות החוץ ובמדיניות הבינערבית שלה. סוריה רוצה לצאת מבדידותה הנוכחית. היא תחאס על-כן עמדתה המדינית לעמדת מצרים. תקבל את החלטת פועבי"ם, תהיה מוכנה לקבל את יארינג וכו'. שינוי זה – אומר ריפאעי – עשוי להקל מאד על המאבק המדיני הערבי ולתרום ללכוד המדיני והצבאי תוך הרגעת ירדן.

בשולי דו"ח זה ברצוני להעיר שאף ריפאעי, כקודמו כהלהוני וכמלך, פנסים בכל שיחותיהם עם ראשי הגדה המערבית וירושלים להנחיל את הרושם כאלו השתרון עומד כבר בפתח. זהו אחד התכסיסים הנקטים דרך קבע ע"י ירדן כדי להרתיע את תושבי הגדה מכל יוזמה עקומית. הנני ממליץ,על-כן, לקחת פניע זה בחשבון שעה שבאים להעריך את הדברים, אשר לטענת קוצ'י הושמעו באזניו מפי עבד אל-מונעים ריפאעי.

ב ר כ ה,

משה שרון

אנוור ח'טיב

(פגישה בסלון המלך דוד ב-23.3.69
עם מ. שטון וא. צפריר).

1. הפגישה יזומה על ידינו ובין השאר על רקע ידיעות שאנוור ח'טיב נוטל חלק בשיחות מגיסיות על הקמת ועדה במזרח-ירושלים לתאום הפעולות והתנגדות לישראל.

2. הודה בראשית השיחה על הכסף שקיבל במזרח (14,700 לי - רשת סכתב בחיקו). מוחלפו דעות על הסבב באזור ותזרה המערכה (שלנו - מ. שטון) שאין שינוי בסבב המדיני ושתנחת תגדמ"ע מאוכזבת. התבטאויותיו ותגובותיו:

א. סבור שהמלך חוסיין רוצה בשלום של שלום וכי קיבל על כך האור הירוק מנאסר. עם זאת הכל תלוי בשאת הנדיבות של התנועה שתוצע לו על-ידי ישראל.

ב. איננו מעריך כלל את תלמוני וסבור שהמלך יכול לשלוט בכל עת שירצה, ללא כל בעיות או זעזועים בירדן.

ג. מקבל את התערכה שהגענו למבוי סתום בקשר לאשרויות השלום עם נאסר או חוסיין.

ד. לדעתו יש הכרח ב"תקופת מעבר" אשר תכשיר הקרקע להסדר שלום. פסכים ומשוכנע שבסופרת "תקופת המעבר" נוכל לתושבי הגדה המערבית תקיר מרכזי וראשוני בעלה.

ה. אם לא יפלאו בני הגדה העקיד זה ילך הסבב ויתדרדר ועל-כן היוני לחשוב ולעבול באופן שהגורם המקומי, תושבי הגדה, ייתפכו לגורם פעיל ותיובי בתקופת המעבר.

ו. לדעתו, על ישראל לידום ולתביע לבני הגדה תכנית לתקופת המעבר. הוא אומר זאת משום שהוא משוכנע שלישראל יש התנועים הפוליטיים, הידיעות הפסתיקות וכן התערכה המדינית הכוללת - כולל פשרומית של ישראל עצמה. מה פעם שהוא וכפותו יביעו הנעות שאין הוא יודע ברוק לפה שואפת ישראל וכן אין הוא בטוח התחלכים המדיניים אם של הנהגת האזור ואם של התנהגה הבינלאומית (אמ"ב, רופית וכו').

ז. הוא לא תייב את המינהל האזרחי בזמנו, ולא היה ערטנר לשיחה, משום שהוא היה פושל ירושלים והרי הוצאנו את ירושלים מכלל המינהל.

ח. הוא מבין את המניעים להתפרות חמרי בנקאן וסבור שצריכים להמנע מלהטיל את האחריות ולהכביד על ראשי ערים שלאחר הכל אינם שולטים בסבב ובתלמידי בית"ס השובתים ומפגינים. נסוב מדעתו זו כאשר הוסבר לו הסבב והודה בניד ראש בצדק התערכה של מ.ש. (איננו תובעים עדיין פראשי ערים לנקוט עמדה תר-משמעית. אם נתבע זאת - לא תהיה להם ברירה. במזרח שולטפם התורים, הפורים והמתיגים בילדים ולא ההיפך).

ט. לדעתו, הריסת הבתים לא תוביל לשום סערת וזו רק מעוררת התפרצות חריפה, אף כי הוא מבין שהשלטון צריך לפעל בבעיות הבטחון בדרך הנראית לו.

י. הענינים הדחיים של הפולחים במזרח-ירושלים מעוגים פתרון, אך מסובך לדעתו למצוא נוסחה בפרוזת הנר ביותר שבין נכונותנו שלא לתבוע שהם הכרת בפעות ירושלים והתנאי שלנו שלא יתבעו שום צעד שפשמעותו ביטול הריפות.

יא. ביקש פאד שנפגש שנית ושמ.ש. יביא רעיונות לגבי תקופת המעבר. מ.ש. חייב פגישה נוספת כזו, אך תבע מחייב שהוא יביא רעיונות.

א.ש.

<u>שיחה עם עזיז שחאדה</u>
(בביתי ביום 5.4.69).

1. ההנהגה המדינית בגדה המערבית ובמזרח-ירושלים מתכוונת למוצאות שיחות אחרע המעצמות. במרם יתברר להנהגה שהשיחות נכשלו לא יפלו ואף לא יצטרפו לשום יוזמה מחייבת. הרגשתם של מנהיגי הגדה כי לאור הקרים הנסיגה מסיני ממכן כמים נסיגה על ישראל אם יושג הסכם בין המעצמות.

2. הערבי, בשבבו הנוכחי, מעדיף ממרון כפוי על פני פתרון מוסכם. הוא יעדיף שיכפו עליו, למשל פתרון לפי גבולות הסכם שביתת-הנשק משר הסכם עם ישראל על גבולות החלוקה משנת 47'. כפיה על-ידי המעצמות, על-ידי האו"ם, או על-ידי ישראל מתקבל על-ידי ההנהגה כדבר שנכמת בליה ברירה ושיש להסתגל להיות עמו. קבלת ההסכמה מהנהגה לפתרון כל שהוא יעמיד את ההנהגה בפני בקורת של בגידה.

3. פרט לחלוקי הדעות האישיים, כבולים מנהיגי הגדה ונכבדיה על-ידי שלושה גורמים ראשיים:

א. הם חוששים שכל הסכמה מצדם למכניה ישראלית כל שהיא - אפילו ישיגו בה רבות - תפתח פתח לתשמה כלפיהם, מצד מדינות ערב, כאלו הם - מנהיגי הגדה - הקעו מכין בגב המדיניות והמאמץ הערבי הכולל. פחד מאשמה כזו הוא הגורם הראשי לשיתוקם מבחינה מדינית עכמאית.

ב. לחציה המופעלים עליהם מן החוץ כולל הפחד והחשש מהארגונים המזויינים.

ג. אינטרסים אישיים של הנכבדים שבהם מדובר.

4. קיים מיכוי מה להקמת מינהל מקומי תוך הסכם עם הנהגת הגדה וראשי הגדה יוכלו להוכיח שהם השיגו חשגים חשובים ובולטים המורת הסכמתם לחציע לחסדר מינהלי מרצון. המורת זו יכולה להיות קודם כל בהצאת פתרון מינהלי מחאים בירושלים. ללא פתרון שאלה זו יואשמו המנהיגים בהסכמה לצעד המוביא את ירושלים פחות המינהל הערבי ומאשר בעקיפין את הספוח.

5. כל יוזמה ישראלית כלפי מנהיגי הגדה בשלב זה, תראת להנהגה הערבית כאלו נוכעת היא מחשש ישראלי מפני לחץ המעצמות לנסיגה. יש להזהר, על-כן, מלהציע עתה הצעות למנהיגי הגדה, אפילו מהיינה התצעות מעניינות ומושכות, מן הדחפה.

6. דעתו האישית הוא מעדיף שפוח שלא לישראל אם שפוח ירושלים הנו גזירה סופית שאין לשנותה.
אם ניתן לשנות משהו בקשר לסיפוח ירושלים, הוא מעדיף מעמד קנסונאלי של הגדה כאשר בירת הקנסון תהא ירושלים המזרחית וכאשר העיר בולה מאוחדת ופתוחה.

2/.

7. בשלב זה יש לדעת עדיין שמאחר:

א. להמתין עד אשר יתברר לכל שיווטת ארבע המעצמות נכשלה. מטעיק אפילו אם בעוד חדשיים יראו הכל שלא הושגה שום התקדמות וישתכנעו הכל שאין סיכוי לשום שינוי אפילו אם יתמשכו דיוני ארבע המעצמות חדשים רבים (בגדה ובירושלים קיימת אווירה של התערבויות פרטיות בין אנשים לגבי התאריך שבו תבוא הנסיגה הישראלית הבאה).

ב. תוך כדי המתנה להחליך היאוש מארבע המעצמות יש לגבש, בסוד, תכנית - אפילו בעוית - שתוסכם או שתוטל על הגדה על-ידי ישראל עייד כשיתברר ששיחות המעצמות נכשלו.

- כל תכנית שתיבנה כוללת ירושלים המזרחית תחייב כניסה על-ידי ישראל תוך הבטחת שתוף מעולת מראש ובאורח סודית.
- כל תכנית הכוללת מעמד מינהלי לערביים בירושלים, יש לה סיכוי סביר להתברר כתכנית שיתכן ואשר יהיה לחשיב עבורה תסכמה מצד התנתגה.

ג. בתקופת הביניים - הייינו עד אשר יתיישבו התושבים שתקוותם שישראל תאלץ לסגת כתוצאה מדיוני המעצמות - יש לנצל הזמן כדי להכשיר הקרקע על-ידיי:

- סלוק אלמנטים קיצוניים מעמדות שלטון ותנהגה (בערים ובאגודות ובבתי הספר וכו').
- למצוא דרך להשקת תזרמת תכספים והשוחר פירדן.
- לעשות תכל על-מנת לא לאפשר לתלמידים, סוחרים, סתגיבים וכו' - להשיך בפעילויותם. תיית תאזרחיים של הגדה תייבים לחיות רוגעים ומנותקים מלחצי המרי.
- להמשיך באיתור מיידי של אנשי מח"ע ותדברתם.
- התעמקת ותחרמת העונשים על כל מעיר תחוק ונותני היד למרי ותפגנות.
- תעמקת בשיפת השכר ותעונש תאינדיבידואלי.

מחמוד אבו זולוף

(פגישה ב-17.2.69 עם ס. שטון (בביתו) וא. צפריר).

1. מאחר המערכת של "אלקודס" מהיום מתפרש באופן ודאי כתמיכה ברורה ביישות הפלסטינית נוסח יאסר ערפאת. השיחה עם אבו זולוף נועדה להבהיר עניין זה ומשמעויותיו. ברור לנו שהמפרה של אבו זולוף שונה ממפרה ארגוני החבלה וברור שהוא אינו יכול לצאת במאמר-מפע ברור של המפרה על מרשית, אולם התחמקות שלפני כמה שבועות על מיישות הפלסטינאית כיום שנאמר יצא בזכותה, והתחמקות חיום על פגישת יאסר ערפאת והמלך כחוכחת לתוספת היישות הפלסטינאית, בלי שתעתון נותן ובמקום חשלמה להמרת הדרך למשפת המפרה (שלום ולא מלחמה, דו-קיום ולא חיסול ישראל), פרושם המיכה ביאסר ערפאת.

2. משה מפר לאבו זולוף אינפורמציה פנימית לידיעתו כעורך עתון, על המאמצים שעשתה ישראל מאז המלחמה לברוק אפשרויות הדברות עם הכל ובכלל זה אישים פלסטינאים מהגדה"ע. נמפר על איפיות מרכזית שהציעה הקמת משלחת ייצוגית מבני הגדה"ע לשיחות עם ישראל, לאחר קבלת הסכמת ישראל העקרונית, יצאה אותה איפיות על פי יוזמתה לבדיקה מעניין אצל הפלסטינאים בחו"ל וחזרה עם תשובה שלילית לאמור: אין נכונות לתדברות ותהצעה נלקחת בחזרה. נמפר גם שלאחרונה קיימנו סיכום של שיחות עם אישים באזור ומצאנו אצל הכל ללא יוצא מן הכלל ייאוש, תוסר רצון ואומץ לב לשאת באחריות, ואפילו חוסר נכונות לחמש מחרונות ביניים מכחינה מנהלית. פרושם של דברים למען התסטוריה הוא שישראל הביעה נכונות לתדבר והמנהיגים הפלסטינאים דחו את התאגר, ובתמנעם מלשאת באחריות תם נוטאים באחריות לקביעת גורלם של הפלסטינאים לאבדון.

3. מכאן, מובן שאין לבא בטענות אל ישראל ואל דברים שתושמעו באחרונה מפי ראש הממשלה ושר-התוץ השוללים את היישות הפלסטינאית. כאן גם נובע הקיר חשוב של העתון לקבוע מפרה או מפרות ביניים ולהוביל לקראתן.

4. מחמור הסכים עם כל האמור לעיל והודיע כי שוב יצא במאמר מערכת מאוץ שיבהיר גם את הדרך להשגת היישות. גם הוא ציין את הייאוש מהכלית כל שהיא בגלל עמדם של המנהיגים פלשאת באחריות, ציין את נושא ירושלים כמוקד המכשולים, אשר שצריך לחכות כמה חדשים עד שיתבהר המצב הבינלאומי, כי כל זמן שישראל קיים ויש נסיונות של הגדולים מהים גם המנהיגים כאן, ויתכן כי הפלסטינאים זקוקים לכמה שנים להועלת מנהיגות חדשה ואמיצה במקום המנהיגות המושחתת והמתרנית כיום.

א. צפריר

הערה: "אלקודס" לא יצא למחרתו (ב-18.2.69) במאמר מערכת כמובטח והיה צריך להעיר לו על כך בתמיהה שדיבור עמו אינו דיבור והבטחתו אינה הבטחה. חיום (19.2.69) יצא (סו"ס) במאמר מערכת תחת הכותרת "יישות העם". המאמר מתגבר לאלה המשפטיים בשם היישות לאינטרסים אחרים או למשגת השלטון ותכסאות. המאמר כולו שחרב הסכריע של הפלסטינאים בשטחים ובתוך מאמץ במרוץ אחר של יישות שמקום על 3 יסודותיה- אנושות, דמוקרטיה ושלום. רצ"ב מאמר המערכת.

...

א.צ.

19.2.69

حديث القدس

كيان الشعب

تتحدث وكالات الانباء عن خلافات بين عمان والفلسطينيين حول مفهوم الكيان الفلسطيني.

والحقيقة ان الخلاف حول مفهوم الكيان ، قد برز منذ ان برزت فكرة الكيان قبل حرب حزيران .

ولكن الخلاف قد اشتد اثر التطورات التي اعقبت الحرب ، بحيث اصبح للكيان عدة مفاهيم ، تتبنى كل دولة، او كل حاكم ، او كل مرتزق المفهوم الذي يتفق ومصالحه.

بل ان البعض اخذ يدعو الى الكيان ، املا في ان يحقق الكيان له الشهرة ، او يوصله الى الحكم .

ونحن نعتقد أن اطلاق العنان لظهور مفاهيم متعددة للكيان ، هو وسيلة خبيثة ، ومؤامرة ، يراد بها طعن الكيان وقتله وهو ما يزال في مهده .

كما اننا نعتقد ان الغالبية الساحقة من الفلسطينيين في المناطق المحتله وغيرها ، وخصوصا الذين يصرون على ان يكون ولاءهم لقضيتهم ، وليس لهذه الدولة او تلك ، لهذا الحاكم او ذاك .. تقول ان الغالبية الساحقة من الفلسطينيين ، تؤمن بمفهوم واحد للكيان ، يقوم على ثلاثة أسس رئيسية ، وهي : الانسانية والديمقراطية والسلام .

فالكيان الذي تريده الجماهير الفلسطينية هو كيان انساني وليس كيانا فاشستيا ..

انه كيان يرفض الشعارات الشوفينية الداعية الى الذبح والابادة ، أو الى التوسع والضم .

وهو كيان ديمقراطي يرفض الوقوع في الاخطاء القاتلة ، التي وقع فيها عدد من البلدان ، بتبنيها الانظمة الاستبدادية ، ويصر على ان يقيم نظاما ديمقراطيا يسمح للشعب ان ينتخب حكامه ،وان يعبر عن وجهات نظره بحرية وصراحة .

والكيان الذي تريده الجماهير الفلسطينية ، هو كيان سلام ، بمعنى انه يرفض كل الرفض ، أن يسمح للحرب الباردة أو الساخنة بين الدول الكبرى ، أو بين الانظمة العربيه المتناحرة أن تتسرب اليه ، لتحول الجماهير الفلسطينية مخالب قط ، واكباش فداء تذبح من اجل مصلحة هذه الدولة ، اوانانية ذاك الحاكم .

وبعد فان الفلسطينيين يلتفون حول كيانهم الانساني الديمقراطي المدعم للسلام ، وهم يرفضون بشدة تعدد المفاهيم .. لان تعدد المفاهيم هو السلاح الذي يراد به ان يقتل الكيان ويقتل الفلسطينيين .

הגדון: יוסף נג'אר - מזרח ירושלים
(עגישה בפלון המלך דוד ב-21.2.69 עם פ. שטון וא. אפריד).

1. יוסף נג'אר, מורה בכי"ס תיכון איברהימיה, עימוני ב"אל-קודס" ובכל מסעדה "מגדול". שימש בעבר (לפני 1952) כמזכיר המועצה המוסלמים העליונה וכמומנה על התקדשות. תצהרותו לגבות הכתבים הבבירים של "אלקודס" מקנה לו השפעה ובמיוחד לדעותיו סביב נושא היישות המלסטינאית.

2. עגישה יוזמה לשם חיכרות והחלפת דעות. תאיש התגלה אדם משכיל ורציני, המכיר בערך עצמו ושאיננו בן שיחה נוח שטוח נוסח דיבורו הנוקב לשון הרצאת שאיבה טובלת הערכה ושטוח נסיונו להתעכב על פרטים בשיחת חזולת.

3. עיקרי השקפותיו

א. האשלאם והסדיניות קשורים זה בזה ולכן אין זה נכון לבקר את אנשי הדת המוסלמים המנצלים את הדת למטרות פדיניות ואחרות. האשלאם היא דת כוללנית הנותנת חשובה לכל תחומי החיים ולא לבעיות המולחן בלבד.

ב. הג'יהאד לפי פרושו שלו היא התחירה להשגת המטרה בכל האמצעים ולא רק אמצעי תלחימה וחשליחות. הוא מסכים עם זאת שגילויי הג'יהאד בכל ההסטוריה של האשלאם התבטאו רק בשלחמה ובאלימות.

ג. התנהגות התלמידים היא ביטוי של ייאוש ושל התנגדות להמשך הכיבוש, אף כי נכון שהיא מונחית ע"י גורמים מסיתים.

ד. איני משוכנע שישראל עושה מאמץ כל שהוא כדי לזכות באחדת דעת הקהל ולתוכיח כוונותיה האמיתיות לשלום.

ה. המשקעים הטרים שמוחירה ישראל בשלטון כובש בחיי יום יום יוברים התטרות רבה. הדבר אמור בטיפול השלטון בשטחים ובירושלים בעניני דיומא ובטריפתם, טיפול שאינו מעיד על רוח טובה ועל סיכוי לדו-קיום בין העמים, אלא על יחס של שליט לנשלט.

4. הוסברו לו דברים שלא ירעם או עשה עצמו כלא יודע, בדבר מגעים של ישראל עם כל הגדדים הנוגעים בדבר והשלטינאים בכלל זה ונכונותה להסבר והסבבות הדוחות והשליליות של כולם.

5. סוכם כי נשמש בהזדמנות קרובה עם תבורת רחבת יותר שתכלול גם את אבו זולוף ואבו שלבייה ונחליף דברים בדבר התוכן שיכוליים המלשטינאים להכניס למייחם מבחינת קיומם ותיומם גורם פועל ומעיל.

א. אפריד

<u>ו ד י ע ת ר ש מ ם</u>
מגישה בטלון המלך דוד
ב-7.3.69 עם ס. שעון וא. צפריר.

1. היוזמה למגישה באה מודיע. הוא לא הבהיר הסיבה המיוחדת לכך, אם היתה כזו, אולם רצה לערכן עצמו בשאלת המצב המדיני כאן ובחוץ.

2. השמיע גם תרחורים בכמה נושאים:

א. כוונות ישראל איגן ברורות. הוא משוכנע אמנם באכסורד שישראל תרצה או תוכל לכבוש לשטל את קהיר ולהשאר בה, ומוא מבין שהחזקת רצועה לאורך הירדן היא צורך חיוני במחוני לישראל, אולם ישראל אינה מבחירה כוונתה הברורה לגבי השטחים.

ב. הוא מאמין שהמצרון יכול לבוא ע"י לחץ של המעצמות על שני הצדדים.

ג. הנו חסיר להסכם שלום בין ישראל וירדן והוא מזדהה עם הצהרות כמה משרי ישראל שאין מקום למדינה שלישית נוספת (פלשטינאית) באזור.

ד. שאלת ירושלים חוזרת ונשנית בכל. לרעתו צריך לעשות לביצאום ירושלים כצעד למצרון הבעיה. לירדן לא תהיה ברירה אלא להסכים לזה. במחשבה מאוחרת יותר הוסיף שאשאר להחזיל את ביצאום ירושלים גם על בית-לחם ובית ג'לא.

א. צפריר

סעיד קלא אלדין

(פגישה במלון המלך דוד ב-14.2.69 עם מ. שטון וא. צפריר).

1. הפגישה יוזמה לחברת המצב ע"י מ. שטון באזניו של סעיד:

א. אין רואים נפיק לשלום אמת מבד נאסר ואין רואים אפשרות לעשית שלום מבד חוסין. הוי אומר שהמצב המדיני נשאר כמות שהוא במסגרת קוי הפסקת האש.

ב. נסיגת חד-בדדית של ישראל מן הגדה"ע או החזרתה לחוסין במסגרת הסדר, לא תפתור את הבעיה באופן יסודי, כיון שרק אז תחלנה הבעיות עם הפלשתינאים על פלגיהם השונים בתוך המפלכה וכמובן עם השפעות מסוכנות מבחינת גבולה של ישראל.

ג. המדיניות הירדנית בלפי הגדה"ע מכוונת להחזיק את ידי בני הגדה"ע קשורות לבל יתרחרו בפשטו שאינגו החזרת בלבל ההסטוריה ל-4 ביוני 67'. מדיניות זו עם ההסמה של ארגוני התבלה והקיצוניים מכוונת לעורר התנגדות. התנגדות זו בכל שתגדל וגם בהתכוננה הצטופפה תנוכחית, הנה גורם להגירה ולפגיעה חמורה ב"קיום הפלשתינאי" שהוא הון מיסוד היחיד שנותר לפלשתינאים לאחר שטבחינה גיאוגרפית לא נותר בידם דבר.

ד. בהתבוננה הנשיאה באחריות, נותנים הסתיגים בגדה"ע ידם להתלוך הנ"ל של סילוק הקיום הפלשתינאי, שעה שחובתם כמתיגים לחשוב ולמצוא דרך לשמירת הקיום. דרך זו, במצב הנוכחי יכולה להיות רק במסגרת התמונים המדיניים הקיימים. קיום זה אם יוכח שהוא גורם רציני, יוכל להשפיע בקמיד גם על אפשרויות התתרון השלם של הבעיה.

2. הדברים נאמרו בגילוי-לב ובנקודת ראות ערבית, דבר המוכיח כנות ורצון טוב שלנו. סעיד הביע הוקרה על הדברים ועל הצגתם בדרך זו ותבטיח להדהר ולחשוב על דרך לפתרון. מה שנראה לו, לאחר הכל, כשלא מחלוקת חריף הוא ענין ירושלים וגם הצעדים שישראל עושה בירושלים ובמקומות אחרים - צעדים הנראים לו כמסכלים סיכויים לשלום. התאור שהובא בפניו של ישראל חדושה לקשר הנמצא כל חזמן בהתקדמות, העובר מדי זמן לכמה דקות כדי לברוק אם יש אפשרות של שלום או יש עם מי לדבר, וממשיך להתקדם משובת הוא כי אין תכליה - נראה לו אמיתי מאוד וגם מבחיל מאד.

א. צפריר

חמדי כנעמן

(פגישת בסלון המלך דוד ב-16.2.69 עם ח. שמון וא. צמריר).

1. מעריך את השביתות והתפגנות האחרונות כביטוי ספונטני מעיקרו של ההתנגדות הכללית להמשך הכיבוש הישראלי, אף כי יש בודאי מסיתים המלבים את היצרים (הקומוניסטים נראים לו דוקא כאנשים סבירים והגיוניים ואינו סבור שהם המסיתים). עניין זה של התנגדות נמשית להמשך הכיבוש הישראלי מעסיק כל אדם ואדם מהשכמתו ועד שכבו ויחכן שגם בעת שנתו באשמעות החלום.

2. הוא אשר לעמונאי שהרגיז אותו כי לא ייעלא אם הוא עצמו (חמדי) יצא בעוד תגי שנה ברשם הסגנה אם לא ישתנה דבר עד אז. הוא אשר ומתכוון לכך, אף כי הוא סבין שדרך זו של מחאת כמו דרך חטרור והחבלה לא תסיג שום מטרה (פרם לקשיים לחסברה הישראלית בחו"ל) ונחמוך הוא - היא משפטת את הקיום הפיסי הפלשטינאי וגורמת להגירה.

3. למרות הכל הינו פיוטש ואינו סבור שבנחוגים הנוכחיים ניתן להעלות רעיון כל שהוא לפגישת נוספת של חיי יחד עם ישראל. ואין לדעת איזה מן הגורמים יהיה יותר בהחליך הייאוש, הפלשטינאים עצמם בגדה"ע ובשכם החטריים עמוד שדרה ואומץ לב בסיס לחשוב ולדבר באופן עצמאי, או ישראל תנוקמת צעדים משחים המפלקים כל סיכוי לשלום, או התערבות הערביות והפלשטינאים בחו"ל המשפיעים באופן שלילי, או מעל לכל בעית ירושלים המחשלת מלכתחילה כל סיכוי להסדר שלום.

4. חמדי עצמו מייחל ליום שבו יוכל לעזוב את תפקידו (הולה תקוות בחכרזת שר-תבטחון על אשרות של שיגויים בתפקיד ראשי הערים) ולחיות חרש מן השורת ללא כל אחריות וללא כאב הראש. הוא רוצה לנאת לתשת בחו"ל (מזרח-אסיה) והוא מסוגל להקלם לכמה חדשים ולהמשיך את כולם במגי העובדת לטען יסגאו ראש-עיר אחר.

א. צמריר

<u>עיה' מחמד עלי ג'עברי</u>
(מגישה בפלון הסלף דוד ב-9.2.69 עם מ. שמון וא. צמריר).

1. השיחה נסבה אודות השביתות והתשבנות בבית"ס; ראש העיר הציע:

א. העברת נושא החינוך לאחריות ראש העיר (שכם ומקומות אחרים).

ב. הטלת האחריות על המנהלים והמורים והעברת אזהרות אליהם באמצעות כינוסים בכל עיר ועיר.

ג. סגירת בתי-ספר שאינם תוזרים למוסד.

ד. טיפול מקיף יותר ברוחו בכל הנושא ופגישת מרשומים בקול ישראל (מספיק 10% מכל ארוע רציני), כדי למנוע הופעה של מחלת מדבקת בין המרים חשונות.

2. הקרקה המצב שלו היא כרלקטן. נאום נאשר הוא בלא ספק נגד ירדן, ועל רקע זה יש לראות נסיעת מלחוני לקהיר. הסיכת נאשר ביישוה השלשיגאית ובחירת הוקר המועל ברשוה יאשר קרפאת, פרושן תערדה הגדם"ע מן הגרם"ז ובחירת ממשלה לגדם"ע. הוא משוכנע שהארגונים יתחילו בקרוב לפעול זה נגר זה והוא מעליץ!

א. לנקוט פריניות הטברה מתאימה כדי להעמיק את הפאבול בין מצרים וירדן ובין הארגונים.

ב. כדאי להשוב על דיבורים מושרים נגר יאשר קרפאת ואולי גם אחרים (כמעל נאשר) כדי להשחיר אותם בעיני הערבים.

3. פיטר כי מזוייגים אלמונים הקפו את בנו ויחיד בביתו בעמאן ולאחר כאבק עמו ברחו, וכי את"כ התנצלו בפני ויחיד משום הממשלה והארגונים והכחישו כי יד להם בעניין זה.

4. העמיד השלשיגאי נראה בעיניו.מקורפל ביותר ואשר גם מוסל. עושה רושם שכמו עממים אחרים בהסטוריה גם השלשיגאים נמצאים בתהליך של גיוון והקלפות מביתת ההסטוריה, שהרי "הם ששים, יבולים היו לחיות בשלום עם ישראל, לבחור ולחבחר לכנסת ולהתקיים כבני-אדם, אבל....".

5. עתון "אל-אנבא" לרעתו יקר (30 אג) ולכן תפוצתו מצומצמת. מציע לצמם בעתון גם את המשפניות הטובות המשודרות ברדיו.

6. ביקש לברוק מה עלה בגורל בקשתו משר התחתון לברוק אפשרות שחרורו של איוב מחמד יעקוב ג'עברי שנשפט ל-5 שנות מאסר.

א. צמריר

נאשרק שנוי

(פגישה בטלון המלך דוד ב-6.2.69 עם ס. שטון וא. צפריר).

1. בפגישה חזר על העיקרון שישראל היא שאיפה רוצה בשלום והסתמך על שיחותיו עם שר-החוץ ורה"מ בעמאן כמבויין בשו"ת תרצ"ב.

2. הוסיף כי מתח התקוה הוא היישות הפלשתינית שנאצר המייצג לאחרונה מאחוריה. הוא סבור שגם עבר אל מנעם רפאעי ואפילו חלחוני תומכים ביישות, אך המתבר מדבריו שהם מתבטאים כדרך בני הגדם"ז נגד הפלשתינים שסבכו אותם. הוא רואה בעתיד אשרות סבירה שהגדם"ז תסופח ליישות הפלשתינית.

3. מאירך הסבים ומסך בהערכה כי גם ישראל תיסוג מן הגדם"ע ללא הסדר שלם של כל הבעיות, רק אז ההחלטה הבעיות בין השלטון בירדן ובין הפלשתינים.

4. הודה בטיום השיחה שמי כי נותרו לו שאלות וספיקות, תרי שהשיחה תרמה לו להבנת עמדותיה של ישראל והוא יסמור זאת בביקורו הקרוב בגדם"ז.

אגרון נסייבה

(נגישה בסלום המלך דוד ב-13.2.69 עם מ. שוון וא. צמריר).

1. המענין בגורלן של שתי הנשים העבורות מנחלית (שרה ג'ודת ולוטפיה) ומסליץ מאד להעסירן לדין או לשחרון ובלבד שלא לחזיקן במעצר מנהלי ואת משפחותיהן בחוסר מגוחה.

2. מסר שמנו אליו כמה מחושבי אל-בירה (ביניהם אחיו של ראש העיר) ובקשותו לעשות למען הרגיעת היד המנוקשה שחונמה על ראש העיר, וכוונתה, כך לדבריהם, לחביץ לו ולהביא להתפטרותו. את עבד אלג'וואד צאלח מגש אגרון רק מעט אחת ואינו מבירו היטב. משה הסביר לו הרקע וגם את דוגמת נדיס זרו המסטיך לאחוז בחבל משני קצותיו, כלומר מסטיך להבטיח שיהיה שקט ומסטיך להסיח.

3. בקשר למצב הבין-ערבי אינו מקריך שיש הבדלים עקרוניים במדיניות שבין מנחים וירדן, שתרי כולם רוצים שיצרך תוצאות התוקפנות. ייתכן שנסיעת הלחוצי למנחים באה לברוק משמעות תצחרת יאסר ערפאת לגבי הכנסת כחות הצבא הפלשתינאי לירדן.

4. חזר על הערכת חמצב המייאשת מבחינת הסיכויים להסדר בין ישראל לארצות-ערב ואשילו לא עם בני הנדס"ע בגלל ענין ירושלים. חסכים מאידך שאשילו שלום נפרד עם ירדן לא יפתור הבעיה הפלשתינאית.

5. את דברי רוה"מ אשכול ל"גיוזוויק" הוא מקריך כקיצוניים יותר מן העמדה המוצהרת של הממשלה בכך שהוא מבחיר כי גם למען שלום לא תוותר ישראל על... אולם מאידך יש אלמנט חיובי ברוח דבריו המשתיבה אשתרות של הדברות, אשילו עם המורים.

6. משה מסר לו כי דבריו מן העגישה האחרונה נמסרו ליגאל אלון וזה הביע נכונות להפגש עמו. שגוור חביע שמחתו לעגוש את אלוף "וואת כל המנחיגים שלכם, שהרי אין ספק כי התברכתם בכוות מנחיגים מעולה בעל כושר מעשה ואשריות, דבר שלצערי אינו אבלנו.

7. ביקש לברר גורל בקשה לאחוד משפחות של קרובו אברהים נסייבה, איש מבוגר שאשתו וילדיו נמצאים כאן. כוו-כן מחכוון לבקש במשך הזמן איחוד משפחות לבניו ע"מ שיצאו מכאן את"כ להמשך לימודים או עבודה.

א.צ.

3.2.69

מחמוד אבו-זולוף
(פגישה בפשרד עם פ. שטון וא. צפריר).

1. הופנתה תשומת-לבו לקו התקון בשבוע האחרון אשר בפיטוחים המלאים של נאומי נאסר ובמאמרי מערכת התומכים בנאסר, מבטא תמיכה ברורה בטרור ובארגוני הטרור. נאום נאסר ומאמר המערכת מאמתל הם רוגמא ברורה שאפשר להגדירה כהסתה.

2. אבו-זולוף משיב שמאמר המערכת הוא תמיכה בייעוד הפלשתינאית ולא בטרור ונרשת לו חשוב שפירסה כמו נאסר נותנת התיכה ליישות זו. הוסברה לו המשמעות הברורה של מאמר מערכת התומך בנאום שכולו התיכה בארגוני הטרור.

3. תובעה גם המליאה שלא הזדרז לגנות את התליות בעיראק, אפילו לא לאחר שסבורים וקרובים אחרים גינו את הפיסה.

4. ביקש לדבר "פוליטיקה" ולדעת מה הערכת הסבב. נאמר לו שאין רואים שום תזוזה מן הסבב הנוכחי אלא אם בני הגדם"ע יחליטו ויתארגנו על בסיס של שלום עם ישראל וניהול עצמי של ענייניהם.

אא

שיחה עם עזיז שחאדה
(במשרדי 3.2.69).

כדי לצאת מחסבוי המחום אליו "נכנסנו כולנו" מציע שחאדה שנקים "ועדת ליעוד" המורכבת מחמשת אישים מחשמחים ומחמשה אישים ישראליים. הקבוצה הערבית תכלול למשל: אנוור נוסייבחמסירושלים, עזיז שחאדה מרמאללה, ג'עברי מחברון, שכעה משכם וד"ר תיירר אל שאמעי מעזה.

המנדט יהיה חמוש דרכים לחחרון שלום של חיחסים בין השלשחינאים לבין ישראל חוך השארת כל הדרכים והאופציות פחוחות לדיון. לכל קבוצה יהיו לקבוצה הערבית אגל כי שיפצאו לנכון בחו"ל ובחוך הגדה ורצועה, ולקבוצה הישראלית אגל ממשלת ישראל.

חכל יכול לצאת מזה: שלום חמש, מחרון חלקי, כינחל, ריון בנושא הקשה ביוחר - ירושלים, ועוד וקוד. ואולי לא ייצא גם מזה שום דבר. אך צריך לנסות גם שיטה זו.

משחעלה את שאלת הכינחל, שוב אמר גם הוא, כאחרים, שללא ירושלים אין החקדמות ואין אפשרות לחקים כינחל.

- - - - - -

סודי ביותר

שיחה עם אנוור נוסייבה
(במנדרין ביום 31.1.69 ובביתו ב-2.2.69).

חזר מירדן אחר סדרת פגישות עם אחיו, תאזם, בטרם ייצא לשרת כשגריר ירדן בקאהיר.

1. משיחה עם אחיו השתכנע שאין מטרת נאסר הסדר שלום כולל אלא השגת נסיבה ישראלית כוללת המורת אי-לוחמה תוך המשך הפעילות החבלנית. הוא מודה שבכל שיחותי עמו היתה הדעה שהשמעתי אני קרובה הרבה יותר לאמת ולמציאות מהדעות שהאו השמיע בפני.

2. הוא שמע בעמאן "מפקור מוסמך בהחלט" שהמלך חוסיין נפגש עם ישראלים בלונדון וכי יצא מאוכזב, וכי "לעת עתה לא יצא מזה דבר". הכחשתי קטגורית. לא האמין. ושוב הכחשתי.

3. אחיו יוצא לתפקידו כשגריר בקאהיר במצב-רוח הרחוק מאופטימיות. יתכן והמלך לא ישאיר אותו, כפלשתינאי, לכתן כשגריר בקאהיר יותר מכמה חדשים. תאזם ינסה לברוק אם יוכל למצוא לו משרה בליבה הערבית.

4. תוכן האופטימיות של תאזם נובע מהערכת המצב המדיני: הקיטוב בין פלשתינאים לירדנים בעבר-הירדן המזרחי מגיע לשיאו ואין להוציא מכלל אפשרות התנגשויות דמים חמורות ואולי פלחמת אחים. נאסר אינו רוצה פתרון אלא נסיבה. נאסר תומך בחבלנים שיבישו אסונות. נאסר תומך בישות הפלשתינאית שערושה מדיניות אנטי-ירדנית. יאסינג אינו מתקדם. מה אם-כן יהיה?

5. הוא מתחבט כל הזמן בשאלה: האם קיים בכלל הפקיד ומה היא מהותו של התפקיד שאותו יכולים הפלשתינאים בגדה-המערבית למלא כדי לקדם העניינים לקראת פתרון?

6. הוא קרא בעתונות שיגאל אלון היה ידידו של נאסר. הנה תזאם, אחיו, יוצא עתה לקהיר והוא פלשתינאי ונאמן. שמא אפשר להשתמש בשרותיו של אחיו כדי שהוא ינסה לתפגיש את אלון עם נאסר? ברור שאין אנוור חושב שהדבר ייעשה מאחורי גבו של חוסיין. אנוור משוכנע שחוסיין לא יתנגד. תיסכים נאסר? - אין הוא יודע, אך מדוע לא לנסות. אנוור עצמו קרא על אלון והיה רוצה להפגש עמו, המוכן אני להסדיר לו פגישה זו שואל אנוור (לא הגבתי).

7. פעילות החבלנים מרחיקה אותנו מאוירה של הסדר. הוא שולל אותה. הפעילות תוסיף אמון לפלשתינאים עצמם אם כי מעלה היא את בעיתם בפני דעת-הקהל העולמית, אך לעומת זאת פוגעת בסיכוי לחיי שלום בין ישראל לפלשתינאים. מה לעשות?

8. הוא עצמו מוכן לכל שיחות בשרות השלום (הרמז על נכונותו לתקיים קשר עם הארגונים? - לא רציתי לשאול). אין לו כל שאיפות אישיות. אין הוא ישן בלילות אלא ראשו עסוק בחפוש דרכים ומעשים לפתרונות.

2/.

9. עודנו מאמין שתקמת מינהל ערבי-אזרחי בגדה-המערבית במסגרת מצב הכיבוש הינה הצעד החשוב ביותר שיכול היה לקדמנו לקראת פתרון. חבל שזה נכשל בזמנו ואנו יודע אחריות שכם ואחריות עמאן בהקשר זה. עד היום מאמין אנוכי שזו הדרך (תוך הפסקת הפעילות החבלנית במקביל אם אפשר אך אין זה תנאי).
הוא רואה קושי אחד ויחיד, במצב הנוכחי בגדה, לתקמת מינהל זה: ענין ירושלים הערבית. אם הסכים ישראל למינהל ערבי גם בירושלים הערבית (לפי הוקי ירדן), כי אז המינהל יוקם מייד ועל כל פנים הוא יעשה הכל ויעמוד בראש תעושים.
למינהל ללא ירושלים אין הוא מוכן לחשיף ולפעול. עלינו להתרכז עתה במחשבתנו בנקודה זו, לחפש פורמולה. הוא מדבר כמובן גם על מינהל מקומי-אזרחי בעזה.

10. אחרי תקמת המינהל נפעל בבעיות לגופן. המינהל יוכל לדון ולפעול יחד עם ישראל לפתרון בעיות תפליטים הנמצאים בתחומי המינהל, יוכל לפעל בשאלות רכוש. יוכל להתגבש אף אם יחידה בעלת דמות משלה עם אופציות פתוחות גם לירדן וגם לישראל. החשיבות הינה כה גדולה שחשוב מאד להקדיש הרבה מחשבה על הסכום שהינו המינהל הערבי על יסוד חוק ירדני בירושלים.

11. אמרתי שאני מייעץ לנשת לעניין המינהל מנקודת מוצא של הקיים המדיני - מבלי שתום צד ינסה "באמצעות המינהל להרוויח רווח מדיני או לשנות מצב מדיני קיים". כמי שהוא מסכים ואינו מתנה קיום המינהל "בביטול הכיבוש" כן אין להתנות הסדרים בירושלים "בביטול הסיפוח". הצעתי שינסה לחפש פתרון לזיקתם לירושלים על יסוד טלש הנחות מדיניות קיימות: אחדות העיר, בירת-ישראל, וריבונות ישראל. הוא נשמע, בתגובתו, נואש אך בכל זאת אמר (לשם ניתוס?) שינסה לחשוב...

12. סיפר שהמלך חושב כנראה ברצינות על התלפת רוה"מ חלהוני. מדברים על שני מועמדים אפשריים: עבד אל מונעים אל ריפאעי או ווספי אל-תל, באשר סיכוייו של הראשון רבים יותר.

- - - - - -

שיחה עם אנוור נוסייבה
(בסנדרין ביום 31.1.69 ובביתו ב-2.2.69).

חזר מירדן אחר סדרת פגישות עם אחיו, חאזם, בטרם ייצא לשרת כשגריר ירדן בקאהיר.

1. משיחה עם אחיו השתכנע שאין מטרת נאסר הסדר שלום כולל אלא השגת נסיבה ישראלית כוללת המורת אי-לוחמה תוך המשך המעילות החבלניות. הוא מודה שבכל שיחותי עמו חיתה תחושה שמשמעתי אני קרובה הרבה יותר לאמת ולמציאות מהדעות שהוא משמיע בפני.

2. הוא שמע בעמאן "ממקור מוסמך בחלם" שחסלך חוסיין נפגש עם ישראלים בלונדון וכי יצא מאוכזב, וכי "לעת עתה לא יצא מזה דבר". הכחשתי קטגורית. לא האמין. ושוב הכחשתי.

3. אחיו יוצא למפקידו כשגריר בקאהיר במצב-רוח הרחוק מאופטימיות. יהכן והמלך לא ישאיר אותו, כשלחינאני, לכחן כשגריר בקאהיר יותר מכמה חדשים. חאזם ינסה לבדוק אם יוכל למצוא לו משרה בליגה הערבית.

4. חוסר האופטימיות של חאזם נובע מחקירת המצב המדיני: הקיטוב בין פלשתינאים לירדנים בעבר-הירדן המזרחי מגיע לשיאו ואין לחוציא מכלל אפשרות התנגשויות דמים המוניות ואולי מלחמת אחים. נאסר אינו רוצה פתרון אלא נסיבה. נאסר חוסך בחבלנים שיביאו אסונות. נאסר חוסך בישות הפלשתינאית שערושה מדיניות אנטי-ירדנית. ישראל אינו מחקדם. מה אם-כן יחיה?

5. הוא מתחבט כל הזמן בשאלה: האם קיים בכלל המקיד ומה היא מהותו של התמקיד שאותו יכולים הפלשתינאים בגדה-המערבית למלא כדי לקדם העניינים לקראת פתרון?

6. הוא קרא בעתונות שיגאל אלון היה ידידו של נאסר. הנה חזאם, אחיו, יוצא עתה לקהיר והוא פלשתינאי ונאמן. שמא אפשר להשתמש בשרותיו של אחיו כדי שהוא ינסה להפגיש את אלון עם נאסר? ברור שאין אנוור חושב שחדבר ייעשה מאחורי גבו של חוסיין. אנוור משוכנע שחוסיין לא יתנגד. היסכים נאסר? - אין הוא יודע, אך מדוע לא לנסות. אנוור עצמו קרא על אלון והיה רוצה להפגש עמו, חסוכן אני להסדיר לו פגישה זו שואל אנוור (לא הגבתי).

7. מעילות החבלנים מרחיקת אותנו מאוירת של הסדר. הוא שולל אותה. המעילות תוסיף אסון לפלשתינאים עצמם אם כי מעלת היא את בעיתם בפני דעת-הקהל העולמית, אך לעומת זאת פוגעת בסיכוי לחיי שלום בין ישראל לפלשתינאים. מה לעשות?

8. הוא עצמו מוכן לכל שיחות בשרות השלום (הרמז על נכונותו לחקים קשר עם הארגונים? - לא רציתי לשאול). אין לו כל שאיפות אישיות. אין הוא ישן בלילות אלא ראשו עסוק בחפוש דרכים ומעשים לפתרונות.

9. עודנו מאמין שתקמת מינהל ערבי-אזרחי בגדה-המערבית במסגרת שבב הכבוש תינת הצדק החשוב ביותר שיכול היה לקרות למרון. חבל שזה נכשל בזמנו וחוא יודע אחריות שכם ואחריות עמאן בהקשר זה. עד חיום מאמין חוא שזו הדרך (תוך הפסקת המעילות החבלניות במקביל אם אשתר אך אין זה תנאי).
חוא רואה קושי אחד ויחיד, במצב הנוכחי בגדה, להקמת מינהל זה: ענין ירושלים הערבית. אם תסכים ישראל למינהל ערבי גם בירושלים הערבית (לפי חוקי ירדן), כי אז המינהל יוקם מייד ועל כל פנים חוא יעשת חכל ויעמוד בראש העושים.
למינהל ללא ירושלים אין חוא מוכן לחשיך ולפעול. עלינו להתרכז עתת במחשבתנו בנקודת זו, לחפש פורמולה. חוא מדבר כמובן גם על מינהל מקומי-אזרחי בעזה.

10. אחרי תקמת המינהל נשטל בבעיות לגופן. המינהל יוכל לדון ולפעול יחד עם ישראל לפתרון בעיות השליטים הנמצאים בתחומי המינהל, יוכל לשטל בשאלות רכוש. יוכל להתגבש מאחנות אם אש יחידת בעלת דמות משלת עם אופציות פתוחות גם לירדן וגם לישראל. החשיבות תינת כת גדולת שחשוב מאד לתקדיש חרבת מחשבת על הסכום שהינו המנחל הערבי על יסוד חוק ירדני בירושלים.

11. אמרתי שאני מייעץ לגשת לענין המינהל מנקודת מוצא של תקיים המדיני - מבלי ששום צד ינסת "באמצעות המינהל להרוויח רווח מדיני או לשנות מצב מדיני קיים". כפי שחוא מסכים ואינו מתנה קיום המינהל "בביטול הכיבוש" כן אין להתנות המדרים בירושלים "בביטול הסיפוח". הצעתי שינסת לחשש למרון לזיקתם לירושלים על יסוד שלש הנחות מדיניות קיימות: אחדות העיר, בירת-ישראל, וריבונות ישראל. חוא נשמע, בהנחתו, נוחש אך בכל זאת אמר (לשם ניתוח?) שינסת לחשוב...

12. טיפר שהשלך הושב כתגובה ברצינות על החלטת רוה"מ הלחוני. מדברים על שני מועדים אפשריים: קבר אל מוצים אל ריאסקי או ווסטי אל-גל, כאשר סיכוייו של הראשון רבים יותר.

- - - - - -

9.1.69 סודי ביותר

חמדי כנעאן
(במלון המלך דוד. ביוזמתי).

אין לצפות לשום תקוה לפתרון, לא מירדן ולא מהמלשתיניאים הנמצאים בחו"ל. הפרסומים האחרונים נגדו הן בלוסאקה והן ב'אל-ריפאע' מוכיחים שגם החצר מאחורי המערכה המתנהלת נגדו. הצורה בה הקפיד המלך במני המשלה את פרטי שיחתו של כנעאן עם המלך, מוכיחה שהמלך היה מעונין לפגוע בשליחות שלמענה יצא.

אין בדעתו להתפטר. להיפך הוא מרגיש עצמו טוב וחזק. שמח שפגענו ב"ועדה הלאומית". גרוש חשנים ומאסר החמשה לחקירה תכהיר להם יפה שלא נרשה פעילות מעין זו.

מאחר שאין כל תקוה מהחוץ, יש לחשוב על פעילות פנימית כאן. אולם, מוקדם מדי עדיין לגבש משהו. יש להת לזמן לעבור קצת על-פנת שלא מהיה סמיכות פרשיות בין מאבקו עם עמאן לבין נסיתו לבדוק אפשרויות הפעולה העצמאית כאן.

- - - - - -

8.12.68

אודי גינור

שיחה עם עזיז שחאדה
(במלון המלך דוד, לפי יוזמתו).

בא לספר על "התפתחות החשובה ביותר שהתרחשה אתמול ושלשום בעקבות שובו של חמדי כנעאן מסיוריו".

חמדי חזר בידים ריקות. לא רק שהיה מיואש אלא נעלב קשות ואף פחד: המלך לא אמר לו מטוב ועד רע. מלהובי ומשלחו גילו כלפיו עמדת קרה ומסתייגת. הפורום השתמש מנגישה עם חמדי, על אף בקשתו החוזרת ונשנית של האחרון. ארגוני תבלה שלחו לו רשזים עבים לחדי בהם לא השתירו פתח שהם רחוקים מלהיות מרוצים מהליכותיו. רק בבירות מצא אוזן קשבת אצל קבוצת אישים מלעמינאים. דבריו המופנים על האדאיון באו כדי למקן את דעתו בעיני הגורמים הקיצוניים בחו"ל.

ווליד עקה והייסיר כנעאן באו אל עזיז ביום השבת ב-1000. מייד אחר הפגישה, התקשר אחי עזיז, אך לא מצא אותי בבית. ווליד מסיק היום לאותו רעיון שעזיז הציע לו לפני שנה, שנה ויתר.

הרעיון הוא לקיים כנס בבית חמדי בו ישתתפו פנאיגים וכמה מראשי הקרים המשוכות. את הכנס יש לקיים לפני הקונגרס הפלסטיני בבירות ולא אחריו. אחרת הם יבחיבו הסדיניות למנהיגי הגדה בעוד שהמצב צריך להיות הפוך.

מטרת הכנס כפולה: 1) הכנס יקבע את זכות הפלסטינאים לקבוע את גורלם בעצמם.
( ).

2) הכנס יבחר בוועדת מעולה שעליה יושל לייצג ולפעול אצל כל הגורמים הנוגעים בדבר: ישראל, מרינום-ערב, או"ם - ישרינג או מאגף ועוד.

לשאלתי מי ישתתף בכנס בבית חמדי, העלה עזיז מספר שמות:

משכם: חמדי, שקעה, חכמת אל-מסרי, קסאווי.

ירמאללה: ראשי עיריות רמאללה ואל-בירה, שחאדה וחמדי תאג'י אל פארוקי.

ירושלים: אנוור כטיב, מייסיר כנעאן ואולי עוד כמה.

חברון: ג'עברי.

בשיחתנו הסברתי ואמרתי:

1. אברר אם בכלל יאושר להם כנס כזה ופעילות פוליטית בזו.
2. אינני בטוח שאשתר לקיים הכנס אצל חמדי אחר התחרותיו בענין האדאיון. אולי עדיף שהכנס יתקיים ביריחו כפתל ל"ועידת יריחו השניה".

עזיז לחץ הן לגופו והן מבחינת גורם הזמן. חשוב שהכנס יתקיים לפני הקונגרס בבירות.

- - - - - - -

17.12.68

שיחה עם וולידי שקעה
(לפי יוזמתי. מלוף המלך דוד).

לפני צאתו לבירות הזמנתיו כדי לברר מטרת נסיעתו. אמרתי שעברו כחדשיים מאז הסכמתי לקבל ממנו רשימת מנהיגים בגדה לנהול שיחות עמנו ומאז לא שמעתי ממנו דבר. האם יש לראות את הנושא כגמור?

וולידי הבעי מעין התיחה: בוודאי שמעתי, מעון וולידי שחמדי כנעאן יצא לקאהיר ולבירות. הוא יצא במסגרת השליחות עליה סוכם ביני לבין וולידי. אמרתי - להד"ם: סוכם ביניינו שהוא, וולידי, הוא אשר יסע. קראתי אמנם בעתונים שחמדי נסע, אולם איש לא אמר לי - לא וולידי ולא חמדי - שהוא יוצא במסגרת הדיון שהתקיים ביני לבין וולידי. מה שידוע לי הוא הסיכום שהיה קיים ביניינו וסיכום זה קבע שאני ממתין לקבלת רשימה מידי וולידי. כן מה שידוע לי הוא שוולידי רצה לצאת לחו"ל וכי הוא רחה את נסיעתו. עד כאן ותו לאו. מוזר הוא לשמוע עתה שחמדי הוא אשר יצא באותה שליחות אם כי אין לי שום דבר נגד חמדי. ומוזר עוד יותר הוא שאחר שחזר לא שמעתי ממי וולידי על תוצאות שליחותו, על אחת כמה וכמה לאור דברי וולידי עתה שאלו הוא יצא במסגרת הדיון שנערך ביני לבין וולידי.

וולידי אל-מקעה התנצל. התמונה שהנני מצייר נכונה. יתכן והוא טעה בכך שלא מסר לי רשמית על הסכום בינו לבין חמדי לפני נסיעת האחרון, כן הוא מסכים עמי שהיה על חמדי או עליו הוא "להחזיק אותנו בתמונה" בקשר למוצאות מסעו. אך הענין איננו רק ענין של טעות מצדו הוא, מסתר שכעת להוסיף. הוא מוכן להסביר לי את המצב בגלוי אם אסכים לשמור הדברים בסוד "ואפילו לא לרווח עליהם" כי המדובר בקרוב משפחתו הוא - בחמדי:

אחר השיחה שנתקיימה ביני לבין וולידי תחל ויכוח חריף בין וולידי לבין חמדי. האמת היא שמאחורי ויכוח זה עמד רצונו האישי של חמדי להיות האדם היוצא בשליחות זו. וולידי עצמו לא החשיב את הצד האישי ולא עמדה למניו שאלת "הכבודה" או "היוקרה". הוא מכיר את חמדי ויודע מה הם האינטרסים שלו ויותר מזה יודע הוא מה מעמדו, או חוסר מעמדו, בעולם הערבי. וגם חמדי עצמו ידע זאת ועל-כן רצה לצאת אך ורק אחרי קבלת מנדט מפסגר מנהיגים רב ככל האפשר. הוא לא רצה להיות במצב שבו ישאלוהו "בשם מי הוא מדבר".

יש עוד נקודה קדינתו חשלשתינאים בחו"ל, כולל הארגונים והאישים החשובים, רוצים בחמשי סוכן חמלך. לא היו מאשינים לו אפילו יופיע עם מנדט מפסגר מנהיגים בגדה. הוא, וולידי, היה בטוח בכך ולא רצה לסכן השליחות אולם חמדי לחץ ולא היה מנוס ממני ויתור. כך ויתר וולידי על הנסיעה וחסכים לנסיעת חמדי על אף שהתנגד הן לשיטת שהוצעה ע"י חמדי (קבלת מנדט מאישים בגדה) והן לאשינות השלים.

"חמדי מדר מאוכזב. לא חמלה מאוכזב איננה מתאימה - הוא חזר מיואש ויאוש זה נותן אותותיו על כל הפעילות שגילה אחר שובו. הוא נסגר עמוק מקבלת הפנים בה נתקבל".

ועוד "סוד ביני לביניו": לכל מסגר חמדי שחמלך חוסיין לא הגיב כלל לרעיון של יוזמה מצד מנהיגי הגדה. חמדי אומר שחמלך שמע ולא אמר לא דבר ולא הצי דבר. גם לי - מוסיף וולידי - אמר חמדי אותו הדבר - אולם אני אישית איננני מאמין לו בנקודה זו. אני משוכנע

2/.

שהמלך הגיב ואני משוכנע שהוסכם ביניהם כי חברי יאשר בתוך שהמלך לא הגיב. לצערי, עדיין איננו יודע מה כן אמר המלך ומה הוסכם ביניהם, אם אמנם הוסכם ביניהם משהו מעבר להחלטה להה רושם כאילו לא הגיב המלך כלל".

"איננו מתפלא - משיך ווליד - שיחיית המודה ושאר פלשתינאים חשובים, לא רצו כלל לדון בהצהרות עם חברי על שליחותו. המודה משתמש מדיון בתרון שאין הוא מוסמך לשמוע את חברי לבדו ויש לכנס את מועצת ארש"פ כדי לשמוע רשמית את הדברים. חברי נפגש שהשתמשו שמנו, אך האמת היא שהכל יודעים שהוא מוכן המלך ואיש איננו מאמין לו ולא רצו לדון עמו בגלוי-לב בגושא שבשליחותו הוא יבא.

עתה נוסף ווליד לבירות במגמה לבלות את חתג בחוג המשפחה ויחד עם הילדים. אין הוא רואה בנסיעתו זו נסיעה לייעום השליחות שהוא חשב עליה בזמנו. היתה נסיעת חברי ותיו הרים לנסיעה זו ויתכן ונתגלגלו חיובות. בשהייתו בבירות יבור פגעים עם אישים שונים במגמה ללמוד את המצב מחדש. הוא רוצה לבדוק, לעצמו, אם אמנם אותו הרושם שקיבל בזמנו עודנו שריר וקיים, היינו מה מידת הנכונות מצד פלשתינאים בחו"ל להתקדם לקראת המדר שלום ישיר עמנו. הוא יפגש, יעסוק רשמים ויתוניים ויחזור ויסער העתכתו.

ווליד הציג השאלות הבאות:

א. הוא מתנגד לבחירות לעיריות אך הוא בעד בחירות להנהגת פוליטית בגדה. האם אנו בעד או נגד.

ב. אם יתקיים כנוס כל-פלשתינאי בבירות, האם נרשה למשלחת מהגדה להשתתף. הערכתו היתה שאנו לא נרשה. חברי היה בדעה שאנו לא נתנגד.

הצעתי שנשאיר הדיון בשאלות אלו עד לאחר שובו ונעיין בהן גם לאור מסצאיו ורשמיו בחו"ל. הערתי רק שאנשים שיצאו לכנס פלשתינאי בבירות, יסצאו הגשר סגור בפניהם אם בכנס כזה התקבלנה החלטות המוסכות בעוינות חבלה. וכי תרב ת הלוי בסידת תסיכון שהציבים יהיו מוכנים לקבל על עצמם.

9.1.69

סודי ביותר

אנוור אל-כעיב
(ביתו. בהשתתפות סר שטון וא. צפריר).

1. בעקבות רמזיו של אנוור כי עודנו מצפה למשובה מאז פגישתו עם רוה"מ, מסר לו משה כי עוד בזמנו ברק את האפשרות לפגישת חשאים עם ווסטי חל, ונמצא שהנסיבות לא התאימו מן הצד הירדני ואף עלולות היו לסכן את מעמדו של אנוור עצמו, מה גם שמאז עשה ווסטי תמנים בגישתו המדינית. אנוור הסכים שאותה הצעה שהעלה בזמנו, אינה מעשית יותר.

2. הוחלפו דעות בדבר הנסיבות הנוכחיות ובשאלה אם ומה על המלשתינאים לעשות:

א. הסכים להשקפה שהמצב הנוכחי והבינלאומי ועמדות הצדדים (ישראל ומדינות ערב), אינו מוביל לשום מקום ולשום פתרון, שבמצב זה ישראל נשארת בעקרונית והסבל ת העיקרי הוא נחלת מיליון המלשתינאים שעמנו, שבישראל הולכים ומתייאשים גם מן התקווה שעם מלשתינאים אלה נוכל למצוא נוסחה מתאימה (עמדת המנהיגים עם הדוגמא הבולטת לאחרונה של הצהרות חמרי כנעאן בזכות ארגוני החבלה, בשלילת הקיום המלשתינאי ונגד עקרונות היסוד בקיומה של ישראל) ומאידך הולכים ומתגברים חוגי ארץ-ישראל השלמה. המסקנה - אם המלשתינאים רוצים משהו - עליהם לפעול לביצועו ובשיתוף עם ישראל.

ב. אנוור נשאל מהו הדבר שהם המלשתינאים בני הגדם"ע רוצים ומה בידי ישראל לעזור, בהנחה שאין שלום עם ארצות ערב ושהמציאות היא נקודת המוצא. השיב בדרישה שישראל תייבת לעודד את המלשתינאים ובשאלה מה השקפותיה של ישראל ב-3 נקודות יסוד - שליטים, גבולות וירושלים. הוסבר לו העקרון החיוני של גישה מציאותית כנ"ל ושבנקודת מוצא זו צריכים המנהיגים לצאת ולחשוב על דרך לפתרון בעיותיהם.

ג. השיחה נסבה על הצהרותיו והכוונותיו האחרונות של המלך בזכות המלשתינאים להגדיר השתייכותם המדינית ובזכות ממשל אל-ריכוזי. נזרק הרעיון שמא כדאי לחשוב כבר עתה במושגים של אל-ריכוזיות ולגשת לביצועם בהנחה שהרעיון ביסודו הוא של עמאן ולכן לא תוכל להתנגד לו, ובהנחה (שאמנם אינה מציאותית) כי אם התזור הגדם"ע לחוסין, היא התזור עם אותו פנחל עצמי פיוחל, שלבסוף לא תוכל להשיבו תחת שלטון ירדן. אנוור קיבל הרעיון בחיוב וביקש זמן להרהר בו, והודה בעצמו, שבשיחות עם אישים שונים - מהרהרים לאחרונה בדרך למצוא מוצא ממעגל הקסמים שבעמדות הצדדים.

3. בנושא חמרי כנעאן העריך אנוור כמשגה את גישתם של חמרי ואנשי שכם שאינם יכולים לבוא בחשבון מעמאן ומהלהוגי (לא חסך מלים להשמיצו), אם תם מחזרים תמיד על פתחם לבקש כסף. הסכים כי הצהרותיו האחרונות וחשונות של חמרי לעתונים, לרדיו ולטלויזיה אינן תורמות לאינטרס המשותף וביקש לקבל תרגום תרשימה בידיעות אחרונות על שיחת חמרי וה"כ אמנון לין שבה תבע חמרי זכות לפלשתינאים על כל הגדה המערבית (מן הירדן ועד הים התיכון), לבטל את קיומה של ישראל כמדינה ולהפסיק את העלית היהודית.

א. צפריר

מסדר ראש הממשלה

ירושלים, י"ט בכסלו תשכ"ט
10 בדצמבר 1968

א ל: מר א. יפה, ראש לשכת רוה"מ

מאת: משה שרון

להלן הדווח שקבלנו מקצין טסה המטפל בקשר לשיחת מדווחה מוקאן עם הנשיא נאסר לאמור:

"מדווח מוקאן בקרה במצרים למשך 10 ימים ונפגשה עם נאסר. הפגישה סודרה ע"י אנוור סעדת. היא ארכה כ-2 שעות. מדווחה סיפרה לנאסר על פגישתה עם דיין ואמרה לו כי דיין מוכן להפגש עם נאסר פנים אל פנים. נאסר הבהיר לה שהוא אינו מוכן להפגש עם שום מנהיג ישראלי והמקרון הוא: יארינג או מלחמה. נאסר אמר עוד כי הוא יודע על הסבל של תושבי הגדה"ע תחת שלטון ישראל ומבקש מהתושבים להתאזר בסבלנות, עד שיבוא הסדר".

ב ר כ ה,

מ. שרון

סודי ביותר
ד ח ו ף

ירושלים, י"ח בכסלו תשכ"ט
9 בדצמבר 1968

א ל: ראש הממשלה

באמצ: משה שרון

ורונקי ראש הממשלה,

עם שובו של חמדי כנעאן משיחתו עם חוסיין ומפגישותיו עם פלשתינאים בירדן ובלבנון, קיימתי שיחות עם נכבדים ערביים מהם שמעתי על דעותיו חמדי כנעאן לחבריו. רשמיו של חמדי, שעליהם נשמע בוודאי עוד דיונים סודיים, גרמו למסיבה ולשעילות מדינית קדחתנית בקרב נכבדים שונים ביהודה ושומרון. במקביל לכך הוחמו חגדה והרצועה "בהנאיום למעולה" מצד מוחמד מיואר הפלשתינאי, יועצו של בורגיבה, שסיים זה עתה חודש של פעילות בניו-יורק. פעילותו של מוסה אל-עלמי בבירות והכוונות מצד ערביי חגדה לביקורו של מקנמרון אף הם השתלבו בגורמים המעכבים היום את השעילות הפוליטית של ערביי השטחים. להלן הסבר המדיני שנוצר בעקבות התפתחויות אלו:

1. <u>תוצאות שליחותו של חמדי כנעאן:</u>

- במישור הרשמי בירדן: המלך שמע, שתק ולא תגיב מסוב ועד רע. בהתאם לרמז מהמלך נתנה הממשלה כלפי חמדי בקרירות מופגנת ובהסתייגות שגבלת באיבה אישית.
- במישור הפלשתינאי הבלתי רשמי בירדן: התנגדות לרעיון בטענה שחמדי לא הביא עמו שום דבר חדש שיש בו כדי ללמד על כוונות ישראל (רוחי אל-כטיב, כמאל נאסר, כמאל דע'אני ועוד).
- במישור הפלשתינאי הבלתי-רשמי בבירות: תמיכה ברעיון חמדי בתנאי שפעילות ראשי חגדה מתקיים רק אחר כגם הפסגה הפלשתינאי שיגמה ויסתיים מנחיגי חגדה.
- יחית חמודה טרם להתגש עם חמדי. אנשי החבלה שיגרו לחמדי רשזים בומים על מוסר שביעות הרצון שלהם ממגעיו ופעילותו.

חמדי חזר משליחותו מופתע, מיואש, מרוכדך מיחס המלך והממשלה, מאוכזב מחבריו בפעאן, נוטה לאי-עשיה ולנטישת כל הפעילות. בהכרזותיו בדבר עמדתו לגבי ארגוני החבלה, ביקש למקן את דעותו בעיניהם.

2/.

2. ווליד שקעה, עזיז שחאדה, אנוור אל-כטיב, תייסיר כנעאן והילריון קובו'י - נתכנסו ותחליטו ליזום בכל התוקדם כנס מנהיגים מבני הגדה כולל מספר ראשי ערים חשובות וזאת במגמה למקדם את כנס המטגה הפלשתינאים בבירות ולהתכונן לו. מטרת הכנס כאן היתה:

א. לקבוע זכות הפלשתינאים להגדרה עצמית.

ב. לבחור בוקרת מעולה שתייצגם ותטפל בנושא ההגדרה העצמית עם כל הגורמים הנוגעים בדבר: ישראל, פלשתינאים בחו"ל, ראשי ערב, או"ם, מעצמות וכו'.

הובע שהכנס יתקיים בסוף שבוע זה בביתו של חברי כנעאן, שטרם נתן הסכמתו.

3. <u>ג'נברין</u>: מתייב כנס מנהיגים מהגדה בלבד. שולל התייעצות עם גורמים ערביים בחו"ל שעם בריתתם אבדו זכותם לאמור דברם. על בני הגדה לשבת ולמה עם ישראל.

4. <u>עוסה אל-עלמי</u> ועוד מספר פלשתינאים נפגשו בנפרד בבירות עם <u>מקרנטון</u>. מספר מנהיגים כאן מנו אף הם בבקשת דוסה לקונסוליה האמריקנית שתעבירה הבקשה למקרנטון ותשתדל בידו התחלפה.

5. <u>מוחסן מייאר</u>: יועצו של חביב בורגיבה לענייני פלשתינאים, קיים לאחרונה הודש של פעילות באו"ם ובאירופה ונפגש עם אל-מאגט, ישרינג ועוד. לדבריו כנס אבל כולם אוזן קשבת. הוא מהווה הזדוע הבינלאומית של פעילי ההגדרה העצמית בגדה וברצועה. משוכנע שירדן לא תחזיק מעמד זמן רב וכי סופו של נאסר ליפול, ואז תבוא שעתם הגדולה של הפלשתינאים להשתד יציר עם ישראל, תוך למץ המעצמות עליה, על יסוד הגדרה עצמית ומדינת פלשתינאים עצמאית.

השאלה מעומדת לפנינו עתה היבה יחסנו לקיום כנס מדיני כזה בגדה המערבית. קיומו קלול להקים נגיעות מדיניות לגדה ולרצועה. האם לחדשות קיום הכנס, לעודדו, או למאיר להם למעול כרצונם. וולידי שקעה יטען בוודאי שהכנס נועד להקים ועדת המעולה שהכנס עמנו את"כ (אחרי אשור פלשתינאים בבירות), לאו"ם.

ב ב ר כ ה,

ס. שמון

סודי ביותר

ירושלים, ו' בכסלו תשכ"ט
27 בנובמבר 1968

א ל: ראש הממשלה

מאת: משה שרון

אדוני ראש הממשלה,

הפעילות סביב למחרון יזום ע"י מנהיגים פלשתינאים בגדה. שלבי הטיפול והפעילות עד כה והערכה.

1. ביום 23.10.68 סמרמי לוולידי שקיבל הסכמתנו העקרונית "לנהל מו"מ לשלום עם משלחת מייצגת מהמנהיגי הגדה". אמרתי שאין זה מעניינו עם מי ימיעבו. כשיהיו מוכנים, יגישו לנו רשימת המשלחת לעיוננו.

2. שקיבל סיפר שבדעתו לצאת בהקדם לבירות להתיעצות עם אישים פלשתינאים. בבירות הם: א) ימוו עיקרי מבניית המחרון שהוצע לנו. ב) ירכיבו רשימת המנהיגים מהגדה שישתתפו במשלחת. ג) בגדה והתיעצות מסתיים בהצלחה, ישקלו שיגור משלחת לנאסר לשוע הנובמו ליוזמה זו.

3. אחרי ההודעה הנ"ל, שמסרתי לשקיבל, התקיימה התיעצות מניעית בין שקיבל לבין חמדי כנעאן, כדי להחוות קו המעולה. סוכם ביניהם שלמני נסיעה אחד מהם למו"ל, מוטב לקיים סדרת התיעצויות עם מספר אישים בגדה, על-מנת לאפשר לשלית היוצא למו"ל להוסיף שם לא רק בשמו הוא, אלא על דעתם של אישים מספר. כן התליפו ביניהם השניים דעות על מהות המחרון שיוצע לנו.

4. וולידי שקיבל העביר אלי הודעה שהוא "דוחה לזמן מה את נסיעתו למו"ל בגלל המצב המסוכני המחוה מן בגדה ומן בירדן" (מיו שבימות והמהגנות סטודנטים). למעשה, הוא דחה את נסיעתו כדי למחוה, יחד עם כנעאן, בסדרת מגעים והתיעצויות עם אישים בגדה ולהראיב על-ידי כך את הכסיס הצבורי של השליחות למו"ל.

5. בשלב ראשון התקיימה התיעצות בין כנעאן, שקיבל, קדרי טוקאן ורושדי שהין - כולם משכם. אח"כ, קיימו הן כנעאן והן שקיבל שיחות עם אישים בודדים נוספים בשכם. מאוחר יותר קיים חמדי כנעאן מגעים ושיחות עם אישים מסביבת שכם, ירמאללה, מירושלים ועוד. ולבסוף קיים כנעאן שיחה יסודית מאד גם עם מיכמת אל-מסרי. בין השאר התבולטים, מחוץ לאישי שכם, שקמה דן כנעאן, מוסיעים: אנוור אל-חטיב, עזיז שחאדה, חייסיר כנעאן ועוד.

6. אחרי פעילות של חודש ימים, יצא חמדי כנעאן ביום 22.11.68 לעמאן ורמז שיחכן ויסע משם הלאה לכווים, שגם בה יש ריכוז מסויים של פעילים פלש-תינאיים. לשלטונות הודיע, שהוא נוסע לעניניו הפרטיים. וולידי שקיבל נסע.

2/.

ארכיון המדינה נחשף חלקית ארכיון המדינה

7. לוויתי מרחוק את מעילותו זו/בנעמן במרוצת החודש שקדם לנסיעתו, [redacted], ומם על-ידי שימוש בסכומים שקיבלתי מן משרד אנשים קטנים שהוא בנעמן. עקרי המכתב והמערכת המתקבלים אצלי מעילות זו, הינם כדלקמן:

א. בנעמן נשקעה הון-אדון קטנה אצל מרבית התנחלות בגדה. הם נמקלו ברגון כללי כצד התנחלויות לנשוא את "המשימה הצבאי". ובכל המכתבי שהם מתקבלים כמשימות לנקודה בה יהיה עליהם "לעשות משהו", כדי להגיע למטרון.

ב. אף אחד מהתנחלויות לא שלל את הצורך בהידוש טקטיים ואיש לא מנע בדיעה שמוסב להשאיר משהו בגושא למדינאים-ערב ולחבלנים בלבד.

ג. לכל היה מובן שהמדובר במטרון של שלום. איש לא טען שהמטרון יבוא בדרכי מלחמה. הרעלו גם מיקונים נבדיים למקרה ונאמר יאמר לקם שהמטרון יהיה בדרך מלחמה בלבד.

ד. במקם הכל המכיעו לדעה שבכוונת ישראל לשמר ולחת על שלום עם המלשתינאים מהגדה, היתה גם מסנה בבישמת של ישראל דגם הזדמנות בלתי חוזרת למלשתינאים המייבים למנוחם עד מוחה.

ה. היתה, כמו-כן, הרגשה, במקם כללית, שאין מנהיגי הגדה רשאים לנקום יוזמה על דעתם הם בלבד. בחלקו הדיעות אמי יש לקבל אור ירוק ואיזה עבדה לנקום במקרה שכל הגורמים המנמנאים בתוך ישללו יוזמה כזו. היתה הרגשה שיהיו קשיים ווזאיים עם הנוייין, שיתכן שנאשר ישלול יוזמה כזו - אך אין במתון ככך לשנין שאך שרוב מנהיגי המלשתינאים במו"ל - יברכו על כך - אולי אדם לארגוני התבלה הקיצוניים.

ו. הם שאנו עדיין מידיעות שנגיעו מהגדה המזרחית. המנגשויות הדמים בין הכדווים והמלשתינאים הזקה את ידיהם של אלה הטוענים למטרון "לא ירדני". מלשתינאים מטובים אחילו במפלת ירדן, קודדו מנהיגים בגדה לעזול באזון עצמאי לשמרון. המכזל מיאשינג והשמה הכמוגרי בגדה אף הם הגבידו הדעה "שחישועה לא תבוא מהמזרח".

ז. אמיגים לעילות כנעמן שהוא ניסה ומבלית במדה מה לגבש מטביבו מניכתם של אישים בגדה, אולם אמיגית לא מחום המובדת שאך כיניהם לבין עצמם אין הם מדבדים בגלוי לב. לכל אחד מכבי שיחו, ניסח כנעמן "לדבר בשמחו של בן-שיחו", להמיד לו את הנושא בגדה שונה:

- למוסבי הרעיון של מדינה מלשתינאית אשר כנעמן שהמדה היא להגשים רעיון זה.
- למוסבי הנוייין וטוכניו מטעים "שאיש אינו חושב על נימוק מידון" ובי "הגדה מחזור לירדן כמי שהיתה בטרום ששת הימים".

3/.

ארכיון המדינה נחשף חלקית ארכיון המדינה

- למוסכי נאסר הבסיס לגנוז תוכנית, אם לא תקבל אשור נאסר. לנושאים מנאסר ולפלשתינאים הכושרים יותר בקצפם ואף לנו, הוא מניד ראשו בהסכמה, שעה שוליד שקעה קובע שיסטיבו בתכנית, שאילו יתנגד לה נאסר.

ח. יש להבדיל ניכר בין גישתו של כנעאן לבין גישת שקעה. האמרון, איננו רואה את הדברים ככך. לכנעאן, לעומת זאת, אינטרסים משפחתיים ועשרים אישיים עם חברות המזרחים ועם השלטונות הירדניים. כנעאן איננו יכול להרשות לעצמו להזדהות כבר שהרגע הראשון עם פעילות מאמרי גבו של הוסיין. הוא לא ישרוף קשריו בירדן, למני שיתברר סכוי של ממש לחבלות העולה הפלשתינאית. אם יהיה צורך בכך, הוא ינסק קצפו מהוסיין בשלב הרבה יותר מאוחר, כאשר ההבלחת מהיה מובטחת הן מצד הפלשתינאים והן מצד ישראל. יותר מהכול הוא שואף להסדר של שלום שיאפשר לפלשתינאים למשך עבורם מקור מיוחד בעל אוטונומיה מגימית בתוך ירדן עצמה. הוא הגליה, כנראה, לשכנע את שקעה לאשר לו להתחיל בפעילות בחו"ל מטעם עם ירדן ולהמשיך בעבודה בלבדית, במרה ויהיה אור ירוק מהפלשתינאים, מנאסר ומישראל, אפילו אם ירדן לא תקבל את התוכנית שהם יציעו לה. היתה גם סיבה נוספת להתחלת העבודה מירדן: נתברר השמועות שהתהל מו"מ סודי בין ירדן לישראל "ושלמעשה כבר הגיעו להסכם". מעולת הוסיין נגד המרשיון נועדה להקרים ולהכשיר הקרקע להסכם ישראל-ירדן. כנעאן שכנע כנראה את שקעה שאין מקום בפעילות הפלשתינאים, למני שיברדו בירדן קצפה אם יש יסוד לשמועות על ההסכם הירדני-ישראלי או לא. אילו הן, לפי הערכתי, הסיבות שבגללן יצא כנעאן לקצפן ואולי אף לכוונים ובירות, בעוד שקעה נשאר כאן.

ט. בירדן יסביר, לדעתי, כנעאן את הדברים הבאים:

- מבלנופם של הפלשתינאים בגדה מוקעה. פניות האמרון הפלשתינאי הקצפאי עולות. אם אין בידי ירדן פתרון מעלה, היא תאבד את הרכבת באשר רוב האישים מוייבים נקיטת יוזמה מקומית-קצפאית, מה גם שיוזמה כזו מוצאת לה עדוד רב מצד פלשתינאים בבירות ובמקומות אחרים.

- "מכנה" זו לא היתה רציונית אילולי היתה ישראל מוכנה למו"מ לשלום עם הפלשתינאים. תשינוי שחל בעמדת ישראל מהוות גורם קובע וחשוב ביותר.

- נוכח פעולות המרשיון מהקרקע היציבות בה היו הקרבים בגדה. הרצון לפתרון מהיר גובר ומופעה זו מעודדת פלשתינאים למשם לתם פתרונות מקומיים.

- מניעים בגדה מביעים את הקשיים הנקרמים על דרכה של ירדן במאמצה להגיע לפתרון של שלום עם ישראל. אין הפלשתינאים בגדה, מוכנים מירדן לשרוב מטריניות הכל-קרבית, להכנס למו"מ ישיר ולחתום על שלום נפרד עם ישראל. הפלשתינאים בגדה מוכנים להוביל הקרטונים מתשם גם עבור ירדן וגם עבור העולם הערבי.

- בהתאם לכך מוכנים המנהיגים בגדה ליפול על עצמם המו"מ וסקורים הם לקבל את ברכת הוסיין. לחוסיין מוכנים הם להבטיח חזרת של הגדה לירדן, בתנוי רצועת עזה, בהגאי שירדן תכנים שינויים בחוקת הירדנים. שינויים אשר יתנו מעמד שונה לשתי הגדות. אין ירדן נתבעת למכניס שינויים אלה מיד. הדבר ייעשה אך ורק אחרי חתימת המו"מ עם ישראל ולמני שיבחת של הגדה לירדן. כנקאן ירמוז אולי על ריעיון של פדרציה בין הגדה המזרחית והמערבית. שדרבית כזו תשמור על טעמרה הריבוני של ירדן בגדה המערבית ותביא לידי צרוף ירדן למסכם השלום בין ישראל לפלשתינאים.

י. יש להניח שבמידה וכנקאן יישאל בירדן על מהות המתרון שיוצע לישראל, תוא"אמר את המיבום שתגיע אליו עם ידידיו בשכם הייתנו אי-התשמות ישראל (ריון על יסור קווי שח"ב עם מאמץ למבוע שתתו נוסף מישראל), פיצויים לפליטים עם חזרת חלק מהם לישראל, וירושלים המזרחית תחזור לערבים (אני מניתו שרש לכותל ואולי לשכונה היהודית בעיר העתיקה).

יא. מתאזר הנ"ל מסתבר שהעדיפות בהחלטי כנקאן-שקעה, היתה כנראה כדלקמן:

- הצעד הראשון: גיבוש מסמר מנהיגים מסביבם בשרם יוחל במעילות בחו"ל (דבר זה בוצע אם כי בממדים קטנים).

- הצעד השני: פעולה אגל הוסיין. העמדתו על הסנב. ברור שדת תאמת כדבר קיום הסכם עם ישראל. הצעת אופציה. (דבר זה נסבא קתה בבצוע).

- הצעד השליטי: חלוי בהתפתחות הצעד השני. אם התגובה בירדן - שלילית יתכן מאד שתקעה ייצא לבירות ולמצרים לבדיקת עמדתם של שני גורמים אלה בשרם יסכמו לעצמם המלשתינאים בגדה את עמדתם הסופית בקשר להודעה שתודיעו להם בדבר נכונותנו לחתנם עמהם למו"מ לשלום.

יב. יצויין שכנקאן לא שיתף בפעילות זו את חדרום - ג'עברי מחברון ומנשי בית-לחם. לעומת מעניין לציין שחין המלשתינאים חללו מחניח יותר הסכם עמנו בפינוי סיני או מרמת-הגולן ובמשדר ביקינו לכין סוריה ומצרים. בניגוד לעמדתם הלפני כשנת תם חושבים שיש להמתיל מתבעית המלשתינאים ובכך להקל על הגרים למתור בעיתת עם ישראל.

בסיכומו בעוד שמשלות ערב אינן מוכנות למו"מ לשלום עם ישראל, מסתבר שמנהיגים פלשתינאים מוכנים לברוק ברפיונות מידת הנכונות הקיימת אגל שליטי ערב לאשר להם, כפלשתינאים, לעשות את הצעד הבלתי מיפולרי של מו"מ עם ישראל ובכך לשחרר את משלות ערב מלהיות מרשומות להשב עם ישראל במאמץ למשא מתנ של שלום.

המנהיגים הפלשתינאים הללו מכירים בקשיים הרבים שייעמד על דרכם זו, הן מצד ירדן, הן מצד ארגוני החבלה ואולי אף מצד מצרים. אולם יאמם רב ורצונם בנטול הכבוש עד. הם [illegible] שאין להמיב זאת ללא שלום עם ישראל ומוכנים הם על-כן לברוק באיזו מידת יאפשרו להם הגורמים הקרביים השונים ב מו"ל, למלא תפקיד באחרון תבעית.

ב ב ר כ ה,

מודיעין ביומי

ירושלים, ה' בכסלו תשכ"ט
25 בנובמבר 1968

א ל: ראש הממשלה

מאת: משה שרון

אדוני ראש הממשלה,

הנדון: דיונים בין חמדי כנעאן לבין חכמת אל-מסרי
בדבר מתרון יזום ע"י הפלשתינאים.

לפני צאתו לעמאן, וכנראה גם לכווית ואולי לארצות נוספות, המשיך חמדי כנעאן לקיים שיחות עם אישים שונים בקשר ליוזמה מצד מנהיגים בגדה בדבר הסדר ישיר בין הפלשתינאים לבין ישראל. במהלך נובמבר קיים כנעאן שיחה עם חכמת אל-מסרי. [redacted]

[redacted]

ביודעו שאל-מסרי הינו סוכן המלך, מסתיר כנעאן ממני אל-מסרי את עיקר הסיכום בינו לבין אל-שקעה בדבר נכונות למעול למען מדינה פלשתינאית תוך ניתוק עם ירדן בסידה שיהיה צורך בכך. כן מייחס כנעאן את "התכנית" שהוסכם עליה בינו לבין אל-שקעה כתכנית שמקורה למעשה הוא אנוור נוסייבה הנאמן אף הוא על המלך.

מעניין שכנעאן מדבר עם אל-מסרי כאילו על הצעות ישראליות. יתכן וכוונתו לנבונות ישראל לדון עם משלחת פלשתינאים. עם זאת ברור שהוא מייחס לתכנית נוסייבה ביודעו יפה ממני שלא היה אצלנו איש רציני שהיה מוכן אפילו לעיין ב"תכנית" זו. ברור לי שהוא מוליך שולל בכוונה את אל-מסרי בנקודה זו.

השניים מעודדים זה את זה להיות זהירים במגעיהם עם העולם הערבי וסיכום שיחתם הוא בכך שאל-מסרי טוען כי בשלב זה לא צריכה משלחת מנהיגים מהגדה המערבית שתצא לחו"ל לספר למנהיגי ערב ולפלשתינאים בחו"ל על עמדתם החיובית של אישים בגדה לרעיון היוזמה הפלשתינאית, אלא למסור על האפשרות לסו"מ עם ישראל, על הצעתה לקיים סו"מ ולשמוע תגובת הנשאלים וחו לא. כנעאן, המסכים לכך, מבטיח לדעה זו ואומר שהוא לא יביע דעה אלא יעביר הצעות ישראל, וישאל את המנהיגים בחו"ל אם הם מתנגדים לסו"מ כזה עם ישראל,

2/.

מה המתרון שהם מציעים ובאילו נקודות ניתן לווותר. כנעאן חוזר על דעתו שאם נאסר יאסר למשלחת כי איננו רוצה שתפעל למען הסדר - יש לקבל את הכרעתו ולהמשיך את הפעילות.

... רצ"ב הנני מביא עיקרי הדעות שהובעו בשיחת זו על-ידי כנעאן ואל-מסרי.

ב ב ר כ ה,

ס. שגון

25.11.68

נספח א'

דעותיו של חכמה אל-מסרי על מתרון יזום על-
ידי הפלשתינאים בשיחתו עם כנעאן
במחנית נובמבר 1968

1. המטרה הבסיסית של מנהיגי הגדם"ע היא לעשות שלום ולשחרר את הבעיה.

2. במו"מ עם הפלשתינאים מבלה ישראל, לדעתו, נדיבות וגמישות כמידה רבה יותר מאשר עם מדינות ערב.

3. אם הפלשתינאים יגיעו להסכם עם ישראל, יש מסי שחוסיין ידרוש שההסכם יעשה עמו ישירות כדי שירדן תהיה בר בעניין מתוך פחד מבעי לא לאבד את הגשה. (כאן משך כנעאן לאל-מסרי ועונה שחוסיין לא צריך לפחוד מאיבוד הגדם מאחר שאיש אינו חושב על ניתוק מהגדם"ז והמו"מ עם ישראל יהיה על בסיס שהגדם"ע מחזיר למצבה הקודם כחלק מירדן ותצורף אליה רצועת עזה).

4. לפני שמשלחת פלשתינאים תצא להתיעצות עם נאסר, יהיה צורך לקבל תחילה מישראל מרסים נוספים בקשר להצעות אשר יאפשר שישראל תהיה מעוניינת למסור עליהם למנהיגי הגדם"ע.

5. יש לברר עם ישראל מה כוונתה בדבר "גבולות מתוחים". הגבולות הינם ענין של ריבונות, כאשר לכל מדינה הזכות לשנות או לשנות אותם.

6. אל-מסרי חושש שקיצוניים מקרב ארגוני התבלה יתנגדו להסדר עם ישראל.

7. לדעת אל-מסרי יש כבר הסכם בין ישראל לירדן ולכן ניסה חוסיין לחסל את ארגוני התבלה כדי שלא יצריכו לו לבצע ההסכם.

8. לדעתו סועת חוסיין בניסיונו זה כלפי ארגוני התבלה ושולל נסיונו לחסלם בשלב זה. אם יחתום חוסיין על הסכם שהשאיר יתקבלו, יתכן חוסיין פלשתינאים רבים שיתמכו במאבקו לדכוי התנגדות ארגוני התבלה. אולם כל עוד אין הסכם כזה, יש חשיבות לפעולת ארגוני התבלה ויתנגדו לחסולם גם אלה התומכים בשלום עם ישראל. (לדעה זו מצטרף כנעאן ואל-מסרי מוסיף שזו גם דעת רוה"מ הלתוני).

9. הלתוני סיפר לחכמה אל-מסרי שאם יהיה הסכם ישראלי-ירדני, יהיה הלתוני עצמו מוכן להרכיב ממשלת שלום חזקה בירדן שבה יהיה רוב לשרים המוכנים לקחת על עצמם האחריות למתרון של שלום. אל-מסרי מסר שהוא נענה לבקשת הלתוני כי גם הוא יתן את ידו לתמיכה בהסכם כזה. יתר-כל-כן הבטיח אל-מסרי שגם אישים אחרים בגדם"ע לא יתחסקו מכך.

10. אל-מסרי חושב שבקרוב עומד להיות הסדר ישראלי-ירדני וכי יש לדאוג לבטחו באופן מסודר וזהיר, מאחר שהתיינה גם התנגדות מחשת נגדו.

2/.

11. חכמת אל-מסרי סיפר כי בעת ביקורו בירדן, התקשר עמו יועץ שגרירות ארה"ב בעמאן ושאלו אם תושבי הגדה"ע יסכימו שכוחות או"ם יתפסו את השמחים שמהם חיסוג ישראל. אל-מסרי לא רצה להגיד לדיפלומט האמריקני באופן ישיר שהינו הופך בהצעה ועל-כן אמר לו כי לדעתו לא תימקל הצעה כזו בסירוב מצד תושבי הגדה"ע אלא שהיא מחייבת בדיקה ודיון.

12. חכמת אל-מסרי סיפר לבני שיחו כי שר-מחוץ המצרי מחמוד ריאד אמר לו כי מצרים לא תתנגד למתרון בין מנהיגי הפלסטינים לישראל, לאחר שיבוטלו מוצאות החוקמנות. מצרים לא מרשה את עצמה או כבד בענין, והבעיה תוכל להיפתר בין שלשם הצדדים הנוגעים בדבר - ישראל, הפלסטינים והאו"ם. לדברי חכמת אל-מסרי אמר לו מחמוד ריאד כי גם אם מצרים תכבוש את תל-אביב, לא תיפתר הבעיה מאחר שיש בישראל שני מיליון יהודים שמצרים או מדינה ערבית אחרת לא יוכלו לקלוט אותם והם יישארו לכן בפלסטין עם מדינתם. על-כן, אם ניתן להשיג את הסמרה של תיסול מוצאות החוקמנות בדרכי שלום - אין צורך במלחמה. חכמת אל-מסרי וכן חמדי כנעאן וקדרי מוקאן הביעו את הדעה כי הינם בטוחים שמלחמה הבאה תהיה לערבים תבוסה הרבה יותר חמורה, שתביא לעקירתם המוחלטת של הערבים מפלסטין, ומופב לכן להגיע בשלום לפתרון טלא של הבעיה הפלסטינית.

13. לדעתו, אין נוסייבה פגלה תאמת לפנהיגי הגדה"ע. נוסייבה הוא המנהל את המו"מ הסודי בין ישראל למדינות ערב. בעיני חוסיין נוסייבה הוא היום המנהיג מספר אחד בגדה"ע, למרות שידוע כי בעבר היה שנוא עליו.

- - - - - -

25.11.68

סודי ביותר

נספח ב'

רעיונות של חברי כנעאן בשיחתו עם חכמת אל-מסרי בשבועות נובמבר, על יוזמה פלשתינאית לפתרון.

1. כנעאן אינגו מסכר כלל לאל-מסרי כי הרעיון ליוזמה פלשתינאית נובע מפעילותו הוא ומעילות אל-שקעה. הוא אמנם מסכר לאל-מסרי על תמיכה ישראלית המסכימה היום לנהל מו"מ לשלום עם מנהיגי הגדה, אך פוקן שתמיכה זו באה, כביכול, כתוצאת המעילות נוסייבה ומתעובדה שבתכניתו אין חזרה לתלוקת 1947.

2. כנעאן אינגו מסכר לאל-מסרי שהסיכום שהוכם בינו לבין אל-שקעה היה מו"מ על מדינה פלשתינאית. הרושם הוא שבנקודה זו יש מחלוקת גם בין כנעאן לבין אל-מסרי וגם בין כנעאן לבין שקעה. הוא אומר לאל-מסרי שתוסיין אינו צריך לחשוש ממו"מ בין ישראל לבין הפלשתינאים "כי אף אחד (!) אינו חושב על נתוק פירדן. המו"מ יהיה על בסיס החזרת הגדה"ע לירדן, בצרוף רצועת-עזה".

3. תכנית נוסייבה, הנראית לכנעאן כתגיונית בתחלה, כוללת: אי התפשטות ישראל, התזרת חלק מתפליטים והארמות, ומזרח ירושלים תשאר ערבית.

4. אין לעורר בשלב זה שאלת תהומו של "הגבול המתוח" כתצפת אל-מסרי. לדעת כנעאן אין תשלב זה להכנס לפרטים אלא לדון בעיקר.

5. חברי כנעאן תסכים לפגישה אל-מסרי ואמר "כי הוא או מי שיטע לתו"ל, לא יביע דעה אלא יעביר את התגעות של ישראל (נכונות למו"מ לשלום עם מנהיגי הגדה?), וישאל את המנהיגים בתו"ל אם הם מתנגדים למו"מ עם ישראל, מת התפרון שהם מציעים ובאילו נקודות יסכימו לוותר". עמדה זו עומדת בסתירה לסכום שהיה בין שקעה לבין כנעאן ולא ברור אם כנעאן שינה את דעתו ומעריף להיות זהיר יותר במגעיו בתו"ל או שמא מעדיף הוא לנהוג בזהירות עם אל-מסרי ואולי אף להעותו באשר הוא נתפס על-ידו כאיש השלם.

- — - - -

סודי ביותר

25.11.68

שיחה עם עזיז שחאדה
(ביוזמתו. בסתרי).

ערב נסיעתו של המרי כנעאן לעמאן בא המרי, ביוזמתו, לשיחה עם עזיז שחאדה.

המרי אמר שיש הכרח להתחיל במעשה חיובי במגמה לנסות ולשנות הבעיה המדיניים. עמדתו זו נובעת מהנכונות ישראל לשאת ולתת עמה על הפלשתינאים. השאלה היא, אמר המרי, מה צריכה להיות עמדתנו במצב זה ביחוד אחר כשלון שליחות יארינג וההמתנה הנמשכה מזה שנה וחצי.

לדעת המרי על מנחיגים בגדה לברר מה הצעד שעליהם לנקוט בו, ברור זה צריך להעלות עם מרינות ערב כולל ירדן ומצרים. אם נאסר לא יסכים לתת לפלשתינאים לפעול, עליהם לשאול אותו: האם יש לו לדעתו סיכוי צבאי. אם נאסר מחייב פעילות פוליטית, חרי העדיפות היא לפלשתינאים עצמם שעליהם הם לפעול ולשאת ולתת בעניינם. יש להסביר לנאסר שחזמן פועל לרעתנו ויש לפעול אפילו אם נאסר יסרב לתת האור הירוק. יש להודיע לו שתחלטנו נהושה לפעול אם ירצה בכך או לא.

המרי המשיך ואמר לעזיז שבירתן יבקש לרשות את חוסיין כדי להסביר לו את המצב לאשורו בגדה המערבית. ברצונו לברר עם חוסיין אם הוא חוסיין הגיע או עומד להגיע להסכם עם ישראל. אם לדעת חוסיין אין הקוות להסכים בינו לבין ישראל, ברצונו של המרי להגיע לחוסיין "להשאיר את העניין לנו הפלשתינאים". הוא רצה כבר בשלב זה להגיע לחוסיין שיסכים לשנות את חוקת ירדן ולהכריז על מדינה בין הגדה המערבית לגדה המזרחית.

בנקודה זו יצץ שחאדה לכנעאן שלא להכנס לפרטים ולהגיע לחוסיין מדרגית כזו. חובב למצב חשובה המלך לצורך בהכנסת שינויים בחוקה ולהדגיש שעניינים אלה יכנסו למקום מיד אחר שהפלשתינאים יגיעו להסכם עם ישראל.

המרי סיפר לעזיז שהוא עומד בנושא זה גם עם אנוור אל-חטיב, מייסיר כנעאן, נדים אל-זדו, מאג'י אל-פארוקי ועוד. אנוור חטיב, כאחרים, תומך נלחב לרעיון.

- - - - - - -

18.11.68

מודי ביומר

מוחמד עלי אל-ג'עברי
(שיחת ביוזמתי, בביתו בחברון).

ג'עברי התייחס לעמון "אל-אנבא". ברך על המחלת הועמד. קבע שיש בו מועלת וברכה. בעיקר חשובות תרשימות הקצרות של שר המשטרה. כן מובים מאד המאמרים הפוליטיים השבועיים (מאמר השבוע) אם כי הם ארוכים. מגמת חשומה-הלב למרשנויות פוליטיות של "קול ישראל" בערבית, שחיגן, לדעתו, מבוינות ושכמת מהן ראויות להתעמת בעמון למחרת שידורן. לדעתו, העמון חינו במה חפשית במלוא מובן המלה. הוא מחייב חופש מכחיכה בחנאי שחופש זה יחיה חיובי ולא שלילי. העמולה ובדוד בחכניה החלוקה משנה 1947 שאין לה כל מיכוי להתממש, חינה חועמה שלילית ואין להרשותה מעל דפי העמון. חסרה לעמון הכוונה פוליטית. יש לעשות זאת במאמרים קצרים - עמודה או חצי עמודה - יום יום. להעלות מנכבי העבר את הדוגמאות הרעות ולהמיק לקחים. הוא עצמו מוכן לחרום תרומתו. ישמח לקבל את עורך העמון לשיחה ולשרש לפניו הערותיו והשלבותיו.

המזרת התנויות בירושלים לבעליהן נעשתה בהמזון רב מדי. ההחרמה היתה סובה. אך היה צריך להשאיר התנויות סגורות וסומרות למחות 15 יחים, עד אשר כל מי שיש לו קשר כל שהוא לשלטון היה מונה, מחוזן ומבקש רחמים. עם השחרור היה צריך להכהיר לבעלי התנויות עכשו וכן לראשי העבור בעיר, שאם יפגינו או ישבחו מחרש - יוחרמו מייד קודם כל אותן התנויות עצמן וכן תנויות נוספות. תגיע זמן שאנשים ישאו בתוצאות מעשיהם. גם הוא פנה וביקש רחמים על בעלי התנויות, אך האמת היא שהוא לא ביקש להיענות כה מהירת של שר-המשטרה לנכבדי ירושלים.

המייך דיבר על המגיעה ביוקר המשלה הנובעת מריבוי המחרות שיש ואישים ישראליים שונים המוסיפים עמדות מממה. הוא הדגיש המבדל שמנחרות אלו יוצרות. אין יודעים מה רוצה ישראל ואיש לא יסחכן במעילות בכוון זה או אחר. "סוף-סוף - אפשר ג'עברי - אנו נמצאים במקומם מלחמה ואין לחת לדמוקרטיה למנוע באינטרסים החיוניים שלנו ושלכם. מחחייבה החלטת ממשלה - מביע ג'עברי - שחחיר לשניים שלשה שרים ולראש-הממשלה בלבד, להחבטא בנושאים אלה ואף זאת הון תיאום שראש. המבדל פוגע לא רק בסכויי הפנה בין ישראל לבין החושבים הערביים, אלא הוא פוגע ושופף גם בפחון הפנימי".

המייך מזכיר שאחרי ומרחן מחחיל עונת החג' השטרתית למכה ולירושלים. תיות ועניין ירושלים היגו מוקד הסכסוך - רצוי מאד להקחות ומרימות סכסוך זה על-ידי הוצאת העילה מידי ארצות ערב ומרצות חאסלאם בדבר העדר גישה חפשית למוסלמים - ערביים ולא ערביים - לקדושי חאסלאם בירושלים. הוא מביע שראש הממשלה יגבל ה חזדמנות קרובה להכריז על גישה חפשית לכל מוסלמי וכי ייעשו המידורים המחאימים למנוע הדבר לכל מוסלמי החפץ לבקר ולחחפלל בירושלים. לקבוע מנוי (חבמר-ירימו-ירושלים) ולהביא שומרים ערביים מישחלו בעולי הרגל. יש לחת הרגשת למוסלמי שאין בקורת יחודית עומדת בדרכו של מאמין הבא להחפלל בירושלים.

2/.

מאחר שמכנית המינהל האזרחי הערבי נכשלת, הוא מציע שישראל תחלק את הגדה לשני מחוזות צפון ודרום. הכריז על הקמת מינהל אזרחי. תודיע על כוונתה להעביר המינהל בידי מושלי מחוזות יהודיים תוך נכונות לעיין במינוי מושלי מחוזות ערביים מבני המקום, במידה שתוגש בקשה בנדון. באשר לדרום - הוא עצמו יבקש זאת. הוא מציע שמושלי המחוזות יהיו כפופים למשרד ראש-הממשלה ולא למשרד הבטחון, כדי למנוע אופי של המשך הקוים. מעבר מכבוש למינהל קבע. התוקים יוסיפו להיות תוקי ירדן אך המינהל יהיה נורמלי. אזרחי. תשייך אשר שהוא מבקש לשוחח בנושא זה עם רוה"מ.

תשייך מזכיר הממשלה שהוא הזמין את ראש-הממשלה לבקר בהברון. אומר שעמה מתחיל רמדאן והוא מציע שרוה"מ יבקר בעיר מיד אחר רמדאן.

- - - - - -

18.11.68 פודי ביומר

עלי אל-שריף
(ביוזמתי. בבית המושל בחברון).

רבון העלשמינאים למהדר על יסוד מדינה פלשתינאית גבר כשר ביטים מאתרונים. יאוש מן החוץ. יאוש מיאשינג. רמיעה מהמשבה לטוב לשלטון ירדן אחרי יום הדמים של ה-2 בנובמבר. הקושי הוא שישראל איננה מעודדת אותם לשום מעולה ולשום תכנית. להיפך: הצהרות שרים ואישים יוצרות בלבול ומרמיזות כל אדם רבוני, לסכן עצמו בתמיכה ברעיון או בתכנית של שהיא. אפילו בעיירת שלו - קוראים כל הצהרת ושופטים ברדיו כל דיבור. ולא רק של שרים. הנה הצהרת הגב' מאיר מלפני כמה ימים.

הוא עומד בקשר עם מוחמד מייאר. נפגש גם עם עבד אל-מאלק יגמור מראשי אש"ף. שותה ארוכות עם ראש המפ"ח יאסר עראפאת. כולם מעודדים את העלשמינאים לקיים מגע עם ישראל ולמעול למען ישות ומדינה פלשתינאית.

אם אנו רוצים במדינה פלשתינאית - היא תקום, אך התקומה הלויה בפתרון שאלת ירושלים. ללא פתרון שאלה זו - לא יקום דבר. אל לה לירושלים להיות המלע עליו יתנפץ חזון השלום בין ישראל לערביה.

אנוור אל-חטיב התלונן לפניו שאין אני מציע דבר. עוסק ולא אומר. קונה ולא מוכר.

דרך המעולה צריכה להיות: החלמה על תכנית, גבוש העלשמינאים בגדה, יציאת משלחת לעלשמינאים בחוץ לקבלת האור הירוק. שיבה ובנוש מוסכם. ללא הפיכה מתוך משאר בעת העלשמינה ללא פתרון. יהיה פתרון עם הגדה ויהיו ויתורים ישראליים למושבים, אך לא מחוסל בעיית פלשתינה והרי הגיונרים הישראלי והערבי כאחד הוא למסל את הסכסוך העלשמינאי.

הוא שולל המינהל כשלב ראשון לפתרון. אומר לקבל תכנית המינהל אם ירושלים הערבית מכלל בו. אומר מחות מזה: הבטחה לפתל בשאלת ירושלים יאחר הקמת המינהל בגדה.

הוא ישוחח עם אנשי עזה, ואנשי שכם. ואח"כ נפגש. בקשתיו לא לעשות ולהתפיק מאמציו לקיום קונגרס פלשתינאי בגדה ללא מסכמה מוקדמת מפני. הבטיח.

- - - - - -

18.11.68 סודי ביותר

יוסף שכרוני
(שיחה ביוזמתי. הממשל חברון).

אין הוא מאמין ביכולתם של הרוצחי הגדה ליטול יוזמה כל שהיא, או להיענות למכניזם ישראלים כל שהיא, אלא אם-כן יתמשך קרע בעמדת המדינות הערביות. כל עוד פופיעות הן במשותר - אין תקוות.

הוא כשוכנע שנאשר תוצאה בשלום ובהסדר. השאלה כולה שאלת יוקרה וכבוד. מבחינת מצרים קיים כיבוש ישראלי של חלק משולחם. הם שואפים לשחרורו וזה העיקר בעיניהם.

לדעתו, על ישראל לקבוע לה הקווים הכלליים של ההסדר המוצע על ידה בכפים לדיונים. להכריז עליו ולהודיע שהיא מוכנה להמתין קס הצעתה - שלשה-ששה חדשים ושאח"כ תראה את עצמה חפשית מהצעתה שלה. בתקופה יש לענות על שלשה הבעיות המרכזיות: ירושלים, גבולות ושלימים.

שאלת השלימים היא הקלת ביותר. יקבלו פיצויים ולא יחזרו. דרושה רק נוסחה גמישה, כדי לאפשר להם לבלוע את הענין ללא אבוד רב פדי של יוקרה, אך למעשה איש לא הולך על עצם החזרון.

באשר לגבולות - אין בעיות, לדעתו, בקשר לסיני. הבעיה היא הגדה המערבית ומיקומי הגבול שישראל רוצה בהם. הבעיה הקשה ביותר היא שאלת ירושלים. עלינו להסתכל לענין מהכלות הסטוריות ארוכת טווח. עלינו להיות נדיבים למען קיומו של שלום-אמת.

יש לפתור את הבעיה הפלשתינאית ואת בעיתנו קס מצרים בעת ובעונה אחת. לא יהיה פתרון קס מצרים ללא פתרון בעית פלשתינה. ולא יהיה פתרון בעית פלשתינה ללא פתרון בעית המריטוריה של סיני אותה יש להחזיר למצריים. נאסר רוצה בשתרון ושמתין ליוזמה ישראלית.

- - - - - -

מחסוד שבו-זולוד
(כשרדי, לפי יוזפוי).

העתון "אל-קודס" יתחיל לצאת בעוד כשבוע. מולי ב-22/11, יום חשנה להחלטת האו"ם...

הוא שואל אם לנקוט בקו של עידוד הפלשתינאים להגדרה עצמית. אמרתי שיש לעודדם לשלוח מכתי למגדיר הכורה. העלה רעיון של הזמנת האו"ם לעריכת משאל-עם בגדה, אשר בו יישאלו התושבים שלש שאלות:

א. האם רצונכם לחזור למוסיין.

ב. האם רצונכם להשאר תחת השלטון הישראלי.

ג. האם רצונכם בהגדרה עצמית ומדינה פלשתינאית.

הכל יתנגדו לדעתו להמשך הכבוש. 80% יתנגדו לשובו של חוסיין ויתבעו הגדרה עצמית ומדינה עצמאית.

- - - - - - -

12.11.68

מודי ביומר

מייסיר בנקאו
(מלון המלך דוד, ביוזמתי).

הזמנתיו כדי להאזין להערכת המצב שלו. בנאומיו בשוחו מקום בו עזבתיו לפני כמה חדשים. כמעט ללא שינוי.

מחייב מו"מ בין ישראל לפלשתינאים. הפלשתינאים בגדה לא יוכלו לנהל מו"מ בדה ללא התייעצות עם שחיתם בחו"ל. קליגו להסכים לכך ולאפשר להם זאת.

ישראל בנחלת מדיניות התפשטות. לא ברור כמה שטחים רוצה היא לספח. מסמיך טעות ירושלים כדי להגדיר ישראל כמפשטת. המתרון צריך להיות לפי חלוקת 1947 ואפילו יותר מזה. אם כאשר יסכים לקיום ישראל לפי '47, הוא, מייסיר, לא יסכים לכך...

מסכים שיש להסדיר בין מדינת תאוכלוסיה הערבית לבין המצב הפוליטי. הוא מחייב הקמת מינהל אזרחי בגדה אם הדבר יכלול גם ירושלים. שתי עיריות נפרדות בירושלים ומושל ערבי בנוסף למושל הישראלי.

- - - - - -

ארכיון המדינה נחשף חלקית ארכיון המדינה

משרד ראש הממשלה

- סודי ביותר -

ירושלים, ט"ו בחשון תשכ"ט
6 בנובמבר 1968

אל: ראש הממשלה

מאת: משה שרון

אדוני ראש הממשלה,

אחרי מגעיהם עמו, קיים ווליד שקעה המיוצג מגיהים [redacted]

[redacted]

המשתתפים קבלו את דעתו של חמדי בנקאן שהציע את התנאים הבאים להסכם ישראלי-פלשתינאי:

1. ירושלים המזרחית - ערבית.
2. מאחר שישראל לא תסכים בשום מצב למלוקת 1967, יש לדון עמה על בסיס קווי שה"נ ולהשתדל לחשיב סחבה ויתורים נוספים.
3. פליטים: ישראל תשלם להם פיצויים ותחזיר חלק מהם.

סוכם ביניהם שעל שכם להיות מרכז העבודה, שיש לבוא בסגר עם מנהיגי הערים השונות בגדה, עם מנהיגים פלשתינאים בחו"ל וכן עם נאסר.

... הנגיד מקרוב מכוס הדעות והערכת הסבב של חמדי בנקאן וחשבונותיו של ווליד שקעה להערכה זו, כפי שתובעה בהסיבות הסניטיות הזאת.

אני שומע שלקח עתה לא נמצ עריין ווליד שקעה להו"ל. יתכן והדבר נובע מכך שעוד הסגר והתחלטות הנ"ל בנאמת שכם בקובר, אך יתכן גם שלאור המיכוחים הנ"ל, יצור שקעה קשרים ונעצים עם אישים מכורים ברחבי הגדה, כמים יצא להו"ל, כדי שיוכל להודיע שם כמי שכייצג זוהר מאשר דעת אישים של מרבית חמישה שיש. כן לא ברור עריין כיצד השפיע על שקעה וכנאקן גרושו של הקומוניסט שחחין לירדן, שחרי הוא היה בהחיעצות הסניטיות הנ"ל. אני מניח שהסבב יתברר רק מחר שיומר העובר שעל שכם.

בברכה,

מ. שרון

ארכיון המדינה נחשף חלקית ארכיון המדינה

סודי ביותר

6.11.68

א. הערכת מצב של חסדי כנעאן

1. מנהיגי ערב מוחדים להכנס להסטוריה כמי שהשליכו ראשונים עם ישראל. הם אינם יכולים לסגת מהחלטות חרטום.

2. במצב זה מישהו מהפלשתינאים חייב לגלות אומץ ולנסות להחזיר הקשר.

3. הפלשתינאים חסרי כוח להאבק בישראל ולנצחה. יש על-כן לחפש דרך להתפייס עמה.

4. ישראל מבינה שהפלשתינאים יצלו גורלם בידם, ויבלו יוזמה לשגיאת פתרון ולשבירת הקפאון. ישראל מגלה היום גישה חדשה ומוכנה לדון עמהם תן בענין ירושלים והן בענין הגבולות ומוכנה היא לעצות הפליטים על חשבונה.

5. אי-אפשר לחבוע מהאויב שיוותר באופן רצוף מבלי לבוא לקראתו.

6. ישראל אומרת שהיא מוכנה לסגת ומזמינה את הפלשתינאים לבוא ולדבר עמה. לא יתכן להשיב שאין נכונות לדון עמה. אין להחמיץ ההזדמנות ואין זה מהאינטרס של הפלשתינאים להשאיר בעיתם פתוחה.

ב. דרך הפעולה המוצעת ע"י חסדי כנעאן

1. לכנס ועידה פלשתינאית של 60-70 איש מהגד"ע לדיון באפשרויות סגירת פתרון.

2. לאחר שיקבעו את הדרך להתיעץ עם מנהיגים פלשתינאים הנמצאים מחוץ לגדה"ע.

3. לשגר כ"כ משלחת לנאסר. אם נאסר ישיב בשלילה - לשאול אותו: מה יהיה אם הערבים לא ינצחו במלחמה ומה יהיה אם המלחמה תהיה מטושטת. אם נאסר ישיב שיש להתאזר בסבלנות - לקבל את חדין. המשלחת אל נאסר תכלול 2 אישים מהגדה"ע ו-2 מחוצה לה.

4. ההצעה להוועץ תחילה עם שאר ערי הגדה"ע ועם נציגים פלשתינאים בחו"ל וכן עם נאסר נובעת מהחשש שישראל רוצה לתקוע טריז בין הפלשתינאים בגדה"ע לבין ארצות-ערב.

5. מרכז הפעולה צריך להיות בשכם. יש להתיעץ עם מנהיגי חברון, רמאללה, ירושלים וערים אחרות.

6. אשילו לא יביא המו"מ עם ישראל דבר, לא יקרה שום אסון והפלשתינאים לא יפסידו מכך.

2/.

ג. <u>התגובה הוליד שקעה לדרך הפעולה המוצעת על-ידי כנעאן</u>

1. כיום מנהיגי הגדמ"ע נהנים מאמון ארצות-ערב. כל צעד שיתמיל בתוך הגדמ"ע יתפרש כאילו הוא בשליחות ישראל. על היוזמה לא לצאת באופן ישיר ממנהיגי הגדמ"ע. מוטב בעקיפין.

2. אין לזמן מספר גדול של פלשתינאים לוועידה. יש לקיים דיונים בחוגים מצומצמים.

3. שקעה קיבל, לבסוף, עמדה כנעאן שמען כי נאשר עלול לטאול את הנביגים בשם כי הם מדברים במי שמאל בזמנו את חכמת אל-מסרי.

ד. <u>דעתו של הוליד שקעה על המתרון</u>

1. על ישראל לסגת לגבולות 4 ביוני, בתנאי שבבא ערבי כל שהוא לא יכנס לגדה ואז יוכלו הפלשתינאים לקבוע יחד עם אחיהם בתוך את עתידם.

2. הוא יודע שישראל לא תקבל הצעה זו.

3. אם ישראל באמת מעוניינת בשתרון תבעית ומוכנה לסגת, ניתן יהיה להגיע עמה להסכם. אך הוא חושש שישראל מעוניינת למשוך במענות שונות את הענין והוא חושש ששום דבר לא יצא מזה.

4. עם זאת על הפלשתינאים לנסות ולהגיע להסכם עם ישראל.

5. על הפלשתינאים לבצע מדיניות נאשר שאשר כי בעית פלסטין שייכת לאנשי פלס-טין.

6. אחר דיון קיבל שקעה את הערכתו ומסקנותיו של חמדי כנעאן וכן את הפתרון המוצע על-ידו.

- - - - - -

א. הערכת מצב של חסדי בנעמן

1. מנחיגי שב מוחדים להכנס להסטוריה כמי שחשליטו דאשונים עם ישראל. הם אינם יכולים למצה מחשלטות חדשים.

2. בסבב זה ניסחו מחשלטינאים חייב לגלות אומץ ולנסות להחזיר הקשר.

3. הפלשתינאים חשרי כוח להאבק בישראל ולנצחה. יש על-כן למצ דרך להחפייס עמה.

4. ישראל מבחה שהפלשתינאים ישלו גורלם בידם, ויגלו יוזמה למציאת פתרון ושביעת הקצאון. ישראל מגלת היום גישה חדשה ומוכנה לדון עמהם הן בענין ירושלים והן בענין הגבולות ומוכנה היא לפצות הפליטים על חשבונה.

5. אי-אפשר להבוע מהאויב שיוותר באופן רצוף מבלי לבוא לקראתו.

6. ישראל אומרת שהיא מוכנה למצ ומסיכה את הפלשתינאים לבוא ולדבר עמה. לא יהכן להשיב עניין נכונות לדון עמה. אין להחפיץ התדדנות ואין זה מאינטרס של הפלשתינאים להשאיר בעיתם פתוחה.

ב. דרך הפעולה המוצעת ע"י חסדי בנעמן

1. לכנס ועידת פלשתינאים של 60-70 איש מהגד"ע לדיון באסטרטיגיה מציאת פתרון.

2. לאחר שיקבעו את הדרך להחיקף עם מנחיגים פלשתינאים הנמצאים מחוץ לגדמ"ע.

3. לשגר כ"ב משלחת לנאסר. אם נאסר ישיב בשלילה - לשאול מהרוע מה יהיה אם חערבים לא ינצחו במלחמה ומה יהיה אם המלחמה תהיה ממושכת. אם נאסר ישיב שיש להתאזר בסבלנות - לקבל את הדין. המשלחת אל נאסר תכלול 2 איטים מהגדמ"ע ו2 מחוצה לה.

4. התנצה למוקף התילה עם שאר קרי הגדמ"ע ועם נציגים פלשתינאים בחו"ל ובן אם נאסר נובעה מהחשש שישראל רוצה לחקוע טריז בין הפלשתינאים בגדמ"ע לבין ארצות-ערב.

5. מרכז הפעולה צריך להיות בשכם. יש להמיעץ עם מנחיגי חברון, רמאללה, ירושלים וקרים אחרות.

6. אפילו לא יביע המו"מ עם ישראל דבר, לא יקרה שום אסון והפלשתינאים לא יפסידו מכך.

2/.

ג. <u>התגובות והליך שמטה לדרך הטיפול המוצעת על-ידי כנעאן</u>

1. כיום מנהיגי הגדס"ע נהנים מאמון אוצות-קרב. כל צעד שיתחיל במוך הגדס"ע יתפרש כאילו הוא בשליחות ישראל. על היוזמה לא לבוא באופן ישיר ממנהיגי הגדס"ע. מוסס בעקיפין.

2. אין לזמן מספר גדול של פלשתינאים לוועידה. יש לקיים דיונים בחוגים מצומצמים.

3. שעמה קיבל, לבסוף, עמדת כנעאן ששון כי נאסר עלול לשאול את הנציגים בשם מי הם מדברים כמי שאבל בזמנו את חכמת אל-סתרי.

ד. <u>דעתו של וליד שעמה על המתרחש</u>

1. על ישראל לסגת לגבולות 4 ביוני, בתנאי שבבא שלבי כל שהוא לא יכנס לגדת ואז יוכלו הפלשתינאים לקבוע יחד עם אחיהם בתוך את עתידם.

2. הוא יודע שישראל לא תקבל הצעה זו.

3. אם ישראל באמת מעוניינת בסתרון תבעיה ומוכנה לסגת, ניתן יהיה להגיע עמה לחסכם. אך הוא חושש שישראל מעוניינת למשוך בשקנות שונות את הקצין והוא חושש שזום דבר לא יצא מזה.

4. עם זאת על הפלשתינאים לנסות ולהגיע לחסכם עם ישראל.

5. על הפלשתינאים לבצע פרינויות נאסר שאסר כי בעית פלסטין שייכת לאנשי פלסטין.

6. אחר דיון קיבל שקמה את השרכתו ומסקנותיו של הסדי כנעאן וכן את הסתרון המוצע על-ידו.

- - - - - -

6.11.68

פורי ביותר

קונטרס

שימות ביטים 4-5-6.11.68.

ביום 4.11.68 בשעה 17.00 התקשר קונט'י טלפונית. הודיע שהוא נמצא בהתקבות בכניסת היוונים-אורתודוכסים, בה נמצאים אנשי הרס חבאיס גרמנוס, שחחי"ן, בלשריטים, קונט'י, מוחמד והמופתי אל-עלמי. הם מבקשים לפגוש אותי במגמה "לברר עמי האם יש מקום לכך, שהם כאנשי דת, ימשרבו כדי לעזור להחזרת השקט והחיים הטבעיים לירושלים". "אם אעודד אותם יבקשו לראות רוה"מ, שר-המשטרה או שר-הבטחון. הנחתו היא שיבטיחו שהעיר תפסיק שביתתה ואחרי תקופת קצרה יוחזרו לבעליהם 15 החנויות שהוחרמו על-ידינו. מניח ראשי הדת באת בעקבות התיקצות בת השתתפו ראשי לשכת המסחר וכמה אישים דוגמת אנוור אל-חטיב, תייסיר בנקאן ועוד. אם לא יובטח מראש שהחנויות השוחררנה ותבוטל ההחרמה - לא תבוא השלחה.

אמרתי שאין שום שאשרב. שחדבר נתון בידי המשטרה. שאין מקום לעיקוה. סגירת החנויות ביום 3,4/11 היתה פעולת הגמול על השרפת החנויות. כי שהחליט על-כך ישא בהוצאות. כי שרוצה להוציל לעירו חייב לדאוג שהחיים יוחזרו לשלולם השבעי מיד וללא תנאי. על בקשתם לראות שר-המשטרה - אפגה רק סחר בבחרים.

שהשוות תשב לרמאללה, אמרתי שהשוואה אינה מוסמת. שם אנו אמרנו את ראש-העיר ואנו השלנו עוצר וסגרנו העיר. כאן הם סגרו את העיר ומעמידים תנאים. שם - התחייבו שבעתיד לא תהיה שום התנגדה ושביתה, מת - תובעים לשחרר את החנויות שחסגנו מבלי להתחייב דבר לגבי העתיד.

לסחרת בבקר יצאו הנכבדים כדי לפתוח העיר. בבחרים אמרתי לקונט'י שאם רצונו בפגישה עם שר-המשטרה, שיתקשר עמו ישירות. העיר איננה פתוחה כולה ותם טרם התזירו תחיים לשלולם. עכתי שלא יבקשו דבר בטרם תוחזר העיר לחייה תרגילים ללא תנאי.

ביום 6.11.68 שוב התקשר קונט'י. השלחת מוכנה לבוא לשר-המשטרה. רצונו להתייעץ אתי. השכמתי ובא למשרדי. אמר ששתתו העיר ושהם מוכנים להתחייב בדיוק כמו רמאללה. יתחייבו שבעתיד לא יפגינו ולא ישביתו. בקלי החנויות המוחרמות יהנו גם-כן התחייבות איתית ויבטלו את הסגיה לבג"ץ. סכסם שאם רצונם - יתקשרו ויבקשו פגישה לשחר"ש עם שר-המשטרה. לפגישה יבואו גם נציגי לשכת המסחר. אחר הפגישה, תבוא הודעה על התחייבותם שתחייבם. יש אפשרות להחזיר הדרגתית החנויות, אך לא סיד ובבת-אחת.

סוסכם שיטלפנו ישירות לשר-המשטרה ויבואו אליו בשעה 16.30. תבוא הודעה לקחונות אחרי הפגישה והתסכם עם שר-המשטרה.

- - - - - -

עניין שחורת
(מלון אמבסדור).

בלבל עזיז שחורת (2100) וביקש שאקבל משלחת נכבדים מרשללה עוד באותו לילה. המשלחת תכתה במלון אמבסדור לשם הבעתי (עם רשאל). במשלחת היו, מלבד שחורת, עבד אל-נור ג'נאו, קרמאן, גליל ורב, כמה מחברי לשכת המסחר, אחיו של ראש העיר רשאללה, ושתי מחברי מועצת העיר.

הבקשה היתה להניע להסכם שלפיו ישוחרר נדים זרו ויבוטלו העובר ושאר העבלות על העיר. ביקשו שאעביר פניתם בדחיפות לשר-המשחון.

אחר דיון הוסכם:

1. ראש-העיר ונכבדיה יחתמו על הבקשה ויתחייבו לפעול נגד התפרעות ושביתות, כולל אי-השכתת מעיר ב-2 בנובמבר.

2. המורת זאת ישוחרר ראש-העיר בבקר המסכם ויוסרו כל ההגבלות.

3. דבר פגיעתם והתחייבותם יפורסם.

4. במקרה שראש-העיר לא יסכים לחתום: אין הסכם. אולם מנדים יפעלו להפניק שביתת והתפרעות ב-2 בנובמבר. אם יצליחו בכך, נדון את"כ במצב שנוצר, תן לגבי ההגבלות שהושלו על העיר ותן לגבי גורלו של ראש-העיר הפרטן.

5. בקשתם היתה שלא ייאשר מראש הבקשה שהם מתחייבים "לא לשבות גם בשנים בנובמבר", אלא שתנוסח יהיה "מכאן ואילך". המכתב יחתם בחתר בנובמבר, ובכלל יחול פעילא גם על השנים הבו.

עמדנו בקשר עם שר-המשחון שאישר ההסכם. לשחרת, כובעו מרפי ההסכם במלואם. ראש-העיר התם וחתמו הנכבדים. ב-2 בנובמבר היתה העיר שתוחה ולא היו כל שביתות. ראש-העיר בלבל אלי להודות לי על העזרה שהושמתי לו לעיר...

- - - - -

23.10.68

סודי ביותר

שיחה עם ווליד שעה
(מלון המלך דוד)

הזמנתי את ווליד שעה כדי למסור לו הגובת רוה"מ לשיחתנו המשרוגת בת הציע ווליד לבוא לבירות כדי למציץ שם עם אישים פלשתינאיים, בקשר לפו"מ עם ישראל המוצע על-ידו.

אמרתי לווליד שעמדתנו לא השתנתה, היינו: אם יוכיח משלחת מבני הגדה לפו"מ סודי לשלום עמנו - נהיה מוכנים לדון עם משלחת זו על מסרונות שלום. הוא רשאי להמציץ עם כל איש בעולם ועניין זה איננו מעניין ואיננו מסייב אותנו. אנו נדון עם משלחת מהגדה ותו לא. אם הוא מוכן להביא רשימת המשלחת היום, מחר, בעוד חודש או חודשיים - נדון ברשימה כאשר יביא אותה.

אשר שהוא "מקבל בהחלט עמדה זו"; "בעצם המיקבוימיו עם חבריו בחו"ל, היינו עניינו האישי ואיננו מחייב את פכלקדיון". הוא סיפר לי "באופן אישי ומרשי" על הקשרים שבדעתו לקשות ותו לא. חשובה רוה"מ בהחלט מסמקה אותו ומאשרת לו להמשיך ביוזמתו. מטרתו היא להביע למצב בו יוכל למצוא בריאלוג ביניהו לבין כמה מהמניגות המעובים של הגדה. אין הוא יודע מה ייצא מהריאלוג. אם הדבר יכשל - לא הפסיד עוד צד דבר. אם ייצא מזה משהו, מרי נגיע לדבר חשוב וגדול. יתכן אף שהריאלוג יתמשך; קצם הברור וקצם הנסיון הכנה של שני הצדדים למצוא את המשרוויות תוך מלוחי דעות תוספיים וכנים, היינם מאמץ שראוי לקשותו".

סיפר שהיה ויכוח ביניו לבין מטרי כנעאן אשר לדרך המעולה. מטרי חייב הקמת המשלחת בראש ובראשונה ורק אח"כ המיקבוים עם הגורמים הנמצאים בחוץ. הוא טען שאפילו הקמת משלחת ללא המיקבוים מוקמת מכתים את המשלחת בעיני מיושבים בחוץ שיטענו שמשלחת שתורכבה בחצאי כיבוש, היינו דבר פגום כשלעצמו. יתר-על-כן - מטרי היה בעד צירוף חכמת אל-מטרי למשלחת, בעוד שווליד היה נגד.

הוא, ווליד, בעד הקמת מדינה פלשתינאית, עצמאית, ריבונית ומכובדת. חכמת בעד החזרת שטחים לירדן. בויכוח שהיה לא מזמן בין ווליד לבין חכמת, ויכוח שהתנהל על רקע השמועות של הסכם קרוב בין ישראל לצדדן, אמר ווליד לחכמת: אם מסוג ישראל מחשמים ומחזירים לירדן, שהים הראשון שיקפוד על הגשר ויעיל למניעת שובם של הידר-נים לגדה. מסמיקות עשרים שנות אשוראוסות. אין בכוחנו לגרש את הישראלים, אך יש בכוחנו למנוע, אפילו בנשק, את הידרנים מלחזור לגוה זו שאיננה שייכת לחם. גם עבר הירדן מזרחה איננה שייכת לבדווים. אך לא על חדור הזה לגמור כל המלאכה. אני בעד אחוד העולם הערבי ואולי יבוא יום ובו תתאחד המדינה הפלשתינאית עם עבר-הירדן מזרחה, אולם אחוד זה חייב לקום בין שווים". "נסאם לנו למיות בני בלי שם וללא זהות".

בסיום השיחה מסר לי ווליד שבדעתו לבוא לבירות ביום שני זה. הוא חזר והדגיש שאיש איננו יודע על מטרת נסיעתו האמיתית, מרם לחמרי כנעאן וביקש לשמור בסוד על כל העניין. קבענו דרכי קשר למקרה הצורך, באמצעות כנעאן.

משרד ראש הממשלה

- סודי -

ירושלים, ל' בחשרי תשכ"ט
22 באוקטובר 1968

א ל: ראש הממשלה

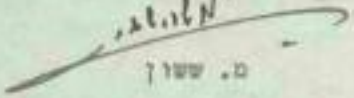
מאת: משה שרון

אדוני ראש הממשלה,

הואל-נא למצוא ר"ב פרטי שיחתי עם וולייד שקעה ובה תגובתו להודעה שמסרתי לו בדבר נכונותנו להמשיך עם משלחת מהגדה למו"מ על שלום.

כן הואל-נא למצוא דו"חות משתי שיחות שנהלתי: תאחת עם חכמת אל-מסרי והשניה עם מחמוד אבו-זולוף.

ב ב ר כ ה,

מ. שרון

21.10.1968 סודי ביותר

מחמוד אבו-זולוף

(בשרדי לפי יוזמתי.)

הזמנתיו כדי לשמוע היכן הוא עומד בהכנותיו להוביל לאור את עתונו. תוך פחות מ-15 לחודש הבא הוא יוכל להוציא העתון. אם רצונו בכך, הוא מוכן לעכב ההוצאה לשבוע שבועיים נוספים, כדי לתת אפשרות לעתונו של בר-פשה להקלט.

שאל לשמיעות בדבר מגעים עם ירדן ואמר "שיש אופטימיות רבה ברחוב הערבי". אמרתי שלכל הקופה יש סגנון השמועות שלה וכפי שהיה בעבר, כן עתה אין כל יסוד לדברים אלה.

שנה וחצי ללא פתרון היא תקופה ארוכה. קחת פולים תקוות במגעים המתרחשים באו"ם בניו-יורק. לאנשים נפשם חפצה. אולם נוכח הסיכוי שיהיה משהו עם ירדן פוטיקים היום הכל כירדנים. רק ווליד אל-שקעה אומר בגלוי שאם תחזור ירדן לגדה - הוא יהגר. הכל מצפים לתוצאות העצרת המתרחש בשלית וכסטרדונומית. אם זו תסתיים ללא כל תוצאה, התרכזו היא, שאז יבוא הרגע בו המניות של פתרון פלשתינאי פקופי יעלו בבת-אחת ולאין שיעור. כל עוד הגשר פתוח וכל עוד קיימות שמועות על הסדר אפשרי עם ירדן, פחפ לו כל אדם את האליבי שלו. ברגע שיתייאשו מהמתרחש באו"ם, אפילו "ערו-ירדנים" מובהקים כאנוור נוסייבה ואנוור אל-חטיב, יחלצו לעמלה פלשתינאית שתהיה את התקוה היחידה.

- שאלתי: מה פרוש הדבר, בעיניו, פתרון פלשתינאי?

- ענה: התרכזי היא שהיום יש בישראל גורמים רציניים וחשובים המחייבים פתרון פלשתינאי. הני חושש שכבל שיעבור הזמן - נפסיד, אנו הפלשתינאים, גם הזדמנות זו. מצד אחד יפתרך יותר המצב בעולם הערבי, ומצד שני התרגלו אנשים, יותר ויותר לשמחים, והתברנה הוריעות לטפות. היום - ואולי בעוד כמה חדשים - אפשרות זו עודנה קיימת. לא פעם הלוי בכם אם אתם התחזו בעמלה לפתרון כזה סייד אחרי שהעצרת מסתיים ללא כל תוצאה.

ובאשר למהות הפתרון עצמו - משיך - המובן, כמובן, בפדינה פלשתינאים עצמאית שתברות עם ישראל תן שלום ותן סדרת של הסדרים וחוזים כלכליים, הנמיים ואחרים. התנחת היא ששטחה של פדינה זו יכלול הגדה ועזה. האנשים האחראים אינם דוחים שינויי גבול קלים את ושם בהשוואה לקווי שה"נ. לא זה העיקר. העיקר הוא - ירושלים. שום ערבי לא יוכל להסכים לשום פתרון בו יאשר הפעורית פסיות ירושלים הערבית לישראל. איננו רוצים בגדר חיל ובחלוקת העיר. היא תשאר פאוחדת ופתוחה, אך ריבונות משותפת, או ריבונות פחולקת. אם תפתרו את בעית ירושלים, תפתרם את הפקפה. חייבים למצוא פורפולה. אם זו תמצא - יתפך אזורנו לגן-קדן. יהיה שיתוף פעולה כלכלי, חברתי ופוליטי והגנתי. יש להתחיל לקחיד הרחוק. אסור לת לירושלים להיות הגורם לקיכוב השלום. הוא פאפין שיש ישראלים המוכנים להתחלק עם הערבים בירושלים. שני העמים הוכיחו כבר שהם פפוגלים לחיות יחדיו. יש לתת ליכולת זו שפני הנדרים גילו, ביפוי פדיני פוצק.

2/.

אם אין פתרון לבעיית ירושלים, כי אז, כערבי, הוא מעדיף סטות מלא תוך מתן זכויות מלאות לערבים במסגרת ריבונית המקובלת על ישראל. בעוד עשרים שנה יהיה סיכוי לראש ממשלה ערבי. הוא יודע שאנו עדים לשאלה זו ותיינו רוצים להיות רוב בטריטוריה ועל-כן החשובה שלו היא - אמנו את מחשבותיכם בשאלת ירושלים, המתינו לסיום העבודה, ועודדו את הפלשתינאים לפתרון על יסוד מדינה שהיה בת-ברית לישראל.

- - - - - -

21.10.1968

סודי ביותר

מחמוד אבו-זולוף

(במשרדי לפי יוזמתי.)

הזמנתיו כדי לשמוע היכן הוא עומד בהכנותיו להוציא לאור את עתונו. החל מה-15 לחודש הבא הוא יוכל להוציא העתון. אם רצוני בכך, הוא מוכן לעכב ההוצאה לשבוע שבועיים נוספים, כדי לתת אפשרות לעתונו של בר-כוכבא להקלט.

שאל לשמועות בדבר מגעים עם ירדן ואמר "שיש אופטימיות רבה ברחוב הערבי". אמרתי שלכל הקופה יש סגנון משלה וכפי שהיה בעבר, כן עתה אין כל יסוד לדברים אלה.

שנה וחצי ללא פתרון היא תקופה ארוכה. עתה תולים תקוה במגעים המתרחשים באו"ם בניו-יורק. לאנשים נמאס המצב. אולם נוכח הסיכוי שיהיה משהו עם ירדן מופיעים היום תכל כירדנים. רק ווליד אל-שקעה אומר בגלוי שאם תחזור ירדן לגדה - הוא יתגר. הכל מצפים לתוצאות העצרת והמתרחש בשוליה ובכסדרונותיה. אם זו תהייה ללא כל תזוזה, הערכתו היא, שאז יבוא הרגע בו המניות של פתרון פלשתינאי מקומי יעלו בבת-אחת ולאין שיעור. כל עוד הגשר פתוח וכל עוד קיימות שמועות על הסדר אפשרי עם ירדן, ממשיך לו כל אדם את האליבי שלו. ברגע שיתיאשו מהמתרחש באו"ם, אפילו "פרו-ירדנים" מובהקים באמונה נוסייבה ואמונה אל-חטיב, יחלצו לפעולה פלשתינאית שתהיה אז התקוה היחידה.

- שאלתיו: מה פרוש הדבר, בעיניו, פתרון פלשתינאי?

- ענה: הערכתי היא שהיום יש בישראל גורמים רציניים והשובים המחייבים פתרון פלשתינאי. אני חושש שבכל שיעבור הזמן - נפסיד, אנו הפלשתינאים, גם הזדמנות זו. מצד אחד יסתבך יותר המצב בעולם הערבי, ומצד שני תתרגלו אתם, יותר ויותר לשמחים, ותגברנה הדרישות לפשרות. היום - ואולי בעוד כמה חדשים - אפשרות זו עודנה קיימת, לא מעט הלוי בכם אם אתם נתחו בפעולה לעידוד פתרון כזה מייד אחרי שהעצרת הסתיים ללא כל תוצאה.

ובאשר לתוכן הפתרון עצמו - הסיוך - המדובר, כמובן, במדינה פלשתינאית עצמאית שתכרות עם ישראל חן שלום וחן סדרה של הסדרים וחוזים כלכליים, תגנתיים ואחרים. ההנחה היא ששטחה של מדינה זו יכלול הגדה ועזה. האנשים האחראים אינם דוחים שינויי גבול קלים פה ושם בהשוואה לקווי טה"נ. לא זה העיקר. העיקר הוא - ירושלים. שום ערבי לא יוכל להסכים לשום פתרון בו יאשר הסטוריה מסירת ירושלים הערבית לישראל. איננו רוצים בגדר חיל ובחלוקת העיר. היא תשאר מאוחדת ופתוחה, אך ריבונות משותפת, או ריבונות מחולקת. אם המתרו את בעית ירושלים, פתרתם את הסקעה. תייבים למצוא פורמולה. אם זו תמצא - יהפך אזורנו לגן-עדן. יהיה שיתוף פעולה כלכלי, חברתי ועולמי וחגנתי. יש להסתכל לעתיד הרחוק. אסור לה לירושלים להיות הגורם לעיכוב השלום. הוא מאמין שיש ישראלים המוכנים להתחלק עם הערבים בירושלים. שני העמים חוביחו כבר שהם מסוגלים לחיות יחדיו. יש לתת ליכולת זו ששני הצדדים גילו, ביטוי מדיני מוצק.

2/.

אם אין עתרון לבעית ירושלים, כי אז, כערבי, הוא מעדיף ספוה מלא תוך מתן זכויות מלאות לערביים בטפגרת דמוקרטית המקובלת על ישראל. בעוד עשרים שנה יהיה סיכוי לראש ממשלה ערבי. הוא יודע שאנו עריים לשאלה זו והיינו רוצים להיות רוב במדינתנו ועל-כן התשובה שלו היא - אטנו את מחשבותיכם בשאלת ירושלים, המתינו לסיום העצרת, ועודדו את השלשתינאים לעתרון על יסוד מדינה שתהיה בת-בריה לישראל.

יום שני, 21.10.68 סודי ביותר

שיחה עם מכתם אל-מסרי

(לפי יומנתי בפלון המלך-דוד)

נפגשתי עם מכתם בירושלים והוא בדרכו לעמאן בת ישחה מספר ימים. לא שאלתי ולא אמר מה מטרת נסיעתו.

אמר שיש לו הרושם "שיש משהו באוויר", אולם אין הוא יודע במה המדובר. הן האנשים בגדה והן אישים אחרים בעמאן אינם יודעים "מה הולך בדיוק". "ישראל טוענת בפני חוסיין את הדרך. על ישראל לעזור לשלך ועזרה זו שרושת שני דבריה: מבחינת נוהלים על ישראל להכריז שהיא מקבלת ושסכימה לבצע את המלצת סועבי"ם, ומבחינת המוכן: הבעיה מינה שאלת ירושלים. אם ישראל מצאה דרך להתגבר על שני אלה - יהיה השתרון. אין שום דרך אחרת.

דיבר בשנף קצף על הצהרות מדינאים ישראליים בדבר כוונות לספח שטחים בעתיד. "מה פרוש הדבר, אמר, הרי זו ארצנו. האין דין ואין משפט בעולם. ככה לספח שטחים וגמרנו? הלא החלטת סועבי"ם אמרה שאין להרוויח שטחים כתוצאת מלחמות. ספוח שטחים יקטול כל אפשרות להגיע להסכם כל שהוא בעתיד.

הוא הרחה את לקרביי משטחים יכול להיות חיום הפקיד מדיני כל שהוא. העניין יצא מהמסגרת המקומית. הלא כולם בניו-יורק - גם ישרינג וגם שרי החוץ - שם המרכז ומה אין מה לעשות.

הוא הושש שמא יוסיף הסבב להשאר כך - תחית עוד מלחמה. נאסר הושב ומחכונן למלחמה, רק משום שאין ביכולתו למשיב בדרכים מדיניות הסדר על יסוד מסכמי שה"ג והערבים אינם יכולים לקבל שום הסדר על יסוד אחר ושונה. ישראל רוצה פתרון כולל של כל הבעיות בגם אחת בעוד העולם הערבי אינגו יכול להרשות לעצמו דרך זו. פתרון בהדרגה ובאשיות הוא האפשרות היחידה. אם יסכים נאסר לפתרון כולל, ולא כל שכן שלא על יסוד המסכמי שה"ג - הוא יפול. על אחת כמה וכמה חוסיין.

מה תהיה תוצאת המלחמה? יבוא התורכן לכולנו. כולנו נשרף. גם רוסיה בדילמה. המשך הסבב הנוכחי ללא כל מישג ערבי, לזמן ממושך נוסף עלול להביא לירידת משקתה של רוסיה באזור. כך שרוסיה עצמה אינה יכולה להרשות לעצמה הקצאת הסבב הנוכחי. יתר על כן בוודאי וכוודאי שלא תוכל להרשות מפלה ערבית נוספת כמלחמה נוספת. התנחה שהסבב הנוכחי פשרם את רוסיה נכונה בסידה שהדובר בשוה קצר. לפוות ארוך - אין התנחה נכונה.

על מה חושבים בני הגרה המערבית? - הם חושבים על דבר אחת ויחיד בלבד: הסינוי. על שום דבר אחר ועל שום מחליף אין הם חוכנים לחשוב. אין אינגו חושב להחזיר את התותח לקלקיליה. אם הסינוי כותנה בסדורים שיבטיחו שחיילי ירדן לא יחזרו לגדה - ניתן להבטיח דרישה בזו סבר ישראל.

עניין המנהל העצמי נגנז לדעתו. כאמור, איש לא חושב על משהו פרט לסינוי ישראל.

2/.

אל-נא נחשוב שמנהיגי הגדה וראשי הערים מסוגלים היום לכונת עמדתם על גורמים שונים בגדה המערבית. עובדה: בשכם לא רצו המנהיגים בהפגנות ושף-על-פי-כן המשיגו התלהידות. יש כוחות כיום שעוב אינם מרים למשמעת ההנהגה המסורתית. הופעה זו נובעת מכך שאין אחדות. יש התדרדרות לקיבוציות. גורמים קיבוציים שכוללים היום בלתי-אחראים פועלים אצל שני הצדדים. המופעה מדאיגה אולם היא עוברה קיימת.

לדעתו, ירצע חוסיין מבצע סודי ומשמע ומתן סודי ונשרד עם ישראל. גם נאסר לא ירשה לעצמו ליצור מבע סודי עם ישראל. הוא רוצה שחרון ביגלאומי ולא הסדר כולל כתוצאה מבצע סודי. לא התפיסה המדינית הנוכחית שלו ולא מעמדו הפנימי אינם יכולים להתיר לו זאת. בעניד שאולי. קחת - לא.

לא. אין הוא פסימי. למיטב הוא נוטה לאופטימיות. המלחמה תהיה אסון, על-כן אינה הגיונית והוא מקוה שלא תהיה. המצב הקיים שאינגו מחרון, לא יכול להמשיך כך. פרוסו שהייב להתבצע מחרון בדרג בינלאומי ומדיני בבוה ביותר. אין שום דרך אחרת ומכאן המופטימיות שלו.

בסיכום - הוא יוצא לירדן, יתבש שם עם אישים שונים, יעמוד על המתרחש וישמע להמבע כשיחזור משם להמשך השיחה.

- - - - - -

יום ראשון, 20.10.68 מודיעין ביטחון

שיחה עם וולדיר שקדה
(סלון המלך דוד - ירושלים).

1. מטרתי לוולדיר שקדה משובחו תחיובים העקרוניים של רוה"מ בדבר נכונותנו למכנס לשו"מ ישיר ושודי לשלום עם משלחת מייצגת מהגדה, ובקשתי לדעת על יסוד זה מי המשלחת ומה הסדורים המוצעים על ידו. "הכדור עתה בידכם, אמרתי, וזו הפעם הראשונה שניתנה לכם הזדמנות הסטורית".

2. וולדיר ביקש למודיע לרוה"מ שהוא מקדם בברכה את החלטת רוה"מ. אין הוא מוכן עדיין להביע כבר עתה רשימת המשלחת, ברצונו להיות גלוי-לב ודייקן בדבריו להסביר לנו כיצד נראית לו עתה, דרך הפעולה, אחרי האישור העקרוני הקיים מרוה"מ. הדרך הינה, לדעתו, כדלקמן:

   א. בשלב זה יודע על מהלכיו אלה, בגדה, אך ורק חמרי כנעאן; יש להמשיך ולשמור את הדבר, לע"ע, בסוד כמוס.

   ב. המטרה הינה מתרון יסודי ורישליסטי של הבעיה הפלשתינאית בשלום עם ישראל. אם המתר הבעיה הפלשתינאית מתחת הדרך לשלום בין ישראל לבין כל מדינות ערב. אם יביע ראש מדינה ערבית זו או אחרת להסדר שלא יהיה מקובל על הפלשתינאים, כי אז "כאילו לא קשינו דבר", כי הפלשתינאים יתנגדו לכל הסדר "שיהיה על חשבונם"; "אם חוסיין רוצה מתא-ומתן ומתרון של שלום - לפלשתינאים זכות קדימה לתמור בעצמם את בעיתם במו"מ של שלום עם ישראל"; "הרעיון המרכזי מבוסס על כך שכאן ואילך שום מנהיג ערבי, לא פלשתינאי, איננו רשאי להוסיף ולהיות האשטרופוס על הבעיה הפלשתינאית. לא חוסיין ולא נאסר אלא הפלשתינאים עצמם".

   ג. הפלשתינאים עצמם אינם מאוחדים אולם המכנה המשותף הקיים היום כמעט אצל כולם הוא רצונם למצוא דרך לתמור ולגמור את בעיתם בשלום עם ישראל. יש סידה רבה של יאוש ויש סידה רבה של ריאליזם. הטרוריזם לא יתמדו דבר. אין תקוה לפלחמה שתביא לנצחון ולתרון. מהרונות דוגמה 47' תזדו ללא שוב. מבחינה לאומית ופסיכולוגית, התופעה של הטרוריזם מרוממת את הנפש לא בגלל סיכוייה, כביכול, להביא לתרון. להיפך, היא מסכנת את הבעיה, היא הסרת הכלים ומביאה לתוצאות בלתי רצויות אם מבחינת הטרם שנחרב ואם מבחינת הנזק לאומה במשבת הנוכחי, על כן בעיניו הוא, הינה עסולה. היא מרוממת הנפש של כל פלשתינאי באשר פלשתינאים מוכנים היום למען בעיתם. עצם פעולתם היא הוכחה לקיום משהו הנקרא פלשתינאים. אך, כאמור, הוא נגד פעולות אלו שאין בהם כל הועלת. יתכן ובפעולה הטרוריסטית שהוא מציע לעשות, יתקלו בקשיים מצד המ"ח. מרא למ"ח, הכל רוצים בתרון של שלום והוכנים נפשית ומעשית לתרון ישראלי-פלשתינאי. הדבר כולל גם את ארגון הטרור הפלשתינאי, "ואני מדבר מתוך הבנה אישית עמוקה של המצב".

2/.

ד. ישראל מנהל את המו"מ אך ורק עם נציגים מהגדה המערבית. אולם היום ועל
המחרון להיום כולל ויסודי, הוא רוצה לגשת עמה לבירות ולכנס שם את
האישים הפלשתינאים האחראים. יתר אתם ברצונו לקבוע קשרונות בלתי
קיבוניים למחרון הבניה הפלשתינאית במו"מ לשלום עם ישראל, ויתר אתם
יקבע רשימת האישים בגדה המערבית אתר ישאו ויתנו עם ישראל על קשרונות
אלה. אם ישראל תגיע להסכם עם נציגים אלה של הגדה - כי אז הבענו למחרון
הבעיה עם כל הפלשתינאים שיעמדו מאחורי המרון זה - על אתם ואתתם של כל
מדינות ערב ללא יוצא מהכלל, אם אלה התנגדנה. אישים הוא מוכנע שתן לא
התנגדנה אם כי יהיו קשיים עם ירדן.

ה. ברצונו להיות כנה וברור בשתי נקודות חשובות:
דרך זו מאפשרת לישראל לשתת ולתת עם משלחת מהגדה בלבד אך ברצונו שישראל
תדע על עבודת התכנה והעבולה שהוא יקשת בבירות כדי להבטיח קורף לקבוצת
שתשא ותתן וכן כדי להבטיח המיכה כל-פלשתינאית בהסכם אם בניע אליו.
זאת ועוד: יתכן ודיונים בבירות יתייבו אותו להמשיך משם לקאהיר לפגע עם
הנשיא נאסר, אולם רצונו להיות ברור מאד גם בנקודת זו: עמדת נאסר לא
תקבע. אם יסכים - מה טוב, ואם לא יסכים - הם ימשיכו בעולתם, ויבואו
למו"מ על הכניתם אך בניגוד לנאסר. העקרון הוא, כאמור, שסכאן ואילך
נוטלים הפלשתינאים בלעדיים את גורלם בידיהם. הוא נוטה לקשיים מצד המו"מ
אולם אין הדבר מרתיע אותו. זה עניינו להסמיך או לא להסמיך אתם. משימתו
היא להזור מבירות עם עורך ומשיבה, ועם הכנית לא קיבונים שתוצע לנו וכן
עם רשימת המשלחת שלית יוסכם שם, ושתוגש לנו לקיבונו.

ו. תוך כדי שיחה הזכיר שברעתו לדבר שם עם נוסה אל-עלמי, עם עבד-אלחמיד
שומאן, עם אנשי הארגון "ועוד ועוד". לא יתעצר כלל עם ירדן.

ז. כשיחזור - וכשנסכים על רשימת המשלחת - תתחנה השיחות הסוריות. אם יגישו
הבעה. אולי יגישו אותה בכתב מבלי שתתיצב משלחת וכך הוכל ישראל לאמור
מראש אם בעינית מהות הדבר בסיס לדיון או לא. אך אולי יתליטו להמנע
ולתחיל בדו-שיח. גם על-כך ישותת בבירות.

3. אמרתי לו שתנגי רואה שינוי יסודי בין הדרך המוצעת עתה על-ידו לבין שיתתנו
התארונה. היה מדובר בהרכבה משלחת מבני הגדה ובכניסה למו"מ לשלום ותו לא.
אמנם רמז לנו שהוא עומד בקשר עם גורמים פלשתינאיים בחוץ, אך אנו ראינו בכל
מתליטיו אלה בחוץ - ענין הנוגע שליו בלבד. עתה נתשכו היוצרות.

4. ענה שעלינו להבין שהגדה כגדה איננה יחידה מלושה מהעם הפלשתינאי. לא יכול
להיות הסכם שלום עם חכמת אל-מצרי, אנוור נוסייבה. חכמת אל-מצרי סוכן חמלך
חוסיין. הוא הדין לגבי נוסייבה. הבעיה היא מחרון יסודי שיגיד את דעת כל
הפלשתינאים. תבעית איננה רכוש פרטי של מישהו. כל חסדר אשר איננו בחיגת
מחרון רציני, יסודי וסופי. הוא מאמין שחגורמים התגיוניים, המעשיים, הבלתי
קיבוניים והריאליסטיים בקרב הפלשתינאים, שרם היום על העליונה ולא מתוך
יאוש בלבד, מוכנים להגיע להסכם עם ישראל. "הפלשתינאים ייעים ורוצים
בשחרון". "כל פלשתינאי הנמצא בחוץ, רוצה לשתת סוף סוף בכיסו דרכון משלו
הקובע זהותו הלאומית".

3/.

על כל פנים, הוא יצא להו"ל ויקמיד את הדברים בפני מבחן המציאות המלשהיבאית - אשר לפי דעתו והשרכתו, יש לה סיכויי הצלחה סבירים. יתכן שיצטרך להמעכב שבועיים או שלשה בחוץ ואולי אף חודש, חודש וחצי. אולי יצטרך מהר יותר ויסתפק בביקורו בבירות ואולי, כאמור, יצטרך לנדוד למצרים ומי יודע לאן עוד - אולי לכווים. אל לו לכבול את ידיו, אך אין הוא רוצה למעול מאחורי הגב ועל-כן רצה להבהיר את דעתו על המהלכים בגלוי ובפרוש.

5. אסרתי שנוכח התאור הנ"ל, משוגה למהות מבחינה נתלית פשיתתנו הקודמת, אני מיב להביע את הדברים שוב בפני רוה"מ. הציע שאחר שתביא משובת רוה"מ, נקיים את השיחה הבאה בשכם יחד עם המרי כנעאן. אם רק ניתן, הוא תית מודה אילו יכולתי לבוא עם תגובת רוה"מ עוד בשבוע זה. יש לו בעית עם בגו בבירות שנשאר מחוסר עבודה ועליו לצאת לפס ולסדרו בעבודה ולא היה רוצה לדחות נסיעתו. הסכמתי למשמל.

- - - - - - -

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, י"א בחשרי תשכ"ט
3 באוקטובר 1968

א ל: ראש הממשלה

מאת: משה שרון

אדוני ראש הממשלה,

מתבקשת התלמה לגבי פניתו של ה' וולד אל-שקעה מיום 8.9.68, בה ביקש להביא לפניך הצעתו בדבר הרכבת משלחת בת 5-6 פלשתינאים לשם נהול מו"מ (סודי) לשלום בין ישראל לבין הפלשתינאים, כאשר המדובר הוא בהקמת מדינה פלשתינאית עצמאית. שקעה ציין שהמשלחת שלהם תהיה מוכנה לידום מצדה היא הצעת מתרון ליד שולחן המו"מ. לא זו בלבד שאין מצדם מניעה, אלא אף רצוי הוא, לדעת שקעה, שגם ישראל תביא לשולחן הדיונים הצעות משלה בכדה ותרצה בכך. כן אמר שקעה שהצעה שלהם תהיה "ריאליסטית ולא דמיונית מהסוג של 47".

מרסי השיחה עם שקעה הועברו אליך בזמנו בדו"ח מפורט. כן העברתי העתק מהדו"ח למר רוה"מ, לשה"ח, לשר-הבטחון ולשר המשטרה. מאחר שעבר כחודש מאז פניה שקעה, הנני ממליץ כי תכנס את ועדת המגעים לדיון בהמשך הטפול בנושא זה.

ב ר כ ה,

מ. שרון

יום שני, 21.10.68

סודי ביותר

שיחה עם חכמת אל-מסרי

(לפי יוזמתי בפלון המלך-דוד)

נפגשתי עם חכמת בירושלים והוא בדרכו לעמאן בה ישהה מספר ימים. לא שאלתי ולא אמר מה מטרת נסיעתו.

אמר שיש לו הרושם "שיש משהו באוויר", אולם אין הוא יודע במה המדובר. הן האנשים בגדה והן אישים אחראים בעמאן אינם יודעים "מה הולך בדיוק". "ישראל סוגרת בפני חוסיין את הדרך. על ישראל לעזור למלך ועזרה זו שרושה שני דברים: מבחינה נוהליה על ישראל להכריז שהיא מקבלת ומסכימה לבצע את התלטת מועצי"ט, ומבחינת התוכן: תביעה היגה שאלת ירושלים. אם ישראל תמצא דרך להתגבר על שני אלת - יהיה השתרון. אין שום דרך אחרת.

דיבר בשבוף קבף על הצהרות מדינאים ישראליים בדבר כוונות לספת שטחים בעתיד. "מה פרוש הדבר, אמר, הרי זו ארצנו. האין דין ואין מסמם בעולם. ככה לספת שטחים וגמרנו? הלא התלטת מועצי"ט אמרה שאין להרויח שטחים כתוצאה ממלחמה. ספות שטחים יקטול כל אפשרות להגיע להסכם כל שהוא בעתיד.

הוא תוהה אם לערביי השטחים יכול להיות היום תפקיד מדיני כל שהוא. הענין יצא מהמסגרת המקומית. הלא כולם בניו-יורק - גם יארינג וגם שרי החוץ - שם המרכז ופת אין מה לעשות.

הוא חושש שאם יוסיף המצב להשאר כך - תהיה עוד מלחמה. נאסר חושב ומתכונן למלחמה, רק משום שאין ביכולתו להשיג בדרכים מדיניות הסדר על יסוד הסכמי שה"נ והערבים אינם יכולים לקבל שום הסדר על יסוד אחר ושונה. ישראל רוצת פתרון כולל של כל הבעיות בבת אחת בעוד העולם הערבי אינגו יכול להרשות לעצמו דרך זו. פתרון בהדרגה ובאמיות הוא האפשרות היחידה. אם יסכים נאסר לפתרון כולל, ולא כל שכן שלא על יסוד הסכמי שה"נ - הוא יפול. על אחת כמה וכמה חוסיין.

מה תהיה תוצאת המלחמה? יבוא החורבן לכולנו. כולנו נשרף. גם רוסיה בדילמה. המסך המצב הנוכחי ללא כל היפג ערבי, לזמן ממושך נוסף עלול להביא לירידת השפעתה של רוסיה באזור. כך שרוסיה עצמה אינה יכולה להרשות לעצמה הקפאת המצב הנוכחי. יתר על כן בוודאי ובוודאי שלא תוכל להרשות מלה ערבית נוספת במלחמה נוספת. ההנחה שהמצב הנוכחי משרת את רוסיה נכונה במידה שמדובר בטווח קצר. לטווח ארוך - אין ההנחה נכונה.

על מה חושבים בני הגדה המערבית? - הם חושבים על דבר אחת ויחיד בלבד: המינוי. על שום דבר אחר ועל שום תחליף אין הם מוכנים לחשוב. איש איננו חושב להחזיר את התותח לקלקיליה. אם המינוי נותנת בסדורים שיבטיחו שחיילי ירדן לא יחזרו לגדה - ניתן להבטיח דרישה כזו מצד ישראל.

ענין המנהל העצמי נגנז לדעתו. כאמור, איש לא חושב על משהו פרט למינוי ישראל.

2/.

אל-נא נחשוב שמנהיגי הגדה וראשי הערים מסובלים היום לכעוס עמדתם על גורמים שונים בגדה המערבית. עובדה: בשכם לא רצו המנהיגים בהפגנות ואף-על-פי-כן הפגינו התלמידות. יש כוחות כיום שעוב אינם סרים למשמעת ההנהגה המסורתית. תופעה זו נובעת מכך שאין פתרונות. יש התדרדרות לקיצוניות. גורמים קיצוניים שבחלקם הינם בלתי-אחראים פועלים אצל שני הצדדים. התופעה מדאיגה אולם היא עובדה קיימת.

לדעתו, ירתע חוסיין ממגע סודי וממשא ומתן סודי ונפרד עם ישראל. גם נאסר לא ירשה לעצמו ליצור מגע סודי עם ישראל. הוא רוצה פתרון בינלאומי ולא הסדר כולל כתוצאה ממגע סודי. לא תמיסה המדינית הנוכחית שלו ולא מעמדו הפנימי אינם יכולים להתיר לו זאת. בעתיד - אולי. עתה - לא.

לא. אין הוא פסימי. להיפך הוא נוטה לאופטימיות. המלחמה ההיה אסון, על-כן אינה הגיונית והוא מקווה שלא תחית. המצב הקיים שאיננו פתרון, לא יכול להמשיך כך. פרושו שחייב להמצא פתרון בדרג בינלאומי ומדיני גבוה ביותר. אין שום דרך אחרת ומכאן האופטימיות שלו.

בסיכום - הוא יוצא לירדן, יפגש שם עם אישים שונים, יעמוד על המתרחש וישמח להפגש כשיחזור משם להמשך השיחה.

- - - - - -

מודי ביומר

ג'נטה, יום שני, 16.9.68

שיחה עם מוחמד פייאד
(מלון דן-רותן, ג'נטה).

מזה חדשים אחדים מוקלים מספר אישים פלשתינאים במגמה ללכד השורות של ההנהגה הפלשתינאית ולהגיעה למשותף מהאופוזיציות של המדינות הערביות השונות על-מנת שיתאחד לפלשתינאים לטפל בבעיתם בדרכים מדיניות.

נקודת המוצא היא שהמדובר בעם אשר שואף למסס את זכותו להגדרת עצמית. האו"ם הכיר בזמנו בזכות של העם הפלשתינאי על-ידי עצם ההחלטה על הקמת מדינה ערבית בנוסף למדינה היהודית בשנת 1947.

ההנחה היא שהפעילות הטרוריסטית לא נתנה פרית ושיש עתה למצוא לפעילות מדינית פלשתינאית עצמאית כאשר זו נעזרת בכלים המדיניים של שרצות ערב. עד עתה הם היו כלי בידי מדינות ערב, עתה רצונם להיתפך לגורם עצמאי שייעזר במדינות ערב.

הקבוצה החלה פעילותה בצפון-אפריקה. טוניסיה, לוב ומרוקו היו הראשונות להכיר בזכות הפלשתינאים לטפל בבעיתם בעצמם. לפני כחדשיים שוכנעה גם אלג'יריה ונתנה לכך הסכמתה. עתה מוקלת הקבוצה במודאן ומתנהלים מגעים עם ממשלת סודאן בנושא זה. במגעים עם כווית נאמר להם שממשלת כווית מסכימה בעיקה לדרכם, אולם אין היא מוכנה לתמוך בהם מוסבית. הסיבה: קשרי כווית-ירדן. ברור לקבוצה זו שנאסר יודע על פעילותם ונוקם הוא עמדה של ממכל שאינו מפריע ואינו מעודד. בקורתם כלפי נאסר היתה מריפה: הוא הניח שהביא לידי חסול המעט שנשאר מבעית פלשתינה וקר היום מוסיף הוא ללכת במדיניותו הכופפת את האינטרס הפלשתינאי לאינטרסים האישיים שלו ולאלה של מצרים.

מגמתם היא לאחד למם לאת השורות של הגורמים הפלשתינאיים השונים, כולל ארגוני החבלה ולהגיע את כולם - כולל תושבי מצרת - לפעילות מדינית המתבססת על הביעה להגדרת עצמית ומתרון במו"מ עם ישראל על יסוד החלטת החלוקה של האו"ם כיסוד למתרון תוך התאמת החלוקה של טלשתינא לשביאות האחשה.

בג'נטה עומד להתקיים בימים אלה כנס של גורמים שונים לדיון בדרכי הפעולת המדיניים. ברור למם שהמדובר במאמץ מדיני אישי ומכוסך. הפעילות לאחוד השורות תנת אף היא דרך התחתים מייבעת ואישית אך אין מובא אחר. יש לפעול בזהירות ובאטיות. בעיה שלא נפתרה במשך קשרות בשנים, לא תפתר במהירות ובבת אחת לא כל שכן נוכח אלוקי חדשות ותבדלי האינטרסים הן בקרב מדינות ערב והן בקרב הפלשתינאים עצמם.

2/.

הם בודקים עתה האפשרות להעלות את הנושא באחד הסוסדות או באחת העצידות הבינשרביות ברמג גבוה. הפגת או משהו דומה. רצונם להשיג הסכמת מדינות ערב לאשר להם לפעול למען זכותם להגשרת עצמית.

אם יוסכם על כך, יתכן ותנא משלחת פלשתינאית לעברת או"ם הקרובה. הם ינסו להציג שם בעיתם. ברצונם להבוע מנציגי ערב להעלות בעברת ההביעה למינוי נסקה או"ם על השטחים הכבושים. הם מניחים שישראל תתנגד לכך. בנסתם היא להשיג החלטת או"ם נרבר מינוי כוסל ערבי-אזרחי מבני הגדה - לא תוך חסכם עם ישראל אלא כהחלטה של האו"ם. אם האו"ם יחליט על-כך יסכימו שסמכותו תהיה בגדה וברצועה בלבד - ללא ירושלים. זו תהיה התחלת לגרעין של ישות פלשתינאית מוכתבת על-ידי האו"ם.

ברצונם להסעיל לחץ על האו"ם ועל ארה"ב על-מנת שאלה יסעילו לחץ על ישראל. אין הם יודעים אם ניתן להגיע להסדר עם ישראל נוכח העיקומיה של ישראל, ועל-כן יתכן שהכוונה עכורה יהיה שהאו"ם יחליט והם יקבלו ההחלטה כהכתיב.

- - - - -

חומרי ביטחון

ג'נחה, יום ראשון, 15.9.1968
(מפי נאסר אל-דין נשאשיבי).

שיחת נאסר אל-דין נשאשיבי עם שוקיירי

את שוקיירי פגש נשאשיבי בכירות שבועות אחדים אחרי ביקורו של נשאשיבי בישראל.

שוקיירי סיפר לנשאשיבי שהוא עומד בקשר עם אישים מהגדה המערבית ומקבל מהם דו"חות על המצב ועל מגעיהם המדיניים עם ישראל. שוקיירי מועל נגד החזרת הגדה לחוסיין. הוא חושב שהזמן פועל לטובתו באומן אישי וכי בעתיד מזדמן לו האשרות לחזור ולעמוד בראש הארגון הפלשתינאי להקמת מדינה עצמאית בגדה, אחרי נסיגת ישראל. מעשיו האישי עמו חלש, עם זאת מועל הוא נגד חמודת באשבעות אנשיו בארגון.

לפלשתינאים מהגדה הוא אומר: יש לאסר לישראלים שאנו מוכנים לדון עמהם על גורל הארץ ועל גורלנו. אולם תנאי מקדם הוא הנסיבה. כן מייעץ הוא לפלשתינאים בגדה להמנע, מהשרותיהם, מלאסר שהגדה תנה חלק בלתי נפרד מממלכת ירדן.

- - - - -

סודי ביותר

ג'נבה, יום ראשון, 15.9.68
(מפי נאסר אל-דין אל-בשאשיבי).

שיחת נאסר אל-דין אל בשאשיבי עם מזכ"ל הייכל

בשאשיבי נפגש עם הייכל בקאהיר וסיפר לו על מגישותיו ושיחותיו בישראל, כולל שיחתו עם רוה"מ אשכול. הייכל נתן לעומת זאת חשבון מנקודת ראותו של הנשיא נאסר כחסבירו שהתפתחות מובילה לקראת מלחמה נוספת שנכפתה על הערבים בחוקי הנפיבות. בהקשר זה הזכיר מזכ"ל הייכל את שנת 70 כשנת המלחמה. הוא חסביר:

נוסף לשיקולים המדיניים ועל אכל נאסר גורם איפי מכריע: יוקרתו של נאסר בעחן כיוון, מסני הישגים מכריעים בתחילת הקריירה שלו - הפינוי הבריטי והלאמת תעלת סואץ. שני השגים ראשיים אלה של המהפכה נותרלו ובוטלו כתוצאת מלחמת ששת הימים בסקום הנצא הבריטי יש כבוש ישראלי של סיני והתעלה חמסיקת למעול. מבחינת מנהיג ואף בינלאומית נחשב נאסר כמנצח שנו הוא מוכרח לעבות מרצח להגלם שמו ומפעל חייו. זאת ועודו נאסר מינצו רוצה את עצמו חייב למצוא פתרון לבעיית פלשתינה. מבחינה חסטורית הוא מוכן למנית "שלא עליו לגמור המלאכה". משיך, אין הוא יכול להרשות לעצמו להכנס להסטוריה כאדם אשר במוצאת ממלכיו המוליטיים גרם לכך שמה שנשאר מפלשתינה יאבד בגללו. הפרובר ביחוד בירושלים וכמובן בעזה ובגדת בכלל. נאסר יודע שישראל לא חסכים בשום מנים לשנת מחשחים ללא שלום. בערב המלחמת הוא לא התכוון לחקוף את ישראל אלא להביאה למצב מביך מבחינת כושר ההרמעת שלה ולחשיג מספר עמדות מדיניות חשובות. מחלכיו אלה גרמו לכך שערצה מלחמת. לשמה ולחת על שלום על יסוד עמדת חכוה שרכשת ישראל אחר המלחמת כחוצאה מטעויותיו הוא, מרשו לשמה ולחת מחוך נקודת חולשה. הוא רואה את עצמו אשם בכך שחביא למצב בו מו"מ מרשו כניצה להכתיב ישראלי, ומחן חשתות לישראל להגיע למערכה המדינית שחנה הכרת של העולם הערבי בה.

שלשת גורמים אלחו העניצה הישראלית בחישגי המהפכה, העובדה שבגלל מחלכיו אבדו המלשתינאים את מה שנשאר מבעחם והוסר כל אפשרות לחכנס למו"מ לשלום בחנאי הכתיב שמי חם נוכעים משניאותיו של נאסר - מרשם שאין דרך למצרון מדיני, חוסר הנכונות להשלים עם המצב הנוכחי כמות שהוא מביאים את נאסר לטקנה שאין מנוס מלחמת. שאלת המלחמת אינה שאלת של בחירת או בחירה אלא דרך יחידת שנשארת פחוחה.

נכון שמי שנכנע למלחמת חייב לעשות קצתו אם יש לו סיכוי לנצח. אך שאלה זו יחת כלפי מי שיש לו ברירת להמנע ממלחמה. מאחר שברירת זו אינה קיימת, מנקודת מבטו של נאסר, הרי שניחוו לשאלה זו הנה כדלקמן: חשוב לעשות הכל כדי לא להעסיר המלחמת, אולם אם נגזר שחחית מלחמת, הרי שחישוב זה חוסך ממילא למישני.

נאסר חסביר להוסיין גישחו זו. על-כך ענה הוסיין שמלחמת נוספת עבורו מרוחת שיאבד גם קחחן וכל תגדת המזרחית. נאסר ענה להוסיין: אם חקח ישראל הגדת כחוצאת מחלחמת הבאת - שחקת! חנחגו כחו דח-גול. חקימו ממשלת בגולה ומלחמו שנת, שנחיים, שלש. אם יפצצו הישראלים את קחחיר, הוא נאסר ילך למרפום ואם חרפום הכבש, ילך ללוב ומסם

2/.

לאלג'יריה. עד היכן יכולה ישראל להגיע? על כמה שטחים ואנשים היא יכולה להשלט?
ומה שיפה עבורו הוא תרי יפה גם לחוסיין! אם גישתנו תהיה - אותר נאסר לדברי
מכניין הייכל - שעליבו להסבע מפלחמה מכום שמתרים אנו על קשתיר, תרי ערושו של דבר
שאנו הסכמנו מראש לכניעה.

במצב זה על מנהיגים להתכונן למלחמה שאין מנוס ממנה, ולהשתדל כמיטב יכולתם
לנצח בה. אם גזרה ההיסטוריה שישראל תחוך לאימפריה כמובנת ממלחמה זו - אין מנוס מכך.
כך יש לפרש דברי נאסר המובניים בהם אמר "שמא ימצידו הערבים את מלחמה הבאה, יגזרו
בכך את גורל הערבים למאות השנים הבאות".

- - - - - -

סודי ביותר

ג'נבה, יום ראשון, 15.9.1968
(מפי נאסר אל-דין אל נשאשיבי).

שיחת נאסר אל-דין אל נשאשיבי – המלך חוסיין

נאסר אל-דין נשאשיבי נפגש עם חוסיין בלונדון שעת שהמלך בא לבירת הבריטים לנחות לפני כמה שבועות.

המלך דיבר קשות אל נשאשיבי. האשים אותו שהלך לירושלים לדון עם ישראל על שלום על יסוד הקמת מדינה פלשתינאית.

נשאשיבי כעיד על עצמו שלא נשאר חייב למלך. הוא הסביר שאין לו קומפלקסים בקשר למגעים ולשיחות עם ישראליים. הוא הוכן לראות ולשוחח עם כל גורם שיש בו כדי לעזור לו להגיע למטרה מדינית מכובדת. "על כל פנים – אמר נשאשיבי לחוסיין – נכון שהלכתי לירושלים אולם לא פני הוא זה אשר סיפר את ירושלים ואת הגדה כולה לישראליים"; "מה השתנה במגישות עם ישראליים, הרי ידוע לי שגם אנשיך נפגשו עמהם. אם הלאומיות ערוכה קבלת כסף ממך – כדוגמת פנחיבים סוריים בגדה – הרי שפני הוכן לקבל ממך גם כן כסף כדי שהוציל לחבניסני לקטגוריה של הלאומנים".
המרי כנעקן ואחרים רוצים יום יום את דיין ואת השכול ובאים אח"כ אליך למת לך דו"ח ולקבל הוראות וכספים. לי אין שה למת ואין לי מפי למחר. ירושלים היתה סגורה בפני ביתי שלוגן שם, עתה הישראלים הם שאפשרו לי לבקר בה". הם נפרדו תוך כעס הדדי.

מהפגישה של המלך הבין נאסר אל-דין שחוסיין מסתובב בהרגשה לא נוחה בקשר למדת ההתיכה והכנות של נאסר כלפיו. הרגשתו של חוסיין היא שהרוסים מעוניינים בפתאום המעלה. אם רבר זה יקרה ישמדלו הרוסים להשיך ולסבוך עמרון לבעיותיו של נאסר – בעית כבוש סיני תוך התעלמות מחוסיין. מרושו שאין הוא יכול לסמוך על כך שהריניות נאסר כוללת התשבה האינטרסים הירדניים במדה שוות להתשבה האינטרסים המבריים-רוסיים. עלול להווצר מצב שבו יסבא נאסר מחרונות לבעיותיו תוך התעלמות בעיות חוסיין ללא מחרון. עם זאת ועל אף כל אלה אין חוסיין רואה כל אפשרות להשתחרר מהתליכה בהלם מדיני אחד עם נאסר ולהקריב האינטרסים הירדניים הישיבים שלו.

- - - - - -

ג'נתה, יום ראשון 15.9.1968
(מפי נאסר אל-דין נשאשיבי).

שיחת נשאשיבי עם יחיה המודה

המודה, אותו נפגש בבירות, סיפר לנשאשיבי כי הכסף המגיעה בארש"ף הנו מסובך למדי. אנשיו מפורדים ולא קל לו לנהל הארגון כרצונו. יש אנשי שוקיירי התחרים התמיו ויש אנשי אבו-גרביה שאף הם אינם מקבלים משכורתו שלו ללא ערעור וכן יש המכסוכים בין שני סלגים אלה לבין עצמם. ובנוסף לכל אלה הרי קיימים גם מילוקי הדעות והשאיפות בין ארש"ף לבין המחה.

לדעת יחיה המודה, משעמדו היחידה במצב שנוצר, תנת המלך הוסיין שהרי יש לחם אינטרס משותף המבוסס על התנגדות הן לאנשי שוקיירי והן לעם"ח.

המודה סיפר לנשאשיבי על שיחה שקיים עם הוסיין לפי יוזמת המלך. בשיחה זו הסביר המלך למודה כי קטיר האין לא יקבע על-ידי העם"ח. ישראל לא משכים לעולם לעשות ולחה עם ארגון אשר ידיו מלוכלכות בדם יהודי. המדרון חייב להיות מדרון של תעדר עם ישראל. אם המודה יבחר בהבנה, בהסתקות ובפתיחות יכול להוביר מצב שבו תגורם השלטתיבאי ייוצג על-ידי המודה בעדה וירצה לכך שידיין משארגה נקיות. יחיה המודה הסכים לקו המחון של המלך, הוא מקבל עתה המיכה כספית מסגו וכן הסכים המלך לאשר לארגון ארש"ף להתבסס בירדן ולפעול בתוכה - תוך הבנה וקבלה מהנחיות הוסיין.

ליחיה המודה יש בעיות נוספות משלו: סעודיה עוזרת לעם"ח ולא לארגונו. עירק תומכת בעניים. בגדד, קשתיר ודמשק אינן מקבלות את מרגון כארגון בלעדי מייצג. מבעיה של המודה היא למשיב מכל מדינות ערב הסרה בארגון כמייצג השלטתיבאים. בהקשר זה נדונה השאלה בינו לבין אנשי העם"ח כדי לברר אפשרות שתוך פעולת ותסכם גם מוך דאגה לטמירת המנהיגות של ארש"ף.

- - - - -

סודי ביותר

ג'נבה - 14-15.9.1968
(מפי עבד אל-נור ג'נתו).

שיחת ג'נתו עם יוסף אל-בנדק בג'נבה

אל בנדק הגיע לג'נבה מבירות אחרי שהשתתף שם בכנס פלשתינאי בו נכחו הארגונים השונים. הוא נסגא בג'נבה כדי להשתתף בעוד כמה ימים בכנס פלשתינאי נוסף שיתנו בהתיגת הסתר לכנס בבירות. אל-בנדק מופקד בג'נבה כאדם אשר המקומי וקילקל יחסיו עם הנשיא נאסר - אולם ידוע יפה שהוא נועל עתה בקרב הפלשתינאים לפי הנחיות נאסר. מוסטר מייאר ונשאשיבי מוכנים "להשבע" שהוא סוכן מצרי הפועל לפי הנחיותיהם.

אל בנדק סיפר לג'נתו שבכנס בבירות התגלתה נפיה פלשתינאית לגבש לקנסה דרך חדשה. קייסת עתה נטיה כמעט כללית לגבי הנקודות הבאות:

א. אם לשמור את הבעיה בפו"ם ובשלום, תרי זכות הפו"ם ושלום שמורת לפלשתינאים בלבד. שום מדינה ערבית אינה רשאית לדבר בשמם.

ב. אם ראש מדינה ערבית כל שהיא יגיע להסדר של שלום עם ישראל על חשבון הפלשתינאים - הוא יידרס על-ידם.

ג. הסרור לא חשיב מפרתו. ילדיהם נתרגים מבלי שתהיינה לכך תוצאות. מקוסמת אותם העמדה הערבית המכירה "בזכותם להתרג". אחרי שלא השאירו דבר מבעית פלשתינה הם דוחפים את הפלשתינאים למעשי טרור שמהם לא יצמח לפלשתינאים דבר ומצלילים אותם ואת תרוביהם לצרכיהם הם. יש על-כן לעבור מפילות טרוריסטיים-פלשתינאים לעילות מדיניות כל פלשתינאים.

ד. יש להפסיק עקולות הסרור גם משום שאין בהם תועלת, גם משום שהם בתחיגת נגוד הפלשתינאים לצרכים המדיניים של מדינות ערב לטובתן אן ולא לטובת הפלשתינאים, וגם משום שהסרור חוסם בפני הפלשתינאים כל אפשרות של הדברות עם ישראל.

ה. אם הסרובר הוא בפו"ם ובמסדר פוליטי, תרי שעליהם הם לנהל את ענייניהם עם ישראל ולא להפקיד הדבר בידי מדינות ערב. זכות זו שתנה אינטרס פלשתינאי ראשוני שמורת להם. הם מוכנים לשבת עם ישראל ולנהל עמה פו"ם - והסרובר הוא במאמץ להביא כל הארגונים לקבל עמדת זו.

ו. המגמה היא - במקביל לתחילת להפסיק הסרור - למצא אור ירוק להתשבי הגדה לנהל פו"ם עם ישראל.
אחת מפעורות תכנס הקרוב בג'נבה תנת להמשיר הקרקע לכך.

2/.

ז. בכנס ינסו כמו-כן לחגיג את היסודות לקשייה הפוליטיה הכלליה המעילות המשתתפים בעצרת האו"ם הקרובה, תוצאת קמון משתתפי באירופה ועוד.

ח. נכונותם למכנס לפו"ם עם ישראל מותנית בהצהרת ישראל בדבר נכונותה לדון עמהם. אם ישראל תבחיר זאת יתיצבו המשתתפים לפו"ם עמה.

ט. בכנס בבירותה "אינגו רואים לא במלחמן בדרכי ולא במלחמן שרעוני על אינגו"; "אין אפשרות לדרוך היהודים לים ושנת הכבוש הראשונה הוכיחה שאנו והם יכולים לחיות יחדיו".

י. יתכן שכמובאה מהדיונים בג'נבה יוחלש לשגר משלחת לישראל כדי ללמוד את המציאות הקיימת מהחושבים שבשטחים.

עמדתו של נאסר לגבי גישה ומעילות משתתפים זו היתה לדברי בנדק כדלקמן: אין לו לנאסר כל התנגדות לכך שהמשתתפים יתבעו מביעותיהם וזכויותיהם בדרכים שהם עצמם יחליטו עליהם אולם הוא כשלעצמו אינגו מוכן להסוך בהם רשמית באסר הדבר ירגיז את הסוריין. מאידך, הוא הבהיר להם שהוא לא יעמוד בדרכם. האסת היא - אומרים אנשים המכירים את בנדק - שנאסר מעוניין במעילות זו ומושב שיתכן וזו הדרך היחידה ליציאה מהמבוי. כל המוכן שהמשתתפים יגיעו אליו עם ישראל משתדר אותו מהסתבכות נוספת עם ישראל וקל-כן תדבר רצוף לו כאסר. אין הוא רוצה להופיע, כבר בשלב מוקדם זה של המעילות כאוכן, משום שאין הוא בטוח במוצאות המעילות בעוד שהוא משוכנע שהסוריין יתנגד לה בחוקף. הוא כאר קל-כן בבנדק למעול ולקדם מבגיות זו תוך הסכם עמו. הוא אף דרש מבנדק והמיך כי יהסיו עם נאסר גרועים וכי בפגישתם האחרונה הגיעו לידי חלוקי דעות חריפים. זאת כלפי חוץ בעוד שלמעשה בנדק הוא סוכן המוקל לפי הוראותיו האישיות של נאסר.

- - - - -

סורי ביומר

ג'נבה, 13-14-15.9.1968

שיחתי עם נאסר אל-דין אל נשאשיבי

סיפר על פגישותיו עם חסניין הייכל בקשמיר, עם המלך חוסיין בלונדון, יחיית הסודה ואחמד שוקיירי בלבנון (ציין רו"חות מפורטים בנפרד).

אחרי בואנו את ישראל נפתחה עליו ביקורת קשה בעתונות לבנון. היתה זו מעולה מכוונת נגדו אבל חוסיין מחד, ומצד הג' חסין אל חוסייני באמצעות אסיל אל גורי מאידך. בעתונות בירות הפריחו שמועות שונות מחל המעילותו למקח הדיבה מלשמיצאים וכלה בסיפורים שהוא המציא יוזע למשלחת ישראל לאו"ם. היתה גם ידיעה כאילו הוא נרצח בג'נבה על-ידי האמ"ם...

מחלטתו האישית שלו בחוסמו לחזור לישראל ולנסות למעול למען חסדר מדיני בין המלשמיצאים הושבי הגדה לבין ישראל, אך זאת רצונו לעשות אך ורק אחרי שיובים שניבה כל האפשרויות האחרות.

אפשרויות רבות אחרות אין. על אף דבריו האופטימיים של הייכל יש לו ההרגשה שאין זו "המלה האחרונה" של מצרים. הייכל יודע שיש לו לנאשיבי גישה לרוה"מ ישראל כמי שישראל יודעת שלנאשיבי יש גישה לנאסר ולהייכל. לדעת נאשיבי"ש לשמור, למחות בחדשים הקרובים על צנור זה ולאפשר לשני הצדדים לנצל את הצנור במידה וירצו בכך. אין הוא מוציא מכלל אפשרות אפילו מגע נסתר בין נאסר לביגינו באמצעות הייכל.

אם בעוד כמה חדשים ירגיש שאף אפשרות זו מוצתה עד הומה - או אז - יחליט לחזור לירושלים. יהכן ויירצה להצטרף לקהון ערבי ולפעול במסגרת זו נוסף לפעילותו המדינית.

בכל דבריו - בולטת שנאתו העזת לחוסיין והשרכתו לנאסר. עם זאת הוא מרגיש עצמו מלשמיצאי הזכאי למעל בבעיה המדינית של עמו יותר מעזכאים לה כל האחרים - כולל נאסר.

טוכם שישאר בג'נבה ונעמוד בקשר עמו בהרה ומצרים יגתן "סיכן חיים" כל שהוא.

- - - - -

יום שלישי, 10.9.68

פגישתי עם הגנרל גוסייבה - קווים למסיר מדיני

(כתב ופיסה ביום 8.9.68)

הגנרל ביקש להפגש עמי בדחיפות. הפלה קנין גרוס הגב' זליכה שוחפי לירדן ושאל אם ניתן למצוא דרך להחזירה. אח"כ אמר "שניך הוא מפתיע מלחשוב על הזכין המפתיע בין ישראל לערבים". הוא סבין שניך סיכוי שאתגר נגיע לשלבים מכניע לשלום. הוא המליץ לעזור קוץ ולנשום קווים למכניע כזה. הוא מבקש לקרוא בפני הדברים שרשם בתקשר זה. הוא קורא לי את הדברים כדי שאשוב עליהם. זו הכנית איטים עלו שביעות מהייבת ניש ומיש בהחינת מחשבות ראשונות. מספיים לקרוא - נמבעתי מלהגיב לגופו של ענין. אמרתי שאולי אוכר מאוד בהזדמנות אחרת וכי כל מה שיש לי לאמר קחת הוא שנתן לראות עד כמה ניש כאותו מאי בישראל למקלת מעמה והבא במגע עם צבור ריחב - לא חמם קריין את הכניאות של שנת 66 ועד כמה עורגו שרקר בדמיונות ואושב במרשנים של העבר.

להלן הדברים בני שרשמתי מחוס מניו (תרגום מערבית) בקת שקרא את דבריו בנייר כתוב בכתב-יד וחכולל מחיקות, ושיבויים עם ושמו

א. המשבת - שלום. קשרים מבקייים. הכרה הדדית.

ב. הסתבוכות

1) אי המסמשות מן הסיבות הבאות:

(א) אין מדינה ערבית עומבים להתמשמש על השבוכה.
(ב) המתמשמש הוא נבר שבמא-או"ם.
(ג) הוא נבר ויום החלמת מוקמת המחון.
(ד) הוא מגובית ל-5 הנקודות של ג'ונסון.
(ה) שום מלמיבאי לא יקבל על עמו אחריות לגיעור המתמשמש.
(ו) המתמשמש רק מתריך והגביר בעית המליעים.

2) גבולות מחוזים ומוכרים:

(א) השלום והכרה הדדית הנובעים מרצון חופשי הם המבטיחים את "הגבולות המבוחים" ללא מסיבות חיכן מגבול נמחא.
(ב) אי המתקשות שלנו על המבוגים הגיאוגרפיים המבקיים כיסוד להבחת המחון ולעומת זאת נכונות לעיין בבקיית בכללה - כל אלה יהריקו את המחרים המדדיים ויבטיחו רצון בשלום שבני המדדים.
(ג) אין הכרח שהגבולות יהיו יותר מאשר קלים ומוגרפיים ומסיבותם בגבול תרד בכל עירבו מחילוקים המסחריים והחברתיים בין שני המדדים.
(ד) אם התביקה לגבול במחון גובמת מקיומו (מהמגרות לשבו) של הגבה הדדני לגדה המערבית - תרי אשר בהמגרת מכה גורף לשלום לבצוע דרך להרחקת מכנה זאת. (עידוד?) וכן גיתן להבות דרכים דבות בבעית הפגרים והפוריה.

2/.

3) ירושלים, אמרויות שתי בישנות:

(א) בינתים.

(ב) למזור למשב שניתן לבני כלהמת שתת תיפים עם השיבוריים כרלקמן:

- ירושלים הישראלית תהיה בירת ישראל
- ירושלים הערבית בירת ירדן או כלשהיא הערבית
- העיר תשאר פתוחה
- תחופש מוחלט ופוגשת למקומות הקדושים לא רק בירושלים אלא בכל הארץ
- גם בקהיר יוקם ביתוד שתי המדינות הבאל ירושלים להיות בירת אחד זה
- אולי הסכמה הסעצמות שירושלים תהיה מרכז האו"ם והבירה הדתנית לעולם.

כדי להמחיל בשיטול נכון בבעית ירושלים יש תכרת להסתיק כל האפשרויות ולבטל האפשרויות שנעשה. אין זה סוגע שישראלי הרוצה להיות בירושלים תיתיגים או ירדני הרוצה להיות בירושלים הישראלית לא יוכלו לקבוע זאת על יסוד תיבע וביקוש חופשי.

4) <u>פליטים</u> בהידה שניתן להגשים את החכנית, תוכר זכות הפליטים הרוצים בכך לחזור למקומותיהם בתוך תחלשת האו"ם. משאר יקבלו פיצויים. המיצוי תייב להיות לא רק צודק אלא גם נתייב. המיצויים יהיו שאני סוגיות: אישיים וקיבוציים. הקיבוציים - תמורת חלקם של הפלשתינאים וממשרות שתיו באו"ת בשטח הקופת. המיצויים הקיבוציים ינותלו למחוז הצדק הפלאתית. מי שלא יחזור לביתו יש לישבו, בתידת האפשר, בשטחי או"י-תגדת המערבית ועזה. דבר זה יחכן ויחייב שינוי בגבולות ערבה ביוני 67 לטובת הפלשתינאים על יסוד הכנית החלוקה של 1947. לשם שיבויים אלה יש לקחת בחשבון את הגורמים הדמוגרפיים, הכלכליים, דרכי התבורה וכו'. לאחר הסכמה קרונית אחר ללמוד את נושי הפכנית.

5) <u>חופש שייט</u> זכות הפעבר בפיצרים הבאים ובמלה תייב להיות מובטח בצורה שתניח דעתה של ישראל.

6) <u>רשות הלוחמת</u> תוקם רשות טיוחית לפיקוח האיזור לשיקום ולהחזרת פליטים וכו'.

- - - - -

20.9.1968

<u>שיחתי עם חוסיין קשאן</u>

בתחילת פגישתנו עסר חוסיין קשאן, "המליונר מביתי-לחם", לצאת לביקור לעזאן. בהיותו מתיידדים ממקורביהבביתר לרמ"מ ירדן הלחוני, אשר שהוא יפגש אותו ושאל אם יש משהו שרצונכו להעביר לו.

עניתי שאין כל שדר מיוחד אך רצוי מאד שהוא יסביר לו "כמה עובדות חיים". ביחוד יעצתי לו לספר לו על המחיים הנורמליים ביהודה ובשומרון. על רצון התושבים לחיות לחיות ללא הפרעות הן מצד אנשי החבלה והן מצד ממשלת ירדן המבקשת לנצלם לצרכיה המדיניים ובכך מסבכת חיי אותם. הפרתי לו על שמחתנו בקשר למינהל האזרחי שהוצע לנו על-ידי כמה מנכבדי הגדה והדגשתי שחיי פרובר בהסדר שבסבעו איננו פוליטי ושכל שהרחו ליצור מערכת יחסים חיוביים כדי שהתושבים יוכלו לחרום בסופו של דבר להחלטות חיובית גם בין ישראל לבין ירדן. הבעתי פליאה על התעקולת המסתרית שמנהלה אז ברדיו ירדן כדבר כוונות ישראל לפלוש כביכול לגדה המזרחית והרכתי שטעות אלו. דחיתי הביעתו של הלחוני שהועברה אלינו באמצעות קשאן בדבר רצונו לקבל מישראל "בקויים כלליים" הכנית פתרון אפשרית עם ירדן והסברתי שנושא זה יוכל להיות מובחר רק במסגרת מו"מ לשלום. שאלתי מה קרינו בהכניות כאלה כל עוד קשור הלחוני למצריים ולהחלטות חרטום ואמרתי "הלחוני קיבל המלכו - ירדן יציבה ושקטה, נראה לאן תוביל אותה בהריניותו". ולבסוף אמרתי לקשאן שחשטועות המופצות על-ידי ירדן בדבר ריכוז כוחות צ.ה.ל. לאורך הנהר לשם כבוש הגדה המזרחית תינן משוללות יסוד. כפי שרומ"ם אשכול חזקין את המגריר הרוסי לבקר לאורך הגבול ערב מלחמת ששת ימים, מוזמן קשאן לבקר ולראות בעי עיניו שאין שידורי ירדן אלה, אלא מסך עשן חבא לשרת גורמים זרים באזור בשעה מהיות זו בכ'כיה.

קשאן חזר מעמאן ב-8.9.68 והתקשר מייד כדי למסור "משהו דחוף". פגישתי זו עסר נמקיימת בו ביום במלון המלך דוד. להלן דבריו:

הוא ראה את הלחוני מספר פעמים. למחרונה ב-7.9.68 לפי בקשתו הפצורשת של הלחוני כדי למסור לו מסר דברים אותם ביקש הלחוני למעביר אלינו. "לישראל, אמר הלחוני לקשאן, יש המונה סטולמת קלי. אינני מכוד למצריים. אני מאמין בה' ובמלך וביירדן ואני משרתם לפי מיטב הבנתי. אין זה נכון שאינני רוצה בהסדר שלום עם ישראל. להיפך, מנני משוכנע בהכרת השלום, אולם ישראל חייבת למחות לנו הדרך כדי לאפשר לנו, בשכב הנוכחי הביקרבי שנוצר, למצא קהתם. מנני מבין שישראל אינה יכולה להת קווי יסוד להכנית שלום אך אם אווכח שיש יסוד לפגישה - אבוא אישית לשם ופתן עם אשכול".

"בעילום דרך מנני מכוון, למשל, לכך שישראל תאסר שהיא מקבלת את החלטת האו"ם (כאן שאלתי את קשאן באיזה מלים בדיוק השתמש רמ"מ ירדן כאשר החלטת או"ם, קבלת החלטת מועבי"ם או הצהרת ברבר נכוונות לבצע החלטת מועבי"ם - קשאן הודה שבהיותו רחוק מהדיוניות, לא שם לב להבחנות שהצבעתי עליהן ואין הוא זוכר באיזה מלים בדיוק השתמש הלחוני)".

2/.

"הכנת הקרקע יכולה להיות בעצרת הקרובה - המסיך מלחוני. בדעתי להורות את שה"ת עבד-אל מוניים ריפאעי, להפגש עמהם בניו-יורק. קסאן מעיד על עצמו שכאן הוא העיר שריפאעי "הגו מצרי ונוקשה ואולי מוסב שמישהו אחר יכשיר הקרקע". על כך ענה מלחוני שאם שיחות ההכנה הראשונות בין שני שרי החוץ יתפתחו יפה, ישגר מלחוני לשיחות אלה גם את סגן רוה"מ אחמד מוקאן. המגישות חללו יכולות להיות עם ישראל או בלעדיו. אם נרשה שיש על מה לדבר ואם ישראל מפתח לנו הדרך לשיחות רשמיות - נשב עם ישראל בלי מצרים ובלי מורית ונגיע להסדר".

קסאן העיר למלחוני שישראל מוכנת שחיילים הם המתחילים תביד בירידה לאורך התעלה. סיפר שהזמנתיו לבקר בקו כדי להוכח שאין ריכוזים. מלחוני ענתה הצבא הירדני אינגו המתחיל בירידה ובמקריות. יש הבלגים בירדן. אינני יכול לעשות נגדם יותר משהנני עושה. אחרת יאשרו עלי, באזירה הנוכחית, שהנני בוגד. אחמול מינית שר פנים (שחרר את מלחוני מהעיד זה) שינקוט ביד חזקה. כן הניתי קבין משמרת וחיל בסוף העיר עמאן. נבולסי רוצה בעוד כמה ימים - ביום ו' - לכנס בעמן לאומנים וחבלנים קומוניסטים ואנשי בעת'. הודעתי לנבולסי שאינני מאשר כנוס זה. אם יקיימו את הכנס - משטרו בדרדיו כיצד נעזר אותם ביד חזקה. לא אהן למצב להתדרדר יותר".

שוב דיברו על מיחות בניו-יורק ועל המסדר האפשרי. כאן אמר מלחוני: העיקר שיהיו נרייבים במתרון המוסדי ובמיוחד בשאלת ירושלים. הדברים שהנני מבקש למסור הנם אותרמיים ביותר. אני רק רשם ממלה. היום אני כאן ומחר אולי לא ועל-כן עליך לשנוע את הדבריים גם מהמלך ואח"כ למסרם לשנון".

קסאן יצא מפגישתו עם מלחוני למגישה אצל המלך. הוסיין חזר על דברי מלחוני ואמר כי יורה את ריפאעי להתפש עם שה"ת. העיר כי התקבולה שלו אינגה מושעת מתאינגטרסים הרוסיים. הנסיון שהוא נאלץ לעמיד למוסיע במגגון קיבוצי אך הוא מעונין בהסדר וכל בקשתו מישראל שנעמה לו את הדרך כדי שיוכל לשגר נציגיו הרשמיים למו"מ. קסאן חזר כלא שבחים וכלא רחמים על "המלך המסכן", שהינו בעל רצון טוב, כוונות טובות, רוצה בהסדר שלום אולם הוא כבול מכל צד. אתם מקיפים אותו קשה ב"קול ישראל" בקריבת ורצוי לנחוג כלפיו ביתר רחמנות. הוא ידיד המבין צרכי האזור וצרכי מרבו ונצריך לעזור לו - סיים קסאן.

אחר הפגישה עם רוה"מ ושה"ת נפגשתי שוב עם קסאן ב-19.9.68. קסאן אשר שהוא יוצא מייד לירדן כדי להמשיך למגוש המלך והמלך לפני צאתו לביקור במצרים, לוב וסעודית, ושאל אם יש לי משהו לאשר כמגובה לשיר של מלחוני.

אמרתי שנפגשתי עם רוה"מ ושה"ת והנני מוסמך לאשר שאר-מחוץ ישמח להפגש עם ריפאעי בקצרת. לדעת שר-החוץ אשור להמשיך התדמנות בת נפגשים שני השרים באותו מונדק שבועות אחדים. בנוסף הקצרת האמור לצדדים להפגש מדרת מגישות בלתי חמומה ובבורה דיסקרטית. אנו מגינים שמשיחות תחייבת דו-מדדיות וללא משתתפות ישראל.

3/.

הערתי שחשוב שקבר אל מרגעים יבוא לפגישות אלו מוכן ומבקתי שמחתי לאשרות שגם אחשר סוקאן ישוגר, אמנם בשלב מאוחר יותר, לפגישות אלו. הקרתי שתשמחת הוא, לדעתי, שיש להתגבר מאשליות הדדיות. כמי שברור שחשלום עם ירדן לא יקום על יסוד המצב הקיים, כן עליהם להבין שחוא לא יקום על יסוד המצב שהיה קיים ב-4 ביוני.

אמרתי לקאזן שמח"מ יהיה מוכן לפגישות מיד אחרי הגיעו לניו-יורק וכי רצוי מאד שקאזן יבוא לכאן במקדם ויודיע לנו אם אמנם ניתנו ההוראות לריפאעי. המלצתי, שבמרת האפשר, יסדיר הלהוגי לקאזן פגישה עם ריפאעי קבוצ כדי שריפאעי יאשר לו אישית הסידורים.

יום שלישי, 10.9.68

סיכומי קו מנחה נוסף בנושא – קווים להסדר סופי

(הסכם ביניים אחד בלבד)

מנחה ביקש להבהיר קווי מחשבה. העלה עניין גרוש חבר' וליבה שהצפי ליורדן ושאל אם ניתן למצוא דרך להתחייבות. אח"כ אמר "שאין הוא מסכים מלשעבד על מזכן והסדר השלום בין ישראל לערבים". הוא מבין שאין סיכוי שאנחנו נגיע לשיבים מכנים לשלום. הוא מעלים לאזור עוד ולרשום קווים למכנים כזו. הוא מבקש לקרוא בפני הנוכחים שרשם במקור זה. הוא קורא לי את הנקודות כפי שנשמעו עליהם. זו מכנים ניתנים שלו שאינגה מחייבת היא ומיתה בהחינה מחשבות ראשונות. מעניין לקרוא – נבנעתי מלהגיב לגופו של ענין. אשרתי שנולי אומר משהו בהזדמנות הזדמנות זכי כל עת שיש לי לאמר עמה הוא שנעבר לראות עד כמה היה כוונתו מחי בישראל לעשות מעמה ותבוא במגע עם בעור רחב – לא ממם קיימין את הסכימות של שנת 68 ועד כמה עודנו מרחק בהסיונות והזמם במושגים של העבר.

להלן הנקודים כפי שנשמעו אחם מעיו (שיבות מקוריות) בעת שקרא את הנייר בעמם בהתאם-יד ומכולל מחיקות,ושיבויים את ושמ:

א. השאלה – שלום. קשרים עבעיים. הסדה הדדיים.

ב. הנקודות

1) אי התפשטות בין הסיבות הבאות:

(א) אין מדינה ערבית שמסכים להתפשטות על חשבונה.
(ב) התפשטות היא נגד אמנת-או"ם.
(ג) היא נגד רוח החלטת מועצת הבטחון.
(ד) היא מבוגדת ל-3 הלאדות של ג'נסון.
(ה) שום מלחיצאי לא יקבל על עצמו אחריות לאישור התפשטות.
(ו) התפשטות רק מוביל והגביר בעית הפליטים.

2) בבולות מחזיק והפכדים:

(א) חשלום והסדר הסדרי הנובעים מרצון חופשי הם המביחים את "הגבולות הבטוחים" ללא חשיבות היכן הגבול נמצא.
(ב) אי התאקמות שלנו על הגבולים הגיאוגרפיים המבניים כיסוד להבטחת בטחון ולעומת זאת גבולות לעיין הבעיה בכללה – כל אלה יחזיק עם השמים מחדיים ויבטיחו ביטון בשלום מצי הצדדים.
(ג) אין הכרח שהגבולות יהיו יותר משני קווים דמוגרפיים ומשיבותם כגבול מוך ככל שיעבו החילוכים הכלכליים והתרבותיים בין שני הצדדים.
(ד) אם התביקה לגבול בשטח נובעת מקיומו (מתנגדות לעובו) של הגבא חירוני לבית המקדש – חרי אשר בהסגרת הסכם בוטח לשלום לעבוא דרך להרסקה שכנה זאת. (חירות?) וכן ניתן למצוא ערכים דומים לבעית הפליטים והשוויון.

2/.

3) ירושלים, האחריות שמי גישמנו

(א) ביצחום.

(ב) למצוד להבב שתיה לעבי כלחמת ששם היחים קם השיבויים כדלקמן:

- ירושלים הישראלים תהיה בירת ישראל
- ירושלים הערבית בירת ירדן או פלשתינה הערבית
- תקיר מאשר האומות
- החופש מוחלם ומובטח למקומות הקדושים לא רק בירושלים אלא בכל הארץ
- אם בקשיר יוקם ציחוד שמי האריגות תוכל ירושלים להיות בירת אחוד זה
- אולי מוסכמה המקבלת שירושלים תהיה מרכז האו"ם והבירה הרוחנית לעולם.

כמי למחמיל בטיחול נכון בהקיה ירושלים יש חברה למחמיק כל האחרות ולבחל המקיים שנעמד. אין זה מוצע שישראלי הרוצה לחיות בירושלים הירדנים או ירדני הרוצה לחיות בירושלים הישראלית לא יוכלו לעמוד זאת על יסוד היצע וביקוש חופשי.

4) פליטים בטיחה שניתן למצוא את הפתרון, הוכר זכות הפליטים הרוצים בכך לחזור לפלסטינה בתוקף החלטת או"ם. אחשר יקבלו פיצויים. הפיצוי חייב להיות לא רק בגוף אלא גם בריב. הפיתרונים יהיו אחד מבני סוגים: אישיים וקיבוציים. הקיבוציים - הגורם חלקם של הפלשתינאים והתנאים שהיו בא"י בתקופה הקודמת. הפיצויים הקיבוציים יכולו למחות חברי המשפחה. מי שלא יחזור לביתו יש ליתבו, בסיוע האשר, בשטחי א"י-הגדה המערבית ועזה. דבר זה יתבן ויחייב שינוי בגבולות ארבעה ביוני 67 לכיוון הפלשתינאים על יסוד הקוים החלוקה של 1967. לשם שיבויים אלה יש לקחת בחשבון את הנזקים האינדיווידואליים, הכלכליים, הרכי התחורה וכו'. לאחר הפסקת קרבות אחשר ללמוד את כתבי הפצויים.

5) הגבלת עריבה זכות השעבר הפיצויים הישיים והמקלה חייב להיות מובטח בצורה שתניח דעתו של ישראל.

6) ביטול הפלחרה הוקם ועדת פיוחית למיפוי הצורך לעיקום ולהפחרת פליטים וכו'.

- - - - -

20.9.1968

סודי ביותר

שיחותי עם תופיק קאסם

בתחילת ספטמבר קיבל תופיק קאסם, "מסיונר מביתי-לחם", לצאת לביקור לקאהיר. בזיונו מהידיעים המקורביסבביותר לרוה"מ ירדן הלהוני, אשר שהוא יסגש אותו ושאל אם יש משהו שרצונכו להעביר לו.

עניתי שאין כל שיר מיוחד אך רצוי מאד שהוא יסביר לו "כמה עובדות חיים". ביחוד יעצתי לו לספר לו על החיים הנורמליים ביהודה ובשומרון. על רצון התושבים לחיות למיות ללא הפרעות הן מצד אנשי החבלה והן מצד משלת ירדן המבקשת לנצלם לצרכיה הפוליטיים ובכך מסבכת היא אותם. סיפרתי לו על עמדתנו בקשר לטיפול האזרחי שהוצע לנו על-ידי כמה מנכבדי הגדה והדגשתי שהיה מדובר בהסדר שבשבילנו איננו פוליטי ושכל מטרתו ליצור מסגרת יחסים היוביים כדי שהתושבים יוכלו לחרום בשלום של דבר להתפתחות היובית גם בין ישראל לבין ירדן. הבעתי פליאה על התעקשות הממשלה שהתנהלה אז ברדיו ירדן בדבר כוונות ישראל לשלוט בביכול בגדה המזרחית והפרכתי שמועות אלו. דחיתי הביעתו של הלהוני שהועברה אלינו באמצעות קאסם בדבר רצונו לקבל מישראל "בקויים כלליים" מבניה מתרון אפשריים עם ירדן והסברתי שנושא זה יוכל להיות מובחר רק במסגרת מו"מ לשלום. שאלתי מה עניינו בהכניות באלה כל עוד קשור מלהוני לשבריה ולהחלטות הרשום ואמרתי "שלהוני קיבל מלכו - ירדן יביבת ושקטה, נראה לאן הוביל אותה בהריגיותו". ולבסוף אמרתי לקאסם שמשמעות הדברים על-ידי ירדן בדבר ריכוז כוחות צ.ה.ל. לאורך הגבול עם הגדה המזרחית הינן משוללות יסוד. כמי שרוה"מ אשכול הזמין את המבריר הרוסי לבקר לאורך הגבול ערב מלחמת ששת ימים, מוזמן קאסם לבקר ולראות בעד עיניו שאין שידורי ירדן אלה, אלא מסך עשן תבא לשרת גורמים זרים באזור בשעת מחיונת זו בב'כיה.

קאסם חזר מעמאן ב-8.9.68 והמשיך מייד כדי למסור "משהו דחוף". פגישתי זו עמו נתקיימה בו ביום במלון המלך דוד, לחלן דבריו:

הוא ראה את הלהוני פעמיים. לאחרונה ב-7.9.68 לפי בקשתו הטורשת של הלהוני כדי למסור לו מסר דברים אותם ביקש הלהוני להעביר אלינו. "לישראל, אשר הלהוני לקאסן, יש תמונה מעולפת עלי. איננו מכור למברים. אני מאמין בה' ובמלך ובירדן ואני משתתם לפי טיבם הנמתי. אין זה נכון שאיננו רוצה בהסדר שלום עם ישראל. להיפך, הנני משוכנע בהכרת השלום, אולם ישראל חייבת לפחות לנו מדרך כדי לאפשר לנו, בסבב הנוכחי הבינשרבי שנוכר, להמשך קשם. הנני מבין שישראל איננה יכולה לתת קווי יסוד להסכית שלום אך אם אווכח שיש יסוד לפגישה - אבוא איתית למסך ושתן עם משכול".

"כמילום דרך הנני מאמין, למשל, לכך שישראל תאשר שהיא מקבלת את החלטת האו"ם (כאן שאלתי את קאסן באידה מלים בדיוק השתמש רוה"מ ירדן תאשר החלטת או"ם, קבלת החלטת מועצי"ם או הבהרת בדבר נכונות לבצע החלטת מוקבי"ם - קאסן הודה שבהיותו רחוק מהדיוקים, לא שם לב להבחנות שהבעתי עליהן ואין הוא זוכר באידה מלים בדיוק השתמש הלהוני)".

2/.

"הכנת הקרקע יכולה להיות בעצרת הקרובה - הסיוע הלהוגי. ברקעי להזמין את שה"ת עבד-אל נונעים ריפאעי, להסב עמהם בניו-יורק. קסאן מעיד על עצמו שכאן הוא העיר שריפאעי "הגו מבלי ובנוסח ושולי סופב שפישהו אחר יכשיר הקרקע". על כך ענה הלהוגי שאם שיחות ההכנה הראשונות בין שני שרי החוץ יתפתחו יפה, ישגר הלהוגי לשיחות אלה גם את סגן רוה"מ אחמד סוקארן. הפגישות הללו יכולות להיות עם יאריבג או בלקריו. אם נראה שיש על מה לדבר ואם ישראל תסכה לבו הדרך לשיחות רשמיות - נשב עם ישראל בלי הצרים ובלי סוריה ונגיע להסדר".

קסאן העיר להלהוגי שישראל מוכנה שהירדנים הם המתחילים תהיר ביריות לאורך הגבר. סיפר שהזמנתיו לבקר בקו כדי להוכיח שאין ריכוזים. הלהוגי ענה: הבעיה הירדני היגבו המתחיל ביריות והמקיימת. יש חבלנים בירדן. איבני יכול לעשות נגדם יותר משהבני עושה. אחרת יאשרו עלי, באוירה הנוכחית, שהבני בוגר. אחמול מיניתי שר פנים (שישאר את הלהוגי עצמו בתפקיד זה) שינקוט ביד חזקה. בן סניתי קבין משטרה ומיץ כפוסל העיר קסאן. בבולסי רוצה בעוד כמה ימים - ביום ו' - לכנס בעצן לאומנים וחבלנים קומוניסטים ואניש בעצ'. הודעתי לנבולסי שהיבני מאחר בנוס זה. אם יקיימו את הכנס - משטרו ברדיו כיצד נגזר אותם ביד חזקה. לא אחן לבצב להתדיין יותר".

סוב דיברו על השיחות בניו-יורק ועל התסדר האפשרי. כאן אמר הלהוגי: העיקר שיהיו נוכחים בסתרון הסופי ובמיוחד בשאלת ירושלים. הדברים שהבני מבקש לפסור הנם אחרניים ביותר. אבי רק ראש הממלה. היום אבי כאן ואחר אולי לא ועל-כן עליך לשמוע את הדברים גם מהמלך ואח"כ לסכם לשתון".

קסאן יצא מפגישתו עם הלהוגי למגישה אצל המלך. חופיין חזר על דברי הלהוגי ואמר כי יורה את ריפאעי להסב עם שה"ת. העיר כי הממשלה שלו איננה מושפעת מהאינפרסים הרופיים. הצפרק שהוא נאלץ לעמיד להופיע בסנגון קיבוני אך הוא מעונין בהסדר וכל בקשתו מישראל שנפתח לו את הדרך כדי שיוכל לשבר נציגיו הרשמיים למו"מ. קסאן חזר הלא מבחים ומלא רחמים על "המלך המסכן", שהיבו בעל רצון טוב, כוונות טובות, רוצה בהסדר שלום אולם הוא כבול מכל צד. אמם מהקיפים אותו קשה ב"קול ים ישראל" בערבית ורצוי לנהוג כלפיו ביתר רחמנות. הוא יזיד המבין ערכי התזור וערכי אדצו ובריך לעזור לו - סיים קסאן.

אחר פגישת עם רוה"מ ושה"ת נפגשתי שוב עם קסאן ב-19.9.68. קסאן אמר שהוא יוצא מייד ליורק כדי להסיק לפגוש הלהוגי והמלך לפני צאתו לביקור בבצרים, לוב וסעודיה, ושאל אם יש לי משהו לאמר בהגובה לשתר של הלהוגי.

אמרתי שנפגשתי עם רוה"מ ושה"ת והבני מוסמך לאמר שתר-תוך ישמה לחפש עם ריפאעי בעצרת. לדעת שר-תוך אסור להסיק התזדמנות בה נפגשים שני השרים באותו מוגרך שבועות אחרים. כגום הצעות מאשר לצדדים לחפש שדרי פגישות בלתי חופה ובצורת דיסקרטית. אנו מביעים שתשיחות תהיינה דו-צדדיות וללא השתתפות יאריבג.

3/.

הערתי שחשוב שעכד אל מונעים יבוא לפגישות אלו כוכן והבעתי שמחתי לאשרות שגם אחמד טוקאן ישוגר, אמנם בשלב מאוחר יותר, לפגישות אלו. הערתי שחשתמת הרא, לדעתי, שיש להמשיך פאשליות הדדיות. כפי שכרור שחשלום עם ירדן לא יקום על יסוד המצב הקיים, כן עליהם להבין שחוא לא יקום על יסוד המצב שהיה קיים ב-4 ביוני.

אמרתי לקטאן שמח"ת יהיה כוכן לפגישות מיד אחרי הגיעו לניו-יורק וכי רצוי מאד שקטאן קצמו יחזור לכאן בהקדם ויוויח לנו אם אמנם ניתנו ההוראות לריפאעי. המלצתי, שבמדת האפשר, יסדיר הלחוצי לקטאן פגישה עם ריפאעי קצמו כדי שריפאעי יאשר לו אישית הסידורים.

יום רביעי, 25.9.1968 סודי ביותר

שיחה עם מוחמד קמאן

(חדר המלך דוד).

לפי בקשתי יצא קמאן לרגע-קצר כדי לאשר נכונות שח"מ, סר אבן, להפגש בניו-יורק בסוד עם שמ"מ הירדני, ריפאעי (בכפי שהוצע על-ידי חלוגי באמצעות קמאן) וכדי להסדיר הפרטים הטכניים הקשורים בפגישה אפשרית זו.

שיחת קמאן עם רוח"מ חלוגי התקיימה ערב צאת רוח"מ יחד עם המלך למצרים, לוב טקורית ולונדון. קמאן מסר לחלוגי תגובתנו להצעתו (עיין דו"ח פגישתי עם קמאן עם צאתו לקאהיר). חלוגי רשם את הפרטים ויצא מייד לפגישה עם שמ"מ הירדני ריפאעי בבלי להגיב דבר. אחר שעתיים שוב נפגש קמאן עם חלוגי כדי לשמוע תשיכום בין שמ"מ הירדני לבין רוח"מ.

חלוגי עשה הפנית מרתח: הוא מסביר שאין אפשרות לקיים פגישות סודיות בניו-יורק. שמ"מ הירדני יהיה טרוד שם בתאום עמדת ירדן עם עמדת שאר מדינות ערב, בפגישות עם יאריגג ועם האמריקנים ועוד ועוד, ויהיה זה לא נבון לקיים שם ובעונה אחת גם פגישות סודיות עם שר הישראלי. "ישראל חייבת למצוא הדרך לירדן כדי שתאפשר פגישה בחסות יאריגג ובצורה רשמית". עם זאת הציע חלוגי לקמאן שמי תבעותו ראשית הוא עודד אותו להוסיף ולמלא את התפקיד של מקשר ביניו לבין ישראל. שניית הציע לו לשוב אליו לשיחה אחרי שימסור חלוגי מסיורו הנוכחי עם המלך. בכל שהלך השיחה עם חלוגי - מדגיש קמאן - תדר רוח"מ ירדן מספר פעמים על כך שהוא בכנות רוצה בהסדר שלום עם ישראל.

תערכת קמאן היא שהמפגה בעמדת ירדן לגבי אפשרות פגישות סודיות בניו-יורק נובע מסני סעמיסי ראשית, עקשנותו ועמדתו האישית של ריפאעי שאינגו רוצה להתחבך במחלך שלגביו אין אישור מצרי ושנית נסיונו של רוח"מ ירדן לרמות כל החלטה בנושא זה עד לאחר הערכת תוצאות שיחות המלך בקאהיר, בטעודיה, בלוב ובלונדון. בהקשר זה אמר קמאן: "מחמיתת נסיעתו של המלך ללונדון. למעשה הוא בריא ואפילו נזקק הוא אולי לטפול רפואי כל שהוא, הרי שהמדובר במחהו קצן ביותר שאינגו מחייב נסיעת ללונדון. חלוגי עצמו חסה שהמלך ביקש לבוא עמו ללונדון.

קמאן קיים גם שיחה עם סגר ג'וסעה, שסיפר כי אגרתו המסכבית של המלך למלוגי בדבר פעילות המחבלים בירדן תיתה מנוסחת במקורה, בלשון מאד חריפה בה תקף המלך במפורש את ארגוני המחבלה. חלוגי התנגד לנוסח זה של האגרת והמלך נאלץ היה להסכים לריכוך שהוצע על-ידי חלוגי. ג'וסעה משוכנע שעם שובו של הוסיין מסיורו הנוכחי במזה"ל, הוא ינקוט ב"יד חזקה" ביותר לגבי המחבלים. בקצין זה הציע מיס קר נסס דאם מסכים הוסיין להצעות הריכוך באגרתו, הרי שתדבר תיה מחוך נכונותו לחות מעילותו בנושא זה עד לשובו מסיורו ולבחון תדבר מחדש לאור תובאות שיתודיע בסיור זה.

2/.

קסאן העלה בשיחתו עם הלהוני את שאלת המיגזל האזרחי הערבי בגדה המערבית. קסאן סיפן שירדן תושקעה על-ידי סוכנית בגדה ותסבירה מהלך זה שלא כהלכה. הסבטה היתה לאשר לעם להחזיק מעמד ע"י הגדלת בין סובת האוכלוסיה לבין המאבק הפוליטי. הלהוני אמר שרצונו לדחות השיחה עם קסאן גם בנושא זה עד לאחר שובו מהסיור.

קסאן החל לספר לי על מצבו הקשה והקרין של העלון בעמאן מהחלטת שעורה באילו הביע חוסיין להסכים עם ישראל לפיו הסוכנות הגדה לישראל אסורה נכונות ישראל לעזור לחוסיין לחשחלם על סוריה ולשמחה להמלכתו... הישגים רציניים מאד מרכזיים על שעורה זו באילו היתה עוברת... בכל מהלך שמחלכיו מתחייב תמלך בנעשו ויש לשפל בו בעיונות, לעזור לו להתגבר ולא לנסות לתבוע ממנו את תבלחי אפשרי. הבעיה המרכזית היא בעית ירושלים.

המלשינאים בגדה המזרחית חברי פעמר והשמעה. מבולבלים ומוורדים ואינם יודעים מה רבונם. הלהוני ינהג ביד חזקה כלפי תחזית של נבולסי. רומי אל תשיב ומבריו המבורשים מהגדה פנו לקסאן ובקשהו לעזור להם להתקבל לשיחה אצל רומ"ם ירדן... הם מוכנים שיש להם הכנית פעולה והצעות לפתרון ולהמרד. קסאן תבטיח להם לסדר הפגישה... עובדה זו אשר קסאן משתיקה כדי להוכיח את השפעתם של המלשינאים שם. שרים פלשתי-נאים בירדן משנייגים משנוי נוסייבה ומשפיעים אותו - ודאה מתוך קנאה בירדם שהמלך סומך עליו ועשוי למנותו שמיום מן הימים כראש ממשלה.

בקרב הירדנים המקוריים מתבלטת לאחרונה נטיה חדשה: "כל הכסון בא על הגדת המזרחית בגלל המלשינאים. שיחזרו לגדה המערבית ויקיאו להם שם את מריחם ונפטר מהם ומהגדות שהביאו עלינו. נחיה בגדה המזרחית שלנו בשקט וללא הפרעה. את לנו ולהם".

- - - - -

משרד ראש הממשלה

סודי ביותר

ירושלים, ס' במשרי תשכ"ח
1 באוקטובר 68

א ל: ראש הממשלה

העתק: מנכ"ל משרד ראש הממשלה

מאת: משה שרון

אדוני ראש הממשלה,

... ר"ב פרטי שיחתי עם אנוור נוסייבה כה ניסה נוסייבה לבדוק תגובתי "לתכנית השלום" שלו.

נראה לי שהמצא ענין מיוחד בקטע המסומן בעמוד הראשון.

בברכה,

מ. שרון

יום חמישי, 26.9.1968

סודי ביותר

שיחה עם אנוור נוסייבה
(בבית נוסייבה)

שאלני לתגובתי ל"הכנית השלום" שלו אותה מסר לי בפגישתנו האחרונה. "האמת היא – אמרתי – שלא הראתיה לאיש. 'הכניות' כאלו מזיקות יותר משהן מועילות. הן מחזקות אשליות אצל הערבים והן מביאות ליאוש ישראלים התושבים במושבים של פתרונות חיוביים. מצער שאחרי שנת וחצי להכרויותיו בישראל – זה הוא מרי מחשבתו".

אנוור אמר: חמדי כנעאן סיפר לי שאתה פסימי נוכח העובדה שכשאתה מדבר עם פלשתינאים הם מתייחסים לחלוקת 47. אני מניח שבדבריך אלה התכוונת גם אלי. ראיתי גם התמיהה בפניך שעה שהזכרתי בשיחתי עם רוה"מ אשכול את 47. האמת היא שהגעתי למסקנה שאין אתם מוכנים להציע ביוזמתכם שום הכנית. כוונתי היתה "לגרות" אתכם על-מנת שתציעו הצעה או רעיונות נגדיים ואולי כך נכנס לבירור עניני. אין לקחת לגופם וברצינות הדברים שאמרתי על 47. אדרבא, בוא נשוחח שלא על סמך הנייר שלי. העיקר שנשוחח.

אמרתי: אינני מוסמך לדבר על תכניות. עמדתנו בענין זה ידועה לו. אם יש לו משהו רציני ומעשי – אשמח לשמוע ואולי אף להגיב. הוא חייב למצות לא רק את הבנת העולם הערבי ואפשרויותיהם של המנהיגים הערביים אלא גם למצות את המידע שרכש על ישראל. מי כמוהו נפגש עם ישראלים והגיע הזמן שיהיה ברור לו מה הלך הרוח ומה דרך המחשבה הישראליים.

אמר: אני מבחין שאתה הוסך לאחרונה לפסימי ביותר.

אמרתי: אני פסימי מבחינת מכויי המלחמה, ההתדרדרות אליה דוחף נאסר, אולם היד הירדנית, וכן אני פסימי לגבי הפלשתינאים. אינם יודעים מה הם רוצים. אלה שבחוץ עוסקים בדרכי אלימות ואינם חושבים על פתרונות פוליטיים במושגים ריאליים ואלה שכאן נגררים ללא מחשבת עצמית רצינית. לעומת זאת אני אופטימי בקשר לישראל עצמה. התרון דרוש לכם הרבה יותר משהוא דרוש לנו.

אמר: קיימות שתי אפשרויות. האחת שמה שמחזירו לנו בסטגרת שלום יהיה נתח הראוי להתכבד בו. שלא יהיה הדבר שיירים של משהו שאינו בר-קיום ושלא ייראה כבגידה. מוסיין והפלשתינאים לא יוכלו להסכים לשום דבר שאינו מכובד ושאינו כולל, ביחוד, פתרון מתקבל על הדעת בירושלים. האפשרות השניה היא שהספתו את הגדה במלוא טובן המלה והחנו לנו מלוא זכויות האזרח. אני אקבל ברצון פתרון כזה אם הוא יכלול גם רשות לפלשתינאים הרוצים בכך, לחזור לארצם. תהיה הארץ לשנינו ללא גבולות כאשר אתם הרוב. בדמוקרטיה שלכם יוכלו שני העמים לחיות יחד. כך או אחרת, בשלב זה העיקר הוא למצות את האפשרויות. לקיים את הדו-שיח. להוסיף ולחשוב יחדיו בקול רם. אי-אפשר להרשות שכך יישאר המצב ללא סוף. יותר ויותר נראה לי שארצות ערב מובילות את הנושא למבוי סתום. אנו כאן חייבים בהמוש פתרונות. אם פתרונות קבע ואם פתרונות ביניים.

2/.

אמרתי: הרי בזמנו היינו מוכנים לשקול פתרון ביניים בלתי פוליטי כאשר חלק מהתנהגה הציע מינהל אזרחי. עתה השתנה המצב ובאוירה הנוכחית איננני יודע אם הדבר יכול לעמוד על הפרק.

אמר: הוא ירד מהפרק מפום שאתם לא הייתם נכונים לכלול בהסדר אזרחי זה גם את ירושלים. חבל שגם אתם איננכם מוכנים להוסיף ולשקול את הצעד האזרחי הזה שהיה עלול להיות גרעין חשוב והתחלה טובה.

אמרתי: הכנסת ענין ירושלים הוא העיכת הנושא פרעיון אזרחי מ-פוליטי לצער בעל משמעות פוליטית.

אנוור הגיב שחשוב להוסיף ולקיים שיחות וברורים בעין אלה. אמרתי שהחשוב הוא שהם יהיו סוף סוף לריאליים. במקום לחשוב על 47 עליהם לחשוב על מחר בין הנהר לבין קווי ה-4 ביוני. עליהם להשוב בהשגים של מיניפום אוכלוסיה ערבית בישראל ומקסימום בטחון לישראל. עליהם לחשוב על ירושלים כעיר אחת בלתי מחולקת בתור בירת ישראל. עליהם לא לאחר הרכבת גם מבחינת האפשרויות הקיימות היום ולא להמתין בעוד שנה שנתיים או חמש מתחרטים על כך שהפסידו גם את מה שאפשרי היום.

משרד ראש הממשלה

ירושלים, י"ז באלול תשכ"ח
10 בספטמבר 1968

סודי ביותר

א ל: ראש הממשלה

העתק: מנכ"ל משרד רוה"מ

מאת: משה שרון

אדוני ראש הממשלה,

... אנא מצא בר"ב עקרי שיחה בעלת ענין רב שקיימתי עם וויליר שקעה משכם, אשר חזר לפני ימים אחדים מביקור בבירות.

ב ב ר כ ה,

מ. שרון

סודי ביותר

משרד ראש הממשלה

שיחה עם ווליד שקעה
(בירושלים ב-8.9.68)

ווליד פתח באמרו שהוא משוכנע שמעשי החבלנים לא יביאו כל תועלת לענין הערבי-פלשתינאי. עם זאת, לדעתו, גרוש אישים איננו שיטה נכונה. אם יש משהו נגדם היה צריך להביאם לדין. אין זו דרך ובמקום המגורשים יבואו אחרים מתחתם. כמאל דג'אני היה לאומני כנה. דאוד אל-חוסייני מעולם לא קיבל הוראות מירדן.

הסברתי שעלינו להבחין ולהבדיל בין המבול המדיני לבין טובת האוכלוסיה והצורך בדו-קיום. אם האישים הערביים יוסיפו לערבב בין השנים יצאו קרחים מכאן ומכאן. לפנינו ארבע הופעות המשפיעות על מערכת היחסים האזרחיים, הבלתי פוליטיים, בין האוכלוסיה העברית לאוכלוסיה הערבית:

א) החבלנים הבאים מן החוץ.

ב) העובדה ששלטונות המדינות הערביות סמילות האחריות של מעשי החבלה על האוכלוסיה המקומית. פרש לחבלות בירושלים ובת"א היו כל הפעילויות מן החוץ. אם בנים מהאוכלוסיה יסתבכו במעשי החבלה יסבכו בכך את האוכלוסיה עצמה.

ג) האווירה השלילית היזומה מצד אישים כולל ראשי ערים (שביחות, תזכירים מלאי שקר, ועוד). אווירה זו שבחלקה יזומה ע"י עמאן ובחלקה ע"י גורמים מקומיים יוצרת סגנון חמור ביותר במערכת היחסים ועלולה להזיק לאוכלוסיה.

ד) העובדה שאישים ערביים דחו הרעיון למינהל עצמי ובכך גרשם לפנינו שאנו נתנו הזדמנות מסויפת והם החמיצו אותה. באווירה הנוכחית אין לי כל בטחון ששלטונות ישראל יהיו מוכנים לעיין ברעיון זה שוב. יש מקום למינהל עצמי רק אם יש הבנה ומעילות חיובית.

אמרתי שאם נלמד להבחין בין השאלות הפוליטיות החלויות ועומדות לבין האינטרס האמיתי של האוכלוסיה הערבית תוך שטול נכון בארבע התופעות שהזכרתי נמנע התדרדרות. החבלנים הבאים מהחוץ אינם מעניינים. אך האישים בגדה אחראים לאווירה השלילית היזומה על-ידי ההנהגה. בדרך זו אין הם משרתים את האינטרס שלהם. נהפוך הוא - כבר עתה אני נתקל באנשים שיעדיפו להגר מכאן אם המצב יוסיף להתדרדר. איננו מצפים מאישים לשלוח תזכירים מלאי שקרים וכן לא נסכים לקבל תזכירים בסגנון שלאחרונה תמך לקבע.

ווליד שקעה אמר שאמנם "כפות השלילה" מצד האישים הערביים עלתה לאחרונה אך עלינו להבין שאף שלטונות ישראל "אשמים" בגישה שיסודה שלילה. לפי הערכתו אין ממשלת ישראל רוצה בשום פתרון מדיני. רצון הממשלה למשוך כך המצב ולכפות שקט. מפרת המינהל האזרחי היתה להרדים את האוכלוסיה ולא לפתור הבעיה פתרון יסודי. ברור לו שחוסיין איננו יכול ואיננו רשאי לפתור הבעיה, לא הוא הכתובת ואין לפנות אליו ולצפות ממנו משהו. לעומת זאת נאסר לא יהיה המתמיל והיוזם. הפלשתינאים רוצים בפתרון של שלום אך הם משוכנעים שישראל איננה רוצה בפתרון הבעיה עמהם. הוא חזר זת עתה מחו"ל. הפלשתינאים בחו"ל מיואשים ממדינות ערב. כולם מעודדים את ההנהגה בגדה ליטול יוזמה ולחפש דרך להסדר שלום עם ישראל. אפילו ראשי ארגוני החבלה מחייבים פתרון

2/.

של הסדר ושלום. היה לו ויכוח אפילו עם בנו שמתוך יאוש רצה לעזוב למודיעין ולהצטרף לחבלנים. שכנע אותו שדרך זו לא תביא לשום פתרון, אולם הגוער סרגיש הרגשת עוולה ותסכול. אנשים אלה אינם מקווים לשום דבר ממדינות ערב. אין להם מה להפסיד באשר אינם אחראים לשום דבר. התפרצותם הבלתי אחראית הנה התפרצות טבעית הנובעת מיאוש, בעוד ישראל אינה מגלה רצון כנה וגישה עניינית לחפוש פתרון. "אנו כבושים/אין לנו יכולת להתנגד בכוח לכבוש. לא אנו אותנו לכך ולא הכינו אותנו לזה. במצב זה לא נשאר לנו אלא המה". על-כן הם כותבים מזכירים ומדי פעם משביתים חנויות. ברור לו שזה לא יפתור דבר ואולי יזיק אך הרי יש מיצבור של רגשות הדורש פורקן. "מאידך ברור לי שדרך זו עלולה להביא את המשל הצבאי לנהוג ביד חזקה ולהגירה והאחריות המוטלת עלינו הנה כבדה"; "פעם לא הייתם רגישים כל-כך למזכירים ולמחאות, לאחרונה נעשיתם קצרי רוח, אולי בגלל השלוב של מעשי החבלה, דחית המינהל, המזכירים השליליים והנצול הירדני של מזכירים אלה למעמולתם".

אין הוא נוטה כלל להפריד בין הבעיה המוליטית לבין סובת האוכלוסיה. הוא עצמו יודע יפה ואף לקח בחשבון שאם יוסיף המצב להתדרדר יצטרכו אולי אנשים רבים להגר. "זכותכם וחובתכם להכות ביד מברזל בחבלנים ובכל מי שפוגע בבפחון". "על זה אין חולק, אך לא נשתף פעולה עמכם להרדפה עצמית שלנו". הוא עצמו מסתכל לא אחת למפה ושואל את עצמו - לאן ללכת. הוא קשור לארצו, לעירו. הוא מאמין שהגיע הזמן ואף ניתן לפתור הבעיה בין הפלשתינאים לבין ישראל. הפלשתינאים רוצים. ישראל אינה רוצה. במצב זה הברירות שבפניו ושבפני כמותו הנן מעטות ביותר מה גם שהוא שולל באופן מוחלט את הפעילות של החבלנים. הם מזיקים יותר משהם מועילים. הוא מבין מדברי את החוסר שבה אני רואה את הפעילות השלילית של ההנהגה והשפעתה על האוירה היוצרת רק לפעילות החבלנית. הוא מבין את האחריות הרבה המוטלת כרגע על האישים, ורצונו לשוחח על מצב זה עם מספר אישים בשכם. גם עם חמדי אך לא רק חמדי.

כאמור קשה לו להפריד בין הבעיה הפוליטית לבין המצב שנוצר. על-כן הוא שולל עדיין רעיון המינהל העצמי. אלו היתה תקוה פוליטית לפתרון כי אז היה המצב אחר. הם הגיעו היום ליאוש ולחוסר ברירה ומה שנשאר עוד להפסיד הוא מועט. מצד שני, ברור לו שאם ימשיך כך המצב ותהיה הגירה כי אז תוסלה כל התקוה להם וכן תחוסל לדורות רבים האפשרות של הסדר שלום בין ישראל לערבים.

הוא מציע שתי הצעות נפרדות:

א) הוא ישוחח עם מספר אישים בשכם בקשר למצב שלחוכו נקלעה האוכלוסיה בעקבות המזכירים, המחאות, החבלנים, ההוראות מירדן ודחית ההצעה למינהל. אם כי הוא מתנגד להפריד בין שאלת הדו-קיום הלכה למעשה לבין השאלה הפוליטית הרי הנושא "כבד" מדי מכדי שיסול על עצמו אחריות של עמדה שלילית בנושא זה. הוא מציע שאחר שיחותיו בשכם נשוב ונפגש להמשך השיחה בנושא זה והפעם יחד עם חמדי כנעאן.

3/.

ב) המיפול בבעיה המוליטית איננו יכול להתחיל מירדן או מצרים: ירדן איננה רשאית ומצרים איננה יכולה בעת אך הוא יודע יפה ומשוכנע שהיא חשמח אם הפלשתינאים יגיעו לעמק השווה עם ישראל. ישראל צריכה להחליט אם היא מוכנה לראות בפלשתינאים צד ולקיים עמהם מו"מ ישיר לשלום. הוא מוכן לקחת על עצמו להרכיב משלחת בת 5-6 אנשים אשר ישבו עם ישראל לדיון ולמו"מ. הדיון יהיה בשלב הראשון סודי. הוא מתחייב שהפלשתינאים לא יבואו לשם עם רעיונות דיוניים מהסוג של חלוקת 47. "נהיה ריאליים ומציאותיים". המשלחת שהוא יציב בפנינו תהיה מייצגת ותקבל גיבוי מצד אישים פלשתינאים בעלי שם ומעמד. אנו אמנם נדבר עם נציגים מהגדה, אך נדע שמאחוריהם גם המנהיגים והאישים בחו"ל. אין הוא חושב במושגים של משהו ההלוי בירדן. המדובר במדינה פלשתינאית, בהסכמים ושלום עם ישראל. המרחיב ידונו במו"מ ישיר. אם ישראל איננה רוצה להביא לשולחן הדיונים הזה הצעות - אין זה רצוי אך גם אין בכך רע. יביאו הם הצעות משלהם. אם רוצה ישראל לחציע גם כן הצעות משלה - מה טוב. העיקר הוא החלטה מצד ישראל לפתור את הבעיה פתרון יסודי, סופי וכנה עם הפלשתינאים כאשר המטרה שלום מומבי תחום מוסכם והסדרים מחייבים. הוא יכול להבטיח לי שכל ראשי הפלשתינאים בחו"ל יברכו על כך.

נסיתי לדובב אותו לגבי כמה שאלות: מי המשלחת המוצעת על ידו, מה קווי המחשבה הכלליים שלו, מה זה בעיניו "הצעות ריאליות" - הוא התחמק והימרן. במקרה אחד הזכיר ששוחח ארוכות עם מוסה אל עלמי שטיפר לו על מגישותיו עם ישראליים. בקטע אחר אמר - "חכמה אל מסרי לא יהיה במשלחתנו אך אולי חמדי כן יהיה"; "אלו היה כמאל דג'אני נשאר כאן היה בוודאי חבר המשלחת - הוא היה שלילי מאוד שלא נוחרה לו דרך אחרת"; "אתה מביר את כל מנהיגינו וכשאומר לך השמות אתה מסכים עמי שזו משלחת מייצגת".

בסיכום, בקשתו היא כי אביא את הצעתו זו בפני רוה"מ וכי אודיענו אם אמנם חשובתנו העקרונית היא חיובית. "זו פעם ראשונה שיש יוזמה פלשתינאית רצינית", בקשתי היא שלא תעמיד אותי בעיני חברי - כילד". "אם אתם מתכוונים למשהו רציני אנחנו מוכנים, אחרת - מוטב לא להתחיל בכך".

יום חמישי, 26.9.1968 סודי ביותר

שיחה עם אנוור נוסייבה
(בבית נוסייבה)

שאלני לתגובתי ל"תכנית השלום" שלו אותה מסר לי בפגישתנו האחרונה. "תשמת לב - אמרתי - שלא הראמית לאיש. 'תכניות' כאלו מזיקות יותר משהן מועילות. הן מחזקות אשליות אצל הערבים ותן מביאות לייאוש ישראלים החושבים במושגים של פתרונות חיוביים. מצער שאחרי שנה ותצי להכרויותינו בישראל - זה הוא מרי מחשבתו".

אנוור אמר: תמרי בנקאן סיפר לי שאתה מסיימי נוכח העובדת שכשאתה מדבר עם פלשתינאים הם מתייחסים לחלוקת 47. אני מניח שבדבריך אלה התכוונת גם אלי. ראיתי גם התמיהה בעניך שעה שהזכרתי בשיחתי עם רוה"מ אשכול את 47. האמת היא שהגעתי למסקנה שאין אתם מוכנים להניח ביוזמתכם שום תכנית. כוונתי היתה "לגרום" אתכם על-מנת שתציעו הצעה או רעיונות נגדיים ואולי כך נבנה לבירור עניני. אין לקחת לגופם וברציונות הדברים שאמרתי על 47. אדרבא, בוא נשוחח שלא על סמך הנייר שלי. העיקר שנשוחח.

אמרתי: מיננו מוסמך לדבר על תכניות. עמדתנו בעניין זה ידועה לו. אם יש לו משהו רציני ומעשי - אשמח לשמוע ואולי אף להגיב. הוא חייב למצוא לא רק את תבנת העולם הערבי ואפשרויותיהם של התנחגים הערביים אלא גם למצוא את המידע שרכש על ישראל. מי כמותו נפגש עם ישראלים והגיע הזמן שיחית ברור לו מת חלך הרוח ומת דרך המחשבה הישראליים.

אמר: אני מבחין שאתה תוכך לאמרוגה לפסימי ביותר.

אמרתי: אני פסימי מבחינת סכויי המלחמת, התחרדרות אליה דוחף נאסר, אולם היד תירדנית, וכן אני פסימי לגבי הפלשתינאים. אינם יודעים מת תם רוצים. אלה שבחוץ עוסקים בדרכי אלימות ואינם חושבים על פתרונות פוליטיים במושגים ריאליים ואלה שכאן נגררים ללא מחשבת עניניה רציניה. לעומת זאת אני אופטימי בקשר לישראל עצמה. המתרון ברוש לכם הרבה יותר משהוא ברוש לנו.

אמר: קיימות שתי אפשרויות. האחת שמא שתחזירו לנו בפסגרת שלום ימית נאת תראוי להתכבד בו. שלא ימית תדבר שיריים של משהו שאינו בר-קיום ושלא יירצה כבגידה. הוסיין והפלשתינאים לא יוכלו להסכים לשום דבר שאינו מכובד ושאינו כולל, ביחוד מתרון מתקבל על הדעת בירושלים. האפשרות השנית היא שתסיפחו את הגדה בפלוא פוכן השלה ותתנו לנו פלוא זכויות האזרח. אני אקבל ברצון מתרון כזה אם הוא יכלול גם רשות לפלשתינאים תרוצים בכך, לחזור לארצם. תהיה הארץ לשנינו ללא גבולות כאשר אתם הרוב. בדמוקרטיה שלכם יוכלו שני העמים להיות יחד. כך או אחרת, בשלב זה מעיקר הוא לעבות את האפשרויות. לקיים את הדופשיה. להוסיף ולחשוב יחריו בקול רם. אי-אפשר להרשות שכך יישאר המצב ללא סוף. יותר ויותר נראה לי שארצות ערב מוכילות את הנושא למבוי סתום. אנו כאן חייבים בחפוש פתרונות. אם פתרונות קבע ואם פתרונות ביניים.

2/.

אסרתי: הרי בזמנו חיינו מוכנים לשקול פתרון ביניים בלתי מוליטי כאשר חלק מהתנהגה הגיע מינהל אזרחי. קשה השתנה המצב ובאוירה הנוכחית אינני יודע אם הדבר יכול לעמוד על המרץ.

אסרו הוא ירד מהפרק משום שאתם לא הייתם נכונים לכלול בהסדר אזרחי זה גם את ירושלים. חבל שגם אתם אינכם מוכנים להוסיף ולשקול את הצעד האזרחי הזה שהיה עלול להיות גרעין חשוב והתחלה טובה.

אסרתי: הכנסת ענין ירושלים הוא הפיכתה הנושא פרעיון אזרחי א-פוליטי לצעד בעל משמעות פוליטית.

אנוור הגיב שמשוב להוסיף ולקיים שיחות וברורים מעין אלה. אסרתי שהחשוב הוא שהם יהיו טוף טוף לדיאלויים. במקום לחשוב על 47 עליהם לחשוב על משהו בין הנהר לבין קווי ה-4 ביוני. עליהם לחשוב במונחים של מינימום אוכלוסיה ערבית בישראל ומקסימום במחון לישראל. עליהם לחשוב על ירושלים כעיר אחת בלתי מחולקת בתוך בירת ישראל. עליהם לא לאחר הרכבת גם מבחינת האפשרויות הקיימות היום ולא להסגא בעוד שנה שנתיים או חמש מתחרטים על כך שהפסידו גם את מה שאפשרי היום.

משרד ראש הממשלה

ירושלים, ה' בחשרי תשכ"ט
27 בספטמבר 1968

סודי ביותר
לנמען בלבד

א ל: ראש הממשלה

העתק: מנכ"ל משרד ראש הממשלה

מאת: משה שרון

אדוני ראש הממשלה,

... ר"ב דו"ח על שיחתי עם תופיק קטאן בשובו מעמאן, מפגישה עם רוה"מ תלהוני. בפגישה זו ביקל תלהוני את הצעתו לקיים מפגש סודי בניו-יורק בין שה"ח ישראל לבין שה"ח ירדן.

ב ב ר כ ה,

מ. שרון

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

יום רביעי, 25.9.1968 סודי ביותר

שיחה עם מוואפיק קטאן
(מלון המלך דוד).

לפי בקשתי יצא קטאן לרבה-עמון כדי לאשר נכונות שה"ח, מר אבן, להפגש בניו-יורק בסוד עם שה"ח הירדני, ריפאעי (כפי שהוצע על-ידי תלהוני באמצעות קטאן) וכדי להסדיר הפרטים המכניים הקשורים בפגישה אפשרית זו.

שיחת קטאן עם רוה"מ תלהוני התקיימה ערב צאת רוה"מ יחד עם המלך לטצריס, לוב סעודיה ולונדון. קטאן מסר לתלהוני תגובתנו להצעתו (עיין דו"ח פגישתי עם קטאן עם צאתו לעמאן). תלהוני רשם את הפרטים ויצא מייד לפגישה עם שה"ח הירדני ריפאעי מבלי להגיב דבר. אחר שעתיים שוב נפגש קטאן עם תלהוני כדי לשמוע הסיכום בין שה"ח הירדני לבין רוה"מ.

תלהוני עשה הצגית הדתה: הוא הסביר שאין אפשרות לקיים פגישות סודיות בניו-יורק. שה"ח הירדני יהיה טרוד שם בתאום עמדת ירדן עם עמדה שאר מדינות ערב, בפגישות עם יארינג ועם האמריקנים ועוד ועוד, ויהיה זה לא נבון לקיים בעת ובעונה אחת גם פגישות סודיות עם השר הישראלי. "ישראל חייבת למתוה הדרך לירדן כדי שתתאפשר פגישה בחסות יארינג ובצורה רשמית". עם זאת הציע תלהוני לקטאן שתי הצעות: ראשית הוא עודד אותו לתוסיף ולמלא את התפקיד של מקשר ביננו לבין ישראל. שנית הציע לו לשוב אליו לשיחה אחרי שיחזור תלהוני מסיורו הנוכחי עם המלך. בכל מהלך השיחה עם תלהוני - כדגיש קטאן - חזר רוה"מ ירדן מספר פעמים על כך שהוא בכנות רוצה בהסדר שלום עם ישראל.

הערכת קטאן היא שהמפנה בעמדת ירדן לגבי אפשרות פגישות סודיות בניו-יורק נובע משני טעמים: ראשית, עקשנותו ועמדתו האיסית של ריפאעי שאיננו רוצה להסתבך בתהלך שלגביו אין אישור מצרי ושנית נטיתו של רוה"מ ירדן לדחות כל התלטה בנושא זה עד לאחר הערכת תוצאות שיחות המלך בקאהיר, בסעודיה, בלוב ובלונדון. בהקשר זה אמר קטאן: "שתמיהה נסיעתו של המלך ללונדון. למעשה הוא בריא ואפילו נזקק הוא אולי לטפול רפואי. כל שהוא, הרי שהמרובר בטשהו קטן ביותר שאיננו מחייב נסיעה ללונדון. תלהוני עצמו הוא שהמלך ביקשו לבוא עמו ללונדון.

קטאן קיים גם שיחה עם סעד ג'ומעה, שסיפר כי אגרתו האחרונה של המלך לתלהוני בדבר פעילות התבלנים בירדן היתה מנוסחת במקורה, בלשון מאד חריפה בה תקף המלך בתמורש את ארגוני התבלה. תלהוני התנגד לנוסח זה של האגרת והמלך נאלץ היה להסכים לריכוך שהוצע על-ידי תלהוני. ג'ומעה משוכנע שעם שובו של תוסיין מסיורו הנוכחי בחו"ל, תוא ינקוט ב"יד חזקה" ביותר לגבי התבלנים. בענין זה הגיעו מים עד נפש ואם הסכים תוסיין להצעת הריכוך באגרתו, הרי שתדבר היה מתוך נכונותו לדחות טעילותו בנושא זה עד לשובו מסיורו ולבחון הדבר מחדש לאור תוצאות שיחותיו בסיור זה.

2/.

קטאן העלה בשיחתו עם הלהוני את שאלת המינהל האזרחי הערבי בגדה המערבית. קטאן מעין שירדן הועתה על-ידי סוכניה בגדה והסבירה מהלך זה שלא כהלכה. המגמה היתה לאפשר לעם להחזיק מעמד ע"י השרדה בין טובת האוכלוסיה לבין המאבק המדיני. הלהוני אמר שרבונו לדחות השיחה עם קטאן גם בנושא זה עד לאחר שובו מהסיור.

קטאן החל לספר לי על מצבו הקשה והעדין של המלך: בעמאן מתהלכת שמועה כאילו הגיע הזמיין להסכם עם ישראל למען הסופה הגדה לישראל תמורת נכונות ישראל לעזור לחוסיין להשתלט על סוריה ולספחה למלכותו... אישים רציניים מאד מדברים על שמועה זו כאילו היתה עובדה... בכל מהלך ממלכיו מתחייב המלך בנפשו ויש לשמל בו בעדינות, לעזור לו להתגבר ולא לנסות לתבוע ממנו את חבלתי אפשרי. הבעיה המרכזית היא בעיה ירושלים.

הפלשתינאים בגדה המזרחית חסרי מעמד והשפעה. מבולבלים ומפורדים ואינם יודעים מה רצונם. הלהוני ינהג ביד חזקה כלפי התזית של נבולסי. רותי אל תטיב וחבריו המבורשים מהגדה פנו לקטאן ובקשוהו לעזור להם להתקבל לשיחה אצל רוה"מ ירדן... הם טוענים שיש להם תכנית מעולה והצעות לשחרון ולהסדר. קטאן הבטיח להם לסדר הפגישה... עובדה זו אומר קטאן מספיקה כדי להוכיח מה השפעתם של הפלשתינאים שם. שרים פלשתינאים בירדן מסתייגים מאבור נוסייבה ומשמיצים אותו - וזאת מתוך קנאה בידעם שהמלך סומך עליו ועשוי למנותו ביום מן הימים כראש ממשלה.

בקרב הירדנים המקוריים מתבלטת לאחרונה נטיה חדשה: "כל האסון בא על הגדה המזרחית בגלל הפלשתינאים. שיחזרו לגדה המערבית ויקימו להם שם את מדינתם ונפטר מהם ומהצרות שהביאו עלינו. נחיה בגדה המזרחית שלנו בשקט וללא הפרעה. מה לנו ולהם".

- - - - -

סודי ביותר
לנסען בלבד

שיחת שח"ת עם שגריר גוסייבה
(בבית חשר, 8.9.68, 17.00-17.45).
(נוכחים: שח"ת, גוסייבה, ס. שגרן).

... גוסייבה בא לדרוש לשר על הצורה המלך לשדר ששח"ת שלח אליו (עיין נספח רצוף).

"מסרתי השדר למלך, מספר גוסייבה, סיפרתי עקרי הוכחה לרוה"מ הלחוצי וכן תראיתי האגרת לאחי, תאזס, שר השיקום והפליטים". רוה"מ הלחוצי הציר שרושם רושם קיבלו גם מדברי יאריבג וכי שר-תחון ריפאטי יהיה בראש משלחתם לעצרת "ותוא ידע בוודאי להסמיך" (הכוונה לאשרות מגישה).

המלך התייחס לקשר באגרת המוכיר התלמות ורצונם ואשר כי ברצתו לגאם בקרוב לסעודיה ולמצריים. ברצונו להציג שם הבעיה בכל חומרתה. ברצתו להסמידם על כך שמשול נכנס למבוי סתום וכי למסכים להזמת הדברים "אחרת הוא יבקש מתם תשיכה רבת יותר" "או שישכימו להזמת הדבריים או שיתנו תשיכה עליתם לעשת באחריותם".

את"כ דיבר המלך על המדיון. אשר שהדבר מסובך באשר אין הבנת ותסכמה, לא בין ארגוני התכלת השונים לבין עצמם ולא בין הארגונים לבין הממשלה. היה נסיון להקים מקוד מזרתי ותוא חשב שבמרך זו יתאשר לו, באמצעות המקוד למשיל מקום על הארגונים. אולם היתה התיכה בעירעק ודבר זת עיכב הקמת המיקוד. עתה עושים נסיון מחודש. תקמת המיקוד תאשר תביקה כפר ששלת המיקוד לפיקוח על התכלנים במענה שלפניתם אינגרס עליון ואיש לא יוכל להאשים את השכי במצרת בעדי התכלנים.

"אם תראה פישתו (כישראל) אמור להם שדעתנו היא כי בטקט או באחור יהיה עלינו להיות יחדיו ועל כן כל שנקדים להגיע לדו-קיום זה כן ייטב ויהיה לתועלת הכל. טוב שהדבר יבוא מתוך ורצון החשוי של הצדדים מאשר שיופל עלינו בולנו על-ידי כוחות גדולים מאתנו מתחוץ" - אמר המלך.

בשיחה נפרדת עם ס. שגרן הביע גוסייבה את הערכתו האישית לדבריים אלה של המלך כדלקמן: המלך יודע שהתכלנים יוצרים בעיות יותר מאשר תם פותרים בעיות, אולם המלך אינגו יודע כיצד לטפול ולטפל בתם וזאת בגלל הקשגן בשאלת הפוליטית. תרושם של גוסייבה הוא שבדעת המלך לטפל בתגב בשני מישוריתם במישור התוליטי (על-ידי מילוץ מצרים להתיצב ליתינו, למצוץ מסנה לקבל את התלטת מועצי"ש בכנות כלו, ולאשר לו למצות את תאפשרויות) וכן במישור התצבאי, היינו למצוץ שעם הקמת המיקוד המזרתי, אין צורך יותר במראיון באשר התדובר באינטרס עליון תנמצא באחריות המשתתפים במיקוד.

באשר לאפשרות המגע באו"ם בחסות יאריבג, סיפר גוסייבה לשח"ת, כי המלך אשר שתוא תושב באותו כוון ומסכים לכך.

שח"ת התייחס לשאלת תבעיה של השדר על-ידי המעצמות: מתקבל הרושם שאין גישת אחידת לירדן ולמצרים בשאלה זו. קשתיר מתייבה כגרשת השדר שיופל מתחוץ ועל-כן מעניינת היא עמדו השונה של המלך. יש, כמובן, להבחין בין הצד התורטלי של השלת השדר לבין עצם תוכנו של השדר כזה ותאפשרות שתעצמות תנקוטנה בדרך זו. לא נראה לי

2/.

שאיבע המעצמות מסוגלות להגיע להסכמה על תוכנו של ההסדר וסמילא לא תהיה כפיה. נמהוך הוא הנוסחה של המעצמות - המערביות על כל מגיע - היא שהמעצמות מסכימה לכל הסדר שאליו יגיעו הצדדים.

יש אישים מסוגים - חשיך שה"ח - המושבים שאחרי הבחירות בארה"ב יהיה שינוי מהותי בעמדת ארה"ב. גם גישה זו מוטעית מיסודה. ארה"ב נמצאת דרך קבע במערכות של בחירות ודיכן של בחירות לחייב את הנהיגים יותר ויותר כלפי ישראל מאשר למיבן.

הקושי הקיים קשה נובע מעובדת קיום חלל ריק בשיעול בבעיה. יש הרגשה של ווקום ומבוי סתום וקל-כן חשבתי - אשר שחח - שיש אולי לנבל את העובדה הקאלנדארית שבמקרה מתבצעים במקום אחד - באו"ם - כולם כולל הצדדים וישיבנג. שמא ניתן לנצל מקרה קרוב זה ולחפצע כדי להשתדל ולהתקדם בצורה מוחשית יותר. חשר שאמין שאם הצדדים יפגשו, יתכן ויוצבר סיכוי של התקדמות. אין חשד יודע אם יש למצרים אותה הרגשה של דחיפות בקשר לצורך להתקדם לקראת סחרון. הרושם שמקבל מדברי הייבל הוא הפוך. חייבל מטיף להשרכזות באיפוף נשק ולהמשך משחק בטקטיקת מדינית, ברור לשר שלקאהיר אין אותה הרגשת דחיפות המשתקפת מדבריו המלך והמתבטאת ברצונו לנסוע לקאהיר ולטעודיה ולחבוע פתנה דמוף.

נוסייבה מעיר כי בכל זאת יש ויש כמה וכמה דברים הלוחצים על מצרים והסורים להתוסת הדחיפות גם שמו ענין המעלה והעובדה שאין הם מאושרים מהשגב הנוכחי בו מיבי בירינג. אין שפ לנוסייבה שמץ את מצרים מטרידה שאלת הסחרון.

"גם האלמנט האלשתינאי חדור החושת דחיפות ואני כשלעצמי מחלבט בשאלת כיצד לשלב אלמנט זה בצורה שיוכל גם תוא לתרום לסחרון משום שתוא סובל מתעדר סחרון". נוסייבה חושב שיש להגיע שידון תקה עמה לעצרת מטפר אלשתינאים. תכוונה לאלשתינאים שחיבה תברי המשלה. בכלל, הרגשתו של נוסייבה היא כי בקרב האלשתינאים בגדה המזרחית גוברת והולכת הנטיה לשחרון סחיר והגיוני ומכובד, תכל שם רוצים לאכול ענבים ולא לחכות את השנה".

חשר מתייחס לאלשתינאים בגדה המערבית ואומר כי קיימים שני מישורים, המישור של דו-קיום, מודוס ויוונדי והמישור של המחרון המוליטי לעתיד. באשר למישור השני - לשניכרה נמיה מצד האלשתינאים למעול שלא לפי תקונסנסיה של העולם התרבי. האלשתינאים חשבו המיר שהשאלה המוליטית המחייתה לעתיד מוסתרת בידי העולם התרבי ולא בידם תם. הוא תדין גם לגבי גישת העולם התרבי ביחסו לאלשתינאים. אין חשר יודע אם יסביס העולם התרבי לראות בהם צד תזכאי לנחל מו"מ המחייב את העולם התרבי.

ובאשר לדרכים להשגת חסדר קשה מאד, ואף בלתי אפשרי, להגיע הסדרים של שלום - לשטל הסדרים פרימוריאליים - בלי דיון ישיר מגיש של מגים. אפרתי ליארינג שם יהפוך קצפר למיבת דואר להעברת הצעות, יביא בכך במו ידיו לחיסול שליחות ולסמבר. צד אחד יגיש הצעות, הצד השני ידחה אותן תגילו טעמים טקסיים ובבך יגיע ירינג לסוף תדרך. הוא תדין לגבי יוזמות של צד שלישי - מעצמות - המחיחסות למוכן. שיטה זו מינגה מצמת את שדיאלוג יכול למבוא. דיאלוג בלתי מחייב ליד שולחן כשכל צד חשש להעלות רעיונות ולדלות כל האפשרויות. בפיטה כזו יש דינאמיות מסרה, ותרי הגבולות מינם הכל. יש עוד תרבה נושאים השזורים אחר ברעתו. הרגשתי היא שאם יתקיים דיאלוג מעין זה אם ירדן יוכלו שני הצדדים להיות יוזמים ושפרים. שר-תוץ דיבר על משעות הגבול בימי שלום,

3/.

על בעיות כלכליות, דמיות ולאומיות, זכויות היסטוריות בשטחים ועוד. ביניהן לבין ירדן קיים עוד איגשרם שאיגנו קיים - בין ישראל לסוריה או עבריה, הכונה לרצון ירדן וישראל שלא למבלע על-ידי הקומוניזם והשפעה הרוסית. קיים רצון מדיי לשמור על ערכי הרבותנו. מה שמחייר אצלי יאוש הוא העובדה שעד עכשיו לא מצאנו "מידות" שיכולה להזיז את הערבים בכוון של דיאלוג פעיל זה.

נוסייבה קצר שעוד ומחכיד הצעין שמחרון בעיה הבטחון איננו טמון במפה זו או אחרת - דוגמת מפת אלון - אלא בקצם השלום. השלום הוא הערובה לבטחון. היה לנו הרושם שאין ישראל רוצה בהתפשטות טריטוריאלית ומצן רוח"ם אלון ניתץ רושם זה.

השר הקיר שאין סתירה בין הקונספציה המונחת ביסוד תוכנית אלון לבין השלום. למישך. ביסוד הצישה של אלון מונחת הקונספציה של מקסימום בטחון תוך מינימום שטחים והושבים. זו קונספציה שחייבת לעניין מישהו רציני בצד השני.

נוסייבה שאל אם נכון הוא שבעיה זו מתעוררת רק לגבי ירדן בעוד שאיננה קיימת לגבי סיני והגולן. השר אשר שכל שטח ובעיותיו. הבעיה בסיני היא כיצד למנוע בצורה מחלטית כל אפשרות שסיני יהווה שוב מקום איום על-ידי ריכוז כוחות וכן קיימת שאלת המעבר בשרם-אל-שייך. יש לזכור שבעיה אחרונה זו היתה הסיבה לשתי מלחמות והתערבות - כולל גם נושאים ישראליים - חייבות לענות על השאלה.

אך כמובן - המשיך השר - אין אפשרות לעשות מכל הבעיות חבילה אחת. יש להתחיל מאיזה מקום והרעיון של השר היא שבשלב הוא להתחיל מהחרה הקונפליקט הירדני-פלשתינאי-ישראלי.

נוסייבה אומר שאם כי רקחו בעבר היתה שונה הוא מתחיל עתה להשתכנע שאכן זו כנראה הדרך. נאשר עצמו אשר שהוא יקבל כל מוסד שהפלשתינאים יחנו לו הסכמתם. הקושי כאן הוא שכל התחלה נתקלת בקושי הנובע מהרושם שהערבים, ואף הפלשתינאים, מוליכים תחת לחץ הכבוש ועשית הכוח הישראלית שהושגה כתוצאה מהמלחמה. התחנם אין בעוד שניים אפשרות של מחוות בצורת נסיגה שיולו הלקיח.

השר השיב שאין הוא רואה לא אפשרות ולא טעם לכך. ולא רק הוא חושב כך, אלא גם גורמים לא ישראליים חשובים. השיכוי להסדר קיים רק אם יהיה דיאלוג ומחיינה מגישות. בשם זה - בסקרה של מגישה - אין מהלומה מוכשרת ואין צורך להוסיף כאופציות. קיים סיכוי רציני אולם לא בטחון.

נוסייבה אומר שהבעיה העיקרית בכל המבלול היא בעיה ירושלים ויתכן גם בעיה הפליטים אם כי חשיבותה של בעיה ירושלים מעבר לכל שאר הנושאים. ושה שמחייד הוא שישראלים אנים ומסתרים ליצור יום יום עובדות מרשות בירושלים דבר המתפרש על-ידי הערבים כחוסר כל נכונות מצד ישראל לדון בכלל בשאלת ירושלים.

השר מסביר שערבים מציד מסכימים לשה שהם רחו אחסול. הזמן מהווה גורם. אם היה פו"ם מתקיים מייד לא היתה השאלה מתעוררת כלל בצורה שבה מעורר אותה נוסייבה.

נוסייבה שואל האם אין אפשרות לחת מורעוריום. נניח שלשה או שנה תרשים. שישראל תודיע שלא תעשה דבר בתקופת זמן זו כדי לאפשר כניסה לפו"ם.

שר-התוץ מביע הסיכה על הרעיון ושאל מדוע לה לישראל למם יד, דווקא בירושלים, להקמם גטו ערבי וגטו יהודי? נוסייבה: מדוע גטו? אין התנגדות לכך שיהודי יקנה אדמות במזרח ושרבי במערב העיר. קניות ורכישות פרטיות - כן; הסקמה ממשלתית - לא. התסקנות ושאר הסעולות הממשלתיות יוצרות מצב קשה. אם יוקמ הכל יסגע הדבר המרמת הקיימת לקמיד. לדעתי על ירושלים להיות "עיר מחומה עם שני סקטורים - סקטור יהודי וסקטור ערבי, אך היא תהיה מחומה לשני הצדדים". נוסייבה עובר להעיר בקשר לרעיון ברבר מינהל עצמי ערבי בשטחים ואומר: הוא מחייב את הרעיון אולם רעיון זה נחלק בשני קשיים, ראשית עניין ירושלים. לא יתכן להוציא ירושלים הערבית מכלל האזורים בהם יוקם מינהל ערבי אזרחי. ושנית - יש הטוענים ויש יסור לטענה זו שהקמת המינהל תהווה הגורך הדחוף בהסרון מדיני. "אולם - מסכם נוסייבה בנקודה זו - אם תאבד כל הקוות להסרון מדיני, נצטרך לחשש יחדיו מסגרות מוסכמות לדו-קיום".

- - - - - -

יום רביעי, 7.8.1968

חמדי כנעאן וווליד מקאה - (בבית חמדי כנעאן בשכם)

חמדי אשר שוולוד סיפר לו על שיחתנו האחרונה בשבת ועמדתו כלפי ההצעה לתעקף סינחל אזרחי תכף שלילים. הוא סבירה שאפילו אם המשלה תקבל החלטה זו צרדים לבצע את הדבר היא תצטרך לשאול את המיעוד לקבל תקיד זה בשכם אם הוא מסכים למינוי. חמדי אין אפשרות לכפות על אדם לקבל מינוי כנגד רצונו אפילו במשטר צבאי. אם הדבר יוצע לו אישית הוא יסרב לקבל המינוי.

המיבות לעמדתו זו הנן שתים : ראשית הם קבלו כל מה שאפשר לקבל במסגרת המצב הנוכחי ואין יותר מה למה להם למעשה. המתום היחידי שאין להם בו דרישת רגל הנו ענייני הכסתון וחמי נושא זה לא מוצע להם ואין הם רוצים להכנס למוכו. המיבה השניה הנה התנגדות עמאן : הם תלויים במסחרם, הן באזתן אישי ואן עיר - ברצונה מסוב של עמאן. אם תחליט עמאן להחרימם כלכלית ייחרב ביתם שחמי אין אנו מוכנים ויכולים לשאת הנטל הכלכלי ולהיות מחליף לייצוא לירדן. אפילו ישוכנע שחרעיון יכול להוסיף להם משהו חרי גם אז אי אפשר לבצעו בשום עמדתה השלילית של עמאן.

על כל פנים - סיכם חמדי - אין הוא יכול ליטול על עצמו האחריות לקבל או לדחות את חרעיון לברו ואון התיקצות עם וולוד בלבד. הוא מבקש מספר ימים "כדי להביא את הנושא בפני חבריו - הכמה של שברי ואחרים - ולעבות המשובה על דעת כולם".

וולוד - בהסכמתו של חמדי - חזר שוב לנושא המרכזי : השאלה אינה העקף מסבויות סינחלץ אפילו יבוצע הדבר לא המהר השאלה המרכזית. מקור הסכסוך שלנו עם ארבות ערב הנו הנושא הפלשתינאי. אם שאלה זו המהר - יתמרו יחסינו עם ארבות ערב. אם נרצה בכך או לא ~~xxxxx~~ נצטר על ישראל ועם הפלשתינאי להיות מכאן ואילך יחדיו. רק שלום אמת בין שני העמים יתאור הבעיה. חרוב הגדול של הפלשתינאים רוצה בחתרון של שלום. יש חלק קיצוני שאינו רוצה בכך אך אלה מעטים. חלק אחר - צעירים - פיוסם ונדחף למעשי חבלה מתוך יאוש ונקמה חסרי תקוה. אף בין החבלנים יש הרוצים בחתרון של שלום. עדיף לא נכיר בפלשתינאים כבעלי הענין ונשב אתם לדון בחתרון של שלום ?

הנה חמדי - כך מספר וולוד - יצא משיחתנו עם שר הכתחון מאוכזב. ישראל סוברת כל הדלתות בעני חתרון של שלום. אם חמשלה ישראל מוכנה לכך, הוא עצמו מוכן להגיש הכנית ריאלית לחתרון כולל רשימה מנתיגים שידונו ויישאו אתנו. ברור שבשרם יגיש החכנית הוא יתיעץ עם חבריו הנמצאים בחוץ אולם זה איננו צריך לענין אותנו. רשמית ידונו עמנו מנהיגי הגדה בלבד אך לגופו של ענין צריך להיות לנו ענין שמה שיוגש על ידם יהיה בהרכתם משותף של בני העם הנמצאים החוץ. לא - לא יגישו ~~xxxxxxx~~ הכנית החרון מסוג 1947. הם יחיו ריאליים. חם יתבססו על סעך 19 השנים שעברו ולקחם. כיצד אפשר לאשר שגיטת דיין חיתה מעשית וריאלית אם הוא מוציא את ירושלים מכלל התכנית ואם הוא רוצה בנתחים מהגדה. לצרכי הכתחון לא עמדות ורצונות חשובות אלא השלום האמתי בו ירגיש כל צד שהשיג את חניתן להשגה ושהפלשתינאי ירגיש שלמדות חלק מכובד מזכויותיו תוחזר לו. כלהפלשתינאים הנמצאים בחוץ - ואפילו אלה שעברו חון ובנו בתים בחוץ - נעים ונדיב ללא אזרחות ושייכות. נמאס להם. רצונם בחתרון סופי ויסודי של בעיתם.

אין הוא מסתיר שנמילת חיוכה על ידם והעלאת הנעות מגדם מסכנת אותם בכך שחמיה פושלת מגדנו תעמידם במצב מביך. אין הוא יודע המשובה לשאלת זו ואף על פי כן הרגשתו חיא שעליהם ליטול יוזמה ולהגיש לנו הצעה אם אנו מוכנים להקשיב להם.

כמגישתי הקודמת תגבתי שאביא הדברים לידיעת ה"ה להחלטתו.

יום שני, 5.8.1968

<u>איוב מוסלם</u> - שיחה במשרדי לפי יוזמתי

(זה לפעלה מעבוע שלא פגשתי את איוב מוסלם. הזמנתיו למשרדי. תגובתו לראשונה היתה המפנית אך לבסוף בא...

שאלתיו ישירות מה מעיק עליו ומדוע "אין פניו כתמול שלשום". אחרי שיחת חולין קצרה והססים החל "שופך את לבו" :)

הוא מדוכא ומבולבל. אך בעיקר יסביר את המתרחש אצלו ברצונו שאדע שהוא לא שינה את דעתו ולא את עמדתו. הוא הוסך בהכניית המינהל ובוכן להוסיף ולהשתתף בבחירות. את השבון הנפש שלו קשה ואת גורלו קשר עם גורל אחיהו והרי האחור נתון לשלטוננו. הוא משוכנע שהדבר החשוב ביותר היום הנו להביר את שתוף הפעולה בין העם בישראל לבין הנוכחי הנדה. אחרת יתדרדר המצב הבטחוני ויהיו אסונות. אסור לחדול מלפעול למען שתוף פעולה. אי שתוף פעולה של האוכלוסיה עמנו ערושו התחלה שתוף פעולה ע"י בין האוכלוסיה לבין המת"ח. ואת יבוא עליהם ועל הכל האסון. העם אינו משתף פעולה עם התבלנים, העם רוצה בשתוף פעולה עמנו ואוהבת היא - של הכל - ליצור כלים לשתוף פעולה כזה. אין לו אינטרס אישי בכל הענין הזה. אלו היה פחוס אינטרסים לא היה הוסך בהתלהבות כזו בהכניה שהקנתה לו, בקהונות ירדן, שם של סוכן ובוגד. הנה הם קסיי הקהונות הירדנית והחשבות שכתבו עליו שם (ראת ר"ב). אולם כל זה אינו מרחיק אותו. הוא "עבר את הגבול" וישאר נאמן לעקרונות ולדרכו עבה הוא מאמין.

אולם על אף נאמנותו לדרכו הריהו מבולבל כשום "שיש עובדות המביכות אותו ואת אלה שכמותו". שוב אין בוותים כלל שאמנם ישראל רוצה במינהל האזרחי. חושדים שכל כוונתה אינה אלא לפרוץ את הבלבול על ידי קידוד אישים ודעות כנוגדות. אבל אחר דוחפת ומעודדת ישראל את המוכים בהכניה המינהל בעוד שאבד שני פקודות היא בגלוי את המתנגדים והמוקלים נגד ההכניה.

הביאד ? הנה ריבוי פוסמה מי שהיה מסונה על פחות רמאללה ואיש ביומיר היום. איש זה הוא האיש שנסע לקהיר ופיאר לאו"ם ירדן על ההכניה והוא עבדם לשרשרי הקהונות שם נגדו ונגד וזריץ דיקסם ואחרים. עובדא היא שהמשל הצבאי נתן לו רשיון יציאה. יתר על כן בביקו רשיון ליציאת בשעה שירצה. אין מונעים ממנו פעילות חברנית זו נגד ההכניה והאנשים המוכים בה. הכל אומרים כי לישראל יש ענין ביציאותיו ובפעילותו זו של רבוי פוסמה.

הוא הרין לגבי פעילות מזהר עינאב. פעילותו העלילית ידועה. אתנו נתפסה עם נשק. לא אונה לתם דבר בעוד שאנשים חשודים מאנשי איוב עצמו פושמים המאסר.

והנה פעילותו של מוחמד מאלם אל זוייב או קפיף במארטה. כל אלה מוקדמים ומרי כולם ראשי המתנגדים.

נסיעתו של ראש עיריית בית לחם - באישור המושל - ערב ביצוע ההכניה - כיצד למסבירה. מלא האנשים אומרים שאם ניתן לו לראש העיר לנסוע הרי זה לרצון המושל הצבאי.

אם כן לא ברור יותר מה רוצה ישראל. כך על כל פנים מדברים האנשים ברחוב.

הנה ראש לשכת הסחר בבית לחם. אומרים כי כינס מסיבת עתונאים ותנהיר נגד ההכניה. היתכן שנמושה זאת מעל כאשר מעלה מבלי שהמשל הצבאי ירמוז רמז כל שהוא ?

אבו עיסה מביא מאחור משחק על שני החבלים. האינטרסים שלו בירדן. הוא שהביא את פרסומי "ידיעות השבוע" והפיץ אותם בקרב הנושבים.

מצב זה גרם לבלבול. אין אפשרות לפעול בצורה דמוקרטית. אם ישראל משוכנעת שהמינהל העזרתי הגו לטובת הנושבים והיחסים בין הערבים המקומיים וישראל - יש לבצע הדבר אפילו ינקוט פיסות שאינן דמוקרטיות.

מספיק לזמן ראשי הערים לחדרו של הנושל ולהחתימם שם. הכל יחתמו. כך מורגלו בעבר ולא נשנת אותם בין לילה. על ישראל למחליט מה רצונה ולפעול בהתאם לאורך כל הקו.

עתה יש להתמין לשובו של אל-בנדק מחו"ל. כשובו יש לכנס את ראשי הערים ולהחתימם או להודיע להם הודעת וחסל. ראשי הערים תלויים במינויים בנושל. המינוי הרשמי נעשיים ומחודש על ידי הנושל. ראש עיר טרבן יש להחליף.

אחת משתיים - או שהעניין הזה מיוני לשם הדוק היחסים בין האוכלוסיה לבין ישראל או שאינו מיוני. המלשמינאים משולים למצוץ מושלך בצד הדרך. הוא לא יכול לעזור לעצמו. יש לעזור לו. זו חובת האישים האחראים בגדת וחובת ישראל. אם נשאיר אותם לעצמם לא יוכלו לעמוד לעצמם. הדמוקרטיה וחובת אולם לא בתנאים הנוכחיים. בשעה בנוכחי יש להחליט מה טוב להם ולנו ולפי זה לעבול בהתאם".

יום שני, 2.8.1968

ג'ליל ורב (בהשתתפות עזיז שחאדה) - בביתי

ג'ליל בא לשרון לי "ביקור חולים". הוא טרוד מאד מעסקי המלון שלו תמורתם. הכל סלא אבלו ובדעתו לבקש רשיון להוסיף קומה נוספת למלונו.

הוא שותה על רעיון המינהל העצמי עם עזיז שחאדה ומחייב את הדבר, אולם לדעתו יש לעשות מאמץ כדי לשכנע את שכם להסכים לרעיון. אם שכם תסכים לא תהיינה בעיות.

לדעתו יש למנות את חסדי כנציגן עצמו כמושל. הוא תאיש המתאים לכך וכן על ידי ההצעה למנותו נקשרין היכוויים של ההנגדות נגד חסדי. חסדי רגיל לעמוד בקשר עם ישראל והשארתו כראש עיר תוך מיגוי מישהו אחר מעליו תחקל בהתנגדות מצדו - אפילו היה מחייב הרעיון.

שאלתי לגבי מועמד מתאים לרמאללה. ורמזתי על כך שיהבן והדבר יוצע לו עצמו. אמר שהוא אישית עמוק מאד בעסקיו אולם לא דחה בבורה מוחלטת המחשבה. "נדון על האיש כשהדבר יהיה מעשי" אמר.

הוא מביע שלא בעבה הפעולה עד להגשת עצומות ובקשות תחומות. נגיע להסכם עקרוני עם האנשים המיועדים "לקבלת התפקיד ונוביא בחב מיגוי הכולל הודעה "שמחוך רצון להענות לצרכי התושבים וכדי להקל על בעיותיהם, וכן מבלי שיהיה לדבר המיגוי משמעות פוליטית הוחלט למנות את האדונים פלוני ואלמוני כמושלים אזוריים.

יום שני, 26.7.68

ג'נין וטולכרם - בבית המושל בבית לחם

הודעת רוה"מ ירדן מרחיק את האנשים. ההחלטה שנתקבלה בפגישה עם ג'עברי, מייד אחר שהלה הגלו הפגינה, היתה להקפיא כל פעולה עד לשובו של אליאם אל בגדד. עד שובו לבחון את המצב, מתוך המחשבה להמשיך ולהמתין ברעיון אולם בהנחה שהדבר יבוצע בכל הדרה.

בית ג'אללה תהיה נאמנה למכניה המקוריה. באשר לדיעתם - יש להניח שהוא כבר הדיך לירדן מכתב המברה והתנצלות. רבונו לחשאר בסדר הן אחכם והן עם ירדן. הרי משם מקבל הוא משכורתו ושם ילדיו ורכושו.

אם רבונכם שהמכניה הבוצע - הטילו אותה כשקומה. העובדה שהמשטר הנבאי תרשה לבגדד לנהוג ברושה חולשה או אי הסכמה של המשטל הנבאי. מגנון ההסכמה שבדנו אינגו רגיל אצלנו. יש למבוע במוקף את הביצוע והאנשים יבצעו.

יום חמישי, 15.8.68

חסן עבד אל מאזח דרוויש - (במשרדי לפי יוזמתי)

ריבחי מוסטפה, מי שהיה הממונה על מחוז רמאללה, הגו קרובו של דרוויש, הזמנתי חסן כדי לשמוע ממיו על מעילות ריבחי מוסטפה נגד מכונית המינהל. מספר דרוויש :

מאז בא מוסיק קטן לאיזור נחלקו האנשים לשתי קבוצות. רמיזו של קטן עם מוסלם ודיקסט איגם טובים. לקטן יחסים טובים עם רבחי מוסטפה. מעה שיקסט שמחה עם מוסטפה ומציע לו המקיד במינהל. הרגיז במיוחד את ריבחי מוסטפה שדיקסט אמר לאחמוד חפיס שמום משרה לא תוצעה לו, למוסטפה.

ריבחי נפגש כמה פעמים עם קטן. אח"כ באמצעות חסן דרוויש משיג רשיון ביקור בירדן מבלי לאמר לדרוויש כוונת נסיעתו. הוא נסע ב-19/7 לעמאן. נפגש שם עם רוה"מ חלחוני, עם מספר שרים, עם ראש שרותי המודיעין בירדן, עם חלחוני ועם עתון אחבאר אל-אוסבוע. הכתבה שהופיעה בעתון הירדני הנ"ל נגד המינהל האזרחי הגה על יסוד שיחתו של ריבחי עם עורך העתון. האינפורמציה שנמסרה לחלחוני על כל המכונית אף היא נמסרה על ידי ריבחי מוסטפה. אמנם הוא עצמו מוסר ומספר שנפגש עם חלחוני, אולם הרושם הוא שהפגישה לא התקיימה והידיעות הועברו לרוה"מ באמצעות השרים וראש המודיעין.

כל המעולה הזו נעשתה על ידו כנקמנות נגד וודיע דיקסט ואיוב מובלס, וכנראה תוך עדוד מוסיק קטן.

לריבחי מוסטפה יחסים מצויינים עם ווסמי הל. הוא אשר מיגה אותו כממונה על מחוז רמאללה אף כי אין לו השכלה אקדמאית (תדבר הועלה בדמנו בבית הנבחרים הירדני). הוא בעל רכוש רב בירדן ואף כאן יש לו רכוש שאינו מכוסל (ביחו כלכד עולה 14000 דינאר).

יום ראשון, 11.8.68

חכמה אל-כברי - (במשל שכם לפי יוסמי)

מבעיה העיקרית היא הכיבוש וכל מבעה לשינוי המצב הנוכחי מייבת להתייחס למצב הכיבוש. האנשים רוצים לחפור מהכיבוש. המצב לא מבעי, והוא משוש לא יכול להמשך כך זמן רב. אין הוא רואה כיצד ישתנה המצב אולם אין זה תגיוני שהוא יישאר כך. ברגע זה אין שום תקוות למזוזת כל שהיא לשום כיוון. לא נאצר ולא חוסיין לא יוזזו. קיים פרוש שונא אבל ישראל ואבל הערבים לגבי החלטת מועצי"ם ואבל נאצר אין שום נכונות לווחר על שום שעל אדמה אחר. חוסיין מחאם עמדתו עם זו של נאצר. וכרגע אין מה לעשות. הוא מרגיש חמלת ברגע.

מבעת המשפל האזורית אינה קונה על מבעיה העיקרית בעיה הכיבוש. להיפך המכשה מגדם בעניין זה שרושה הנמחת המצב הקיים תוך שהוך תקולה מגדם להנמחת מצב זה ויצירת דו קיום זה מקשו. אין לחם שום אינטרס לעבור מהמצב הנוכחי ולחת יד להנמחת המצב הקיים. עמדתם היא שכל עוד אין פתרון מבעיה היסודית - בעיה הכיבוש - פוטב כיבוש ישיר בלתי אמצעי, גלוי וברור באמצעות שלטון צבאי ישראלי וסיגיחום של שוף פעולה עמו בהחאם לצרכים המיניסליים של החוסכים.

אסור שתתייצב עמדות נוגדות לאזוריים שונים. על כל הנדה לנקוט עמדת אחידה - שלילית - לרעיון זה.

ומה עם ירושלים הרי שלטון אזרחי ללא ירושלים שרושו הכרה בפועל ?

ומי על פי כן וביחוך אחר ששמע ההסבר מפני בנושא זה - הוא משנת דעתו ומביע שלא נראת הנושא כנדחה פוטים. רצונו לשוב ולשקול המצב. נוסיף לעיין בו יחדיו. אך אל נא נלחץ עליהם לשנר ולחת חשובה.

יום שני, 12.8.1968

שיחת רוה"מ אל-ג'עברי

בבית השר שטרן.
נוכחים: מ. שטרן, א. יפת

המציאות נתקיימה לפי בקשת ג'עברי שרצה לסכנן את רוה"מ להמשיך במאמצים להקים קואליציה רחבה וכי על מנהל זה להיות מוקם לא לפי בקשת המושבים אלא לפי החלטת חבר צרדים של ממשלת ישראל ובכל שטחי הגדה המערבית בעת ובעונה אחת.

אחרי חילופי הברכות הרגילים מסביר ג'עברי שעוד בתקופת המנדט הציעו הבריטים לערבים הצעות שונות. אלו קבלו הערבים אחת מהכניות אלו הרי שהיום לא היו מפוזרים ומגורשים מארצם אלא חיים בה יחד עם היהודים. "נסיוני מלמדני - ממשיך ג'עברי - שכל דבר שהוצע לערבים נדחה על ידם בעוד שבשלב מאוחר יותר נאבקו כדי להשיג את מה שהם בעצמם דחו. כאלה הם הערבים: אפילו אם יתוכחו וידונו על איזה חבשיל יאכלו בצהרים - לא יגיעו להסכם. אולם אם יבואו הביתה ויסבאו חבשיל מן המוכן, שהוכן מבלי שיוועצו בהם, הם יקפו עליו ויאכלו אותו בהיאבון וללא ויכוחים ואף יודו לבעל הבית. אם לא על חבשיל אין הם מסוגלים להחליט כיצד רצונך שיחליטו בחיוב על הכנית פוליטית. הכנית המינהל העצמי הנה טובה ולכן יש למנוע את המושלים מבלי לשאול דעת המהיבים. יש לשאול כמובן ולהגיע להסכם עם המועמדים עצמם העתידים לקבל על עצמם את התפקידים. את כל המושלים צריך למנות בעת ובעונה אחת. אחרי המינוי יבואו לתודות לך. יבריקו לכך תודות. הבואנה משלחות להודות לך ולהשלה. זה נסיוננו עם הערבים וזה נסיונכם ומי כמוכם בעל הנסיון ומצית הנסיון הוא שכל מה שיוצע להם יסרבו.

רוה"מ: מרושו שצריך קודם לשוחח עם המועמדים עצמם ושהם יסכימו לקבל על עצמם התפקיד הלא כן?

ג'עברי: מובן. צריך לדבר אתם וצריך שיסכימו.

רוה"מ: היש לך מועמדים להציע לנו ותמוכל ליעץ להם מראש לקבל התפקיד?

ג'עברי: לדעתי טוב שהממשלה היא שתדבר אתם. אם הממשלה תשאל אותי לדעתי על האישים אתיה מוכן ליעץ אולם דיון ישיר של הממשלה עמהם טוב יותר מאשר דיון באמצעות צד שלישי.

רוה"מ: מובן שאנשים אלה צריכים להיות נשואי נשים ומקובלים הן בפנים והן בחוץ.

ג'עברי: ברור שאם אתה רוצה למסור את הסכונית צריך למצוא נתג טוב אחרת גם הסכונית וגם הנוסעים בה ילכו לאיבוד.

רוה"מ: היש לך מועמדים כאלה?

ג'עברי: יש בגדה 4-5 אנשים המקבלים כסף ותנחיות מבחוץ ומקלקלים לנו את העניין, אולם יחד עם זאת יש גם אנשים שהנם גם מתאימים להמקיד וגם יסכימו.

רוה"מ: מכובדים?

ג'עברי: מובן. הם צריכים להיות אנשים שבאשיותם "ימלאו את הכסא".

רוה"מ: אני מבין את דבריך ומובן שיש כאן הצעה אולם מרוע הצעה למסקנה שיש לבצע המינהל כולו בבת אחת בכל הגדה. חרי בעצם אנחנו באים לתת ולא לקחת. מבחינתנו אנו יכולנו להשאר כך עם המשטל הנבחרי כפוף שהוא.

ג'עברי : אם יש לכם ידיד ותמחילו עמו לבצע הכנית שאינה כוללת את כל הגדה ימחילו הרדיו, העתונות והגורמים העוינים פו תוך למקף את האיש ולהעמידו כבוגד. ידידכם זה ייכשל אז והמובאה תהיה שבעמיד לא המבאו איש - אף ערבי - שיסכים לעשות מעשה כל שהוא - ולו הקטן ביותר- בשתוף פעולה עמכם. אסור לכם לעשות משהו שיקמיד את ידידכם בבידוד ואסור להם לידידיכם להכשל. כאשר תהיה הכנית כוללת לא יוכלו לבקר האחד את השני ולא יהיה בידוד.

רוה"מ : אולם אלה שיושבים היום - כמה מראשי הערים המתנגדים למכנית - האם לא יקומו ויתפטרו, ירגזו ויתרימו, יעודדו את הביבור ויעשו התגנות.

ג'עברי : אם רצונם להתפטר שיתפטרו. יבואו אחרים במקומם. אולם התגנות לא תהיינה. יש משטר בבאי ואם המשלה תדע להבהיר כוונתה ולשלוט לא יעיז אף אחד לעשות התגנה.

רוה"מ : אני חושב על זה כי זה קצת אחרת מן הכנית עליה חשבה אתה בתחילה. חשבנו שיהיה מספיק שאת הפרים המסוגיים עליכו לעשות בדרך הנבאים. חשבתי שאת הפיים האזרחיים אפשר להסדיר תוך הפכה. אולם אני מבין את סיבותיך. נבדוק האפשרות למבוא אנשים כאלה, נשקול את האפשרות. ברצוני להתייעץ עם כמה מחברי בממשלה וביחוד עם שר המשפטים. אני מבין שעל הסכויות דנתם עם שטון.

ג'עברי : כששטון ידבר עם האנשים הוא צריך לאשר להם שהם יקבלו את כל הסכויות האזרחיות המבויות היום בידי המושל הנבאי. זה כדי לתקל על האנשים ולהרגיע אותם ואת החושבים. ואח"כ כשהענין יעבד יעשה המושל את אשר יוסל עליו. הערבים בתוך אחרים שהמושל שהוא הזה שאותו יבנו היהודים יהיה "אבו מצר שטאל" אנו מוכרחים למוכיח להם שהוא יהיה "אבו מצר ימין", נכון ?

רוה"מ : נכון.

ג'עברי : אחרי שהדבר ינתן לנו נחשוב יחד איך להתחיל לחסל בהדרגה בעיות גדולות יותר. העומדות ותלויות בינינו לביניכם - לשטל העליונים. אם נדע לעשות זאת נכון ונדאג שאחרי מינוי המושלים הערביים יגיש הביבור בתוללה, יתחיל הביבור להתחוסף מסביבם ולתמוך בהם תמיכה ביבורית. עם מושלים אלה ועם תמיכה ביבורית זו תנובעת מהמועלה המשטית שהביאו להם המושלים הללו נתמור בעיות רבות ורחבות יותר ונתגבר על התנגדים והשלילייים.

רוה"מ : בקרתי בחברון עם או מקמיים. ביתי התורכים וביתי האנגלים, אולם איננו מכיר את הסיבבה ורצוני לשאול האם יש מקום, קרקע, איש, מלאכה, תעשיה (אולי לא רק בחברון, אפילו בסביבות שכם) ליישב שם - נאמר - עשרת אלפים משפחות פליטים מהדרום - למשל מעזה ? ...

ג'עברי : .... בסוף פגישה זו התכוונתי להזמין אותך, כך' רוה"מ, לבוא ולבבדנו בבקור. יהיה זה לכבוד אם תסכים. ביקרו אותנו עד עתה שרים רבים רק אתה טרם עשית כאתנו.

רוה"מ : לראש ממשלה זה לא כל כך פשוט.

ג'עברי : רצוננו שתבקרו במערת המכפלה. כיצד זה יתכן שרוה"מ ישראל לא יבקר אבותם...? תבקרו במערת, ואח"כ בסביבה ואח"כ תסעדו אצלנו.

רוה"מ : הרי אנו ידידים ולא קביתי להעמידך במצב קשה. האם זה לא עלול למזיק לך ?

L'ORFF : ...

PRETA : ...

L'ORFF : ...

PRETA : ...

L'ORFF : ...

PRETA : ...

L'ORFF : ...

PRETA : ...

L'ORFF : ...

PRETA : ...

L'ORFF : ...

PRETA : ...

L'ORFF : ...

PRETA : ...

L'ORFF : ...

אגב, באשר לסיס - כאשר באו האמריקנים לתר וחפשו נפש שכחו סיס בעומק של אלפיים מטר וסגרו.

רות"מ : סלוחים ?

ג'עברי : אינני יודע. לא אשרוד לגו. הנוסחי מסיד הטב שיעלה ויתחך לנשיא פלשיבצ בדרך של הליכה קיצונים ועל גבי סחיאות הכסיים של המוסמים בחגיגות נבי פוסה... המתך מעבראללה. ובאשר למוסיין : כאשר באויר היה כבר ריח המלחמה אמרתי להוסיין : "נאבר רוצה לטבך אותך ולהוציאך מהגדה המערבית. עצתי לך אל תכנס למלחמה ואל תירה אפילו יריה אחת ותוכיח שהצבא המצרי אינו מסוגל להלחם." אולם היו סביבו אנשים שהסקותו בעצתם ורקה אשר קרה.

אם אבן יקרה נופלת לבור צריך להוציאה. נפלנו לבור. הנה ערביי ישראל השתחררו מהממשל הצבאי לא מזמן. הדבר לקח להם 20 שנה. האם עלינו להכות 20 שנה בדי לעבור לממשל אזרחי ? לכן הגנתי מחייב החלטים כי יש בת מסוס מוצאה האבן היקרה מתוך הבור. יש תרוצים לפגוע כי אישים. יש מלשינים והולכי רכיל. מלשינים אפילו בתני שלמונות ישראל כאלו יש בממשתי אנשים שיש להם הגע עם הבלנים. אני מבטיחך שאלו ידעתי שאבן מסחו ממשתי עוסק בזה הייתי מרוצה לו גולגלתו. לא כימי הטנגלים ולא כימי הירדן לא הלכתי עם הסרור. יש לנקוט בדרך הטיובית ללכת לקראת הממשלה אם היא באה לקראתנו.

רות"מ : מה חושבים אחלכם על מחלת נשבר ?

ג'עברי : אינני יודעים מה מידת חוליו באמת. אולם האנשים אחלנו חושבים כי נאבר קצפו מכיר בכשלון דרכו וכי זו היא דרך לצאת ולנשוש השלטון בכבוד. יש האומרים שאם האמריקה הידיעות על חליו האמתי או הסרוסה וכך לאם לאם יצא מהשלטון "בדרך מכובדת".

רות"מ : מודה על השיחה. אמה עוד משמ מאחנו בקשר להבנים. קלי להתיקן עם חברי ובינתיים יבדוק שמון אם בכלל יש אנשים מכובדים ורציניים המסכימים תן לתבנים ותן לגמילת השתריות ולמינוי ושז נחזור ונמיקן.

ג'עברי : מבויין.

רות"מ : כאשר שמון ידבר עם האנשים האם אמשר להגיד להם שריברנו אתך ושאתה מוכן ומסכים ?

ג'עברי : אם יהיה הדבר לטובה העניין אין לי כל התנגדות שתדברים יאמרו. אני סומך על שמון. הוא יודע מתי צריך לאשר שאני מוכן ומתי לא צריך לאשר זאת. בטכס, למשל, אם יאמר להם שאני נגד התכנית יתכן ורק בגלל זה הם יתמכו ...

רות"מ : טוב. אמרתי זאת כי אין לי כל עניין להזיק לך. וכשאשתדר קצת מדאגותי אולי אבוא לבקרך , אולי עם רעיתי ואולי עם משה שמון.

ג'עברי : אני מקווה אם מאד שתבוא בהזדמנות הקרובה ביותר. דווקא בקיץ תהרון נעימה מאד.

רות"מ : ברצון. על כל פנים נבוא לפני הגשם ....

- - - - - - - - -

יום רביעי, 24.7.68

אליאס אל- בנדק

שוחחתי עמו טלפונית, כדי לברכו לקראת יציאתו היום לחו"ל לשבועיים שלושה. שאלתיו היכן עומדת הכנית להקמת המיפעל. אמר שישנה הסכמה עקרונית. אבו עיסה כינס את ראשי עיריתו והמועצה קבלה ושלטה חיובית עקרונית. הסכמתה הסופית תנתן אחר שילמדו השטחיות. הוא הרין עם בית לחם. הכל רוצים בהכנית אך מתחילים לשטחיות. הציק שנפשיך בהכנית בהעדרו ונכין השטחיות וישיגזור ילמר אותן ויתן השוכתו הסופית.

יום ראשון, 28.7.68

רשמי אל-חטיב - (בבית המושל בחברון)

לדעתו המכנית למענקת מינהל אזרחי-בפסגרת הממשל הצבאי - תנה הכנית חיובית, לטובת התושבים והוא אישית תומך ויהמוך בה.

לדעתו לא תגיב ירדן על הכנית זו בחריפות ואולי לא תגיב בשלילה כלל. אם אמנם יקרה כדברותת הוא עצמו יהיה מוכן לתסביר ולשכנע.

הוא מוכן ליטול חלק בהינחל כזה, בכך שישתתף בועדת המיעצת המתכנית ליד המושל האזרחי.

אשר שישוחח עם ג'עברי ויאשר לו שהוא תומך בו ובתכניתו זו.

יום ראשון, 7.7.68

איוב פוטלס וודיק דיקסס - (בבית איוב פוטלס בבית לחם)

סיפרתי לחם על הסיכום עם ג'עברי. שמחו ותביעו נכונות להיות כפופים פורמלית לג'עברי : אך מעשית למעקר יהודה ושומרון. הם מוכנים לקבל זה אם זהו הקושי.

עומדנו על הקשיים שעוררים ראש עיריית בית לחם, אליאס אל בנדק, המבקש לברוח משעריות. אמרו שיעמידו לפניו הבריות : להמשיך ולהחזיק בדעתו שיש להאם מעולה עם עמדת שכם - דבר שפרושו הוא אי המיכה ברצון התושבים שהוא קופר בראשם או העבות לדרישת התושבים ושילוי החובה המוטלת עליו.

סוכם שהם יכנסו ישיבה של כל ראשי הערים בסביבה בה יחליטו הכל למנוע בקשת למינהל אזרחי.

למחרת הודיענו וודיק שהפגישה עם ראשי הערים נתקיימה. בנדק הצטרף לדעת הרוב וסוכם שכל ראש עיר יביא התבעה למני המועצה שלו בבקשה להשיב אשורה.

משרד ראש הממשלה

ירושלים, ג' סיון תשכ"ח
30 במאי 1968

סודי ביותר
לנמען בלבד

א ל : ראש הממשלה

מאת : משה שרון

לזון. הזל תאשה.

ר"ב דו"ח שיחה שהיתה לי עם וודיע דיקסס, נוצרי, חבר הסנט הירדני מבית ג'אללה.

בגלל הענין שיש בדברי דיקסס הנני ממליץ מאד שתקרא הדו"ח בטלואו.

ב ב ר כ ה ,

מ. שרון

יום שלישי, 28.5.68

סודי ביותר

וודיע דיעמס (אבו קרלוס) - שיחה במשרדי ביוזמתו

"אבו קרלוס" יזם פגישה זו אחי ערב נסיעתו לעמאן. הוא יוצא מחר ויחזור אחרי 10-9 ימים. בעמאן ינסה להתקבל אצל המלך ובודאי שיפגש עם ידידיו חברי פרלמנט וסנט ויתכן אף שיקיים שיחה עם רוה"מ הלהוני.

הוא שואל האם יש שליחות מדינית כלשהי שהננו מעוניינים להטיל עליו בהזדמנות נסיעתו זו לעמאן. אמרתי שהננו מאחל לו נסיעה טובה ומקווה שישוב בשלום לעירו ולאיזורו.

"אבו קרלוס" מאמין - כך הוא מסער על עצמו - שמחרון של שלום ממש אפשרי רק עם ירדן. עתרון בעית הפליטים היא על ידי ישובם בירדן. אם יהיה שלום עם ירדן יובטח שלום לדורות רבים. האזור ישרת. יהיה מסחר וכל אחד ישכון לבטח וללא חשש בביתו. אולם מחרון של שלום עם ירדן איננו אפשרי נוכח עמדת ישראל בשאלת ירושלים. מהסתכלותו לארועים הוא מסיק שישראל לא תוותר לעולם על ירושלים המאוחדת כבירתה. שום פלשתינאי לא יציע לחוסיין לעשות שלום עם ישראל ללא ירושלים. כנוצרי הוא אישית שמח שירושלים שוב איננה בשלטון ירדני שהתנכל למעמד הנוצרים בעיר ושלא שמר על המקומות הקדושים. אולם כערבי הוא עצמו לא יעז להציע למלך לוותר על ירושלים אם כי בתוך לבו היה רוצה שירושלים תוסיף להיות מאוחדת ובידי ישראל. הוא עצמו חנוי : מצד אחד רצונו בשלום אמתי בין ישראל לירדן ומצד שני יודע הוא שאין הדבר אפשרי בגלל ירושלים.

בדעתו לנסות ולהתקבל אצל חוסיין. הוא רוצה לשכנע אותו שהעתיד הטוב מחייב הסכם שלום של ממש עם ישראל אולם הוא לא יסתיר ממנו התרשמותו לגבי עמדת ישראל בשאלת ירושלים. הוא יאמר לו שלדעתו נחושה החלטה ישראל שירושלים תשאר מאוחדת ותוסיף להיות בירתה. הוא יוסיף אמנם שישראל ~~הוכיח~~ תכבד זכויות הדתות השונות לגבי המקומות הקדושים והוא ישאל המלך אם במסגרת זו הוא יוכל לעשות שלום או מה המינימום הנראה לו לגבי ירושלים.

מאחר והוא משוכנע שאין אפשרות שלום עם ירדן כל עוד זו עמדה ישראל בשאלת ירושלים קיים וודיע שיחה סודית ביותר עם ידידו ועמיתו שייך מוחמד עלי אל-ג'עברי ושניהם דנו באפשרויות המחרון בעתיד. הם הגיעו לסיכום סודי מוסכם ביניהם :

" קודם כל צריכים הכל לראות שאין מחרון של שלום עם מדינות ערב וכי כל המאמצים שנעשו בהקשר זה לא הניבו כל פרי. כאשר יכשל ישרינג וכאשר יוברר שאין הערבים מוכנים להשלים עם ישראל יהיה עלינו לפעול. אנו אז נאמר : אי אפשר להוסיף ולחיות תחת משטר צבאי ועל כן אנו תובעים מישראל שתמסור לנו את אזורנו לנהולו האזרחי עד אשר תעתר בעית פלשתינא. זו תהיה הצעת הענין כלפי חוץ. למעשה נקים מאזור חברון בית לחם ובית ג'אללה - קנטון מקומי אותו ננהל בעצמנו בחסות המשטר הישראלי. אינני מאמין ששכם תסכים לקנטון כולל מהגדה כולה. אם תסכים מה טוב. אחרת נקים לנו קנטון שלנו ונסכים על כל הערטים עם ישראל. הגשר לירדן ישאר פתוח. "

בשלב בו יחשבו הערבים שמחרון כולל על ישראל ליטול יוזמה בעוד נושא: חסול שאלת הפליטים הלכה למעשה על ידי תכלום עיצויים לבעלי הרכוש ועדוד אלה מהם (במרס מעזה) הרוצים לצאת ולהתישב בירדן או בכל מקום אחר לצאת. תוקם ועדה (2 ישראלים, 2 ערבים ואולי מישהו נייטרלי) שתעריך הרכוש. כולם רוצים פיצויים, איש אינו מצפה מישראל שתחזיר פליטים אליה. אנו לא נייעצם אצלנו. שיקחו כספים ויצאו. בכך תחוסל למעשה בעית הפליטים.

2 /..

"אני וג'עברי לא מתלהבים כ"כ ממדינה פלשתינאית" - אומר וודיע. מה שישאר מהגדה אחרי שתקחו ממנה את לטרון ושאר האזורים שלגביהם יש שמועות (ג'נין, קלקיליה ומי יודע מה עוד) לא יישאר דבר שיאפשר הקמת מדינה פלשתינאית שמסילא יתיחסו אליה כאל מדינת חסות בוגדת. מוסב על כן קומוניזם וכך נחיה אתכם דה-פקטו בשלום. אם הוך היים משותפים אלה נשמור על גשר פתוח וכן אם נחטל למעשה בעיית הפליטים על ידי עבויים - כי אז יצרנו מסגרות ויסודות לעתיד חדש. אפנס דרך זו ארוכה יותר מאשר שלום עם ירדן אך באין נכונות לפשרה בענין ירושלים - אין דרך אחרה פתוחה.

אבו קרלוס הדגיש וחזר וחדגיש שהוא מוסר לי בסוד על שיחתו עם ג'עברי ועל הכניתם. יש לשמור על כל הענין בסוד ואף לא לאמר לג'עברי שהוא סיפר לי על התכניה. אם וכאשר יבוא זמנה (אחרי שיתאכזבו הערבים מפתרון) נדון יחדיו איך להציגה ומי ייזום אותה - הם או אנחנו.

מייד אחר שובו מעמאן יתקשר אתי למסור רשמיו ותוכן שיחותיו עם חבריו ועם אנשי השלטון.

משרד ראש הממשלה

ירושלים, ט"ז סיון תשכ"ח
12 ביוני 1968

סודי ביותר

א ל : ראש הממשלה

מאת : משה שרון

אדוני ראש הממשלה,

דומני שחשבת ענין בדו"ח הרצוף משיחתי עם וודיע דיקסט –
הסנסור מביה ג'אללה – שחזר מביקור בירדן.

העתק מדו"ח זה העברתי לידיעת שה"ח, שהב"ט, שחמש"ט, וכן
מנכ"ל משרה"ח ומנכ"ל משה"ח.

ב ר כ ה ,

מ. שרון

יום שני, 10.6.68

וודיק דיקסט – טיחה במשרדי לעי יוזמתו.

חזר מעמאן בה שהה תשעה ימים. לא נפגש עם המלך אך קיים שיחה קצרה עם רוה"מ תלהוני. נפגש עם ידידיו הרבים בפרלמנט ובסנט וקיים עמהם שיחות ממושכות.

התרשם עמוקות מהמתיחות והוסר היציבות המאפיינים את האווירה בעמאן. הדעה הכללית היא שהמצב הנוכחי הנו "בלתי סבעי" וחייב לבוא לו סוף. אין זה נכון כלל שהמלך בודד ויחיד ברצונו להגיע להסדר שלום עם ישראל. רבים מאד מבינים היום שהמוצא היחיד מהמצב אליו נקלעו אפשרי אך ורק בשלום עם ישראל. בלית ברירה – ונוכח הלחץ של המצב שנוצר בעיקר אחרי המעולות בעמק הגור והשפעות המצב הבסתוני המתוה על המצב הכלכלי – רבים מאד משוכנעים שמוצא היחיד הוא הסדר שלום עם ישראל. בעמדה זו הוסכים אישים בעלי אינטרסים כלכליים, ראשי השבטים,"וכל אדם רציני החושב על המצב ומבחה את האפשרויות המתוחות". הצורך במציאת דרך להשלים עם ישראל הנה שיחה בפי כל ועשיית השלום והדבור עליו לא זו בלבד שטוב איננו נחשב כבגידה אלא שרבים מחייבים אותו ואף אומרים זאת בפה מלא ובפרהסיה בחברה. אך הכל משוכנעים שהבעיה העקרית המעכבת את הסדר השלום הנה שאלת ירושלים : " אם יימצא לה פתרון יהיה שלום". אם תוסיף ישראל להחזיק בעמדתה הנוכחית בשאלת ירושלים – לא יהיה שלום". נתחלפו המשקיפים בדעת הקהל האחראית : "ירדן על נכבדיה ואישיה האחראיים רוצים בשלום בעוד ישראל היא בעיני הירדנים הגורם שאיננו רוצה בשלום והמעכב אותו – וזאת בגלל ירושלים". "מה הטעם בעשיית השלום ללא קבלת מעמד חזרה בירושלים ? בשביל שכם וחברון בלבד לא כדאי לעשות שלום". "אין אפשרות להמשיך ולחיות במתיחות הנוכחית ובתרם סקורות הכלכלה. האינכם יכולים להשפיע על היהודים לבוא לקראתנו בשאלת ירושלים ולהשלים סוף סוף ?" – זו היא תאוירה ואלה השאלות שהושמו לוודיק דיקסט על ידי חוגים שונים – בולל, למשל, איש כבאשל ערקאת, יו"ר הפרלמנט בירדן ומי שהיה מנאמני המועמי הירושלמי ושן הקיצוניים ביותר מקרב השלשתיגאים.

בשיחה קצרה שהיתה לוודיק דיקסט עם תלהוני אמר לו רוה"מ : "מדיניותנו ברורה אנו קשורים ואנו הולכים עם השיירה הערבית". לדברי דיקסט הופך תלהוני בשאלות הפת"ח ויש אומרים שהוא עוזר להם גם בסיתון. אך אין לטעות ולחשוב שהוא הפך לגורם קובע בירדן. אם המלך יחליט לעברו – לא יהיה לו שום ערך למהרת מיטוריו. אם המלך אינו מעברו אין זה בגלל הולכה המלך אלא משום שהיום אין למלך שום סיבה שבגללה מחייב העמורין.

להוציא אפשרות של רצח – המלך הוא הגורם הקובע והשולט בירדן. הצבא, באמצעות הקבוצה הקטנה, נאמן למלך. ראשי השבטים מאמורין, ראשי הכלכלה והאישים השונים מאמוריו. הוא ניצל התקריות האחרונות לחזוק מעמדו. אין זה נכון כלל שהקריזה גבול מחלישות המלך. ההפך הוא הנכון. הקריזה יוצרות לחץ משני על האינטרסנטים ואלה מבינים יותר ויותר שיש להשם קוצא מהמצב הנוכחי. ומאחר שהכל מבינים שאין מוצא ללא שלום והסדר, הרי ששחרבים הוסכי ההסדר דוקא בעקבות התקריות. גם ההתקפה על מטה המשטרה בעמאן נוצלה על ידי המלך לחזוק מעמדו הוא : נתאפשר לו להציג למת"ח תביעות למען מעילותם בתוך ירדן מאידך הוסיף אליו המלך בטוטביות את ראשי השבטים – מקור מחצבתו ואחד מטעוזיו האישיים – הוא דיבר עמהם בגלוי רב על הצורך להתיצב מאחוריו נגד הופעות כדאיגות מעין אלה ולמצות הדרכים להסדר. בצאתם מאצלו חילק לראשי השבטים נעץ ודאג שהדבר לא יישאר בסוד. מעשה ההתקפה מטה המשטרה חיזק עמדת המלך אף בקרב דעה הקהל האחראית בעמאן : הכל מסכימים שירדן עשויה היתה להתדרדר לאנרכיה ושהיה צורך בפעולה ביד חזקה לעצירת ההתדרדרות. עמדה זו תביאה רבים לתשוך בטלך.

2 / ..

בעמאן משוחחים בגלוי על האפשרות שישראל תסגא עצמה ביום בן היומים נאלצה לכבוש את הגדה המזרחית וזאת הוך תאום והסכמה אמריקנית ; באין הסדר בשאלה ירושלים לא יהיה שלום. העדר השלום יחייב המשך מתן הרשאה למדאיין לפעול בירדן. ישראל תאלץ להגיב. הדבר עשוי להשפיע גם על מדיניות ירדן ביחסיה בין מערב ומזרח. כן ישפיע הדבר על התדרדרות במסדי התגובה הישראלית. כפי שנראה היה ליישראל כי שקט בעמון יבוא רק אם תשתלם ישראל על רמת הגולן כך הטען ישראל שטניקת החבלנים מחייבת השתלטות על הרי מואב. הנסיות התרעתקניות של ירדן כלפי המזרח תקטנה הענין שיש לארה"ב בירדן (מדברים על כך שהשלך עשוי להתיאש ולהתעסר ולצאת לשוויץ) ואז בהסכמה אמריקנית תכנס ישראל לעמאן. הדבר לא יפתור בעיות ישראל אלא תסבכן. מה העשה עם גבולות כה מסובכים ואוכלוסיה כה רבה?

באם אין בידי ישראל לשנות מדיניותה כלפי ירושלים חייבת היא, לדעת דיקסם, לנסות ולהסתדר עם הפלשתינאים על יסוד קנטון אוטונומי מקומי או מסגר קנטונים. אולם במצב הנוכחי במזה"ת יראה הדבר כבגידה מצד הפנתיגים המקומיים שיסכימו לכך. ישראל צריכה לעשות על כן בהדרגה למטול שאלת פלשתינא : צעד ראשון להכריז ולתת מיצויים לבעלי הרכוש מבין הפליטים. צעד זה יגרום לשינוי יסודי בהלכי הרוח של הפלשתינאים כלפי ישראל. לא תהיה יותר הרעומה. אמנם מדינות ערב ינסו לכבול ידי הפלשתינאים ויצוו עליהם לא לקחת מיצויים. "אולם הרעב לא יוכל לדחות האוכל לזמן רב". שינוי האווירה יצור עובדת שתוך מעולה. האכזבה מהסדר איזורי תצדיק נטיה של ההנהגה המקומית "לנהל את ענייניהם בעצמם במקום שינהל אותם מושל צבאי".

יום שני, 17.6.68

עזיז שחאדה - (שיחות לפי יומנתי)

א. במשך השבוע קיימתי מספר שיחות עם עזיז שחאדה. בשיחה הראשונה מסרתי לו על ההלטתנו בקשר לאפשרות פו"ם ותסדר עם הפלשתינאים בגי הגדה בהתאם להנחיות רוה"מ.
תגובות עזיז תיו :

1. את נכונותנו העקרונית לשאת ולתת עם הפלשתינאים הוא רואה כהחלטה היסטורית בעלת חשיבות מהרגה ראשונה. זו לראשונה מוכנה ישראל לדבר עם הפלשתינאים.
2. עמדתנו המוציאה את הרצועה מהדיון וכן עמדתנו בשאלת ירושלים הנם מכשולים חמורים ביותר.

ב. העלנו לדיון את הרעיון של "אנוור נוסייבה" כדבר מינהל מקומי ערבי או מינהלים מקומיים ערביים באזורים השונים. הוא מחייב את הרעיון שיוכל להיות פוצב מבחינה ערבית כדלקמן :

1. היום ואין ממרון מדיני מרחבי והיום ומחרון הנו רחוק מאד יש לחשוב על דרכים שיאפשרו לערבים להיות את חייהם ו"להחזיק מעמד" זמן ממושך.
2. מטרה זו יכולה להתבצע על יסוד הדרישה להוציא את המינהל הצבאי הישראלי ולמסור לידיהם הם המנהל.
3. הוצאת הממשל הצבאי צריכה להיות מוצגת כהגיעה ערבים וכהישג שלהם.
4. יודגש שאין לדבר משטעות פוליטית כל שהיא ואין הדבר הקדים המשפיע על המהרון.
5. צריכים להיות מאד זהירים בבחירת האנשים שעמהם נערוך הדיון.

ג. לפי בקשתי קיים עזיז שיחה עם אנוור נוסייבה על הרעיון להקמת מינהל לבגי תגדה. תגובת אנוור היתה :

1. נכון שהרעיון במקורו היה והנו של אנוור עצמו.
2. בהיותו לאחרונה בירדן בדק עמדת "אנשים אחראיים" בעמאן לרעיון זה ואין להם התנגדות לכך.
3. לדעת נוסייבה המינהל צריך להלוש גם על ירושלים וגם על עזה.
4. בראש המינהל יש להעמיד מקידים בכירים ולא פוליטיקאים. אנשים כציחסאן תאשי ואריס עסמור, אנוור עצמו נרתע מלהשתלב.

ד. ב-17.6.68 סיכמתי עם עזיז כדלקמן :

1. עזיז יבוא במקדם לשכם לשוחח עם וולין שקעה.
2. שיחה זו תהיה על יסוד הרעיון של מינהל עצמי שוולין עצמו העלה בפני ובפני עזיז עוד בחודש אברואר.
3. כל זה כהכנה לקראת שיחתי אני עם עזיז. מטרת עזיז היא להגיע לכך שכאשר אוויע לוולין עמדת הממשלה יבוא וולין בהביעה להחליף הממשל הצבאי במינהל עצמי אזרחי.
4. יצרפו לשיחה את חסדי כנעאן כמרת ו-וולין יאשר זאת.
5. לפני ביקורי אני בשכם אקבל דוות מעזיז על תוצאות פעולתו.
6. לחברון אבוא בעצמי לשיחה עם אל ג'עברי מבלי שעזיז יקדים אותי שם.

יום ראשון, 23.6.68

מוחמד עלי אל-ג'עברי - (שיחה במשרד המושל בחברון, לפי יומנו. נוכח ד. פרוי)

הודעתי לו שפגישה זו מתקיימת בהמשך לשיחה שהוא קיים עם רוה"מ וכן על דעתו של רוה"מ. ביקשתי והסכים לסודיות. אשרתי שנתקבלת אצלנו תחלטה כדבר נכונות לשאת ולתת עם בני תגרה, במגמה להגיע להסכם. נגזר על שני הצדדים לחיות יחדיו ויש למצוא השפרויות בהתאם לאינטרסים המשותפים. אין בידינו מכניזם ואיננו בורסים הכתבה. פוטב שנדון בהשגיות באפשרויות ונגיע יחדיו לסיכומים. הדגשתי בורם מזמן. אשרתי שנכונים לדון בהסדר כולל או חלקי. גדמי או מקומי אזורי. ההסכם שנגיע אליו יחייב אותנו בכל רוה"מ בקהיר עם צד שלישי.

קידם בברכה הפגישה אליו והתחלתה. ביקש [illegible] לשגר ברכותיו ואחוליו לרוה"מ. כמי שהיה מוכן אז הוא מוכן גם עתה. יש בתחילה להגיע להסכם סודי עם קבוצה קטנה. אח"כ לדון בדמגי הביצוע ובקבוע הביצוע. יאריכ איננו מעריך. אשרי הסכם סודי יתכן ויהיה צורך "לארגן" ועידה שתחליט על ההסכמה ותיפח נציגים לבצעה. יתכן ולא. תכל לפי הצורך והתחלתה המשותפת. את גורל הארץ הזו יקבעו הושביה הנוכחיים לאלה שברחו אין זכות להכרעה. אין סמכות פוטרית להוסיף ולהשאיר הבעיה בידי מדינות ערב שתפסידו את כל מלחמתנו. ידאגו נא עתה הנושבים לאינטרסים שלהם. הוא מקבל ההצעה בחיוב ומוכן לשבת עמי ולדון בהסדר.

אם נגיע להסכם - המשיך ג'עברי - נצטרך לעמוד מאחוריו הוא, לחזק הנהגתו הן בסוכן המטרי והן בסוכן המוסרי. בידינו השלטון ובכוחנו להוריד ולהעלות. יש בעית קשה בקשר לפגיעי שכם ירושלים. עלינו לחזק את מפגדי הפגיעות תקייתם שם המקבלם כסף מירדן ושעמדתה הנה שלילית לכל דבר. יש לפעל כדי שכם לבין סביבתה. אל לה לסביבה להוסיף ולהיות תלויה בשכם. לו בא מישהו אל תכסת אל-מגרי ולחש לו שאם יוסיף ללכת בדרכו הנוכחית יפרבנו מפלילו היה מייד משנה מגנון דיבורו.

"אם נכנס למו"מ ויבוא למתן חוסיין ויושיט ידו עלינו להיות במוחים בשני דברים - ראשית שלא משליכו אותנו החוצה ושנית כי אנו נהיה שוקמים למו"מ שיתנהל עם חוסיין".

חברון, בית לחם, בית ג'אללה, יריחו וכן חלק מרמאללה ילכו עמו לפי הסדרתו.

הוא מבקש לחזור ולהרגיש. יש להפסיק הכספים המגיעים מירדן.

בסיום השיחה סוכמה הכנית העבודה הבאה : אנו נפגש שנית לקראת סוף השבוע. עד אז הוא יבשש הכשיר הקרקע שפיים-לקראת-סוף אצל מנהיגי הדרום : עזיז שחאדה, איוב פוסלם, אליאס אל בנדק, וורדיץ דעמס. כל אלה ילכו ללא הסוס אתו. לא יגלה למי שיחתנו אך יכשיר הקרקע בצורה לא מוחיבה. בשיחה שנקיים שנינו בסוף השבוע אביא רעיונות ונדון בהכנית ההסכם. בסדובת השבוע אפגש אף אני עם כמה מהאישים הנ"ל ואכוון אותם אליו. כמהלך השיחה הזכיר שאנוור נוסייבה בהחלט נוטה אם כי לשהרונה מהסס. ביחוד אחר שובו מסיורו האחרון בחו"ל. אין לשוחח על הנושא עם אנוור אל-חטיב. עיסא עקל מרמאללה חיובי אולם ג'עברי מהסס לגביו.

הוא מסר שמהגדת המזרחית הגיעו אליו שמי ידיעות השובוש : טעיד דג'אני שלח לו הודעה עדוד המאשה יריו שלא להמתין ולידום הסכם עם ישראל. כן הגיעה ידיעה האומרת שג'ונסון הודיע לחוסיין שאחרי הבחירות בארה"ב יביאו לכך שישראלים יביעו להסכם עם ירדן. כל זה מוייב למהר. חוסיין ירצה שהגענו להסכם וירצה לחתמך. הסבב יחסך אז לא שהוא יפחד אותנו אלא אנו נשקול אם לפחד אותו.

יום שלישי, 30.4.68

מייסיר כנעאן - שיחה לפי יוזמתו. בבנין המשטל. בנוכחות ד. פרחי)

אחר שיחתו עם רוה"מ שקל הבעה א. יפה ששאל אותו אם לדעתו כדאי שרוה"מ יפגש עם 10-15 נכבדים מהגדה כדי להשפיע להם את אשר תשפיע רוה"מ לו, למייסיר. מאחר שהכפיה למה תשובה לרוה"מ מבקש הוא לפסור שלא שינה דעתו אותה ביטא בפגישה עם רוה"מ הייגו - שאין שעם בכך. יש שעם שפלשתינאים יכונסו אצל רוה"מ לא כדי לשטוע את דעתו הכללית אלא כדי לשפוע מפיו הבעה פוסקה לפתרון עם הפלשתינאים.

הסברתי למייסיר שהוא לא הבין הכלכה השאלה של א. יפה ; כדי לפסור הבעה לפלשתינאים לא דרושה פמייסיר עבה ועזרה והבעה כזו, אם וכאשר תהיה לא תפסר לאנשים שיקובצו על ידי מייסיר. הבעה כזו תפסר, אם בכלל, לנציגות מוסמכת של הפלשתינאים. כעובן נדון לפני כן עם הפלשתינאים על נציגות זו ויאכן ומייסיר יהיה אחד מחברית אך הלא רוה"מ לא התכוון לכקשו לשרגן נציגות כזו. פאידך, בפני רוה"מ פניה של כמה פלשתינאים. הוא ביקש להתרשם אישית פהבעיה בפרם יביע דעתו. הוא רצה גם שיתרשמו פרכריו. והשאלה היתה תאם לרעה מייסיר יש שעם בהפגשת רוה"מ עם עוד 10-15 איש הן כדי שישפעו פה שאחר למייסיר והן כדי שישפיעו ובריהם.

פמשובה מייסיר היה ברור שהוא רן עם חבריו בהבעה ושהתשובה היא שלילית.

אחרתי למייסיר שאחר הפגנה הנשים בירושלים בקשר ליום העצמאות הגני הפתה עם כי אנו מדברים, הפם עם פלשתינאים או עם נציגים ירדניים. הפגנה, פגירה בתי הספר, המחאות - כל אלה נעשו כהובאת פהוראות פעמאן. הפלשתינאים המופיעים אצל רוה"מ מופיעים כפלשתינאים וכשהם יוצאים החוצה פועלים כפוכנים ירדניים. ירדן פעונינת לקלקל היחסים ביניגו לבין הפלשתינאים כדי לפעוץ פהם אפשרות להגיע להסדר והפלשתינאים גופלים בפח זה...בפקום לשבוע את רוה"מ שהגורם הפלשתינאי כאן חושב על דרך פחרון שיגנת פוהגית בפרינות ערב, הרי שהם פוביחים התאך ופפשיכים להיות מכשיר בידי האשרים.

מייסיר ענה שפעולות שנעשו (הפגנות נשים וכו') לא נעשו לפי הוראות פעמאן. אחרתי שיתכן והדבר אינו ידוע לו אך לגו אין ספק בכך.

התלונן על יחס המשטרת לנשים שהפגינו. אמרתי שאינני יודע פהחיה בדיוק פה ואבדוק אולם ברור לי שאבלגו אין הפגינים ללא רשיון. אם רצו להפגין היה עליהם לקבל רשיון פהפשטרה ומיו שוקלים המשטרה למה להם להפגין.

השיחה שהתקיימה קרב הבוקר צה"ל היתה אכנם ידידותית אך באוירה פתוחה.

יום רביעי, 19.6.68

עזיז שחאדה - (שיחת לפי יומנו)

בא אלי במשך רוח קטה : שוחח עם ווליד אל-שקעה שהיה בירושלים ב-18.6.68. שקעה בא להפגש ולדרוש בשלום מסבאח אל-קאזימי שתורשת למזור סירדן. שחאדה מאס שם גם את מייסיר כנעאן.

מנא את שקעה ומייסיר עסוקים בדיון על מזכיר שבועת מנהיגים שונים בגדה לשלוח למלך חוסיין. בנוסח המזכיר וביוזמה זו בכלל משתתף גם כמאל דג'אני שאליו הלכו - אחר הפגישה - ווליד ומייסיר כנעאן כדי להתייעץ. עזיז זוכר מהמזכיר שהוקרא בפניו שתי נקודות : מנהיגי הגדה יובאים בהתקפה רבתי ובבקורת קשה על מדיניות ארה"ב במיזרח ומסליזים בפני חוסיין לראוג למשיב נשק מבריה"מ ולחדול מבריתו עם האמריקנים. כן הם תובעים מחוסיין שלא להגיע לשום הסדר מבלי שיוועץ בתחילה עם המלשתיגאים.(x)

ווליד שקעה אינגו מחייב הקשר מיגמל מקומי לבני הגדה. הוא ביקר הפעה זו של נוסייבה מחוקף רב ואשר שהפעתו הוא, כמבוואר, תיתה מבוססת על עקרון המיגוי הישראלי. יש הבדל גדול בין הפעתו הוא לחיין הפעת אנוור נוסייבה.

שקעה התרעם על כך שישראל לא נתנה משובה לשאלתו ולא מסרה לו מכניח הסדר עם המלשתיגאים על סנס שהוא יעמול אותה וישיג לה אישור מהמלשתיגאים בהו"ל.

לדעת עזיז נתון שקעה לפעילות שלילית ביסודה. למניגו שתי דרכים : להשיל את המיגמל המקומי מגבותה כמקודה או לשתף ולחת עם קבוצה קטנה ולהביאה להפעה זו. לדעתו רצוי שתרכב הקבוצה יהיה כדלקמן : אנוור נוסייבה, עזיז שחאדה, ג'עברי, חמדי כנעאן ו-ווליד אל-שקעה. יש לראוג שתדוב בקבוצה זו יהיה בעד התכניח מראש.

(x) קו זה מתאים למעמלות החזית הלאומית של נאבולסי בירדן : לחץ לרכוש נשק מהגוש המזרחי, דבקות ירדן בקו המשן-ערבי והמנעות מניסיון להגיע להתפייסות של ירדן לבדה עם ישראל.

יום שלישי, 25.6.68

וורדיץ דיקמן - (שיחה בטלפון לפי יומנתי)

הוא שמע על כך שקיימתי שיחה עם אל-ג'עברי ושאל למגמתו. אמרתי שהרגנו דיבורים כלליים ומבואיו - כרגיל - חיובי ומלא נכונות. ביקשתי דיקמן לקיים שיחה עם ג'עברי ולספר לו שמצא אצלי נכונות לדון בהכניות וכן לשכנע ג'עברי להציע לי הכנית קנטון-מטרון.

הוא שרטט כבעבר שאין אפשרות לבצע מייד הכנית הקנטון מבלי שאנו נתחיל להזיז ענין הטליטים. אמרתי שאת הצעתו בענין קנטון הכינותי כצעד מיבחלי ולא פוליטי. צעד בענין הטליטים יסבך הכנית הקנטון ויתן לה צביון פוליטי.

אחר דיון אחר שהוא מסכים לעמדתי, אולם אין לקרוא לייבור החדש בשם קנטון. יש שמות למגוון שיבים בהסקידי מטמה - פושל, קנין מחוז וכו'. הוא חושב שזה עלול ללכת. מבחינה התוכן אין הבדל בין זה לבין קנטון. הוא ידבר עם ג'עברי.

שאל אם אנו מוכנים לשלם כסף לג'עברי. הכסף יענה הכל והוא מייעץ לעשות זאת. התמיהתי במרוש מהצעות אלו ויעצתי לו לא להכניס קצתו לנושאים מעין אלה.

סוכם שהוא יקיים דיון עם ג'עברי בכל המקרם - עוד בשבוע זה - וידיעני התוצאות.

אגב שיחה סיפר שכסדם צאתו לידין לפני כחודש ביקשו ג'עברי להפגש עם המלך ולתאר בפניו מצבו. דיקמן לא ראה המלך ולא ביצע השליחות הזו.

יום רביעי, 26.6.68

וודיע דיעמס - (במשרדי לפי יוזמתו)

היה אצל ג'עברי אתמול, 25.6.68, אחרי פגישת ג'עברי עם שחארה.

אחרי שיחתי שלי עם ג'עברי חשב ג'עברי שאני מבקש ממנו הצעה לגבי פתרון בעיית פלשתינה וסדור עם כל בני הגרה. דיעמס הסביר לג'עברי שאין הוא יודע מה אני מצפה מג'עברי אולם לדעת דיעמס לא רצוי שהשייך יכנס בשלב זה לפתרון בעיית פלשתינה. הרי ישראל אמן לו ממות ממה שהוא יודע באשר ירדן הציע שלום והפלשתינאים אפילו זה לא יוכלו להציע בהסורה.

במקום זה עדיף להציע לשון וללחוץ עליו שיפקידו בידי ראשי הגרה את המינהל המקומי. עדיף שחברון וביה לחם יהיו הראשונים ושאר האזורים יבואו בעקבותיהם. השייך הסכים בהנאי שהכפיפות לא תהיה למשרדי הממשלה בישראל כאשר הרוש הדבר עתה. הכפיפות תהיה למוסד הכללי של יהודה והשומרון.

באשר לדרך הבצוע : אחרי הסכם עקרוני בין ג'עברי לבינו יציע ג'עברי להסכם עם ראשי הערים באזור יהודה והם כולם יבואו אלי בהביעה ואנו נענה בחיוב. עדיף שאני אישית לא אדון על כך ישירות עם ראשי הערים.

אחרי שאענה להם בחיוב על יסוד הסכמת רוה"מ, יכנסו ראשי הערים מועצותיהם ותנא קריאת כוללת על דעת נאחרי העם בהביעה למינהל אזרחי ואז תחיה התענות מישראלית המוסבית.

את ג'עברי צריך לשחד. אם נתן לו כסף הכל ילך עמו.

לא ברור את מי למנות כמושל יהודה. איננו במות שכראוי לנו למנות ג"עברי שהנו מושחת ואינו יודע חוק מה הוא. בכלל לא כדאי למנות מושל כללי ליהודה. עדיף שיהיו קציני מחוז ומפונים על המחוזות ואלה יהיו קשורים ישירות למפקד הממשל הישראלי ביהודה ובשומרון.

ממליץ למנות את איוב לאחת המשרות הנכבדות. למשל המפונה על מחוז בית לחם. כן ממליץ שנחשוב על מינויו של אריב עסאור למפונה על מחוז רמאללה.

יום רביעי, 26.6.68

איוב מוסלם - (שיחת בסמרדי המשפל בבית לחם בנוכחות ד. פרחי)

פתח ואמר ששמע מודיע דיעמס, ידידו, על השיחות שהתקיימו לאחרונה בינו לביני. דיעמס סיפר לו שהביע לנו בהזדמנות להקים קנטון מאזור יהודה ושא"כ הציע שיוקם מיכמל אזרחי ללא הגדרתו כקנטון.

איוב מחייב כאן הבעד הזה. לדעתו זו ההזדמנות של פתרון אשר יגרור אחריו צעדים מעשיים נוספים. הדבר יתקבל יפה כאן אבל התושביה. יתכן והדבר ירגיז במדת מה את ירדן אך עמאן תסתגל לכך.

אשרתי שהרעיון הנו, כידוע, של דיעמס. כשלעצמי איננו מוכן להביא "רעיונות היוזמים" לרוה"מ. לא מספיק שדיעמס יאשר שהוא בעד תכנית כזו כדי שנדון בה ברצינות. אני שמח שאיוב מוכן בתכנית כי "אושר האשה" הרי שהדבר קשה לי אישית ואני מוכן ללמוד מי תוכן בה.

אשר שלדעתו יתמכו בה כל ראשי חברון, בית לחם, בית ג'אללה ובית סאחור.

פירשתי לו כי קיימתי "שיחה כללית" עם שייך ג'עברי וסכמנו שנעמיק שוב כדי להעלות רעיונות לשרונות. שמח לשמוע איוב שהשייך ובמדה שישתכנע מושב שהשייך יביע לי תכנית זו בפגישתנו הקרובה הבאה.

איוב הסכים והבטיח להתקשר אחרי שיחתו זו.

יום רביעי, 26.6.68

עדיו שחאדה

היה אמל ג'עברי ב-25.6.68 דיבר אתו על הקמת מינהל אזרחי באזור יהודה.

תגובתו העיקרית היתה :

1. הוא מסכים עקרונית כמנהל שכפיפות המינהל האזרחי הערבי לא תהיה למשרדי הממשלה הרגילים אלא למוסד צבאי ישראלי עליון.

2. כאשר לגבות ביצוע הרעיון : אל לו לבוא מהישראלים אלא הוא צריך להיות מוסג כחביעה ערבית, וכחישב שנעגה לו. כאופן זה לא יובבו כבובדים ויהיה סיכוי ששאר העזורים יתקבלו ויתבעו אף הם מינהל ערבי.

3. הוא מתקשה לגבי בחירת האנשים שיעמדו בראש מינהל כזה. חושש שיהיו קשיים ואנשים יירתעו. אך היה לבחה בשעתה.

יום שני, 28.6.68

מוחמד עלי אל-ג'עברי - (שיחה בפשרדי המושל בחברון. לפי יומנו)

אמרתי שמאז פגישתנו האחרונה קיימתי, כמוסכם ביניגנו, כמה שיחות עם אחדים מידידינו. הכל דיברו אתי והביעו מיגמל ערבי אזרחי ביהודה ולכולם אמרתי שאתון בנושא רק אם הוא, ג'עברי, יעלה אותו בפני. ברצוני לדעת האם הוא מחייב הליכה לפתרונות פוליטיים או שהוא מבדר בפתרון מודרג ומה יהיו לדעתו של חבריו.

ג'עברי אשר שלא נשמי בית לחם והסכיבה שבאו אליו והביעו רעיון המיגמל שמעה לא אשר דברים ברורים. שמע ולא תגיב בצורה מחייבת. הרעיון הוא רעיונו של דייעס והוא, ג'עברי, השתה מגובהו עד לשיחה זו עמי.

אמרתי שאישית איגני פוסל עיון ברעיון זה שלי אישית נראה כרעיון מעניין והייתי רוצה ללמוד את ההצעה אם אמנם הבוא מטנו ומזכה להמיכתו.

אשר : "אנחנו רוצים שלטון אזרחי עצמי. מיגמל עצמי בעניינים אזרחיים. אל תביעו אתם את ההצעה. היא צריכה לבוא כבקשה מאתנו. מובן שבהחילה מסרבו ואחזו בבקשה ולבסוף העשו מחוות כלפינו ואנחנו לנו בחיוב. כך יזרמה הדבר כהישג שלנו".

המשיך "המיגמל האזרחי צריך לחיות קשור למשר הצבאי ולא למשרדי הממשלה הישראלית. אחרת פרושו של דבר יהיה סעות. יתר על כן המשר הצבאי מהווה גורם פסיכולוגי מרתיע מבחינה בטחונית ובמצב הנוכחי ואחוק הצבאי צריך להמשיך להתקיים ולהרתיע. עניני הבטחון יהיו נתונים בלעדית בידי צה"ל. בחברון יהיה מיגמל ערבי מקומי אזרחי ולצדו יהיה מפקד צבאי ישראלי הממונה אך ורק על הבטחון, המלחמה בטה"ש וכו' שישארו מעניניכם הבלעדיים ומשתריותכם ולנו לא יהיה בכך כל חלק. לעומתו תהיה משרה ערבית הכפופה למפונה הערבי. רצוני שבמשרה זו ישרתו כמה קצינים יהודים ליד חבריהם הערביים. המפקד יהיה ערבי ואולי סגנו יהיה יהודי. עלי לדעת שבמשך הזמן ובדגעים עידינים אוכל לסמוך על הקצין היהודי."

שאלתי בשם מי הוא מדבר ומי יממוך ברעיון זה. אשר : "כל חברון מאחורי, אזור בית לחם, בית ג'אללה וכו' גם כן מסכימים. תנחתי היא שגם ירימו חלך עמנו."

אמרתי שאחת הבעיות המרכיזיות הנה איוש המנגנון האזרחי ושאלתי האם יש לו אנשים רצויים והאם הוא עצמו יהיה מוכן לעמוד בראש אזור יהודה אם יובע לו התפקיד. כמובן שיוסיף לכהן בעת ובעונה אחת גם כראש עיריית חברון ושרכזו ימשיך להיות חברון.

ענה : הוא אישית מוכן היה להשתתף בבצוע אולם נצטרך למצוא בו הן מוסרית והן חשרית. לדעתו של להם להגיש בקשה לקבלת אזור חברון או יהודה בלבד. בבקשתם הם יתבעו שלטון אזרחי בכל הנדה. הוא היה רוצה להתמנות כמושל האזרחי של הנדה כולה. את משרדו מראשי היה רוצה למקים בשועפאט, או בתל-אל-פול בארטון חוסיין. אם לא נראה שהמרכז יהיה בתוך תחום שיפוט ירושלים, כי אז יהיה מוכן להקים משרדו מראשי ברמאללה. שאלת ירושלים תשאר פתוחה לסו"ם בעתיד.

אמרתי שיש לי הרושם שידידיו והוא דיברו בתחילה על אזור יהודה בלבד, והנה עתה הוא מדבר על הנדה כולה. מה אם אנשי שכם יתנגדו ? האם הוא מציע כל הנדה וכאלטרנטיבה יהודה או שמא רק ההצעה המתייחסת לכל הנדה יחדיו ?

2 / ..

אשר שהצעתו היא לגבי כל הנדה. הוא מבקש שאפשר לשכנע בכך את רוה"מ. כן מבקש שאפשר לו עצמו לשוחח ולשכנע את רוה"מ אם הדבר לא יעלה בידי אני.

יחד על כן, הוסיף, הוא לא יציע הדבר רשמית לחבריו ולא לנו הבקשה כל עוד לא אקרים ואודיע לו מראש שיש הסכמה עקרונית מרוה"מ להכנית זו.

ובאשר לשכם : המינוי יהיה מיבוי לכל הנדה אך הביצוע יהיה הדרגתי ; כל אזור יעודת יסכים סייד ומייד יוקם המינהל. הוא עצמו יצא את"כ לשאר הערים וישכנע אנשיה להצטרף. אם מבקר המבה לא ידון עם מעיריות על בעיותיהם ויפנה אותן אליו הם יאלצו, במרוצת הזמן, להכנע למציאות ולהסכים למינהל שלו.

שאלתי כיצד יתיו סדרי השלטון. במה יהיה שונה, מהותית, מהקיים. אמר שעצרי ההסכמה העקרונית בחיוב נקיים ישיבה משותפת לקביעת סדרי השלטון לערים. ברור לו שעריך לחיות שתוף פעולה מלא מגדו עם המושל הכללי הישראלי. כל מעשיו והחלטותיו יתייבו אישור. הוא יפנה ממונים וקציני המחוז, אולם רק אחר אישור. הוא יקניק רשיונות יציאה וכניסה אך ליד מחיצתו תהיה אחיסה המושל הישראלי הכללי. התקציב יבוא מישראל והכניות ומרינויות השיטוש בתקציב תקבע על ידינו.

יום רביעי, 26.6.68

אליאס אל בנדק - (שיחה בשדרי המושל בבית לחם לפי יומנו)

שאל מדוע זה "נעלמתי" לכל כך הרבה חדשים. הם קוו להמשך הדו שיח ביניהם לביניהם. בבוא הידיעה על בקשתי לראותו מיד בישיבה מוקדמת מעיר. סיפר על ההזמנה ששיגרתי לו לשיחה זו. שמחו ובמאים לשמוע.

אמרתי שלא באתי כי לא מצאתי נכונות לעשיה. אמנם גם לדיבורים חשיבות, אולם העשיה חשובה יותר. עסקנו במדשים האחרונים בנסיונות לשכנע עבריים וירדן להגיע להסכם שלום. הנסיונות נכשלו והנני כאן כדי לברוק אם לבני בית לחם יש רעיונות או רעיונות בקשר לסדור יחסינו העתידיים. אמרתי שחשוב לי שיחה עם ג'עברי בקשר לאינטרסים של האזור או בקשר לבעיה בכללותה - מוטב שיחליף דברים עם ג'עברי ושיביאו לי דברים על דעה שכיתם.

נלחב לרעיון. אשר שישוחח מייד. מבטיח להשאיר הדבר בשלב זה בסוד - כבקשתי.

יום שני, 24.6.68

תופיק כאסם קטן - (שיחה ביוזמתו בהשתתפות ג'נאו במלון המלך דוד)

בא לבקש עזרתי בעניין רשיון השהייה שלו בישראל. הוא מתלים להעתיק מגוריו מקבועים זמנית מעמאן לבית לחם. ובמשתי עזרה.

כמהלך השיחה סיפר שחביב עמו מעמאן מכתב אישי מאת רוה"מ מלהוגי אל ראש עיריית חברון אל-ג'עברי. במכתב זה מבקש מלהוגי לסייע את ג'עברי על השיבורים הירדניים שהתקיפו אותו. רוה"מ מביע הבנה לעמדתו ומזמינו לבוא לבקר בעמאן. ג'עברי בדעה - אותה אשר לקטן - שיש להזמין לבוא מספר אישים מירדן ע"מ שיראו התפאורה. תופיק באשה שוחח על כך עם רוה"מ מלהוגי שאישר זאת. המדובר היה בסעיר אל-מופתי ובעוד אישים. הדבר לא יצא לפועל בגלל הסוסי אל-מופתי.

כאשר ישוב לגדה המערבית רוצה הוא להביע לרוה"מ ירדן להמעיל דואר מכתבים ושלמון בין הגדה המערבית לבין ירדן. כן דיבר ג'נאו בנוכחותו על שרות מסוסים בין עמאן לבין שרת התעופה בירושלים והקמת בנק ערבי בגדה.

יום רביעי, 19.6.68

טילדיון קפוצ'י - (שיחה בשטרדי. לפי יומנו)

להלן דברי קפוצ'י :

מכסה אל מברי היה ביום חמישי, 15.6.68, בירושלים וקיים שיחה בת שעתיים ומחצי עם רג'א-אל-עיסא. על שיחה זו שמע קפוצ'י מפי רג'א עצמו את הדברים הבאים :

בהיותו בירדן - נסיעה אל מברי לרג'א של עיסא - נפגש אל מברי עם המלך לשיחה אישית וסודית ביותר. המלך הסביר את מצבו הפנימי והבינלאומי : רוה"מ מלחוצי תופס בפראיין ונגרר אחרי מברים. כל מעשיו מכוונים להרכות לעצמו הילת לאומית וזאת מבלי להרחק מלעשות זאת על חשבון דמותו וכוחו של המלך עצמו. דרכו זו של רוה"מ עלולה להביא למלחמה אזרחים בירדן. מאידך, במאמצים המדיניים למצוא פתרון לבעיה הניפה ירדן עד לסף של דלת סגורה. אין היא יודעת מה בדיוק מציעה ישראל ואין דרך לחוציא ממנה זאת. נוכח מצב הדברים זה ונוכח מאמצים אלה כלפי ישראל שלא נתנו פרי ולאור עמדת מדינות ערב, נראה שהמשבר יימשך זמן רב. גורם הזמן חשוב מבחינת גורל בני הגדה המערבית. ככל שיימשך הזמן ויתמשך המשבר יחלש כוחה העמידה של בני הגדה עצמה אשר יתחילו להבר מהגדה עצמה בסטרים רבים יותר. התרוקנות הגדה משמיט מידי הערבים את הזיק האחרון של התקווה הקיימת להחזרת השטחים לערבים. על יסוד תערכת זו של המלך העלה הוסיין בשיחתו זו עם הכסה אל מברי שתי האפשרויות הבאות :

א. המלך רוצה בהכסת צי"ש נאמן לירדן ולבית התאשטי. ישראל משמיעה פרי מעט רציונים בנוגעים על נכונותה למת לקרביי פלשתינא אפשרויות שונות לאחרון בסגרת הייאוה הפלשתינאית. שמא ניתן לבנל עמדה ישראלית זו לשם "עריצת הדלת הישראלית" כדי לדעת מה התעלות שבאפשרות. המלך מעלה בדעתו האפשרות הבאה: פלשתינאים ברשות הכסה ובסיוע אנשים דוגמת קדרי מוקמן שכם, ג'עברי מחברון, עזיז שחאדה מרמאללה יסגו לישראל ויודיעו על נכונותם לנהל מו"מ רשמי עם ישראל לאחרון הבעיה על יסוד הייאות הפלשתינאית ואף יגלו מו"מ על ידי אחרון זה יגלו הפלשתינאים את הבעות ישראל.

אם יתברר שהבעות ישראל אינן מכוברות ואינן רציניות יחשפו הפלשתינאים את עמדתה האמתית של ישראל אולם אם יתברר שהבעות ישראל הנן הגיוניות והערבים יכולים לקבלם כי אז מתנה ירדן למדינות ערב, ומברים בראשן, ומדרוש מהן לאשר לה להכנס למו"מ רשמי עם ישראל. אם מדינות ערב לא תענה למניח הירדנית כי אז מוסכם שהפלשתינאים ישלו יוזמה בקצתם, יסייעו המו"מ עם ישראל ויביעו להסכם עמה. המלך מסביר לכך בהנאי מפורש אחד שמייד אחר ההסכם תם יחזרו ויתאחדו עם ירדן אשר תכבד את ההסכם שלהם עם ישראל. על ידי כך יהפכו הפלשתינאים לגשר המקשר ויקימו את החוליה החסרה במערך הערבי הקיים היום. בשלבים הראשונים - מסביר הכסה לרג'א - הבעה המלך הנה לא יותר מאשר הערון הנדרש מאחנו הפלשתינאים כדי לגלות הקלפים של ישראל. המלך מציין לנו - אומר הכסה - כי אנו הפלשתינאים נוציא לו הערמונים מהאש ושאנו נהיה אלה שנצטר הבעה הבלתי מקובל על הערבים - מיידנו שנעמה במו"מ עם ישראל בניגוד לעמדת הערבית הרשמית. לדעת הכסה הבעה הנו מסוכן ביותר. הוא מעיד על עצמו שאנו מידון אין הוא יודע איזה עמדה לנקוט ומה לעשות עם הבעה זו של המלך. הוא חושש לשחק משחק כפול הן כלפי חבריך - עזיז שחאדה, ג'עברי ושאר התנהגה והן כלפי ישראל. מסוכן הוא לנסות לחתרן עם ישראל בהאחרון כזה שהרי מה יהיה אם ישראל תרגיש בכך הלא יש לו לאל-מברי אינטרסים כלכליים ואישיים חשובים מאד בגדה והרי רצונו לחשאר בגדה ולחיות בה. הכסה מודה בפני רג'א שנפיחו שנוכחית היא להחעלם מהבעה זו של המלך. הנה על כן הוא לא סיפר עליה לאיש מלבד לרג'א-אל-עיסא שעמו בא להוועץ.

ב. מולם, כאמור, למלך היה עוד רעיון אותו העלה בשיחה עם חכמת אל-מצרי. המלך חזר להחלונן על מלחוגי ועל מאמציו לבנות לעצמו דמות של מנהיג על השבון יוקרת המלך. פריציומו המחזק את הפראיירן עשוית להביא כליה על ירדן. המלך איננו רוצה להסתיך במצב הנוכחי כי פרושו הוא כפול : חוסר מהרון הון ערעור מעמדו שלו. עוד עלול לבוא יום שבורלו שלו יהיה תלוי במלחוגי. מצב כזה רובה המלך למנוע וזאת אשר לעשות על ידי סלוקו של מלחוגי ומינויו של ווספי-אל-מל כרוה"מ ושחיחת מו"מ עם ישראל תוך התעלמות מעמדת מצרים והעולם הערבי "ויהיה אשר יהיה". סלוק מלחוגי יצבור התרדרות השלטון ויביאתו מידי המלך ויאפשר לעשות בעד נועד כדי לפתור הבעיה עם ישראל. המלך לא הסתיר שהוא שוקל ברצינות דרך זו אם כי טרם החליט עליה.

אשרוי לקונג'י שברצונו להמון את משאלה. הלא המלך פרבר על הסדר מבובד. כיצד הוא רואה הסדר זה נוכח המציאות הקיימת ? קונג'י אשר שהמלך הושב על הסדר שלום לפיו תוחזר לו כל הגדה וירושלים הערבית חוך חיקונים קלים בקווי שביתת הנשק לטובת ישראל, דוגמת לטרון, שיבוי הקו בירושלים באופן שהכומל יהיה באזור הישראלי, והון שביתת נוספת שתאשר לעיר להיות "עיר פתוחה".

[illegible]

יום רביעי, 19.6.68

תוניס (באשה) קטן

מאוניק באשה, השלטונאי העשיר המופלג סביב לחם, הגר בעמאן, וידידו האישי של רוה"מ הלהוני הגיע מירדן למני כמה ימים.

נפגשתי אתו לראשונה ביום 17.6.68 בביתו של דאוד בנדלי אל-עיסא בנוכחותו ובנוכחות רג'א אל-עיסא. פגישתי עמו ביום 19.6.68 היתה לבד, במלון המלך דוד.

למעשה כאשר הוא שרוה"מ הלהוני קשר עצמו הן להחלטות חרטום והן לסדיניות המבריח הרשמיים. במסגרת החלטות וסדיניות זו הוא "מחשש הסדר". "אנו הושטנו ידנו להסדר על יסוד ביצוע החלטת או"ם וישראל מסרבה" - זו היא טענת רוה"מ הלהוני.

לפלשתינאים בירדן אין מעמד ואין השפעה. לרוה"מ אין שליטה על הצבא. הוא חושש לגעול נגד המחה. המלך הוא נותן החון לנבי הצבא אם כי שליטתו עליו קטנה יותר מאשר בעבר. ערבית הדברים בירדן נקבעים על ידי המלך ורק 20% נקבעים על ידי רוה"מ. אין בידי השלטון לכוון את הפלשתינאים בירדן לאפיק חיובי. הם מפורדים ביניהם לבין עצמם וכל אחד פועל בשליחות מדינה ערבית אחרת - מי למען כצרים ומי למען סוריה ומי למען המה"מ וכך הלאה. קשה מאד למזוא יוזמה מקופית בירדן למען השדר. לכל גורם מגבלותיו. שמא אפשר שארה"ב תפיל מבחוץ השדר על הצדדים ?

גם בגדה המערבית הדעות חלוקות ומפורדות. שמא ניתן לארגן משלחת למלך מהגדה, אשר תסבע מענו לעשות השדר עם ישראל ?

גורמים כלכליים בארצות ערב חוששים מהשדר שלום עם ישראל בטענה שזה יפתח פתח להשתלטות כלכלית ישראלית על העולם הערבי.

הוא עצמו מאמין בשלום ורוצה בשלום. רוצה בשתוף פעולה כלכלי עם ישראל.

הוא התליט לגור בבית לחם ולנסות באופן קבוע לעמאן להמשך עסול בעסקיו הרבים שם.

אין לו משהו מיוחד למסור. התרשם עמוקות ממה שראה בישראל ומהשיחות שקיים. ידווח למלהוני ואם יש למלהוני הצעה כל שהיא יחזור מייד לכאן.

יום שני, 17.6.68

היללין קמב"י - (שיחה במשרדי - לפי יזכרתו)

ביום רביעי שעבר, 12.6.68, נסע לקהיר לפגישה עם רוה"מ, סגן רוה"מ ושה"ח לדיון בסגר בתי הספר הערביים בגדה בכלל ובתי הספר של הכנסיה שלו בפרט. הוא טען שסגר בתי הספר הערביים בכי רע. רבים מאד מהתלמידים אינם יכולים לשלם שכר הלימוד והכנסיה חייבת לכסות ההפסדים. מדוע שולמים משכורות למורים בבתי הספר הממלכתיים בעוד שאלה מקבלים גם משכורם מישראל. נוצר מצב מוזר; בבתי הספר הממלכתיים נתנים המורים משכורות כפולות בעוד שעל בתי הספר הערביים עובר משבר כספי. האם התלמידים בבתי הספר הערביים אינם נחשבים כתלמידים השייכים אף לכם ? לדבריו לא קיבל תשובה מניחה את הדעת ולא מצא נכונות להענות לבקשתו לעזרה כספית. לדבריו פשרו אותו בתושבת "שתקופה עכשיו ריקה".

מכאן עבר לשאול את רוה"מ מגנו ושה"ח לגבי המצב המדיני. "כקברניט של אניית שראל הוא את רוה"מ מה אופר המצפן שבידו ? מיכן נמצאת האניה ברגע זה ? "

רוה"מ ענה - וריפאעי החרה האזיק אוזניו - באמרו שירדן מיצתה עד עכשו את כל מרכיבים המדיניות ולא תגיעה לשום תוצאות. מדרך היחידה שנשארת פתוחה - אמר רוה"מ - היא להתכונן למערכה מצבאית, להרבות בנשק וכוננות כדי להחזיר בכוח את מה שנלקח בכוח".

עבר אלמזגעים ריפאעי הוסיף כבדו שבקשר למו"מ עם ישראל הרי שירדן היתה מוכנה להכנס מייד למו"מ ישיר או לא ישיר אם ישראל היתה מוכנה להבטיח שהיא תחזיר לירדן את כל השטחים שכבשה מרס לפיקונים קלים מה ושם לטובת ישראל. השאלה הזו הוטחה לישראל וישראל לא היתה מוכנה להבטיח בעניין זה לא דבר ולא חצי דבר ועל כן דחפה ההרגשה שהגענו למיצוי האפשרויות המדיניות, אפר שר החוץ הירדני.

נוכח מצב זה שאל קמב"י מדוע אם כן אין ירדן נוקטת אחת משתים : להכיר בזכות המלשתינאים להקים קשר ישיר ורשמי עם ישראל ולשאת ולתת אתה או שירדן עצמה תכנס למו"מ ישיר עם ישראל ואז יתגלה לעולם שאין ישראל רוצה בהסדר אלא בהתפשטות ? באשר לאור הירוק למלשתינאים - הסביר קמב"י - אין מכוונה להביע למשהו אשר מראש מרושו קיום עצמאי ללא קשר עם ירדן. ישיגו המלשתינאים את אשר יוכלו להשיג מישראל ויחזרו ויתאחדו עם ירדן אם בסגרת פדרלית או בצורה אחרת.

רוה"מ ענה שלגבי הנושא המלשתינאי הרי העיון זה נמצא בעיון המשלה. הכרעה בנושא זה תרם נשלה ויתכן ובביקורו הבא של קמב"י בירדן יוכל רוה"מ להודיעו עמדת המשלה בשאלה זו שכאמור נמצאת בדיון.

ובאשר למו"מ הישיר עם ישראל - אמנם ירדן מוכנה על כך אולם בעוד שאלה מהן התופס למלשתינאים לשאת ולתת בנפרד עם ישראל הנה שאלת ירדנית פנימית שכאמור תדון זה כמשלת ירדן הרי ששאלת המו"מ הירדני מחייבת תאום והסכמת מצד מצרים ואמנם נמצאת משלה ירדן בקשר עם משלת מצרים בנושא זה. ההכרעה בנדון תלויה באוצאות התתיעצות הזו.

קמב"י מסכם את ביקורו הפעם באמרו שהחבדל היסודי שמצא בין העמדה שנקטה בת ירדן לפני שבועות אחדים עת ביקר שם לבין העמדה אותה מצא בביקור זה, הנו העובדה שמשלת ירדן שוקלת כנראה ברצינות מהן תאום למלשתינאים לשאת ולתת עם ישראל תוך קבלת הבסיס פראש מהמלשתינאים שהם לא יביעו לחסכם הכובל את ידיהם מבחינת אפשרות של התזרת הגדה לירדן אחרי שתסתר למלשתינאים. למיפך, רוצים הם לכבול אותם ולחייבם בנושא זה.

2 / ..

ביום חמישי שעבר, מספר קבוצ'י, קיימו אנשי הדת המוסלמיים בירושלים דיון
אליו הוזמן. הנושא היה החרטות הקרקע ע"י ממשלת. המוסלמים הגיבו
לארגון "המגנה שקמה" נגד ההחרמות. אנשי הדת, כולל קבוצ'י עצמו, שוחחו
בנושא זה גם עם הקונסולים ביחוד הקונסולים הכלליים הצרפתי והבלגי.
בישיבת עם ראשי הדת המוסלמים דחה קבוצ'י רעיון ההמגנה ויעץ למם לחבוע
פגישה עם נציג ישראלי מוסמך שיביעו בפניו תביעותיהם.

יום שני 20.5.68

קפוצ'י - (שיחה בשדרי)

קפוצ'י נסע לפני יומיים אחדים לבירות ולעמאן ובכל אחת מהן התעכב יום אחד בלבד.

בבירות נתקבל על ידי הרמטכ"ל בוסתני שביקש ממנו להעביר רשמיו לממשלת ישראל השדר הבא: "בלבנון קיים רוגז רב על הפגזותיו של רוה"מ אל-יאפי בענין הפלנים. ספרם אל-יאפי היה למופיע כלאומני קיצוני ולהגדיל סיכוייו למנויו מחדש כרוה"מ. דווקא בגלל הפגזותיו אלה יעשו גורמים לבנוניים אחראיים כל שביכולתם כדי למנוע בחירה אל-יאפי מחדש כרוה"מ. בוסתני מבקש להודיע לממשלת ישראל שהלבנון מתנגדת עקרונית לפעולות התבלה בכלל ומהון שהוא תיאם במרס. שלטונות הבטחון מוקלים נגד התבלנים ובמחי חסותר של הלבנון יש מספר לא קטן של מראיין קצורים. לבנון עושה כמו כן מאמצים רבים לשמירה על הגבול מפני התסננות תבלנים לישראל. אולם על אף מאמצים אלה יש מדי פעם התסננויות. מקרים אלה אל להם להתפרש על ידי ישראל כהסכמה או הסיכה במראיין. הדבר רק מוכיח שאין אפשרות מעשית, על אף המאמצים, למנוע הרשעית הגבול. הרי ישראל עצמה יודעת ומכירה יפה הקשיים והזוסר האפשרות למנוע הגבול לגמרי."

באותה שיחה עם קפוצ'י אמר בוסתני שעמדת עבדאללה אל-יאפי מסכנת הלבנון באשר לא פעם רמזו מדינאי ישראל על התשיבות שהם מייחסים למקורות הליפני ועל רצונם לשלוט עליהם - הרמטכ"ל חושש שפעולות תבלה מלבנון יתנו לישראל עילה לנקוט מדיניות כדי להשתלט על מקורות המים הללו. בוסתני חזר והדגיש שרצונו שישראל תדע התנגדותו למראיין והמאמצים שהוא עושה למניעת התסננות.

בעמאן נפגש קפוצ'י עם אחמד טוקאן. טוקאן סיפר שקיים הסכם סודי ירדני לפיו יתקיימו שיחות רמו"ם עם ישראל אם מסכים ישראל להצהיר שהיא מוכנה לבצע התלמת סועבי"ם. היינו אם תודיע ישראל על נכונותה העקרונית לשגת מכל השטחים שכבשה. אחר הצהרה כזו יחיה רמו"ם. טוקאן אמר שמבחינים בהבדלי גישה בין רוה"ם אשכול לבין אבן. אשכול מעדיף לא לאמר דבר לגבי תוכן המתרון האפשרי בעוד שאבן מרמז על התכנים הנראים לו.

קפוצ'י מעיר שהאווירה בעמאן היא כי יש לנסות להוביא מידי ישראל הינם את מה שאפשר להוביא ולהמכונן למלחמה הבאה בסוף 3-4 השנים הקרובות.

יש שטועות חזקות (מפי אחמד טוקאן) בדבר שינוי אפשרי בממשלה. יחכן ותמלך יזמין - אחר שובו מצירופה - את ווסמי אל-מל להרכיב ממשלה.

יום חמישי, 9.5.68

עזיז שחאדה - (במשרדי לפי יוזמתי)

עזיז שחאדה ונאצר אל דין אל נשאשיבי נסעו אתמול לשכם להפגש עם מכסה אל-מצרי אחר שובו ממגישתו עם נאצר. ווליד שקעה שנתבקש על ידם להלוות אליהם למגישה עם מכסה - טרב. מיוחסים בין וליד לבין מכסה חגם בכי רע. וליד אנשי מוסיין ומרושם הברור הוא שמכסה הגר לציש מוסיין ואף קיבל ממנו 50 אלף דינאר.

עזיר ונאצר אל דין נשאשיבי נתבשו לבר עם מכסה. הוא סיפר שהיה לו קשה להתקבל אבל נמאל עבדול נאצר אך לבסוף נתקיימה המגישה ונמשכה כשבע שיעים. על מגישתו עם נאצר מסר מכסה לעזיז ולנשאשיבי כדלקמן : "אין למגינו דרך מדיניה אחרת אלא ניצול שליחותו של ישראל. אנו מוכנים לכך שישראל יצליח במשימתו אולם החשר הברור שלנו הוא שישראל אינה רוצה בכך. אם תצהיר ישראל על נכונותה לבצע את המלמה פועלים כי אז יתחיל סייד המו"מ בין הצדדים. בלי הצהרה כזו שום דבר לא יכול להתקדם. הבינותי שישראל רוצה את עזה, את ירושלים וכן רצונה בשינויים מסוימים בגזורים אחרים שנכבשו על ידה במלחמה האחרונה. דרישות וכוונות אלו של ישראל שוב אינן סודיות ואנו יודעים עזה רצונה. מאחר שאלו הן דרישותיה - ודרישות אלו נוגדות את המלמה פועלי"ם - אין נכונות מצדנו למו"מ." מכסה שאל עבדול נאצר : "אם כן כיצד נשתר אנו, בני הצדה בסבך זה ? הרי לא נוכל להוסיף ולהשאר כך ?" על כך ענה עבדול נאצר : "עליכם להאזור בסבלנות. מה אוכל לעשות אחרת ? אינני איש תרומה מלחמה אלא רצוני בשלום. אני יודע שמכסימום שאנו יכולים לשתוך אליו הוא להחזיר גבולות ישראל לאלו שהיו ב-4/6. הנני על כן בעד השגת דבר זה בשלום על יסוד המלמה פועלי"ם."

מכסה כעיר על עצמו שאחר לעבדול נאצר : "שה יקרה אם לא יהיה השלום ומלא אחה מוכנון למלחמה. מה יהיה אם היהודים שוב יכו אותך במלחמה הבאה ?" על כך ענה עבדול נאצר, לדברי מכסה, "ומה אוכל אני לעשות?" (מיינו אין לי כל אלטרנמיבה אחרת).

עבדול נאצר מצא לף דורך לאחר למכסה אל מצרי כי הוא הומך במדיניות מוסיין וכי קיימה תבנה מלאה ביניו לבין מוסיין. "מדיניות מוסיין אינה שונה משדיניותנו" חזר נאצר וחדגיש גם שקיימה תבנה לגבי תצעדים ששני המנהיגים נוקטים בקשר לישראל.

מכסה סיפר שאחר מגישתו עם נאצר נפגש עם שח"א סיאר וזה חזר ואיפר הדברים ששמע מנאצר תוך הדגשה שהסדרון מלוי בנכונות ישראל לבצע המלמה פועלי"ם.

מכסה חזר מסיורו גם משוכנע אך גם קשור בצורה ברורה למלך מוסיין. הרושם של עזיז נשל נשאשיבי שהוא הפך בסיורו המצרון לסוכן המלך. עם זאת הוא מסכים שעל המלשינאים בגדה להתייצב ולברר לעצמם הדרך שעליהם ללכת בה. דעתו היא שיש לפעול תוך תגשה שהגדה תחזור לירדן אך יש לשנות תקו ולחשוב על פעולת עצמאית אם יתברר שדבר זה בלתי אפשרי.

- - - - - - - - - - -

אחרי מגישה זו התקיים דיון בין שחאדה ונשאשיבי לבין וליד אל שקעה. התרשמה היא שתמגישתם של מכסה עם נאצר וקו שליחי ירדן הביאו להעמקת התכוזבה מאפשרות סחרון מדיני בין ישראל לבין שכנותיה. נתחזקה הדעה שעל המלשינאים לא להסתיר יותר לא לחוסיין ולא לנאצר וליזום בעצמם פעילות נמרצת עם ישראל. אין לנו ספק ששרביט נכבדי הגדה הגיעו למסקנה זו כולל חמדי כנעאן המועל לאחרונה שתוך השתוללות יתר שתשפעה עמאן. עלם הרעיון לכנס נכבדי הגדה כדי שיחליטו על נושאה לפי תקו תבא : הגדה המערבית תגה חלק מירדן אולם אם שחרון כזה בלתי אפשרי כי אז יתבעו מנהיגי הגדה מסירת הנהלת הגדה לידיהם למשך שנים בתקות או"ם ובתום חמש שנים אלה יחליטו מנהיגי הגדה על עתידה. בכך יהיה הצעד הראשון לפרישה מן הגדה המזרחית תוך הבטחת תמיכתם של מוכני מוסיין ג'כ. לנושאה כזו תסכים, לשאל, גם מכסה אל מצרי.

יום חמישי 25.4.68

עזיז שחאדה - (במשרדי לפי יוזמתו)

עזיז מבקש לדעת "מה הלאה" אחרי השיחה עם שר הבטחון. היתיה לזה המשך ? היתנו להם תשובות לשלש השאלות שהם הציגו ?

ברור לו שהבעיה המסובכת והקשה ביותר הנה שאלת ירושלים. ללא פתרון השאלה הזו לא ייתכנו שיטכים להכנית הסדר כל שהוא. השר רמז על תכניח בינוי מתאימה של רמאללה ועוזריה ולא ברור לעזיז למה התכוון בדיוק השר. עזיז הבין מהשר שפתרון בעית ירושלים הלוי עם מי יהיה ההסכם, עם הירדנים או עם השלטינאים.

אין הוא רוצה להשתעשע בתקוות שוא. אם אין סיכוי להגיע להסדר טוסכ שהם לא יתחילו בארגון התעולה הזו שתביא עליהם אך ורק נזק. הנה אחיו, שחלך לביקור בירדן, נעצר ונחקר ואם כי שוחרר אח"כ ברור שעשו לן זאת כשום שהוא אחיו.

ווליד עומר מאחורי הקלעים כשום שהוא מעדיף להיות איש הקשר עם השלטינאים בתוך כעוד שאנשי הקשר עם השלטונות כאן הם עזיז וחמדי. יש ידיעות שהכסה אל-מצרי נסע אכנם למצרים. אולם הכסה איננו איש המגיב תזה ועומד על דעתו. הוא יחזר לנאצר המצב ויקבל הנחיות. אם נגיע להסכם צריך לצאת לשם ווליד עם משלחת מבירות.

<u>יום שלישי 23.4.68</u>

<u>מייסיר כנעאן</u> - (שיחה בבית המושל כי"ם. נוכח ד. פרחי)

הוא רואה את דברי שר הבטחון למפרי כנעאן ועזיז שחאדה כבסיס פלחי מתאים לשיחות והוא מתרשם בפסימיות משיחה זו. שתי נקודות עיקריות :

1) ירושלים : השר דיבר על החרם אל-שריף והמקומות הקדושים. בעיניו של מייסיר לא זה העיקר. המרובר הוא בעיר הערבית ולאו דווקא המוסדות הדתי. איש לא יקבל מסדר שלא יחזיר העיר לערבים.

2) מקוני גבולות : השר דיבר על "שינויים גדולים" לטובת ישראל בעוד שמייסיר הושב על שינויים לטובת הערבים. נקודת המוצא היא החלוקה עם מקונים מתאימים והתוצאה צריכה להיות, מבחינת ישראל, קווי שביתה הנשק פינוס ששחים מסויימים שישראל תמסור אותם, כמתנה, לפלשתינאים.

יום שני 19.4.68

אגרת נוסיבה

בתחילה הגיעו אליו ידיעות מעורפלות מחכמה אל-מברי שהיה מרובה מסגדיו בעמאן אולם בשבוע האחרון עזב מכמה את עמאן ונסע לכירות אחרי אכזבה די עמוקה. אנוור עצמו מאוכזב. כנראה שהמלך חוליין לא לעשות שום צעד נמרד וכבר מגרים גראת שאין כל הזוזה. בין כה וכה נוצרות על ידי ישראל עובדות חדשות המקשות עליה לבטלן. יש תועלת שנקראת בגין ויש תועלת שנקראת חלון וכל זה כובל ידי ממשלת ישראל. הוא עצמו, שבזמנו עמד בתוקף על כך שאל לו למלך לנקוט בשום צעד נמרד היה מוכן עתה לייעץ לו לשעול לבד בחנאי שהמדובר בממרון מכובד. הנקודה המרכזית בכל הממרון הנו עניין ירושלים. אם הממרון לבעיה זו הוא ממאר לו כך: ירושלים ממשיך להיות עיר אחת כלחי חצויה: ירושלים העברית הנחשל על ידי עיריה ישראלית ולירושלים הערבית מוחזר מעירית הערבית. מחית מועצה כללית משותפת של שתי העיריות. ירושלים העברית - בירת ישראל. ירושלים הערבית בירת המדינה הפלשתינאית. וירושלים כולה בירת המדרגית. הוא שמח להמוכה שמזה זמן מה גיבתה נכונות להזוזה בנושא ירושלים. משבעתי תמיהה לעניין זה ושאלתי הגין וקל מה בונה הוא המערותיו על קיום, כביכול, של נכונות להזוזה אשר שיוחתו עמו מרחי ואח"כ בנבגישתי המעירית. אחמול היתה אצילו ישיבה ארוכה בין בנבגישתי לבין כמה נכבדים בלשכת הממשר הערבית. בנבגישתי אשר שיש אפשרות להחזיר השלטון הצבאי לעיר וכי שר התחזון יפנה אותו, את בנבגישתי כנציג המושל הצבאי. מאשר שהוא גם איש העיריה הוא יהיה איש הקשר עם הנוף הערבי שיוקם. אמרתי שהנני מוסמך כמעיים אלה ומחכנם. הם מזיקים באשר הם בנויים על אשליות עליו לזכור שני דברים: (א) העיריה הערבית הנפרדת לא מוחזר לעיר. העיר אוחדה ותהיה זה אך ורק עיריה אחת. רצונם שיבארנו אליה. שום סידור אשר איננו בא בחשבון. (ב) ירושלים השלמה הנה ומשאר בירת ישראל. אם שני עקרונות אלה מקובלים ומוסכמים כל סידור שיוצע על יסוד קבלה שני עקרונות אלה ייטקל במיוב. הבל הלוי במרשבר שקטו נשוחה בנרון ונהאים עצמנו לרצונותיו במשברה שני עקרונות אלה שאין לשנותם. נוסיבה ניסה לשכנעני בחשיבות המהלך עם בנבגישתי ולבסוף ביקש "שלא אעריך" אלא "שאעודד אותו". אמרתי שאין לכך סיכוי. בכלל במערונות אין להתמיל שהדבר תקשה ביותר ומוסב לשמל "מן הקל אל הקשה". נוסיבה היה בדעה שאם ענין ירושלים יעמר "כל השאר איננו בעיה".

ברצונו לנסוע ביום חשני (22.4.68) לאבו-רבי שם ישהה כשלשה שבועות. יעבור דרך עמאן וישלח לי משם מכתב על רשמיו ומגעיו. סוכם שלפני צאתו - ביום ראשון - אשמור לו אם יש לרוה"מ משהו אליו לפני נסיקתו.

יום שני 15.4.68

<u>פארק נרכאת</u> - (שיחה ביוזמתי. נביא המושל י"ס. נוכח : ד. פרחי)

עמדתה של ישראל איננה נפיצה. התנהגה הערבית בשטחים הכבושים מעוגינת מוכנה ויכולה למלא הפקיד חשוב בקרוב התושבות בין ישראל לערבים. היא גם יכולה למלא הפקיד מרכזי בשחרון עצמו. אולם אין התנהגה זו יכולה ללכת אל מרחוק ערב ביזים ריקות. על ישראל לקבוע בקווים כלליים קרונות המשחון, לשרגן מסביב לשחרון זה את התנהגה המקומית ולשלוח במשלות ערב כדי לשכנען. הקשחון הישראלי איננו לטובה העניין. לוחץ ומבקש בכל לשון שנאשר להם מה השחרון ונעקיל אותם. לפני שבא להשב עמי, המקיימת חשוב חחיקנות, והכל השכימו כי קליחם לשכנעני לאשר להם באיזה דרך ללכת. השאב הוא שעד היום אני "קונה מהם ולא מוכר דבר". הגיע הזמן לחזוזה והם מוכנים לעקול. העיקר שנאשר להם באיזה כוון ונשכנעם בקבלת כוון זה.

יום שני 15.4.68

תייסיר כנעאן

העם בגדה המערבית מוכן עתה לשתרון נשרד עם ישראל. אשר מו"מ והסכם בין נציגי העם הגדה לבין ישראל ישיבו פנהיבי הגדה את השכנת ירדן ומצריים לשתרון. אם ירדן לא תסכים לשתרון - לא נתחשב בה ממילא היא עתידה להפוך לשלטין שכן רוב תושביה פלשתינאים. אם נציע להסכם לגבי השתרון הנשרד בין ישראל לגדה - שתרון אשר יתקבל גם על דעתם של הפלשתינאים בחו"ל - נזכה אף לברכתו של נאצר. כל הנשר שיושג עם הפלשתינאים יניח דעתו, ואף ישמח, נאצר. אולם אם בכ"ז הוא יתנגד - לא נקבל את דעתו ופעולה בנשרד.

היסוד למו"מ הוא השלטת החלוקה לשרות שכרור בתכלית שיש לשנות בהצעת זו דברים רבים ביותר ולהאשם לכניאות. מה שרוש הוא בעצם תזכרת השלת חלוקה. יש להציע תכנית אשר תתקלס מתנגדליות של התנגדת.

לו הסכימו הנציגים הפלשתינאים מהגדה"ע (תכסה אל מצרי ואנוור נוסייבה) להקים ממשלה בעמאן ולנהל המו"מ היה שדרך זו משום תריגה רעשית של ירדן מהקו הערבי שנקבע בחרטום בדבר אי מו"מ, אי שלום וכו'. אולם התלשות תרשם איגן חלות על העם הפלשתינאי ולכן אנו חשים לנהל מו"מ ולהגיע להסכם ולהציקו לשריגות ערב. יקבלוהו מה טוב ולא גלך למד. העיקר שהשתרון יהיה מכובר.

בקשתנו מישראל שתסול תיוזמה. שתוציא הסצב מהקפאון, שתנצל עובדת נכונות הפלשתינאים לשאת ולתת עמה ורצונם לשתרון בתנאי שהשתרון יהיה שתרון מכובד וצודק.

יום חמישי, 28.2.68

הבישוף הילריון קפוצ'י - שיחה בבית המושל בירושלים. נוכחים ר. לוי, ד. פרחי.

קפוצ'י פתח בשתי הנקודות הבאות:

א. "מקסימום החמשי (חכים) נאלץ להצהיר התחרותיו בבירות ובדמשק כדי לתקן הרושם שהתקבל שישראל כפתה בתירתו על ארצות ערב. עם זאת העתונים סלפו והגזימו מאד בפסירת הדבריס. לא נפסותו נכונה."

ב. "קיים רעיון שקורו בוחיקאן ושעליו דברתי עם הקונסול הכללי הצרפתי דלואה. רעיון זה עשוי להיות פתרון ביניים. אתה שמעת עליו מהכמה אל-בצרי ומוליד אל שקעה. לאחרונה נפגשתי עם כל אנשי שכם. ווליד היה אצלי ביום שני לאחר שעזב אותך. אנו דברנו גם בעמאן על רעיון זה. דברנו עם המלך ועם כהגה הלחוני ועם אחמד טוקאן. גם חסן אל קאיד וגם עבדול חמיד אל-נאיח מסכימים לו. הבמתי לחוסיין שאני אדבר על כך בשמי וכהצעתי אני אתכם ולא בשם המלך והבמחתי לו לפסור לו את עיקרי התוצאות של שיחתי וגישושי אלה. אנחנו נלחץ עליך שתסכים לרעיון זה. אנו מוכנים לארגן משלחת שתבא ותעשה נפשות לרעיון זה בעולם הערבי. אני מבקש לדעת מה התגובה הישראלית ? היש סיכוי לשכנע השלטונות ?

באשר להצהרת מקסימום החמשי אמרתי לקפוצ'י שאינני המוסמך לדון בנושא זה. הנושא מעניין אותי אישית לא מבחינה עולימים אלא מבחינה מצונית. לפניו איש דת מכובד ביותר שחי עמנו 20 שנה והמצביר הצהרות שאינן תואמות האמת. יתר על כן - איש דת הגולש מתחומו והעושה הדת קרדום לחפור בו מעמקים מדיניים. אני האמת מה חושבים עליו בני דתו הוא היודעים האמת. מבחינת עולימית מהיצבות שתי שאלות - מאד דרך זו משרתת השלום ומקרבת הערבים לראיה ריאלית של המציאות והמשובה על כך שליליה וכן נשאלה השאלה כיצד חושב מקסימום החמשי לפעול בישראל אחרי הצהרות מעין אלה. הריהו חוסם לעצמו בפו ידיו אפשרות השפעה על גורל עדתו ועל האינטרסים שלו כאן. אך כאמור שאלות אלו הנן פוליטיות ואנו מעניינו שלו ובודאי שהוא חישב מהלכיו והמצאותיהן האפשריות. באשר לי אני האמת מה החשיבות של שיחות עם אנשי דת העוסקים בפוליטיקה ? מה הוא הגבול בין האינטרס והמצפון וכיצד זה פועל אצל אנשי דת רמי מעלה ?

באשר לרעיון המדיני בדבר פתרון ביניים עליו מדבר קפוצ'י ושלפי ~~דעתו~~ דעתו צמח מהוחיקאן ברצוני לשאול מה הוא הפתרון עליו הוא מדבר שמא אגיב על דבר שונה ושמא אנו מתיחסים לשני דברים שונים. קפוצ'י ענה שהמדובר בנסיבת ישראל מהשתחים מבלי שהצבאות ערב יחזרו אליהם. אם המלך יפלאו כוחות או"ם. תהיה תקופת מעבר של ששה חדשים עד שנה. בתקופה זו יהיה מו"מ בין מדינות ערב לישראל להסול סופי של הבעיה וכריתת שלום קבע. אם אחר ששה חדשים או שנה לא יגיעו הצדדים להסכם - יוסכם מראש שישראל תחזיר את צבאה לששתים. הדבר יובשה על ידי או"ם ויוסכם עליו. ההסכם אליו יגיעו ישראל והערבים יכלול - הפסקת מצב המלחמה, שלום, הכרה הדדית, חופש שיים, תקוני גבולות (לשרון וכו') ופתרון בעית הפליטים.

אם ~~בתוך~~ במהלך ששה החדשים לא יהיה הסכם תזכה ישראל להד חיובי בעולם על כך שעשתה הצעד הראשון ומיצתה מלא האפשרויות. אז יקחו מושבי תגדה את חיוסת לידיהם ויגיעו לשלום עם ישראל. הם לא יהיו חייבים יותר לדבר לארצות ערב. אפשרי גם שישראל תענה את המשל מהגדה ומעמיד צבאה על נהר הירדן כדי למנוע מהירדנים לחזור. אפשר לדון גם בעמדות ישראליות בגדה "אך אלה פרטים" הנתנים לדיון ולהסכמה.

2 /..

הסברתי לקפוצ'י עמדתנו : (א) אין סתירות ביניים. יש הסכם הנוכחי או שלום כולל (ב) אין פינוי והכנסת כוחות או"ם לא לסורה קצר ולתקופת ביניים ולא לצמיתות. לא נסכים על האו"ם ולא נפקיר בידיו בסתר ילדינו.

ג. ישראל מדינה דינאמית. מה שאפשרי היום יהיה בלתי אפשרי מחר. הרכבה נוסעה ונעצרת מדי פעם ומציעה לערבים להצטרף אליה בנסיעה. הם אינם עולים והרכבת ממשיכה.

ד. ארצה יבואו הערבים לאו"ם. אם נגיע להסכם מה טוב ואם לא נגיע להסכם בגלל עקשנות ישראל הרי יהיה בידיהם קלף מרינגי חשוב. מדוע אם כן נרתעים הם.

ה. אני סבור שהתוצאה היא הצעתו הוא ולא הצעת ממשלה ירדן על כן אין אנו מויבים בהשובה עליה. אלו היתה זו הצעה ירדנית רשמית היה מקבל עליה תשובה רשמית. אישית איננני מיעץ לו להסתף אחר יוזמות חסרות שחר מעין אלו.

המודיעין קוסיגין - (שיחה במשרדי)

ביום שבת 11/5 ביקר קוסיגין בשכם ונפגש עם חכמה אל מצרי. בחלק מהשיחות השתתף סליים שריף וכן אחד מאנשי אמונו של אנוור אלחטיב שבאו לשמוע מחכמה על גסיעתו האחרונה למצרים.

חכמה מזר בפני קוסיגין על מה שאמר לפני ימים אחדים למייסיר כנעאן. בנוסף לכך הדגיש חכמה הדברים הבאים מפי נאצר: נאצר אמר במפורש שהוא מקווה ומאמין שהבעיה תמצא בדרכי שלום. ענין המו"מ הישיר או תבלמי ישיר עם ישראל איננו מחווה עבורו כלל בעיה או מכשול. אם ישראל תודיע על נכונותה לענות כל השמיים שכבשה כתוצאה ממלחמה האחרונה יסכים נאצר למו"מ ישיר עם ישראל. מרושו שעמדתו המעשית והאמתית של נאצר שונה מהעמדה הרשמית בה הוא נוקט בפומבי בשתי הנקודות הבאות: ראשית אין הוא מתנגד למו"מ ישיר. שנית, אין הוא מתנה המו"מ הישיר בפינוי בפועל אלא אך ורק בהכרזה על נכונות ישראל לענות כל השמיים.

אם מסכים ישראל לפרסם הכרזה כזו - אשר נאצר לחכמה אל-מצרי - כי אז יתקיים מו"מ עם ישראל והבעיות המצאנה מהרון כולל שאלת המעלה, מעבר ליהודים לכותל המערבי וכל שאר הבעיות. אולם אם ישראל לא תצהיר הצהרה כזו מרושו של דבר שאין היא מוכנה לענות כל השמיים. "מהרשות של אישים ישראליים אחראים אנו מביגים - אשר נאצר - שישראל רוצה להחזיק קודם כל בירושלים, שנית בעזה ושלישית ברמת הגולן". העובדה שישראל מסרבה להצהיר על נכונותה לענות השמיים נובעת מרצונה להשאר במיומר במקומות אלה. "בשבב זה לא משאר לנו דרך אלא למלחמה." לשאלת "מדי"? ענה נאצר: לא כל כך רחוק. יכולתה הצבאית של מצרים כבר מיום הגיעה לרמה שקדמה למלחמת יוני. הוא הדין לגבי סוריה. גם עירוק מוכנה.

חכמה מעיר על עצמו בפני קוסיגין שהוא שאל את נאצר השאלה הבאה: "מה עלינו לעשות אנו בני הגדה בסדה שמשבב הנוכחי יישאך זמן רב ובאם המיגונה הערביות לא יגקטו בצעד כל שהוא למהרון הבעיה?" נאצר החזיר השאלה לחכמה אל מצרי בשאלו אותו מה דעתו הוא ודעת אנשי הגדה בנושא זה. חכמה השביר, לדבריו, לנאצר כי מספר מנהיגים בגדה חושבים ליטול יוזמה לידיה יחבעו הם, חושבי הגדה, את הפגוי הישראלי מאדמותיהם שלהם ויביעו שכמקום מה"ל יבנסו כוחות חרום של האו"ם. הגחלת הגדה תהיה בידי אנשי הגדה למקופה מסוימה (2-3 שנים). יהיה מעין "מיגחל עצמי תחת עקוח או"ם". בסופה של התקופה ולאור התפתחויות שתתיינה עד אז יקבעו בסופו של דבר בני הגדה את רצונם.

לדברי חכמה אשר לו נאצר כי אין לו התנגדות לביצוע רעיון זה.

עם שובו של חכמה ממצרים הגך הרעיון הנ"ל לנסוך ביותר בגדה. קודר להפצתו הקונסול הכללי הצרפתי. יש המתייבים את הרעיון ללא סייג (דוגמת אנוור אל-חטיב) ויש המתייבים אותו בהסתייגות מסוימת (דוגמת ווליד אל שקעה). אלה האחרונים אינם בטוחים שאכנם נאצר מתייב את הרעיון וחם שיגרו איש לברר במצרים אם אכנם נכונים דברי חכמה אל מצרי כחם הוא מעיר שנאצר הוסך הרעיון זה.

הערסומים בקהונות הישראלית על מגישותיו של רוה"מ עם נכבדים ערביים גרמו למצב עדין ביותר. אנשים שונים שנפגשו עם רוה"מ מואשמים בעברה אלשתינאים ובנכונות להכיר בהפרדת הגדה המערבית מהמזרחית. אנשים שנחשבו בעבר כקיצוניים חשודים כאלו מיתנו עמדתם (מייסיר כנעאן). תמונה ומרסומים אלה גרמו לכך שאנשים מסחרים איש מרקחו ואינם מוכנים לדבר גלויות אפילו עם מקורביהם.

בשבב זה המעילות המדינית מתרכזת היום בשלשת נושאים: (אין מדברים יותר, עתה, על מדינה פלשתינאית):

(א) המתנה לידיעות ממצרים בדבר עמדת נאצר בקשר למינחל מקומי עצמי בעקות או"ם.

2/..

(ב) הכנת מזכיר שיפורסם בעמונות בו ייאשר כי מנהיגי הגרה אינם מוסכים בהסדרה הגרה המערבית ובהסדרת בעיית פלשתינא שבעיה הכללית. מנהיגי הגרה אינם מוכנים לכניעה ולא ילכו לכניעה.

(ג) אנוור אל סאיב מכין מזכיר סודי ומציעי למלך בו יבקר קשות את מדיניות עמאן המעקירה למעשה את הגרה. תהיה זו מעין "קריאה אחרונה לעמאן". עוזרים לו בכך טעיד עלא אל-דין, מייסיר כנעאן, ד"ר מסרי ג'עוד.

מכסה אל מצרי אשר לקמוצ'י שאין ברעתו לסיר לישראלים על נכונות נאצר לשו"מ ישיר (כדי לא לעגוע בעמדת המקום של נאצר המופיע רשמית כמתנגד למו"מ) ובן לא יסיר לישראלים על עמדת נאצר לגבי התכנית של המיגתל המקומי בעקוה או"ם.

קמוצ'י שמאר המצב המדיני בקרב המנהיגים בכלבול כללי ויזאת בעקבות נסיעת מכסה, השמועות על יאריגג, הפרסומים על פגישות עם רוה"מ ומיסר מהכוונה הישראלית. כל אחד מסתר על ראשו. חוסש מהפרסומים. חוסש לאשר דעתו לאמרו מקרוב ביומר. האשמות הדדיות. קטטות ומשברות. בקיצור - "מגדל בבל" לפי תגדרת קמוצ'י.

יום שני, 13.5.68

<u>וזיץ דיעקס</u> (שיחה ביוזמתו במשרדי)

הוא שואף לחיות בשקט, ביציבות וללא מלחמות. הסדר עם הפלשתינאים בגדה לא ישיג מטרות אלו. רק הסדר עם ירדן (הוא מתכוון לארמות הגדה"ז ולא רוצה למשר) הוא שיכול למתור הבעיה. צריך להיות משב של משהר חופשי ותנועה חפשית בין ישראל ושטחים ערב וכראשן ירדן, כולל, סעודיה וכו'.

הבעיה המרכזית עם ירדן הנה שאלת ירושלים. המלך לא יהיה מוכן לשום הסדר שלא יחזיר לו ירושלים העברית. אולי יהיה מוכן למסדר של בינאום העיר העתיקה בחומות. אם אין לישראל מחרון לגבי ירושלים אל לה לפחד את זמנה במגעים ובמשר עם ירדן.

אם אין לישראל מחרון בעניין ירושלים כנ"ל כי אז יש לחפש דרכים אחרות למני מחרונות לוקאליים. גם הפלשתינאים המקומיים לא יוכלו להתנגד להסכם עם ישראל ללא משהו בירושלים אם כי יתכן ושה נתן למצוא נוסחה כל שהיא.

הוא בא לאשר שהיה רוצה לחמתין עד-כמשרה חמישה-עשר יום ולראות מה ייצא מפעילותו החדשה של ישרינג בניו-יורק. אם לא יצא דבר כי אז על הפלשתינאים ליטול יוזמה. היוזמה חייבת למיות כלפי חוסיין. לחבוע ממנו שיעשה הסדר עם ישראל. אך גם כאן - ~~שום פתיחות שלילה יש~~ שוב מחיבה שאלת ירושלים.

הוא היה רוצה לראות את רוח"מ ולמסור לו הערכתו למצב.

יום רביעי, 8.5.68

קפוצ'י - (שיחה בסשרדי לפי יזכור)

קפוצ'י נפגש אתמול עם מייסיר כנעתן אשר שוחח קצרות עם מכתם אל-מצרי מייד אחר שובו מעמאן אתמול.

מכתם סיפר למייסיר על שיחתו עם נאצר בדלקמן : אין זה נכון, אשר נאצר למכתם, שמצרים מיננה רוצה בשלום ובמו"מ עם ישראל. למען הוא הנכון - מצרים רוצה למצות את הדרכים המדיניות למתרון של שלום. "שולם אני - אומר נאצר - ממיל ספק בכוונת הכוונות המובות של ישראל. ההדרות נציב ישראל באו"ם בדבר החלטתה של ישראל לגבי ירושלים כבירת ישראל וכן התנתגות ישראל בירושלים וכן העובדא שישראל מסיכה למלא פיה פים לגבי תוכנו של המתרון הכולל המוצע על ידה והמצועתה סלרסוז - אפילו בקווים כלליים לגבי תוכנו של המתרון - מכל אלה הנני משוכנע שאין בדעת ישראל למגת שכבושית. אדרבא, מכריז ישראל שבמקרה של המר שלום עם מדינות ערב היא מוכנה למנות משתים שכבשה במלחמת יוני ואו אחת מוכן אני בעצמי לשבת עמה לשולחן הדיונים למו"מ. כך הנני מבין את מה שאנו קוראים "מיצוי הדרכים המדיניות למתרון". דרך מדינית אחרת אינה קיימת. אם ישתאל ממשיך בדרכה הנוכחית - תיינו ממשיך בהתארומיה ומוסיף מעשים ועובדות פוגמות ויווכח לנו שהיא התליטה להשאר בחלק מכבושיה ובכלל זה ירושלים כי אז אין דרך אחרת אלא מלחמה. מה שנלקח בכח יוחזר בכוח."

מכתם סיפר עוד למייסיר שעמדתו של חוסיין זהה לעמדת נאצר. כי תבעית המרכזית היא בעיה ירושלים (כן חושדים שישראל לא מחזיר את עזה), בקוד שחוסין הוא שלגבי שאר השטחים יהיו תקוני גבול לטובת ישראל כתשוואת לקו שביתה הנשק וכי גם נאצר וגם חוסיין רוצים שערביי הגדה יסאו ויתנו עם ישראל בנסיר למתרון בעיתם.

דעתו של מכתם אחר המגעים שלו בעמאן ובקהיר - כפי שביקש אותה בפני מייסיר היתה אתמול : אנחנו קורנו ברעתנו שלנו, למלשתינאים זכות הגדרה עצמית. אולם אנו קורנו עומדים בפני אותו הקושי שהצבנו לשטון. עלינו לדעת, ממשלת ישראל מה היא מוכנה לתת לנו כדי שנוכל לצאת למעולה סדינית בעולם הערבי שמטרתה להביא לשלום כולל - בסדה והתבעה הישראלית המקבל על דעתנו. אולם אם נפגש עם הישראלים למו"מ לפני סנדע מה ישראל עומדת להציע לנו יוקיעו אותנו מדינות ערב כבוגדים וכשורשים דבר שיגרום לכך שנאבד את אמון מדינות ערב ונשרוף גשרים לעתיד.

במכתם את העמדה הערבית בקהיר ובעמאן אשר מכתם : מבעיה מרכזית היא ירושלים. חושדים שישראל רוצה להשאר בסרבית השטחים. חושדים שהוחלט לספח את עזה. מוכנים למקוני גבול אולם ירושלים היא בראש מדאגה.

יום ראשון, 5.5.68

נאסר אל דין אל נשאשיבי - (שיחה בביתי לפני יוצאתו. נוכח: ע. זהאדה)

נאסר לא יוכל להגיע להסכם עם ישראל הן משום שהוא קשור במדיניות הרוסית שאינה מחייבת הסדר שלום והן בגלל מצבו הפנימי של נאסר במצרים. המלך חוסיין לא יוכל אף הוא להגיע להסדר בגלל נחייתו אחר המדיניות המצרית ומצבו הפנימי שלו.

גם לעם הפלשתינאי קשיים רבים העומדים על דרכו להגיע להסכם נפרד: מדיניותה העתידה של ירדן המכוונת למנוע הסדר ישראלי פלשתינאי. הכספים הרבים המגיעים לגדה מירדן וקניית הנפשות. האינטרסים של אמנדים שונים (שכם) בעבר הירדן (ייצוא וכו'). חוסר הדעה האחידה בקרב הפלשתינאים.

אם יפעלו הפלשתינאים בנפרד יוכרז עליהם מייד כבוגדים. ינתקו אותם מהעולם הערבי. ייאשר שישראל כפתה עליהם הסדר בכוח והבעיה לא תפתר.

שניים הם התנאים המקדמים, האובייקטיביים, שיאפשרו לפלשתינאים להגיע להסדר עם ישראל:

(א) לנתק את הגדה המערבית מהמזרחית. להפסיק זרימת הכסף מירדן לגדה ולחייבם לעמוד ברשות עצמם.

(ב) להגיע לפלשתינאים "תגיעה גדיבה" שתוכיח לעולם הערבי שהם לא בגדו ושכרו ארצם בנזיד עדשים. ההסכם חייב להיות מלווה בהסכמה העולמית עצמה מהרגה ראשונה - עתונות ורדיו ערביים פלשתינאים.

השאלה הנה, אם כן, האם ישראל מוכנה למצור הנשרים ולנהוג במדיניות שמפי ירדניה וכן השאלה היא האם יש בידי ישראל הצעות אטרקטיביות שתעדקנה פריצת פלשתינאית מעולם הערבי והליכה בנפרד מון "הרמה ראש". ההצעה צריכה להיות כזו שהכל ישבחו את הפלשתינאים שעלה בידיהם להשיג מישראל את מה שמדינות ערב לא הצליחו לחוציא מידיה. בעיני ירושלים הנה כמובן נקודה מרכזית ונקודת מפתח. אם ישראל מוכנה לכך כי אז יש סיכוי, והוא, נשאשיבי, ייאשר בארץ ויתגייס להצעה רעיון המדינה הפלשתינאית (הפרואלית או לא) עם ישראל.

בקרב הפלשתינאים בגדה חשש כנה שישראל מתכוונת בהם כדי להסכם לקבל חוצפים נגד חוסיין להורדת המחיר שהוא דורש. אין אמון בישראל שאכנה המחיר-שהוא-דורש מוכנה היא לשאת ולתת ברצינות עם הפלשתינאים. דרושה הבהרה מצד ישראל שהיא מכירה בפלשתינאים כצד הראשי המעונין בבעיה.

נאסר היה רוצה אפכם שהבעיה הפלשתינאית תפתר בדרכי שלום ואולי ביוזמה פלשתינאית, אולם היום הוא לא יעמוד בקו כזה וזאת משני טעמים - ראשית יש בקו כזה פשוט בגידה באוסיין שכב"ז הסתבך במלחמה בגלל נאסר ונאסר לא יעשה לו זאת עכשיו. שנית המצב הפנימי בארצו איננו מאפשר לו להיות מתון. יש לאנשים מניעים לקיצוניות. במצב זה אין לצפות מנאסר למהיכה בעילות פלשתינאית מדינית להסדר ישראלי-פלשתינאי.

נאסר אל דין נשאשיבי איננו אופטימי שכחנאים אלה - המאמץ הנדרש כדי להוליד מדינה פלשתינאית הנו עליון - הן מבחינה הויטורים הישראליים, המדיניות הירדנית של ישראל, האו"ם, מבשירי המהפכה שיש להקים ועוד ועוד. עם זאת אין הוא רואה דרך אחרת לשחרון ועם כל המסקנות יש לדעתו לנסות ללכת בדרך זו. על ישראל לאמר לפלשתינאים מה היא מוכנה להם להם. זו נקודת המפתח העיקרית.

יום שני 15.4.68

עבר אל פוחסיין אבו סייזך - (בשטחל בירושלים. נוכח ד. פרפי)

אנו שוללים מחכם - מה בעצם אתם רוצים ואין בפיכם כל תשובה. כל הצעה, שוב אין להמתק בשיחות בעלמא יש לעבור לשלב המעשה. בשתי מדינות בתוכנו, בדקסם, עייגמם ולסרטם אותנו. עתה תגיע תורן בו עליכם לאשר רצונכם ולהציע הצעותיכם.

אחרי מלחמת ששת הימים השתנה המרחב המרבי מהותית. אף נאבר של המזרח אינגו כלל נאבר של לפני מלחמת ששת הימים. לראשונה הפך נאבר למנחיב אזרחי לאשר שכל שנותיו היה רודן צבאי. ההשענות על הנבא הביאה אותו לאכזבה ואת עמידו כמנחיב ישנה מבאן ואילך על המזרחים. הוא משת עתה אזנו יותר לרגשות לבו של העם. אני אומר זאת כאיש בע"מ אשר הרבה לכקר את נאבר.

עמידתכם על עקרון האו"ם באה מלשליש את העמדה הערבית. אתם מציגים דרישות כאלה שמזכינה בהכרה במשובה שלילית של העולם הערבי.

אתם רוחפים את ירדן למריבות הנשיחה הארוכה הנחתכה על ידי רוסיה. פעות היא לחשוב שגורם הזמן יעמוד לצדכם. בסופו של דבר התפוך ירדן לגרורה סוביטית ותחון אותו אוטונומיזם פולימי (כמו קובה) מהפוכנה כל ארצות ערב לקומוניסטיות. פעמים המנחיגים היודעים להבדיל בין קומוניזם לבין סוציאליזם. במישור האיראי ירע מפלק לעשות זאת. התחמחות באיזור - ללא מחרון - לא תהיה בסופו של דבר לטובתכם. על כן עליכם להמשיב בחכב ולהציע הצעות.

כדי ליצור אוירה מתאימה להסדר עליכם לסגת או לשחות לעשות מחוות מתאים. למשל : להתיחס מחדש אל ירושלים הערבית כאל אזור בנוש ולהחזיר לירושלים את משרדי הממשלה הערביים ואת העיריה הערבית.

באשר לבני הגרה - אינני מאמין שהם מרשנר שיכול להרים בעצמו ובנשרך אחרון. תביעו לבני הגרה הצעה ואנו נביא הצעה זו לפלשתינאים בחו"ל. זו דרך.

לא הצלחנו להתגבר יחדיו על משבר האמון שהיה ושהנו קיים עדיין בין ישראל לבין בני הגרה. יש לפעול לשם אחרון משבר האמון. התנתגותכם בששת וביחוד בירושלים היא נקורת המוצא לאחרון משבר האמון.

תביעה מרכזית לבני הגרה - לפלשתינאים - הנה קיומם כעם במוך המולדת. זו מולדת משיכה לשני עמים. לעם ישראל ולעם פלשתינא. על כן לאו"ם היא חלוקת הארץ בין שני העמים ללא התחשבות בעובדות הכבוש של צד אחד. נקודת המוצא לאחרון הנו אם כן חלשת החלוקה של האו"ם. ישראל צריכה להחזיר טריטוריה והתמובר בטריטוריה שהיתה בידה לפני מלחמת ששת הימים. כן עליה לסייע באחרון שאלת הפליטים בצורה בה יחנשו הפליטים כי ישראל נתנה להם חיפוק לגבי זכותם החלמנתית לשוב לארצם. מעטים ישובו, אך יש לשמור על העקרון כי השטירה עליו תרגיע ותפלק רגשות עמוקים שהם יסוד הסכסוך. מעויים בלבד לא יספיקו.

לדעתי העובדה שממשלה ישראל לא הציבה לעצמה מטרות מוגדרות באשר לאחרון הנה עובדה חמורה מנקודת המבט של אחריותה היא לעצמה שלה. הרי לא יתכן להתעלם מבריטיה ומהסדרות האזור לשואה ולהשאיר המצב כפי שהנו.

2/..

בסכום - דרושה התלהבות ויוזמה ישראלית בכוונים הנ"ל שהם הם הנוגעים בדבר ושבהם המחרון האמתי והעמוק לבעיה. אין לו ספק שהעם ואף מנהיגים רבים בישראל רוצים בשלום בכנות אולם הדרוש הוא שעדיין לא מרגם לו את המשמעות המעשית של רצון הינלי וכללי זה וכן איש לא הוציא המשקנות המתבקשות מרצון זה. הוא מהדש עיש רצון קונקרטי לשלום ולא מעשי ומעשי לשלום.

גם הערבים וגם ישראל מדברים על "שלום" ושניהם מדברים על "שלום צודק". הדושם הוא שאין המושגים הללו בעלי משמעות זהה אצל שני הצדדים. לכל אחד כנראה "שלון" משלו וכל אחד הושם את מהות השלום ומהות הצדק בצורה שונה.

יתר על כן - ישראל רואה בשלום יחסים הדוקים וידידותיים ולבביים בין ישראל לשכנות שלב. אין היא מתמקה בשלום פורמלי. והרי אי אפשר בכח אחד לקנון. הנה יש "שלום" בין מצר לסיינל ואין יחסים ידידותיים ולבביים.

הועידה המכלכלית שהתקיימה בירושלים, ושאליה באו בעלי הון אזרחים יהודיים מכל קצווי העולם הרמיזה ומחידה את הערבים. היא כמובן גם מרמיזה את בעלי ההשקעה הסוציאליסטים מרואה בחדירת ההון הפרטי האמריקאי לישראל מכנה. זיקה של ישראל לאמריקה ונפידותה אלית אף היא מרמיזה. דרושה מדיניות יותר עקמאית. הביקה של ישראל ליחסים כלכליים מיוחדים הדוקים סייר עם השלום עושה רושם של רצון השתלטות כלכלית ישראלית על העולם המרבי ומסחידים מזה.

בסיבום הגישה הישראלית למחרון הבעיה אינה נראית בכנה ורציונית. זוהי גישה המפשלת שיעול שתי בעיות מבלי לדרש לעומק הדברים. אין זו שאלה של הסדר משתי ומדור כזה או אחר. יש כאן שאלות אידאולוגיות קשות. בעיות של מחרון יחסים בין עמים ותנועות לאומיות. יש להבחין בתהליכים הרציניים העוברים על עולם ערבי זה השמנה. האם אין אנו דושים כיצד בתקופתו של נאצר הפל המרבי לדבר במושגים שונים ? ממתי היה מושג התכנון מושג כעל מעמד בשפה הערבית ? הלא כל גדלותו של נאצר שהוא הביא לעולם הערבי את מושגי המאה הנוכחית.

יום ראשון, 7 באפריל 1968

הביקור הילרין קוצ'י - (שיחה בביתו של רפאל לוי)

השיחה נערכה לפי יוזמתו של קוצ'י אחרי שובו מביקור קצר בעמאן שם נפגש עם המלך חוסיין, רוה"מ הלחוני ועם מוסיק פחה קטן. קוצ'י נסע לעמאן ביום שלישי 2.4.68 וחזר ביום חמישי 4.4.68. מאז ראה את המלך ואת הלחוני, התקיימה פעולת צה"ל בכראמה ב-21.3 וכן ההפגזה הקשה של צה"ל על עמק הגור בירדן.

מוסיק קטן חשר לשניו המצב בירדן אחרי הפעולות הנ"ל של צה"ל. דעת הקהל בירדן מחולקת לשנים : אנשים שקולים וביחוד אנשים בעלי אינטרסים בירדן מעריכים שאם חוסר היציבות בירדן המזרחית ממשך לא יובלו לחוסיף ולגזר בעבר הירדן. חוסיק עצמו חושב לחסל את עסקיו בירדן ולבקש אשור לחזור לגדה המערבית. אם לא יאשרו לו לשוב יתגר מחוץ לירדן כי אין אפשרות להמשיך ולהשאר שם. ההתפתחויות בשנה האחרונה הביאו לכך שירדן אבדה את הגדה (מקור הכנסה מהיירות) ועתה נפגע המקור השני לחחיתה וקיומה - תאזור העשיר ביותר שלה - הגור. אנשים אלה, החושבים כך, שהנם בעלי אינטרסים, מתנגדים לפראיין ורואים רק שחורות. הפראיין יעשיכו בפעולותיהם וישראל המשיך להביב בחוסרה רבה. ישראל - אורחים אנשים אלה - לא השאר חייבת. לעומת אישים אלה הרוצים בהסדר של שלום עם ישראל וביחד עם זאת אינם אופטימיים, קיימת קבוצת אנשים שניה הרואה בהמשך קיום הפראיין רבר חיובי והכרה שאין ממנו מפלט. הפראיין מציקים לישראל ויש להמשיך בכך.

השגישה עם רוה"מ בחגה אל הלחוני התקיימה לפחרה בבקר ביום רביעי 3.4.68 . הלחוני ביקש לרעת מה המצב בישראל אחר פעולת הפראיין. האם נכון שהדסה מלאה עד אפס מקום מפגועים כתוצאה מפעולת כראמה. קוצ'י הסביר שהפראיין אינם עוזרים לפחרון הבעיה. הלחוני הגיב בשאלה אם היהודים עשו לו לקוצ'י "שטיפה פוה". אחר שבפעולות הפראיין יש ביטוי לרגשות לאוסיים שאין הוא רואה קצתו רשאי לרכאן. ישראל טוענת שירדן היא הסניירת החלטה הפסקת האש בעוד שישראל היא העושה זאת בתחריפה אדמות בירושלים, בקבעה את הירדן כגבול ובהכנותיה להעברת מצרך העצמאות בירושלים הערבית כפרובוקציה גלויה נגר ירדן. הלחוני שאל קוצ'י מה הפתרונות שישראל מציעה במגעיה עם הנכבדים בגדה המערבית. קוצ'י ענה שאין הוא יודע על הצעות כאלו שהרי הלחוני ביקש הנכבדים להמשיך מגע מדיני עם הישראלים. קוצ'י אחר שיריר אומר לו שישראל רומה לרכבה נוסעת במהירות קדימה והיא נעצרת מרי פעם לשניות אחדות ומציעה לעברים להצטרף למסעה קדימה. הערבים דומים וישראל מסשיכה בהכנותיה. אל יחשוב רוה"מ שהדברים קופאים על שמריהם. מה שניתן להשיג היום לא יושג מחר ומה שניתן היה להשיג לפני כמה חרשים שוב איננו אפשרי היום. רוה"מ שאל מי הוא יריר זה - ערבי או ישראלי. קוצ'י ענה שהמדובר ביריר ועל כן ברור שהמדובר בערבי. קוצ'י יצא מהשיחה ברושם ברור שהלחוני מוסיף לחייב המשך פעולות הפראיין על מנת מבצע כראמה והפגזת הגור.

עם המלך חוסיין נפגש קוצ'י באותו יום, 3.4.68, בארמון בעמאן בשעה 16.00.

המלך שאל לשלום המושבים בגדה המערבית. קוצ'י ענה שעיניי הכל מופנות לעמאן תוך המתנה למרון. הסכלנות של האנשים פוקעה. מבקשים מסרר בכל המקום. אין מסוגלים לחוסיף ולהמתין זמן מסוים. אישים חשובים שראו עצמם קשורים לירדן מחילים בגדה המערבית להתיאש ולחשוב על מרונות עצמאיים מקומיים עם ישראל. המסביר חנזק שהפראיין מביאים ואשר שזו דעת רוב האנשים בגדה המערבית.

המלך הסביר שבזמן הקרית כראשה הודיעו לו גם הסורים וגם העיראקים על נכונותם לשגר אליו כוחות כולל כוחות אויר, אולם היה זה הוא שדחה את ההצעה מתוך הנחה שהמדובר בסכסוך מקומי שיסתיים עם בוא הכוחות הישראליים. הוא חשש שהסכמה מצדו לקבל כוחות אויר וצבא מעיראק וסוריה היה מביא להרחבת ההתנגשות ולאפשרות המלחמה כללית חדשה. המלך אשר שבדעתו לנסוע לקאהיר ולהעמיד בפני נאצר את הבעיה בכל חומרתה ; קייס עליו למץ חזק מצד חושבי הגדה התובעים פתרון בכל התקדם. אם לא ייעצא פתרון הוא יסגת האנשים הללו לנאצר על מנת שישמע הוא את אשר בפיהם. כך יאמר לנאצר. כן יאמר שהוא תובע כנוס פסגה מיידי. אם זה אינו אפשרי יציע כנוס פסגה מצומצם. אם גם זה אינו מעשי יבקש לקיים מייד דיון דו צדדי עם נאצר בו במקום כדי להמליץ על עסדה משותפת וחכנית משותפת. נאצר תרי אשר לו שהוא מרגיש באבירה שאבדה ירדן את המסידה את הגדה וכי לבו שותת דם כשהוא נזכר במכה זו שבאה על ירדן. תרי לא יחכן להוסיף ולהביא על ירדן מכות נוספות. הנה עתה נחתם גם הבור אחרי שאבדה הגדה. אם ההחלטה היא להוסיף ולשגר מדאיין לא יחכן שירדן לבדה תשלם המחיר. יפעלו הכל לפי תכנית אחידה. הוא לא מוכן להוסיף ולמיות הקרבן היחיד שלהשגב. מצד אחד תוסר פתרון לאנשי הגדה המערבית מצד שני התרבה תדרגתית של הגדה המזרחית.

לשאלת קוצ'י מה ההצעה שהוא מבקש להציע לנאצר כדרך לפתרון ואם יש למלך הצעה כזו, ענה חוסיין שבדעתו לנסוע ולהשיג המיכה נאצר לכך שהוא חוסיין ייפה כוחם של אישים בגדה - בשמו ובשם נאצר - לשאת ולתת עם ישראל כנציגי ירדן. קוצ'י ענה שדרך זו איננה משרתת הענין היא "תני פתרון" ובעיקר מסוכנת היא באשר פרושה גרעין ראשון של הישות הנפרדת לגדה. תרי אנשים אלה לא יפאו ויתנו בשם המלך אלא ידאגו למעשה לעניניהם. הצעה זו מעודדת הנטיה של השלשתיגאים לעמדה עצמאית והתלה הפרדה מהגדה המזרחית.

המלך הסכים עם הערכה זו. הסביר כאריכות שהפדאיין מחווים סכנה לענין הערבי ולקיום ירדן באשר הם יגררו הגובות ישראליות חמורות.

לבסוף אמר המלך שהכניתו היא להציע לנאצר - כי מרינות ערב בכנס פסגה (ובתערה בפסגה קטנה או אפילו תוך הסכם דו צדדי עם נאצר) תייפנה את כוחו של חוסיין לשחות במו"מ עם ישראל - בהסכמה הפסגה או בהסכמתו של נאצר בלבד. הוא סוכן למיום התלוץ. אם ישראל תציע הצעות תביוניות יוכלו השאר להצטרף אף הם לדרך זו אם ישראל התגלה כעקשנית וכבעלת אמביציות שאין באפשרות הערבים לקבלם תרי בכך ישיג חוסיין לערבים הוכחה לקיצוניות ישראל ויהיה בכך פשום חזק רציני ביותר של המעמד המדיני של העולם הערבי במאבקו המדיני נגד ישראל.

יום ראשון, 7 באפריל 1968

רגא אל עיסא, ואבו בנדלי אל עיסא - (במשרדי לפי בקשתם)

באו לבקש התכתבתי לנסיעתם לעמאן ולבירות. יצאו מתר 8.4.68 ויחזרו אחרי כ-15 יום.

רגא מרכר בפסיפיות רבה לגבי העתיד : הערבים סרם הבינו שאכנם נוצחו במלחמה וכי נקודת המוצא למתרון מדיני צריכה להיות עובדת מפלתם. נסיונם לחפש נקודת מוצא אחרת להסדר איננו מציאותי ולא יוביל למתרון.

הצרה היא שאנשים אינם כנים. ערבים ביניהם לבין עצמם אינם דוברים אמת. הם יודעים שאין מתרון אלא בשלום אולם מרבדים מם דברי רהב והתפארות על מלחמות משתם נמבשים ורגים אפילו בתוב ידידים נר.

אין עם מלשתינאי ישנם עשרים עמים מלשתינאים. כל קבוצה וכל אחר מרבר בשם עם זה. אלו מצאו דרך להתאחד ולתבוע הסדר שלום כי אז היתה מקוה אך דבר זה איבו אפשרי.

המדאיון יחריבו את מה שנשאר מבעית מלשתינא. מה שררוש איבנו מדאיין לחרס אלא "מדאיין פוליטיים" שיטלו יוזמה ויאזרו אומץ ויגבשו למתרון תיתיר הנראה והאפשרי - שלום.

יום שני, 5 באפריל 1968

אנוור נוסייבה - (שיחה בביתו לפי יוזמתי)

1. חכמה אל מצרי סיפר לו על פגישתו עם שה"ח.

2. חכמה לא נסע מייד לעמאן כי חוא המתין ליוזמה וחזמנה מצד המלך לבוא אליו ולנסוע עמו לקאהיר. חזמנה כזו לא באה. מבחינה כבודו האישי לא רצה חכמה לבפות עצמו על המלך.

3. כדאי חכמה לנסוע לירדן רק אחר שוב המלך ממצרים. חוא יתקשר אז עם המלך וכן עם השגריר המצרי ויבקש פגישה, דרכו, עם נאצר.

(מרשמתי שחכמה רצה לשאיר לעצמו חופש תמרון כלפי נאצר ולא רצה כנראה להופיע יחד עם חוסיין אצל המלך מה גם שלא נחבע לכך ע"י חוסיין).

4. דעת אנוור חיא ששעות חיא מצד חכמה לא לראות המלך לפני נסיעתו לקאהיר ובדעתו לנסות ולשכנעו שלמונית עוד היום.

עזיז שחאדה - (שיחה בשרדי לפי יוזמתו הוא)

סיפר שאתמול (2.4.68) קיים שיחה עם ווליד אל שקעה שזימן אותו ואת מייסיר כנעאן לשכם.

ווליד גילה לו שהפגישים שהוא (ווליד) הקים בבירות היו עם כל הגורמים הפלשתינאיים המוסכמים כולל ארש"ף ופתח. ווליד אמר שהוא הוסכך מטעם לבדוק עם ממשלת ישראל מדת נכונותה ללכת לקראת הפלשתינאים בדבר הקמת מדינה פלשתינאית. ווליד אמר לו שעל יסוד זה קיים אתי ווליד את השיחה שלו ביום ראשון ה-31/3. ווליד שאל אם עזיז מוכן יחד עם חסדי כנעאן ליסול על עצמם ניצול קשריהם הטובים (עם שר הבטחון ועם רוה"מ דרכי) כדי להצעיד את תנועא קדימה. אם הפגישים הללו יתנו תוצאות ייצא ווליד מייד לבירות.

בשיחה זו נזהר ווליד מלאמר לעזיז שמות האישים הפלשתינאים עמהם נפגש אך הוא חזר והדגיש שדבר עם כל הארגונים והוא עמה מקיים פעילותו על יסוד תכנית וישוי כח מהם.

עזיז סיפר שקיים אתי"כ שתי שיחות עם אנוור נוסייבה. פעא אף אותו מוכן לשתרון פלשתינאי, אם כי היפה להשאיר לעצמו מיפי תפקידי. לשניהם מסויג יותר וחושש, אישית, מלהיות מעורב ביוזמה. הוא רוצה להשאיר לעצמו כושר תמרון. לאנוור אמר עזיז כי הוא חייב להצטרף לקבוצה היות ועליו יושל להיות איש הקשר עם המלך חוסיין למקרה התגבשות משהו וחזרקות להבחרה כל שהיא עם חוסיין. היו חלוקי דעות בין אנוור לבין עזיז. אנוור אמר שיש להתקדם פרגמטית והדרגתית על ידי שתרון בעיה אחר בעיה ויש להתחיל מבעיות מקומיות (ענין בתי הדין התרביים, וכו'). עזיז היה בדעה שיש להסכים עם ישראל על התכנית כולה, לקבוע המשרת ולהתקדם אליה אתי"כ הדרגתית. עזיז תביע תקפת גוף "קבוצה למוד" שתפגש עם נציג ישראלי ללמוד האפשרויות. התצעה לא נראתה כי"כ לאנוור.

עזיז מדגיש בפני שהגענו לנקודת מפנה חשובה ביותר ויתכן היסטורית ; התארגונים הפלשתינאים יצרו מגע עם ישראל ומוכנים להסדר של שלום על יסוד מדינת פלשתינאית ותגיע הזמן להכרעה ולפעולה.

יום חמישי 4 באפריל 1968

ווריץ דעסט - שיחה במשרדי לפי בקשתו

1. החלונן על המושל ועל המקירה המנומלת נגדו על ידי שרותי הבטחון בקשר לכשפים שהוא מחלק. אלו הם כשפי סקר שווריים.

2. לדעתו מעולות מהסוג של כראשת מחזקות המלך על ידי שתן מביאות הגבור להבין שיש צורך בשחרון של שלום. אחרי כראשת חזק יותר המלך בחביקתו מנאצר בקשר להסדר.

יום ראשון, 31.3.68

חכמה אל-מצרי - (שיחה בביתו - בשכם. נוכח דוד פרחי)

המלך אמנם ~~אין~~ הציע לו ולאנוור נוסייבה "ליטול על עצמם את האחריות", אולם נראה היה לו, לחכמה, כי "פרס הגיע הזמן לכך". "מוקדם מדי". "השעב אינו בשל לכך". "יש לו די פלשתינאים ומותר אגלו". "אין זו בריחה מהאחריות". חכמה חוכן היה להכנס להסקיד שהוצע לו אלו האמין כי יש בכך תועלת.

ריפאעי שען בפניו שאם ישראל היתה מכריזה שהיא "מקבלת" את החלטה פועבי"ם ומוכנה "לבצעה" כי אז השגר ירדן נציגים לפו"ם בחסות יארינג. פרוש פסרבים אנו לאשר שאנו מוכנים "לבצע" ההחלטה ?

חסברתי לו שהשעב רחוק מלהיות משחק בפלים. מצרים רואה ב"בצוע" ההחלטה אך ורק נסיגה. ירדן קשורה למצרים. כל מה שירדן אופרת הוא שבמקרת שנצטיר נכונותנו לבצע ההחלטה כי אז תנסה להשפיע על מצרים. עד כאן ומו לא. משאלת היא האם אנו וירדן מפרשים ההחלטה אותו פרוש הייבו האם הם מביעים שהמדובר בשלום כולל ? וכן השאלה היא האם ירדן תפרד מעל מצרים במקרה וזו האחרונה תסרב לבוא לפו"ם ?

חכמה התפלא לשמוע שבהחלטה מדובר על "שלום". עייבו יתר בנוסח ההלטה פועבי"ם והודה שלא הציבו לו נכון את העניין. אמר בפרוש שהוא נבון. הוא מבין עתה שהשאלה איבנה שאלת ~~הסוף~~ נסוח.

רצונו לנסוע שוב לעמאן אך לפני כן רצונו לראות את שח"ח ולדון עמו ולהבין מסבו את עמדתבו בעניין ההלטה פועבי"ם לפרטים.

כן רצונו לנסוע למצרים לראות נאסר. חשוב לדעתו שיסע בהקדם. אם לא תחיה פסגה ערבית יחכן וחוסיין יפוס לקאהיר. לא מן הנמנע שהוא יצטרף לחוסיין בפסעו זה אם אין לבו התנגדות לכך, ואם ניתן לו אח"כ לשוב לשכם.

סיכמבו שעור בשבוע זה (ביום חמישי) נקיים הפגישה עם שח"ח.

התבטא הפלים בפומה נגד הפתח. הופתע לשמוע על מכבית המיקוש נגד בית החולים הדסה בירושלים. קבע בתמורש שהתפתח פסיסידים בבי הגרה שיבריחו מכאן אם זה ייפשך. אלה הם סטודבטים בעירים החושבים בפושגים שוביים משלבו ומחוך חוסר הבבה וחוסר בסיון אך גם מחוך יאוש.

יום ראשון, 31.3.68

<u>וליד אל שקעה</u> - (שיחת גביה המושל בשכם. בנוכחות דוד פרחי)

וליד חזר שלשום לשכם אחרי שהייה בביירות אותה ניצל הן למגעים עם גורמים פלשתינאיים והן לריפוי. כדרכו לביירות התעכב אך לשעת קלה בעמאן ובשובו נאלץ והמתין מספר ימים כדי לסדר רשיון הכניסה לישראל שאבד לו. בכוונה תחילה לא נפגש עם חוסיין, ראש ממשלתו או שריו. בעמאן ראה רק עבד אל מגיד שופאן ובמזרו לעמאן היה אצל אליאס של מיעשר. לשם באו מספר נכבדים לדרוש בשלומו ביניהם טוליפאן אל-נאבולסי אותו מצא במצב בריאותי לא מקין. כן בא לבקר אותו סעד גומעה (רוה"ם לשעבר) שיעץ לו לבקר תמלך אולם הוא סרב.

בביירות ראה פלשתינאים רבים. למעשה, קובע הוא, הוא נפגש עם כל הגורמים והאישים הפלשתינאים שיש להם מעמד וחשיבות בקרב תגולה הפלשתינאית. בין השאר פגש מוסה אל עאלמי שסיפר לו כל התיסטוריה של מגעו עם התנועה הציונית סיפר מגישתו עם בן-גוריון ועד לפגישתו האחרונה של מוסה עאלמי עם מרי קולק בניו-יורק. לביה התולים אף אחמד שוקיירי - הנמצא חיום בביירות - בא לבקרו.

הוא מצא חובה לעצמו לספר בפרוס רב לבני שיחו הפלשתינאים על המצב ביהודה ובשומרון ועל כל המגעים שהוא הקים מאז מלחמת יוני. סיפר להם על מגעיו הראשונים עם קציני צה"ל וביהוד על שיחותיו עם "אנשי המחלקה המוליטית" (דוד קסחי?) וכן על שיחותיו עמי ולבסוף על שיחתו ופגישתו עם רוה"ם ישראל.

בכל מגעיו ושיחותיו הוא נוכח שראשי העם הפלשתינאי ונציגיו האמתיים - ביניהם חברי מועצת אש"ף - רובם ככולם מוכנים להגיע להסדר הביעיה הפלשתינאים עם ישראל. רק אחד מכלל עשרים איש שישבו עמו בקרב מסוים אמר שיש להמתין חמשים שנה אם חדבר יחייב זאת. בתגובה הזמינו וליד לבוא לגדה ולבחון במקום אם אמנם אפשר להשאיר המצב כמות שהוא חמשים שנה. כל השאר מביעים שיש להגיע להסדר של שלום והם מוכנים לכך. רצונם סוף סוף לפתור בעיתם בעצמם. אף העשיר מבני פלשתינא הגר בביירות רוצה שתחיה לו ארץ משלו. רצונו שיחיה לו בביתו ורכוש משלו.

הם רואים את נאצר בתור האישיות המרכזית בעולם הערבי. הם מביעים בעקרונות דרכו. אין הם "אנשי נאצר" או עושי דברו אולם עמדתו וברכתו המוסרית חשובה להם. לדעת וליד - ולדעה כל אלה אותם פגש בביירות - נאצר רוצה שהעם הפלשתינאי יפעל למען מחרון בעיתו וכי יגדיר את עצמו.

וליד רצה לנסוע לקאהיר לפגוש נאצר. הוא נמנע מלעשות זאת משתי סיבות: ראשית לא קבל מאתנו הסכמתנו מראש לנסיעתו זו ואין הוא רוצה להסתם אשמות שיבתו לשכם. יתיה אשר יתיה החשוב לו מכל הוא השארותו בשכם. שניה הוא לא רצה לבוא לנאצר בידים ריקות.

אין וליד רוצה לבוא לנאצר ולשאול לדעתו על עמדת ישראלית זו או אחרת. אם ישראל תגדיר את עמדתה - לא בפרטים אלא על יסוד כמה עקרונות - ואם הגדה זו תתקבל הוא ילך לנאצר ויאמר לו כי הגה זה תחרון אותו רוצה העם הפלשתינאי וכי מתבקשת ברכתו של נאצר לדרך זו. אם נאצר יסרב ישוב לגדה ואנשיה יקבעו עמדתם.

בביירות נפגש וליד גם עם שגריר ירדן בלבנון. וליד אמר לו שאם חוסיין יגמל מו"מ עם ישראל ללא קבלת דעת הפלשתינאים, לא יקבלו הפלשתינאים הסדרים כאלה. דרכו של חוסיין מוטעית ולא תשיג שום מטרה. הדיבורים על הקמת ממשלה ירדנית פלשתינאים אינם בסקומם. אם רצוננו בהסדר - הנה העם הפלשתינאי מוכן להסדר עמנו וזו נקודה המוצא לכל.

2/..

ווליד נשאר בהשקפתו. הפלשתינאים בחו"ל תומכים ברעיון ובתכנית אותה התוות בראשי פרקים :

- השגת הסכמה מנאצר לתכנית. נסיגה מהגדה (ממשל) כלי כניסת צבא ירדן. מנהיגי הפלשתינאים יבואו לגדה ולעזה וידונו בהגדרה עצמית ובהסדר עם ישראל. אין צורך לקבל הסכמה חוסיין. אין הוא וגורלו מרגיזים כלל את שקקה.

ווליד שולל את הסרור. אין לו ספק שהשרור יסתיים עם חשגת הסכם עם הפלשתינאים ועם סתרון בעיתם. תבלנים אלה הנם אנשים שאבדו כל תקוות ומוקלים סתוך ישוש.

תוך השיחה העיר ווליד : גם אחמד שוקיירי שוכנע על ידו. ליתיה הסורה אין השפעה ועמדתו איננה חשובה.

בסיכום אמר ווליד : יש לו התרגשת שישראל רואה בעם הפלשתינאי גורם ונקודת סתחה. יש מעין התחלה של הכרה בו. בגישה זו טמד אחר ~~[illegible]~~ ובנכונות הפלשתינאים להגיע להסדר עם ישראל טמד שני - נקודת המוצא. שמא מסכים ישראל לציידו בהשקפתה לגבי סתרון הבעיה הפלשתינאית ואז ייצא לנאצר. הוא משוכנע שנאצר רוצה בכך ויברך על כך.

ווליד מבקש שאביא כל זאת לידיעת רוה"ם. מבקש שלא אכנים בסור הדברים אישים ערביים אחרים כולל חכמת אל פארי, חסרי כנעאן ודומיהם. הוא מוכן לבוא לפאריס טייד אחר שאביא לו תשובת רוה"ם. אם אמצא לנחוץ מוכן הוא להסביר בעצמו לרוה"ם תוצאות פגישו בלבנון ותדרוש לו לנסיעה לנאצר.

יום חמישי 28.3.68

עזיז שחרה - (בבימי. בהשתתפות ר. לוי)

1. סרם ראה את חכמה אל מצרי אחרי שובו מקסאן. רשת ושוחח הן עם אנוור נוסייבה והן עם איש שיחה עם חכמה אל מצרי. שיחות אלו התבררה לו התמונה הבאה:

א. המלך הזמין את חכמה ואת אנוור והציע להם להרכיב ממשלה מלשתינאית בירדן אשר תסול על עצמה אחריות להסדר עם ישראל.

ב. חכמה שאל המלך האם יש הסכמה לצעד זה מצד נאצר. המלך ענה בחיוב. לשאלתו הנוספת על חכמה אם ההסכמה ניתנה בכתב ענה המלך בשלילה.

ג. חכמה ואנוור הסבירו עמדתם למלך כדלקמן: כדי שהפעולה תצליח - דרושים שלשה נתונים חשובים: הסכמה המפגה או הסכמתו בכתב של נאצר. אחרת יתכחש נאצר להסכמתו זו "וידקור המלך מחגב" כפי שעשה עם בורגיבה. כן דרושה הסכמה מצאים ועזרתה הפעילה להוצאת הצבא העיראקי מירדן ולהפסקת פעולות הפת"ח בזמן כהונת הממשלה שתצטה להגיע להסדר עם ישראל. אם שלשת הנאים מוקדמים אלה לא יתקיימו אין סיכוי ממשי להצלחה.

ד. המלך הציע שהם יבשרו לממשלה ויחד ינסו לשכנע את נאצר לגבי שלשת התנאים המוקדמים. יחד עם המלך ינסו השלשה כמיטב יכלתם להזיז הדברים בכוון שבו הציעו חכמה ואנוור.

ה. גם חכמה וגם אנוור אמרו שבמצב זה לא כדאי להרכיב ממשלת מלשתינאים בראשותם. ינסה המלך עם מלשתינאים הנמצאים אצלו להשפיע על נאצר. אם יצליח מה טוב. אם לא יצליח הרי שהם עצמם יעמדו במצב קשה אם יחזרו הם ממצרים עם עמדה שלילית. שהרי אז לא יוכלו לחזור לגדה הזקוקה להם ולמפקיד אותו הם ממלאים כיום. אסור להזדרז ויש לשמור האפשרות שהם בעתיד, בתנאים טובים יותר, יובלו להרכיב ממשלה שתהיה לה הכנית ומיכוי ממשי לביצועה.

ו. חכמה חזר מירדן מיושם מאשרות הסדר בין ישראל לבין ירדן נוכח מצב היחסים בין ירדן למצרים ונוכח פעילות הפת"ח. מדת יאושו הגיעה לדרגה בה הוא חושב על אפשרות פעילות עצמאית בגדה למען הסדר דו צדדי עם ישראל.

ז. החשש העיקרי של המלשתינאים בגדה הוא שישראל לא תשאיר אותם במצב הדרך ותמנה שוב לחוסיין. אם יבטיחו להם שלא ננטוש אותם בשלב מסוים של המו"מ ונעדיף חוסיין עליהם כי אז יש סיכוי להתגבשות בגדה בכוון של הסדר דו-צדדי.

2. א. סמרמי לעזיז שלפי מיטב ידיעותי עוסר חמרי כנעאן לבקר אצלו לפחות (יום ששי 29/3) כדי לכרר אצלו את השקפותיו לגבי הסדר דו-צדדי בין בני הגדה לישראל. אמרתי לעזיז שאני מרגיש שיש "נסיה גוברת והולכת מצד שכם לרעיונותיו הוא" וכי עצתי היא שהוא יעודד נסיה זו, באמיות ובזהירות אך גם בהתמדה.

ב. עזיז חזר ואמר שחשוב הוא שאנו לא נעזוב אותם "באמצע הדרך" ויקרה להם מה שקרה להם אחר לוזאן. עזיז אמר שמה שחשוב לו לדעת מה היא תכניתנו בקווים כלליים וכי דבר זה יאפשר לו לשכנע האנשים. שאל אם מעדיפים אנו עדיין המצב עם חוסיין על בני הסדר עמהם.

ג. ענימי כי מה שחשוב איננו התכנית אלא התחלפה של נכבדי הגדה "לשים ידם בידינו" ויחד להחלים על פעילות משותפת: אם נחלים שטובה כולנו מחייבת פתרון מקומי, או פתרון עם ירדן או פתרון עם נאצר - נחלים על כך יחדיו ויחד נפעל כנוף אחר העומד מצד זה של המתרס. אחר שהוא מסכים שתנאי שתנתן תבטחה שלא ננטוש אותם באמצע הדרך.

2/..

3. עדיין עמד על כך שפעולה כראשה הביאה נזק מדיני לישראל מבחינה השפעתה על דעת הקהל המערבית ; הדעה עתה היא שצה"ל אינו צבא שלא ניתן לנצחו. הסוראל בצבא ירדן והסוראל שבל הפתח וכן שבל הגורמים השליליים בגדה - עלת מאד.

יום רביעי, 27.3.68

מונסניור קפוצ'י - (שיחה בבית ר. לוי)

א. המונסניור מזר מביקור בשכם לשם יצא יחד עם השופט העליון מייסר כנעאן.

ביקרו לראשונה אצל הכסח אל מצרי ששכב חולה. סיפר להם על שיחותיו עם המלך חוסיין ועם בחגת תלחוני.

לדברי הכסח חזסין המלך את אנוור נוסייבה ואותו להצטרף למשלת הירדנית. אין למלך תכנית מיוחדת משלו. דעתו היתה שעליהם להצטרף למשלת כדי שיוכלו ישכנעו את נאצר להסכים לסחרון של שלום תוך מו"מ. חוסיין הסביר שהאור הירוק שהיה לו מנאצר הוסר והוחלף באור אדום אחרי הודעה של הסנים הישראלי בענין הספסוס של הגדהוהספסוס של המעברים על הנשרים כנקודות גבול. יש על כן לשכנע נאצר לשוב ולתת אור ירוק והשעם בצורה ברורה באופן שיתאפשר למם לנהל מו"מ לשלום עם ישראל. היומם בממשלת יחזק ויגביר הלחץ על נאצר ויצור סיכוי לקבלם חשובה חיובית מצנו.

גם הכסח וגם אנוור ענו למלך בשלילה. אין שעם בהצהרות אם אין הכנית. כדי לשכנע נאצר אין זה זקוק להם. יש די פלשתינאים בירדן שיוכלו לעזור למלך במגעיו עם נאצר. אל להם לשרוף הנשרים. מוטב שיצטרפו במועד בו תהיה הכנית ממשית.

שיחה רומה קיימה בין הכסח ואנוור לבין בחגת תלחוני שאף הוא הביע רצונו לראותם מצטרפים למשלתו. גם לו נתנו תשובה שלילית.

קפוצ'י שם לב לכך שהכסח חזר מיואש מירדן ומהעולם הערבי. בכנב זה לא ראוי שעם להמשיך למצרים.

מייסיר כנעאן הסנה השיחה לרעיונותיו של עזיז שחאדה המחייב דינאמיות במעילות הפוליטית במגמה להגיע להסדר דו-צדדי בין בני הגדה לבין ישראל ושאל הכסח אל מצרי לדעתו על עמדתו זו של עזיז שחאדה.

הכסח אל מצרי ענה : אני אוהב את המלך חוסיין אולם אני אוהב את עצמי יותר. והוא הדין כלפי נאצר. נוכח מיאוש מהעולם הערבי הוא, הכסח, היה מוכן לחשוב ברציונות על "גישה מקומית". אולם מפגעיו הוא עם הישראלים אין הוא מצליח לדעת מה רצונם ומה מכניותיהם. "הישראלים בפגישותם עמנו רק קונים וזינם מוכרים דבר. אין לדעת מהם דבר". אלו היו הישראלים מציעים להם הכנית להסדר דו צדדי ואלו היתה הכנית הגיונית עודקת ומשכנעת הוא היה שוקל אותה ברציונות רבה. אם יציעו משהו שאינו הגיוני, או בלתי אפשרי (גניח שיוציאו ירושלים מהכלול ההסדר) כי אז אין על מה לדבר. על מה ועל יסוד מה בונה, אם כן, שחאדה את מכניותיו ?

בסיכום השיחה סוכם שקפוצ'י ומייסיר כנעאן ילכו וישוחחו על הנושא כולו עם חמדי כנעאן וישכנעו אותו לצאת ביום ששי זה (29.3.68) לרמאללה לפגישה עם עזיז שחאדה, כדי לברר עמו עמדתו לגבי השאלות שהובאו על ידי הכסח. יש לברר עם עזיז ביסודיות מה הכניתו, על מה הוא מבסס אותה ומה מוכנה ישראל להציע להם. אם יתברר שיש לו הצעות מעודדות - ישקלו ראשי שכם ברציונות פעילות מקומית על רקע האכזבה מהעולם.

ב. תודתי לקפוצ'י על פעולתו הנ"ל ובקשתיו לשקול האפשרות לבוא בהקדם לירדן כדי לעמוד שם על המשמעות המרחיקים המתבשמ שם אחרי פעולת כראשה. פוכם שהוא ייצא לירדן ביום שני 1.4.68.

יום שלישי , 26.3.68

מרגסיגיור קפוצ'י - (שיחת במשרדי לפי בקשתי)

מרגסיגיור קפוצ'י יצא לירדן ביום שלישי 19.3.68 אחר הצהריים. הוא היה בעמאן ביום שעולת צה"ל (22.3.68) בכראמה ובדרום ים המלח וחזר לישראל למחרת השעולה ביום ששי בבקר 22.1.68. הוא נפגש עם רוה"מ תלהוני ועם המלך חוסיין לפני שעולת צה"ל ולא ראה איש אחר השעולה.

קפוצ'י נתקבל על ידי רוה"מ ביום הגיעו, ביום שלישי 19.3.68 בשעה 18.30. בשיחה זו נמגלו חלוקי דעות חריפים ביגו לבין רוה"מ ירדן.

קפוצ'י הסביר לרוה"מ ירדן שהמשך פעילות המדאיין עשויה להפיס אטון של הערבים. אר שירדן תיגנה פעריכה לאשורו את הטבב בו היא נפצאת או שירדן התליטת לנהוג בצורת שתביא בשופו של דבר לידי התמטלותה של המפלכה. את מחיר המדאיין משלמת תיום ירדן וירדן בלבד ושת לה לירדן לשלם מחיר זה שהגו עבם קיומה ?

מתפרותיו של תלהוני הפתבר לקפוצ'י שרוה"מ מאמין שפעילות המדאיין הגה הקלף תיחיד תיעיל העצרי בידי ארצות ערב שיש בו כדי להביא את ישראל לפצב של מבוכה, הפרדה ולחץ יום יומיים. פרם לקלף זה אין בידי הערבים היום לעשות דבר. אם הפטקת פעולות המדאיין לא היו כרוכים באפשרות של מהומות פגימיים בירדן ותוקפתו כבוגד וכן בגידודה של ירדן בזירה הבינערבית (ביחוד פמצרים) היה מרכז תלהוני לשקול הפסקת פעולות המדאיין. מאחר שברור לתלהוני שהפעלת יד חזקה נגדם תבודד ירדן ותביא לידי פצב פגימי חמור שולאור היקולו היפודי המחייב המשך הפעילות של המדאיין לא זו בלבד שאין תלהוני מרכן לפעול נגדם אלא הוא מחייב המשך פעילותם תוך ניצול פעילות זו בארבעה פישורים : בפישור הישראלי (לחץ והפרדה) ; בפישור הפגימי (הרפך לגיבור לאומי) ; בפישור הבינערבי (הבאת מאזן עם מצרים) ; ובפישור סדיניותו כלפי בבודי הגדה (כבילת ידיהם ומניעתם מנפילה יוזמה מקומית נפרדת). כלפי המלך מרפיע תלהוני כפי שאינו תומך במדאיין כפקרון אלא כעובדא ומתפר ברירת ביחוד בהתחפב בהפובה שעלולה להיות למדיניות כזו פצד ארצות ערב.

באשר לפצב המדיני הפביר קפוצ'י שירדן נראית כפי שנפצאת בפבוי פתום : פחד רוצה ירדן לקבל בחזרת הגדה פאידך דוגלת היא בעקרונות חרפום בדבר לא פלום ולא פר"פ. "את ככר הלחם השלפת רצונכם להשאיר שלפה ואת הככר החצרית איבכם רוצים לאכול. ויחד עם זאת רצונכם לשבוע". קפוצ'י הפביר שהרגפתו היא שפהיגי הגדה פוכנים אולי לחכות עוד חודש. אח"כ יפלו תיוזפה בידם ויגיעו לבדם להפדר עם ישראל. על כן הציע קפוצ'י לעודד פהיגי הגדה להכנס לפר"פ עם ישראל באפור ירדן. כן הציע קפוצ'י יפע למצרים, יבור עפדות בפאלת המדאיין, בפאלת המפרון המדיני ובפאלת ניצול נבבדי הגדה להקפת פגע ופר"פ ושפי עם ישראל. קפוצ'י הפביר שהאנפים בגדה בפצאים בפצב של פתח עצבים עצום. איבם יודעים פה ילד יום. אין האנפים בוגדים ואינם פוכנים לפכור עצפם. פרפב שהם יבהלו הפו"פ והרי הם לא יקבלו הפדר שאינבו פביה דעת ירדן והפולם הערבי. פרפב שילכו בברכת ירדן פאשר יפעלו, בעוד כחודש, בגפרד.

רוה"מ תלהוני הגיב באפרו שלפי פיפב הערכתו אין ישראל רוצה בפלום ובהפדר. יש להפשיך בפעילות המדאיין ולראות כיצד יפול דבר. תהלוני פתבגד בתוקף לכך שראשי הגדה יבהלו פר"פ עם ישראל. הפפכה כזו פרושה צעד ראשון לקראת תחיאת הישות הפלפיבאית ועדוד לפתרון עצפאי לגדה הפערבית. הוא שולל על כן כל הרעיון הנושא בחובו גרעין של פתרון פלפיבאי נפרד. באשר לרעיון שהפלך יפע לארצות ערב - פחייב רוה"פ שהפלך-יפע רעיון זה ופעיר שלדעתו על הפלך לצאת קודם כל למצרים ולאור תוצאות שיחותיו עם נאצר יקבע אם ולאן להפשיך בפפעו לשאר פדיבות ערב.

2/..

השיחה בין קפוצ'י לבין רוה"מ תלהובי נסתיימה תוך חילוקי דעות ברוקבים הן באשר למדאיין והן באשר להמקיד אותו יוכלו למלא בכבודי הגדת בסגעיתם עם ישראל.

קפוצ'י נתקבל אצל המלך חרסיין לשחרת, ביום רביעי אחר הצהריים. תייבו ערב המעולה הישראלית בכראשה. השיחה היתה גלויה וכנה. "כשהגך מדבר עם המלך בהגיון ותוך הדגשת האינטרס הירדני העשמי הגך מוצא אצלו כנות העבות ואזניים קשובות".

הוא מצא אצל המלך התבגדות חריפה וכנה למשפי המדאיין. הוא מבין והוא מסכים כי ירדן והוא אישים ישלמו את המחיר.

המלך הסביר לו שעד לזמן מה היתה פעילותו מבוססת על הבנה מלאה ואור ירוק מצד באצר. הוא ניסה לייזום צעדים מדיניים חיובייים על יסוד הבנת זו עם מצרים. אולם מזה זמן מה כיבתה מצרים האור הירוק שהרחיק באדום. המלך רוצה על כן לבסוע בהקדם למצרים ולבסות להגיע עם באצר להבנה מלאה בקשר לדרך המדיניות בה יש לשפל במצב. המלך חזר והדגיש שרצונו האישי הוא לסיים את המשבר. המלך מרגיש שלגורם הזמן יש חשיבות עליונה ועל כן רוצה הוא למצוא פתרון מהיר. המלך הסכים להערת קפוצ'י כי לא יתכן להגיע לשלום כל עוד המלך צפוד להתלפות חרפום. המלך אמר שהתלפות חרפום בתקבלו בזמנו לאור מצב מפרים שהשתנה ביבתיים. עתה התלפות חרפום מרב איבן משמיות. שיבוי התלפות פיסבה אפשר להשיג רק בפטגרת פסבה חדשה. על כן דרושה שיחת עם באצר ודרוש כבוס הפסבה.

המלך מסכים לכך שהתלפתיבאים בבדת ימלאו תפקיד אולם ברור לו שהרבע פרם הגיע. הדבר מוקדם מדי. יהיה מקום לפעילותם אחר שיעלה בידו לשכבע באצר ולפבות התלפת הפסבה בחרפום. עד כאן השיחה עם המלך.

הרבשתו של קפוצ'י היא שהמלך הפסיד הרבה מיוקרתו. הכל ברחוב יודעים שאלו הופקד הבושא בידיד הבלעדיות של המלך כי אז חית המלך מפסיק הפעילות של המדאיין ופותח בסר"פ. במצב הנוכחי בעולם הערבי פרוש דבר זה הבו בגידה. לעומתו הכל יודעים שתלהובי קשור למצרים ועושת דברה. המלך זקוק על כן עתה לתלהובי כדי לאזן את דמות ירדן והשקם הפנימי בה כל עוד לא בפלה אצלו הכרעה (מתוך חסכם או ניגוד עם מצרים) לצעוד ממשית לקראת פתרון.

יום שני, 25.3.68

חסן עבד אל פתאח דרנורץ - (במשרדי)

התגובות לפעולת צה"ל בסחנה כראמה, במזרח הירדן, היו מעורבות : היו מי שהרגישו הרגשת רווחה מהעובדה שהפדאיין קיבלו מכה קשה. אנשים אלה חשבו מכך שפעולות הפדאיין תסבכנה בני חגדה המערבית עם שלטונות הממשל וכי "יתיו להושבים צרות". מאידך הכל ראו בפעולה פעולת תקיפות והתגרות. "מוסב היה לחכות לפדאיין ליד הנהר, לחפוס אותם בשעת חדירתם מאשר לעבור את הנהר".

את סברקו של חוסיין למלכי ערב ונשיאיהם מפרשים בגדה כהחלטה סנדו לנקוט עמדה עצמאית ולהגיע להסדר עם ישראל אם לא יציעו מלכי ערב הצעה סבירה אחרת. סברה זו מבוססת על המשפט בו אמר "מכאן ואילך משפטו עלי ולא עלינו".

למסקנת זו הגיע הסלך באשר מצבו קשה ביותר: עמדתו/התסיבית גורמת לו לכך שהבקורת נמתחת עליו מכל הצדדים ; אין הוא מוצא פדאיין - איבו מציע להסדר עם ישראל ואיבו פועל בכוח נגד ישראל. מה אם כן הוא מציע ? שרק נקבל מכות ?

בגדה המערבית - פרט למקבלי המשכורות מהסלך - אין איש תומך בסלך. אין אוהבים אותו. בעמאן יש לו בעיות עם הפלשתינאים ועם הירדנים כאחד. הירדנים החלו להרגיש רק עתה משפעות הסלחמה.

לאנשי הסלך בגדה זו "שנת זהב" : הם מקבלים משכורות גם מירדן וגם מישראל. הסכום שהוקצב למשכורות לגדה המערבית הוא בסביבת 50 מיליון דינאר (500 מיליון ל"י).

הדרך היא להביע להסדר עם הפלשתינאים. על ישראל לרכוש אהדת בעלי הרכוש מבין הפליטים ועל ידי מתן פיצויים לכל בעלי הרכוש הללו. מתן הפיצויים יהפוך הקערה על פיה. זה צריך להיות הצעד הישראלי הראשון.

בתגת מלחוגי לא יתפוך בהסדר בין ירדן לישראל. רק ווספי אל תל מסוגל לפעול באופן.

יום חמישי, 21.3.68

<u>ורדיע דעסס</u> - (שיחה בסטרדי לפי יוזסתי)

ביר לפני כשבועיים בירדן ובפגש עם המלך, עם רוה"ס תלהוני ועם שרים. כחבר הסגל הירדני בפגש גם עם אנשי סגל, בית בנחרים ובכבדים.

1. בפגישתו עם המלך בפסה לשכנע את המלך שהוא מחוייב לבקום יוזמה, למרות במר"ס ולא להתייחס לעמדתן של שאר ארצות ערב וביחוד מצרים. בשיחה זו ניסת המלך להרגיעו ושלש פעמים "הבטיח" לו שהדברים מתפתחים לקראת מתרון וכי "בקרוב מאד יחזרו השמחים הכבושים לירדן".

2. משיחותיו עם רוה"ס ושאר השרים התרשם שלעמדת זו של המלך אין כל יסוד וכי המלך רצה להשפותו ולעשות עליו רושם כאלו הכל כשורה בעוד שהאמת היא העוכה.

3. רוה"ס תלהוני הסתתר אחרי טענות שאין ישראל מקבלת החלטת מועבי"ס ושאין היא נכונה לבצעה בעוד שירדן גם מקבלת ההחלטה וגם מוכנה לבצעה. דעסס הסביר לתלהוני שישראל לא תהיה מוכנה "לבצע" את ההחלטה ולסגת אולם ישנה נכונות לשלום אצל ישראל.

4. לדעתו תלהוני עושת דבר מצרים. הפך ל"אידיות לאומית" אסף לו אויבים רי כסף, ויעדיף להתפשר ולהשאר "לאומני" מאשר לבקום בצעד כל שהוא למען מתרון.

5. בפגש עם שגריר סעודיה בעמאן שהתפגה זה מקרוב להפקידו. השגריר אמר לו בסטרש שסעודיה בעד מתרון ושלום בין ירדן וישראל.

6. מצבו של המלך קשה ; תלהוני אינו חוסך בו אלא בנאצרן; הפראיין מסתובבים בעמאן הצבא העיראקי בפגא במקום. סוריה מאיימת. ועל נאצר אין לסמוך. בגולסי מרכז מסביבו הקיצוניים : אנשי בע"ת, קומוניסטים, לאומנים ועוד.

המלך שולש אפגם בצבאו אולם יש חשש מקבוניה בה יתברו יחד קציגים צעירים מהצבא הירדני, צבא עיראקי, פלשתינאים מתומכי נגולסי ואנשי הפראיין.

7. לדעת דעסס הנקודה המרכזית והמסתת לאשרות מתרון הנה שאלת ירושלים. לא המלשתינאים ולא ירדן לא יעזרו להתום על ויתור ירושלים. ירושלים כבושה על ידי ישראל אולם ירדן לא מוכל לאשר כבוש זה. המשא כבד מדי מכדי שירדן הקפנה תרויח בפני העולם המוסלמי כפי שוויתרה על ירושלים ואישרה כבושה על ידי ישראל. כאן המסתת : אם ישראל מוכנה לדון בירושלים כי אז יש תקוות להסדר ולשלום. אם ישראל אינה מוכנה לדוז שעמדתה בנושא זה אין שום במאמצים כל שהם.

8. לדעתו של דעסס יש לארגן את המלשתינאים בגדה המערבית ולשגר משלחת מייצגת מסוים הגדה לחרסיין. משלחת זו תתבע הסדר שלום עם ישראל באמצעות סר"ם. אין שום ביציאת המשלחת אם לא ייאסר מבין הנושאים המתוחים לדיון בפגאת גם שאלת ירושלים. תודעת ישראלית הכוללת גם ירושלים - אפילו בתשובה לשאלה - תחסוך הקערה על פיה בירדן ותאפשר לחרסיין להתעות לקריאת המשלחת - סבלי לסכן עצמו.

9. יש להכין מסמוס קוו פיוחד לירושלים ולסביבתה. במסגרת מסמוס-קוו זה תהיה זכות לישראליים לרכוש האחסות, לבנות ולהשאר לא רק במזרח ירושלים אלא גם בכפר עציון. יהיה מעמד מיוחד לישראל בקבר רחל ובמערת המכפלה. יש להחיל מסמוס-קוו זה גם על ירושלים המזרחית.

2/..

10. לדעתו צריך להיות אינטרס רב לישראל למתוך יחסית עם ירדן. ישראלים יוכלו לנסוע לסתור לרכוש רכוש בירדן. אי אפשר להוסיף ולהיות על החרב כל הזמן. לדעתו, והוא אשר זאת בירדן, על הירדנים להכנס למו"מ עם ישראל. אם יכשל המו"מ בגלל תביעות ההתפשטות של ישראל יווכח כל העולם שהאשמה בהעדר שלום היא בישראל ולא בערבים.

11. בפעולה נגד ירדן ב-15.2.68 - בה הופגזה כל הגדה המזרחית לאורך הנהר היתה רבת חשיבות. הירדנים נוכחו לראשונה בפציאות והדבר הביא לקטליזציה בקשר להכרת לפצוא פתרון.

12. שיתחנו בפקייפה שעת שצה"ל עסק בהפיסת מחבת כראשה ובפעולת פרנסין מדרום לים המלח. פפוסים ופסוקים חגו פעל ירושלים. לדעתו יש לחכות לתוצאות פעולה זו. יתכן והפלך יהיה נאלץ לעשר פפשלתו הנוכחית. אח"כ יש לקיים כנוס ראשי הערים, חברי פרלמנט, חברי סנט ובכנדים אחרים בגדה ולהביעם לשבר פשלחת לחוסיין. אך כאפור לא תהיה לפשלחת כזו סכוי סביר להצליח אלא אם כן יהיה רמז כל שהוא בקשר לירושלים.

יום רביעי, 20.3.68

1) חג' מרסה סוראני (עזה)
2) איסחאק דרווים (י"ם)

חג' מרסה בא מעזה לביקור בירושלים ובפגישתי אתו ועם איסחאק דרווים בביתו של אבורו גוסייבה.

חג' מרסה הידוע מפעילותו מזמן המנדט, כחבר הועד הערבי העליון וכנציגו של המופתי בדרום הארץ, קובע מכל המלשינים החיים תחת שלטון ישראל רוצים עמה בהסדר ובשלום. הקושי הוא בשאיפתם ההמשכית של ישראל. אם תציע ישראל למלשינאים הצעה נדיבה והגיונית יקומו המלשינאים וירגיזו להסדר עם ישראל. יבטל לפני כן להשיג תמיכה מצרים וירדן. אם לא ישיגו תמיכה זו ילכו לבדם להסדר. את חג' מרסה לא מעניינת מצרים כלל. אין הוא רוצה בשובם של המצרים לרצועה. את הרצועה צריך למסור, לדעתו, לירדן להרחיב גבולותיה באופן שמוכל לקלוט פליטים ולאפשר מסדרון בין הרצועה והגדה המערבית.

המרשל הצבאי ברצועת נוהג ביד קשה ומזקה. הלחץ עליהם גדול. איש איבגו מוסך בחבלנים והכל משוכנעים שהם מביאים אסון על האוכלוסיה הערבית. שום סובה לא מצמח מהחבלנים.

רבים מפעיליו יזה במאסר. הדבר גורם לשבאה ולהתפשטות ולהתפשקת השנאה. התקיעות אף הן בעשום בשיטות לחץ.

איסחאק דרווים מדבר אף הוא על שלום ועל הסדר ; אין תקוות משלחמות.

יום שלישי 19.3.68

מרגיגיור קפוצ'י - שיחה במשרד החוץ

ביוזמתו בא קפוצ'י לבקרני. הוא ערמד לצאת היום לירדן ויחזור מחרתיים, ביום חמישי. הוא ערמד להתפגש עם רוה"מ ירדן, בתפת תלהובי, ואולי גם עם המלך.

השיחה התנהלת מתת רושם המעולת האחרונת של השפ"ח, מאחפול, בה עלה אומרגוס תלמידי שמיגיות מגמנסיה הרצליה על מרקס ושחיו בשיול שנתי בפסגרת הגדנ"ע. רופא ומדריך בהרגו, 28 תלמידים נפצעו מהם שנים קשה.

קפוצ'י אמר שברצונו למאר למלהובי המצב המדיני כפי שהוא נראת לו, כולקמן :

א. על ירדן להחליט אם רצונת בשלום ובהסדר עם ישראל אפילו במחיר הליכה נפרדת, שלא בתאום ואולי אף מתך התנגדות מצרים.

ב. אם ירדם מפסיק לדגול בעמדה השלילית של מצרים, אל לה לירדן להשלות עצמה לגבי השפעת עמדת זו על תושבי הגדה. התלהמיבאים בגדה יכנסו אז לסו"מ ישיר עם ישראל ויגיעו להסדר עמה על חשבון ירדן.

ג. מעולת השרור אינן מזיקות לישראל. לעמולות השרור המרבאות הגורת :
(1) פרגמת באוכלוסיה הערבית ומעודדת אותה להגירה.
(2) סרכיחות לאוכלוסיה הערבית בהכרח להגיע להסדר עם ישראל ועי"כ מעודדות הן את אוכלוסית הגדה לישול יותמה מקומית מפרדת על חשבון הקשר עם ירדן.
(3) משכנעות ישראל בצדקת עמדתה שאין מקום למתרונות ביניים. הלא מעולות הטמ"ת סרכיחות שמגיעת הערבים לנסיגה ללא שלום הנה סיכון בשחרני שעום גורם ישראלי לא יקח אותו בחשבון.
(4) פרגמת בשמת של ירדן בעיני ישראל הגוכחת מחדש מדי יום ביומו ששליטי ירדן אינם יכולים לשלום על אוכלוסיתם הם ואינם מסרגלים להחשב בעיני ישראל כצד רציני למו"מ כלשהו.
(5) הן סרכיחות שלירדן אין רצון טוב. לחפך אלו הן מעולות המובילות להתדרדרות ולאפשרות תגובה ישראלית חריפה ביותר.

ד. קפוצ'י יסביר גם עמדת ישראל המרכזית שללא מו"מ שמטרתו שלום אין מרצא. הרעיון של קפוצ'י בדבר "נסיגה סרתגית" לסטפר חדשים תוך הבטחה שלא יכנסו כוחות ירדן - אינגה מעשית. אין חצאי סתרונות, וישראל לא תקבל שום הצעה שאינגה ערגה על המטרה המרכזית : שלום כולל על ידי מו"מ ישיר.

יום שני 18.3.68

עזיז שחאדה - שיחה בסטרדי

1. לפני כמה שבועות סיכמתי עם עזיז לברוק בזהירות אפשרות הקמת סניף ביניהם לבין יחיה חמודה, יו"ר ארגון הסחרור הפלשתינאי. השאלה הוצבה לחמודה על ידי קרובו, יוסף גג'אר, שראה אותו בירדן. תשובת יחיה חמודה היתה "חיובית במגאים מסוימים". שחאדה שקיבל תשובה זו בכתב (בפתק אותו הראה לי) אינני יודע מה הם מגאים אלה. חמודה ערמד לשוב לעמאן מהכנוס בלבנון והוא יישאל על ידי השליח (המסתיין בעמאן) לפשר מגאים אלה.

2. סוליטאן בגולמי כינס בעמאן פלשתינאים לדיון בנעיה. העמדה והדעות שהושמעו היו קיצוניים ביותר.

3. עזיז שחאדה שמע על התיעצויות המלך חוסיין עם חכמת אל-מצרי ופלשתינאים אחרים. אין הוא יודע תוצאות ההתיעצות. משישוב אל-מצרי ישלח לו שחאדה את הייסיר כנעמאן לשמוע מפיו התוצאות.

<u>פגישה עם אנוור סדאת</u>
יום שני 15.3.68 בבית סוסייבה
1600 - 1400

אנוור חזר באורחו בוקר מעמאן אחרי שהתה שם מאז יום ראשון. הוא חזר חולה, עם חום גבוה, אחרי שבוע של התיעצויות, פגישות, ודיונים עם המלך חוסיין, רוה"מ תלחוני, חברי המשלחת וביחוד חשר המסוגת על משרד החוץ עבדול-מוניים לייאסי ואחרים.

מסתבר שרק אנוור סוסייבה וחכמת אל-מצרי בלבד הוזמנו לעמאן להתייעצות זו. חמדי כעמאן, ראש עירית שכם, שהיה בעמאן וכבכדים אחרים (וולייד אל שקעה ועוד) מתגדה ומירושלים לא השתתפו בהתייעצויות הללו. ההזמנה לסוסייבה ולאל-מצרי הגיעה באמצעות רוה"מ תלחוני אולם היוזמה להזמנה זו יצאה מהמלך חוסיין.

רציונל של חוסיין היה להתליף את ממשלת תלחוני או להכניס בממשלה מספר שיגוריים אישיים באופן מפרגית תכריה ושולי אפילו ראשה, יהיו פלשתינאים. המחשבה היתה להציג בפני העולם הערבי ממשלת ירדנית המורכבת מפלשתינאים. ממשלה כזו תקבל מהמלך יפוי כוח ליעול כל יוזמה הנראית לה כדי לעמור בעית פלשתינא תוך הסדר עם ישראל. הבעיה היא בעית הפלשתינאים והמלך מוכן לקבל כל פתרון שיירצה לפלשתינאים.

לפני צאתו לירדן חשש סוסייבה שממרובר בחפרון מצד רוה"מ ירדן. ממרון שמגמתו לסבך מספר מגהיגים היושבים בגדה ובירושלים ולמגרע מהם, על ידי צרופם לממשלה, לשוב הביתה וכך לשלוף מהגדה את עיקר מנהיגיה. באופן זה יוכל לשתק יוזמות פוליטיות מקומיות בגדה ולהרתיק אפשרות של מפרון בין ישראל לבין מושבי הגדה על חשבון עבר הירדן. משיחותיו בעמאן הרגיש סוסייבה שחשש זה היה חסר יסוד. המלך הוא שידם ההזמנה מתוך רצון כנה לברר נכונות ראשי הגדה לימול על עצמם אחריות ולהשתלב בפאמצים לפציאת פתרון ואף להתייצב כחלוצי המעשה.

בפגישות עם המלך ועם תלחוני מסרו סוסייבה ואל-מצרי הערותיהם למדיניותה של ישראל. גם סוסייבה וגם אל-מצרי מארו בפרוטרוט פגישותיהם עם רוה"מ אשכול. המלך חוסיין שם לב לכך שבשיחת אל-מצרי רוה"מ אשכול לא התיחס לא רוה"מ ולא אל-מצרי לשאלת ירושלים שבת התעניין המלך בפיומד.

במהלך שיחות אלו לא חזר המלך לשאול על המפה המוצעת על ידי ישראל ואף לא ביקש מהמניים לברר ולהוסיף וללחוץ על ישראל לשנות לו את "מפת הגבולות המוסכמים והבטוחים".

מהשיחות התברר לסוסייבה שהמלך מבין יפה שלא מדובר בפגישת ישראלית אלא בהסדר שלום כולל. הוא השאיר רושם ברור שהוא מבין שהברירה היא שלום או המשכת המצב הנוכחי והוא לא השאיר ספק אצל שומעיו שהוא "מקבל את הדין" והוא מוכן להסדר שלום כולל.

במהלך הדיונים התברר שממשלת ירדן חלוקה לקיצוניים ולמתונים כאשר ידם של הראשונים על העליונה. הממשלה ובכלל זה רוה"מ אינם מחייבים את רציונל של המלך חוסיין כדבר פזור הממשלה הנוכחית והרכבת ממשלת פלשתינאית והשלת האחריות לפתרון על ממשלת כזו. סוסייבה עצמו לא התלהב מהרעיון; מתוך תגחה שאין המצב בשל עדיין למהלך מעין זה. לעומתו, הסביר חכמת אל-מצרי שמכם גרסה יותר מאשר סוסייבה לעמדת המלך. גוכח חלוקי הדעות בין המלך לבין ממשלתו; כאשר מרבית חלשתינאים המכהנים בממשלה אינם מעודדים את המלך המתייצת חתיעצות בפתרון של שלום ; אין מבשלים את חתיון אך גם אין בגשים עדיין לבצועו. הקפאה תוך בפית להתפתחויות.

2/..

יום לפני שובו של נוסייבה מעמאן; ביום חמישי 14.3.68, התבהלו בעמאן השיחות עם שליח האו"ם ד"ר גונאר יאריבג. באסר לנוסייבה סירדן הבדידה, בישיבות אלו, את עמדתה כדלקמן :

(א) ירדן מעוניינת בהמשך שליחותו ומוכנה להוסיף ולשתף עמו פעולה.

(ב) יאריבג מתבקש להשיב מישראל הודעה בה תאמר ישראל כי היא "מקבלת את החלטת מועצי"ם ומוכנה לבצעה".

(ג) הודעה כזו תאפשר לירדן לשכנע את מצרים לשנות עמדתה כלפי שליחות יאריבג ואז יתיצב הן נציגי ירדן והן נציגי מצרים לשו"מ עם ישראל בחסות יאריבג. השו"מ יהיה בפקום שיקבע יאריבג : בניקוסיה, בג'ניבה, או בניו-יורק.

(ד) ירדן מקבלת את כל החלטת מועצי"ם כמיקשה אחת ומניחה שהמדובר בשו"מ בחסותו להסדר של שלום לפי סעיפי החלטת מועצי"ם כולן.

נוסייבה עצמה הביע תסיכתו על התביעה הירדנית מישראל. מה פרוש "מקבלת ומוכנה לבצע ?" הרי ברור הוא שאם היא מקבלת את החלטת מועצי"ם ואם יגיעו להסכם בשו"מ כי אז כל הצדדים יבצעו את המוסכם !

לדעת נוסייבה הגיעה שליחות יאריבג לנקודת מבוי. אם ישראל תעבה לבקשת ירדן ותודיע ההודעה הנדרשת מסבה כי אז יהיה שו"מ.

המלך בשאל לא אחת אם הוא סוכן להפרת העמדה המצרית ולפעול באופן עצמאי. על אף שאלתו של נוסייבה המלך לא עבה על השאלה לא לחיוב ולא לשלילה. הרושם של נוסייבה הוא שבשלב זה הוא נחון במאמץ לשמור על עמדה מצרית ירדנית אחידה והוא שרם הגיע לנקודת בת פתחייבת החלטה.

כאשר דבר על הרכבת משלחת פלשתינאית עלתה התביעה לשבר לנאצר משלחת (כוללת נוסייבה ואל-מצרי) כדי לשתפו ברעיון הרכבת משלחת פלשתינאית בירדן שתיזום שיחות ושו"מ לשלום. משפלה התביעה להרכיב משלחת כזו עתה - מסילא לא עמדת שוב שאלת שיבור משלחת למצרים. עם זאת אין נוסייבה מוציא מכלל אפשרות שיתבן וחכמת אל-מצרי שנשאר עדיין בירדן ימשיך לקהיר.

נוסייבה עצמו יצץ למלך שלא להפרד וליטול יוזמה שלא בתאום עם מצרים. קו זה נתמך בהתלהבות על ידי בהגת תלהובי דעבדול מוניים ריפאעי.

הרחוב בעמאן שורץ שמ"ת. יש תוך פעולה בין קציניים מהלגיון לבין אנשי פתח אם כי השתוף עם העיראקים רב יותר. מאות מסתובבים חפשי ברחובות ומפילים מחדם על הכל. היו אף התנגשויות יזומות מצד הפתח נגד ריכוזי לגיון. מדיניות רוה"מ ירדן איננה לפעול ביד חזקה נגד אנשי הפתח אלא לנסות ולשכנעם שרם הגיע הזמן לפעולות אלה ושיש לתת הזדמנות וקדימות למאמצים המדיניים.

בהיותו בעמאן נתבקש נוסייבה להתפגש עם אחד מראשי הפתח. בימר אל-מצרי. הימה שיחה ממושכת של שעתיים בהן ניסה נוסייבה להסביר לאיש אל פתח הנזק שהם מביאים בפעולותיהם. מצא באיש אדם נוח לשיחה ונכון להשתכנע.

קול. מוחמד דאוד חזר לעמאן. המלך הזכיר שמו לנוסייבה ואמר שהוא מתדרך אותו ומכין אותו (לפגישה עם הישראלים ?). אולם עובדה היא שעל אף שמי ההבטחות שהוא נתן בנושא זה - שרם הופיע דאוד על הבשר. הרושם של נוסייבה הוא שאין המלך יכול לכפות בעניין זה את דעתו על ראש הממשלה.

3/..

אסרתי לבוסייבה שיודע לנו כי המתח מתכנן פעולות השחרור להביא להתדרדרות חמורה של המצב וכי בתגובתי על ידי שר התחץ לשגר לסלך הודעה רבה לבקור א) למעול נגד המתח ולהפסיק ביביתם לבין הלגיון ב) לשגר בהקדם את קול ראוד לפגישה. דעתו של בוסייבה היתה שאין טעם להודעה כזו "שתבודד הסלך עוד יותר מסשלתו". הוא יודע יפה המצב ובשלב זה ולע"ע אין הוא יכול לעשות יותר ממה שהוא עושה.

יום ששי, 15.3.68

שייך מוחמד עלי אל נעמרי

(שיחה בינו לבין העתונאי ניקולס מהטיימס
כפי שנמסר לי עליה מפי העתונאי)

א. על הערבים הפלשתינאים למשיג זכויותיהם בחזרה. זכויות אלו מתייחסות :

1) הזכות של הפליטים לחזור. הערכת השייך היא שמספר מוקם ביותר ישוב.

2) לחת פצויים לאלה שיעדיפו לא לחזור.

ב. השייך דיבר בשבח קצף על ירדן ועל הצבא הירדני. ירדן שלא הכינת התושבים למלחמה, שלא איפנת הנוער וכו'. והצבא הירדני שנסוג והסקיר התושבים ללא אמצעי הגנה.

ג. נמאס לפלשתינאים לשוב ולהיות תחת שלטון ירדן. אין לשוב אחורה. יש להקים מדינה פלשתינאית לפלשתינאים.

ד. שטחה של המדינה הפלשתינאית יהיה הגדה המערבית פלוס שטחים מסוימים שהיו בתחום ישראל לפני מלחמת יוני. המו"מ עם ישראל צריך להתחיל על בסיס החלוקה של שנת 1947.

ה. אחרי קביעת הגבולות תהיה המדינה הפלשתינאית בעלת קשרים הם עם ישראל והן עם ממלכת עבר הירדן. הקשר עם הגדת המזרחית הנו צורך נפשי.

ו. המדובר בשלום ובהסדרי שלום בין ישראל לבין הפלשתינאים, ובין ישראל לבין ירדן ושאר ארצות ערב.

ז. נעמרי לא התנגד שדבריו יפורסמו בשמו.

12.3.68

שיחה עם המוסראן קסוטי

(בית המשפל בירושלים. נוכחים: ר. לוי, ד. פרחי)

סיפר על פגישתו המפושכת עם רוה"מ ירדן ביום שישי, 8.3.68 בעמאן:

מבא שינוי יסודי בסגנון רוחו ובעמדתו של בהג'ת תלהוני וכן בעמדת מספר שרים עמהם נפגש, כולל השר לענייני חוץ עבד אל מונעים ריפאעי. את סקום האופטימיות שאפיינה את רוה"מ ירדן, עד לפני שבועות מעטים, חופשה עתה פסימיות ותחייה ומדה מסויימת של עצבנות: "אמור לרג'א אל עיסא ולסליס שריף - כך ביקש תלהוני מקסוטי - שלא ימשיכו לדבר עם האחראים בישראל. באשר באו אלי שני עמונים אלה בקשתים להעביר לישראל הודעה בת שלושה סעיפים (אני והמלך ערובה להסדר, נסיגה כצעד ראשון בלי החזרת כוחות ירדן, השלום חשוב מהשקם). כן הסכמתי שיקיימו פגישים עם האחראים בישראל. עתה חשתנה המצב ועליהם להמשיך מגעיהם". לדברי קסוטי המשיך תלהוני לאמור: "הגענו לקצה גבול יכולתנו, הגענו נסיגה, סיקוח בינלאומי, אי כניסת כוחותינו לגדם"ע, וכן פתיחה מו"מ להסדר. הסכמנו מראש שאם לא נגיע להסדר, בפגישות דיונים אלה, כי אז יחזרו הישראליים ויפצצו את הגדם"ע. הצעה זו הנה המקסימום שאנו יכולים להגיע אליו בתנאים הנוכחיים".

לדברי קסוטי הלת הפגישה בירדן ובמצב רוחו של תלהוני בגלל החלטות שר הפנים הישראלי "בדבר הסמוח". הלה השניה גם אצל נאסר. נאסר ביטל את הסכמתו למתן חופש פעולה לחוסיין. גם הקשתה זאת מצד נאסר נוכחה - לדברי עבד אל מונעים אל ריפאעי - כהוצאה מצו שר הפנים.

תלהוני שאל את קסוטי מה קרה לרעיון שלו - של קסוטי - בדבר נסיגת כוחות צה"ל והכנסת האו"ם. קסוטי ענה שלא עלה בידו לברר ולקבל השובה מהישראליים. קסוטי הבטיח להביא השובה לתלהוני ב-18.3.68.

באריכות נסיתי להסביר לקסוטי כי השינוי שחל אצל תלהוני נובע מכמה סיבות -

1. שינוי העמדה של נאסר כלפי יארינג והשבר אליו הגיע יארינג בשיחותיו עם מצריים;
2. ידיעתו שישראל לא תקבל חוסי מחרון ביניים;
3. חוסר יכולתה של ירדן - או ביתר דיוק של תלהוני - לפעול בנפרד וללא תאום עם מצריים.

תלהוני הגיע אם כן לנקודה בה עליו להכריע: לפעול בנפרד כאשר המטרה היא שלום ומחרון כולל או להוסיף להגרר אחרי מצריים תוך נסיון להפיל האחריות על ישראל.

שתי הבהירות קשות מאד עבורו - חוספתי - ראשית משום שמשך התליכת בקו המצרי, קו המשבר המדיני עם יארינג, מרושו דחיפת כל סיכוי של מחרון לכמה חדשים וכניסה הדפתקנית למאבק מדיני בפועבי"ם, בעצרה וכו'. גורם חזמן הוא המקשור העיקרי שמקרה זה, שהרי המלשתינאים לוחצים ושוב אין אפשרות למוסיף ולספר להם סיפורי בריים.

בין ישראל לירדן אין אחרות של ממש: ישראל מוכנה ורוצה לדון בשלום. ירדן רוצה בנסיגה אפילו בפחיר אי הכנסת צבאה בחזרה לגדה. ישראל מוכנה לדון עם כל מדינה בנפרד או עם כולן יחד. ירדן איננה יכולה ותלהוני אינו רוצה לפעול בנפרד ללא אישור

נאסר וללא הסכמה הפלשתינאים. לק"ע אין לו לחלוטין לא הסכמת נאסר ולא הסיבה הפלשתינאים. ירדן רואה בבגוע בהחלטת פועבי"ס רק את הנסיבה. ישראל רואה בהחלטת פועבי"ס החלטה הכוללת סדרה של הפלצות שמכלולן הוא שלום.

קפוצי ביקש לדעת מה לענות לחלוטין. אמרתי שמוטב לחכות זמן מה כדי לברוק מה תהיה עמדת ירדן עתה, לפני יאריגב העומדת להתרחש עוד השבוע. סכמנו שכשהם נשוב לירדן, ב-18.3, נפגש שוב לשיחה.

10.3.68

שיחה עם אנוור אל-חציב
(בביתו בשועפאט)

הלכתי לבקר אנוור אל חציב לרגל חג הקרבן. מצאתיו בדירתו הרחבה רגוע ויחידי. עושה רושם של אדם הנמצא מחוץ לכל פעילות.

במהלך השיחה התברר שחוסר פעילותו נובעת מהיחסים הגרועים ביותר הקיימים בינו לבין הרות"ם הירדני הנוכחי בתגת אל חלהוני. הוא העיד על עצמו שהוא איש של ווספי אל-חל ושאין כל אמון בינו לבין חלהוני. דיבר על חלהוני בזלזול ובשנאה. אדם שהיה חסר רכוש הפך למליונר. טשרם את נאסר על חשבון מלכו. המלך לא יסלח להלהוני על עמדתו אחר נאום המלך בעקבות פעולת התגובה הישראלית ב-13 לנובמבר. אין לאל חציב ספק כי לא רחוק היום בו יסולק חלהוני מכשרתו על עמדתו זו. חלהוני נבנה על ידי המלך ומפנו שואב הוא את סמכותו. ברגע שיסולק לא יהיה לו כל ערך. אין הוא מבין שאין לו סיכוי לשנות לו עמדה עצמאית כשלו. אין יורקים לתוך בור מקנו שותים. יום יבוא - ואין הוא רחוק שהמלך ידיח אותו וישלם לו על פעלו ומשחקיו.

השלטינאים בגדה המערבית חייבים לצאת לפעולה מדינית למען השלום וההסדר. אי אפשר להוסיף ולהשאר במצב הנוכחי. מרבית העם הערבי בגדה רוצה בכבוד בשלום.

הוא עצמו מוכן לכל פעולה או שליחות אולם הוא חושש מכוונותיה האמיתיות של ישראל. צורי שר הפנים, החרמת האדמות בירושלים, ושאר פעולותיה של ישראל מרמזות לכך שכוונותיה למוסיף ולהעמיד הערבים בפני עובדות מוגמרות. בשיטה ובמנטליות זו אין מקום להסדר. לא יתית הסדר ללא שחרון סכובר של בעית ירושלים. אין הוא בעד פיצול העיר מחדש אך יש למצוא פתרון. שום ערבי לא יוותר על ירושלים הערבית. האם לא שמתם לב שבכל מסמכי העולם הערבי והעולם המוסלמי הוקדשה תשילת הרוב למסגד אל אקצה?

עם כל רצונו הכנה לפעול למען השלום הוא חושש מכוונות ישראל ואמונתו בדבון ישראל בהסדר נמבמה. אם רצוננו שהשלטינאים יצאו לפעולה מדינית בעולם הערבי על ישראל להשתוה החלטות מהסוג שבו פרובר. דרושה תשתית רק לחדש ימים והם יפעלו במשך חודש זה. לא ישאירו פינה בעולם הערבי מבלי לנסוע אליה ולהתלפף עליה. נבמיה להם שלא נעמידם בפני עובדות במיוחם בתוך והם יפעלו. הוא מאמין שנאסר רוצה בהסדר וכן גם חוסיין. השלטינאים יפלו על עצמם האחריות וישחררו ארצות ערב כעיסות מדיני עם ישראל בשרם תפתר בעית פלשתינה.

9.3.68

אנוור נוסייבה
(שיחה לפני יציאתו לפגישה עם רוה"מ ירדן חלהוני)

הוא חושש שהזמנה נועדה כדי להטיל עליו האשמה שר בהשלת ירדן. אין הוא נרתע מליטול על עצמו אחריות אולם עליו לחיות משוכנע שהמדובר בהכנית ברת-ביצוי ולא בחשרון שמגמתו להסוך אותו ל"אנטון עמאללה במהדורה חדשה". הוא ישקול בזהירות כל הצעה שישמע מרוה"מ ירדן ויחעץ עמנו.

באשר להשלת האחריות לחשרון תבעית של השלשינאיות הוא כמלשחינאי סוכן ליטול אחריות ולחיות יחד עם אחרים חלון העובר לפני משלה ירדן ומשלת מצרים. אולם אין הוא מסכים לחופיע כפי שמאלץ ירדן לעשות בניגוד לרצונה ובכך לשחרר ירדן מכל אחריות. אם לירדן חבנית רציניח, ואם ירדן מוכנה ליטול חלקה באחריות, ובמרה והדבר מחואם עם נאשר, הוא מוכן ליטול את חלקו הוא באחריות ואף להיות המלוץ.

בטרם צאתו מסרתי לו תרגום מוסכם לאנגלית מנאום החשובת של שר החוץ בכנסת בהסברה הדיון על מקציב משרד החוץ.

הסכמנו ביניהו כי ישקול בעדיו בעמאן בזהירות, וכי מוטב שיחיעץ עמנו טרם באם יועמד בפני הצורך לקבל ההלטה איטית.

לפי בקשת מנכ"ל משה"ח, שר רמאל, אמרתי לו שבקשר לפעולות המחת' בעתיד אנו רואים בל ענניח חדש המתקרב. חשוב שיבהיר לסלך שיש להת חשומה לב מיוחדת לעניין זה העשוי לפגוע ולדרדר המצב עוד יותר. אנו המניח שעל אף אישורו החוזר של חסלך ברבר שיגור קול, מוחמר דאוד - לא חופיע מאיש עד עתה. כיצד נסמוך על מילה של חמלך, אם אין הוא עומד בדיבורו לגבי ענין כה משום. יש חשיבות לגופו, וגם מבחינת דמות חמלך בעינינו, שהאיש ישובר לגשר לפגישה בבל החקדם.

פגישה עם אנוור נוסייבה

ירושלים, 5.3.68. ביתו של נוסייבה

באתי לפגישה לפי בקשת ויוזמת אנוור נוסייבה. סיפר שהקונסול הכללי האמריקאי בירושלים בא אליו אתמול וסיפר לו הודעה בשם רוה"מ ירדן: רוה"מ מבקש את נוסייבה לבוא לעמאן לחג אל אדחה ולבלות בעמאן מספר ימים.

אנוור הוסיף מה פרושה של הזמנה זו. האם זה מה? האם עליו ללכת?

תוך השיחה עלה הרעיון לשבר את אחיו הצעיר של אנוור לעמאן כדי להתיעץ עם האזם (האח שהנו שר בממשלת ירדן).

מכל מקום הסברתי לנוסייבה ההחלטה. הוא נוסה לנסוע ביום שישי זה ועוד יוריענו החלטתו.

שיחה עם אברהם חנדל - ראש לשכת המסחר בביח לחם

(במשרד החוץ 28.2.68)

בא לפגישה לפי יוזמתו ובקשתו אחרי ששיגר אלי מכתב וביקש שיחה.

בתור ראש לשכת המסחר מרגיש הוא שקייטת אפליה של ערים מוסלמיות לעומת ערים נוצריות. הרגשה זו מקוננת אצלם בכל מקום אפילו אין כוונת כזו.

הנתז הוא ביקש לאשר ייבוא תה ואורז מעמאן. לביח לחם לא אישרו. אישרו זאת לסוחרים מחברון. הם ביקשו לייבא באן מעבר הירדן. לביח לחם לא אישרו לבני המשפחה - אישרו. למוניות שאינן מביח לחם אישרו לעבוד על הקו של עמאן, להם לא נתנו.

הם הקבילו פני צה"ל והכבוש מתוך כנות. מדוע אנו מעדיפים המוסלמים הדו פרצופיים המועלים כאחורי גבנו?

הוא שוחח על כך עם המושל. לפי עצתי יופיע לשוחח עמו בגלוי. בקשתו לחת לנוצרים לשחות מה שנותנים למוסלמים. לא העדפה אלא הרגשת שיוויון ויחס של אמון. הוא וכל חבריו הנוצרים מוכנים לשרתנו...

יום רביעי 28.2.68

שיחה בבית אבו בנדלי בהשתתפות ר. לוי

סלים שריף
רגא אל עיסא
דאוד בנדלי אל עיסא

השיחה עמי נמקיימת לפי בקשתם אחרי שובם מביקור בירדן, בכוויית, בלבנון ובקטר. בזמן מעולת ג.ה.ל. על הירדן הם היו בעמאן.

היתה להם פגישה ממושכת עם בהגת אל-תלהוני שביקש מהם להעביר למשלת ישראל, בסוד ובאמצעותי, הנקודות הבאות:

(1) ירדן מעוניינת בהסדר מדיני בינה לבין ישראל.

(2) ירדן מעוניינת בשקט על קו הפסקת האש ומועלת בכיוון זה.

(3) תלהוני מחייב פגישות ושיחות בין מנהיגי הגדה לבין נציגים ישראליים, ורואה בהם חלופי דעות חשובים להכשרת הקרקע.

(4) לדעתו על מנהיגים מתאימים מבני הגדה המערבית ליטול את האחריות על עצמם ולהשתתף בפועל בסגירת המתרון והסדר.

(5) בהתאם לכך הוא חושב על מינוי מספר מנהיגים פלשתינאים מהגדה המערבית והמזרחית לקבוצה משותפת בממשלת ירדן כדי שהם יפעלו למען המתרון. נרמז שהמדובר בהכפפת אל מצרי רגא אל עיסא, אנפון עמאללה ועוד. כן נרמז על האפשרות שהכפפה אל מצרי יריכיב הממשלה.

(6) אם יהיו שיחות בראשות יארינג ימונו נציגים פלשתינאים מהגדה המערבית והמזרחית כנציגי ירדן בשיחות אלו.

(7) תבעית המרכזית עתה הנה התביעה מישראל שתכריז על נכונותה לקבל החלטת מועצה"ם ובכלל זה להצהיר מפורשות נכונותה לקבל סעיף הנסיגה בהחלטה זו.

בהמשך חלופי הדעות עם תלהוני הביע רוח"ם ירדן דעתו כי תבעית הקשה ביותר בכל ההסדר מהיה שאלת ירושלים. נראה לו שבשאלת הגבולות ניתן להגיע להסדר.

האנשים חזרו מירדן בשהם דוחים קטגורית כל רעיון של מדינה פלשתינאית או מינהל אזרחי מקומי. עד כזה יסתום הגולל על אפשרות הבנה בין ישראל לערבים.

לרעתם:

1. יש לעורר ביקורים של אישים ואנשים רבים מהגדה המזרחית וכן משאר ארצות ערב בישראל.

2. משוב להקפיד שבמחנה הגבול ותסכם על הנהר יהיו פקידים שיאירו פניהם לבאים. (שלמז ברוך הבא וכו').

3. מבקשים שנשקול שוב הבקשה של אנטון עטאללה לחזור לביתו.

4. אין מקום לחוצאת עתון ערבי עתה ואף לא השכרת מבנותיהם לעתון יהודי בערבית.

5. שוקיירי עזב את כנוס הפסגה תוך קטטה אישית עם נאסר. הוא המעקש על סגירת מקורות הנפט למערב והוצאת השקונות הערביים מהבנקים במערב. נאסר הסכיר שהדבר יפגע בערבים עצמם. שוקיירי עמד על דעתו ונאסר התפרץ באמרו שאין לו לשוקיירי אלא זכות מייעצת והו לא. שוקיירי אמר שאם אין לדעתו תוקף שווה לאחרים הוא מתפטר ונאסר ברך על כך.

6. לרעתם אך ורק מלחוגי מסוגל להביא להסדר עם ירדן. הוא האיש החזק והפופולרי ביותר בכל ירדן כיום.

7. נאסר אמר לחוסיין כי הוא מייעה כוחו לעשות כל אשר יראה טוב בעיניו כדי להחזיר לעצמו הגדה. יעץ לו לנצל יאריגג וללחוץ על ג'ונסון.

8. לא נראה להם שירדן תוכל לפעול בנפרד משאר ארצות ערב.

9. אחמד טוקאן וכן אל ריפאעי החלו לבלות אופטימיות אחרי שיחתם השתרונה עם השגריר יאריגג.

שיחה עם קלי אל שריף

בנוכחות קצין המשטרה בי"ס נתום בושמי .
בבנין טפה משטרת ירושלים .
ביום 27.2.68.

אחרי פעולת התגמול של צ.ה.ל., ב-15.2.68, התעוררו בגדה המזרחית בעיות מדיניות, בטחוניות, כלכליות ואישיות סבוכות.

בשטר למצב הכלכלי: בקעת הירדן נפגעה, בעלי החנות נמנעו מלרדת ולאסוף חיבול. הפועלים לא באו לעבודה מפחד. יום יום היו יוצאות בעבר עשרות מכוניות עמוסות ירקות לעמאן. אחרי המקריה הגיעו בודדות.

בעלי החנות ובעלי הרכוש מבני הגדה המזרחית מתנגדים לחבלנים מאחר שהכנסותיהם נפגעו. בני הגדה המערבית המשרתים בצבא נגד המלך ובעד החבלנים. בין החבלנים בולטים בעירים שבאו זה מקרוב מעזה. ברחוב מורגשת נוכחות החבלנים המשופטים והמתעקשים. יש הרגשה של חוסר ובוחו.

תלמוני כנס חברי הפרלמנט להודיע על התפטרותו. היה לחץ עליו במטרה שישאר ובתוך הבנה שהפלשתינאים יעזרו לו לרסן פעילות המדאיין ולשכנעם שלא לפעול לע"ע. יובטח להם שלא ירדפו אותם, יארגנו אותם כמחנות על מנת שתהיה עליהם בקורת.

קיימת מתיחות בין בני הגדה המזרחית לבין בני הגדה המערבית הנמצאים בעבר הירדן.

נפגש עם חסודה ימית, שהבטיחו כי פעמת ארסף הנח לרסן פעילות חבלנים ולחפש דרך לשחרון.

המלך סיפר לו שחוא יפה כוחו של נאסר לסיים הענין כפי שהדבר נראה לו. נתן לנאסר "קרש בלגש". המלך מסכים לכל פתרון אשר יתקבל על דעת נאסר.

המלך ביקש מאל-בעברי שיבוא לבקרו.

שיחה עם דאוד בנדלי אל קיסא

27.2.68 - בביתו - בשובו מירדן

- אחמד טוקאן לאבו בנדלי : "כפי שאני רואה המרבוש הזה על ראשך כן אני מסוכנך שאי אפשר לפחות הבעיה ללא מו"מ ישיר".
- חלמוני: אין לי התנגדות שתקשרו עם ראשי ישראל ותקיימו עמהם שיחות ותביעו עמהם להבנה וזאת כהקדמה לפתרון רשמי ממשלתי".
- חלמוני: "בקשר לגבולות - ניתן למצוא פתרון. הבעיה הקשה היא ירושלים".
- ההרגשה הכללית בקטאן וכן האוירה הנה אוירה של רצון לפיים בהקדם המצב הנוכחי וחצורך להביע לפתרון מהיר.
- נאסר יעץ למוסיין ללחוץ על ג'ונסון כדי לקבל הגדה.
- אחמד שוקיירי ועבדול מונעים ריפאעי: "אנו רואים שהדרך נפתחה קצת".
- חשוב להסדיר שלבונים כגי כווית וכו' יוכלו לבוא לבקר בישראל כחיירים עם מכוניותיהם.
- חשוב לאפשר לבני הגדה המזרחית לבקר בישראל.
- תופיק באשה קטאן רוצה לבוא ב 7/3 לריפוי עיניים.
- אנטון עסאלה מבקש למצוא לו דרך כדי שיוכל לשוב.
- יש לשים לב לטיפול המקיירים שלנו על הגשר באנשים החוזרים מבקורים.
- אפשר לארגן ביקורי רופאים, מהנדסים, פרופאים וכו'.

שיחה עם חמדי כנעאן ראש עיריית שכם

שכם. בית המשל. 22.2.68 בהשתתפות ד. ערחי

חזר והדגיש שאיננו פוליטיקאי ואינו מתייחר להיות או להעשות לכזה. אין לו דעה לגבי התפרונות וחרצונות. מתענין בצרכי הצבור היום יומיים.

התלונן קשות על יחס המשטרה ומשטר הגבול לאזרחים. צורת המעצר והבעיטות בעצורים. חושב שאנשי משטר הגבול מבני העדה הדרוזית מתעצרים במיוחד במוסלמים. ביקש להעביר תלונתו לשר המשטרה וישמח לשמר לו אישית על המצב. כן התלונן על סיטוהיו של שרות הבטחון המבקש להרבות לו מודיעים וסוכנים. השרות עובל בכוח ובאיומים כולל איום לגרש האנשים המסרבים לשתף פעולה.

פגישה עם חברת אל-על

ועם ווליד אל שקעה

שכט. 22.2.68 בהשתתפות ד. פרחי

התלוננו על המצב הכלכלי הגרוע, הסכם הישראלי המושל על הגדה, ועל פעילות האפוטרופוס. הוצעו להגיש הזכיר עובדתי מנוסח בנדון לרוה"ס ולשר הבטחון. התלוננו על המאסרים הרבים והאסורים היושבים זמן רב ללא משפט. נוכח החלטת ישראל שלא לפגם שלא בסמכות הסדר וגוכח תוסר האשרות של מנהיגי ערב להגיע למסדר ללא סיגוי מוקדם, חזרו למצעם למסור הנחלתה האזרחית של הגדה לידי תושבית תוך הבנה לצרכי הבטחון של ישראל (רמזו שישאר צה"ל על נהר הירדן וכן נרמז שאפשר להגיע להסכם בקשר למעילות כוחות הבטחון בתוך הגדה בעניני בטחון נגד הפראיין). הנקודה המרכזית בהצעתם היא תצגת תצעד כהוצאת המשפר הצבאי, דבר שיאפשר פעילות פלשתינאית חשיפת - תוך זיהוי המנהיגים מחו"ל - וקבלת החלטת בקשר לגורלם ובקשר לתכנית מסדר שלום בין ישראל לשכנותיה.

תוך כדי השיחה הבעתי כי יבואו לפגוש רוה"ס ולהסביר לו המצב. היתה הסכנות מצד שניהם. הגיעו לאפשר להם להתייעץ עם חברי כנקשן. אמרתי שהמדובר בהזמנה אישית וסודית. ביקשו להתייעץ ביניהם לבין עצמם ולהודיעני החלטתם אחרי שעה. אמרתי שאם מהסיבים הם מוטב להגיע לכל התצעה. חזרו כתם והסכימו להפגש עם רוה"ס. שאלו אם יוכל רוה"ס להתבטא במגישה זו בקשר להצעתם בדבר אחרון הביניים הנראה להם והמתואר לעיל. אמרתי שאין להניח שהוא יגיב על דבר שלא שמע מהם ישירות ומוטב שהשיחה תהיה שיחת הכרות. פועד וסדרי הפגישה עם רוה"ס נקבעו תוך הבטחה מצד שניהם שהפגישה תשאר סודית ולא ידווח עליה, בשלב זה, לאיש.

יום רביעי 24.1.68

עבד אל רחים אל-שריף - המשל בי"ם.

היה שר המשפטים בירדן בממשלת השריף נאצר יחד עם אנטון עסאללה ומעיד על עצמו שגישתו משפטית טובחקה.

הוא מרגיש עצמו ירדני ובתור שכזה אין מקום למעולה נפרדת מצדו לפתרון הבעיה. הפרלמנט המייצג אותם בירדן הוא המבטא רצון העם ומעשי הממשלה מושמעים מעמדת הפרלמנט. על כן אין מקום לבטוי השקפה הפלשתינאים בנפרד מאשר בשיטה הרגילה.

יום רביעי 24.1.68

עבד אל מוחסיין אבו מיזר - (בממשל בירושלים)

השאלה המרכזית הגה מהי הבעיה אשר ישראל מחשיבה לה כתרון והאם אכנם ישנה הסיבה נכונה בישראל של הסכסוך הערבי ישראלי ; הבעיה איננה בעיה גבולות אלא בעיית קיום של העם הפלשתינאי ;

לפני שנות ה-40 לא הקדישו הוגי הדעות של הלאומיות הערבית מחשבה לשאלת המעוטים בעולם הערבי. (הציונים, הכורדים וכו') היתה בעיות מדינית ללא יסוד אידאולוגי. פלישת 48 הכריחה את העולם הערבי להרהיב האשקים, ומיתת חמורה רציונית בתנועה הלאומית הערבית. לבקר בסוסקבה היום - אין זה משנ. מושגי הלאומיות פורקו.

בסגילת היסוד של מדינת ישראל מדובר על ארץ ישראל. המלחמה לא שתרה בינינו הבעיות. המשכת מצב הכיבוש גורמת לחיזוק הקשר עם רוסיה. כמצב כזה לא יהכן פתרון אמתי במישור העמים הזרבויות. לו היתה ישראל נסוגה למתרת הכיבוש ואמרה אנו רוצים שלום היו מסתכלים עליה אחרת. אנו חוששים ממני התפשטות. אתם למדתם את העולם הערבי שהחזון הגו בר ~~בר~~ מציאות. כיצד אתם אומרים לנו שחלוקת 47 הגה חלום שאינו כר בצוע ? לכם יש חוב היסטורי כלפינו. הערבים התיחסו ליהודים בהרוצת התיסטוריה בצורה שונה מאשר התיחסו האחרים אליכם באירופה. בגללכם עזבנו את בתינו ואדמתנו. עליכם להגיש את הפתרון לשאלה זו של קיום שני העמים.

אתם חושבים שתושבי הגדה ממוגלים למלא תפקיד כל שהוא בתסדר היחסים זך האמת האוביקטיבית והתיסטורית היא שאיש הם מסוגלים לכך. הם חלשים מכדי למלא תפקיד זה.

60 אחוז מתושבי ישראל הם יהודים יוצאי ארצות המזרח. ברור שאין להם לאן ללכת. לכן עלינו לפתור הבעיה במישור האידאולוגי בין שתי התנועות הלאומיות.

הגת ישראל עודנה ריקה בפתיחתה כדוע אתור לפליטים הרוצים בכך - והם מעטים - לחזור ?

ישראל חייבת להתחיל הפתרון בבעית הפליטים תוך מתן רשות לחזור. יש גם פליטי 67. הרי הם הנמצאים בתוך השטחים שאין לפתור היחסים עמהם.

יש לנו רגשות כלפי ירושלים ואף לכם יש רגשות. אנו מכירים ברגשותיכם, אולם בערבי לא אוכל לוותר על מזרח ירושלים. ירושלים אינה ניתנת לניתוק מבית לחם, בית ג'אללה ורמאללה ויריחו.

התזרת בתי המשפט לירושלים הנו דבר חשוב. ההתרמה של האדמות, התרמת מוסדות בדקת ערביים - כל אלה מראים חוסר רצון טוב וחוסר התחשבות.

לא כך יוצהר רקע להבנת ולשלום. הנכם רוצים לכפות השלום לפי הנאיתם בעוד שאין אתם רוצים בהבנה הדדית ובפתרון על יסוד אידאולוגי.

בדרככם בירושלים פגעתם באינטלגנציה תערבית. ערביי ירושלים של 67 אינם ערביי ישראל של 48. לנו משכילים בעלי דעה ונסיון.

בעניין ירושלים מציע מבנה ערוני דומה לונדון.

יום רביעי 24.1.68

תייסר כנעאן - הממשל ירושלים

התהליך העובר על העולם הערבי אחרי מלחמת 67 הנו תהליך מהיגות שאיש לא חיה מעלה בדעתו כי יבוא. המהיגות בישראל לעומת זאת איננה קיימת. הרושם הוא שישראל איננה רוצה בשלום ובהסדר תוך הבנה. : שום ערבי לא יסכים לוותר על ירושלים המזרחית, על מחרון בעית הפליטים ושיבת הפליטים המחרונים, קנין חחרמה הארמות בירושלים הנו חמור, חרשות ללכת לבקר בגדת המזרחית הנו בבחינת חרמית המכוונת לסנוור עיני החסונים כאלו הכל מסתדר.

יש הבדל גדול בין מוצאות מלחמת 56 לבין היום. אחרי 56 חשבו הערבים שאם יתכוננו יפה ניתן לזרוק היהודים לים. היום אחרי המלחמה האחרונה מכירים הכל בכך שישראל קיימת. אין זה משנה אם עובדה זו מוצאת חן בעיניהם או לא אך הכל מכירים בכך שהיא קיימת ומוסיף להתקיים.

אך אי אפשר להגיע לחבנת והסכם כאשר האקדח הישראלי שלוף ומכוון לרקת הערבים. יש ענין של כבוד ערבי מינימלי. כשלשחינאים אנו רוצים ומוכנים לשלום של אמת. אנו נגד מדינת פלשחינאית.

חנני מרגיש עצמי קורם כל ערבי המאמין באחדות עולמו ובמסגרת זו יש לי זכויות כפלשחינאי. הדרך לשלום חנה הנסיגה הישראלית מכל המקומות שכבשה מבלי שצבאות ערב יחזרו למקומות אלו, ומתן הזדמנות למטשלות ערב להגיע להסכם שלום חוך שנה. אם חוך שנה הם לא יגיעו להסכם כי אז אנו הפלשחינאים נגיע להסכם אפילו בניגוד לקולם הערבי.

ירדן לא חלך עמה לשלום נפרד. היא חפעל לפי המדיניות המצרית. הפלשחינאים לא מעודדים את ירדן ללכת לשלום נפרד והם צודקים בכך. את ילך חוסיין למו"מ נפרד הוא לא יחזיר לארצו את אשר מגיע לו לכן אסור לו ללכת בנפרד.

היוזמה חייבת לבוא מישראל. יוזמה צריכה להתבסס על אי יצירת עובדות מוגמרות, זהירות בנושאים רגישים על-מי-ישי (אדמות אחור ירושלים וכו') ונסיגה שחבטית אי כניסת שום חייל ערבי לאדמות שהם אחם נטוגים. בכך חוכיחו כנות רצונכם לשלום של אמת, חוסר שאיפות התפשטות ומתן אפשרות לערבים להסב עסכם ללא מעמד של מנוצחים.

בדעה שנריך להקים בירושלים ועדה שחייצג התושבים בעני השלטונות.

יום שלישי 23.1.68

ניקולא אבו עיסה - ראש עיריית בית סאחור

נוצרי נמרץ ומשכיל. יודע מה שהוא רוצה - ורצונו לעשות עסקים ולשמור על מעמדו הכספי הוצבורי וכן לא לאבד חינו בעיני הירדנים. הוא עושה זאת בהצלחה. הוא מצליח לשמור על מעמדו העצמאי. ראש העיר המוכשר ביותר באזור. ממשל באוכלוסיה. עקה ופרסומי. השקפתו האסתיה לא ברורה. היחיד מראשי הערים בסביבה הנוסע לעמאן. בעל בית חרושת לפלסטיק וחמצי חן.

- בית סאחור מונה 7000 נפש מתם 300 פועלי בנין שמרביתם אינם עובדים באופן קבוע. המצב אינו טבעי. אין יציבות. הכרחי למצוא פתרון.

- ישראל יכולה להיות חזקה ביותר אולם יחסיה עם שכניה לא יהיו בכוח אלא בהבנה. אם ממשלות יגיעו לחסכם - העמים יסתדרו מהר ביניהם. כבר עתה פרגישים שהעמים יכולים להיות ידידי בהבנה. באשר לפרס חשוב שהוא ירגיש שהוא קבל בחזרה את זכויותיו.

- אם ממשלות ערב אינן רוצות בשלום על ישראל לבצע הלכה למעשה השלום בקרב הפלשתינאים שלבים שלבים :
  - לדאוג לצד הכלכלי (הסכם בנדת על חסרי בלם לא צריך להיות כסכם בישראל. וכן לבטל מס הקניה לחסרי בלם לתוצרת חבדה).
  - חופש תנועה : לאפשר לבקר בירדן ללא מעבור וגבול וכן לאפשר ביקורים שהבדה המזרחית בארן.
  - שלא יורגש הממשל הצבאי בשטח ככל האפשר. שלא יראו חייל עם רובה. שירגישו חיים טבעיים. שישכחו שהיהודי תויב ויתחילו לראות בו ידיד ועוזר בעל רצון טוב.
  - יש לעשים לב לפעילות חצבא נגד האזורים שמהם באים מרצחים. למנוע בשטים ולא והעניש אוכלוסיה.
  - האם ניתן להחזיר פליטים ואחוד משפחות ?

<u>נוריץ דקסס</u> - משרד המושל בבית לחם

מנסור בפועל (המקבל עדיין משכורת - 120 דינאר לחודש), תיה ראש עיריית בית ג'אללה. (בתו נשואה לבן ראש העיריה הנוכחי). בעל רכוש, בעל השפעה בינונית בבית ג'אללה, בעל השקעות ערו-טוסיין מובהקות. מחייב מחרון עפנו דרך חוסיין. תיה בדעה שיש לשגר משלחת לפסגה בתנאי שהחשקעות שיובעו על ידה יסוכמו במסורש מקדם ויחייבו לפני כן הנוסעים כדי שהמשלחת לא תועמד בלחץ בפסגה וכן שהמשלחת תעבור דרך חוסיין.

1. המלשחינאים רוצים שלום ויכולים לחיות חולית קשר להסדר בין ישראל לירדן, אולם אינם יודעים מה רוצה ממישראל.

2. יחד עם ג'עברי ארגן בזמנו את ועידת יריחו שהחליטה על הסעות. וכן פעל רבות בזמנו כדי להשפיע על עבראללה לעשות שלום עם ישראל. מאשיק אבו אל הודה, האנגלים, סעיד אל מופתי ודומיו הם שעכבו השלום אז.

3. מייד אחר המלחמה יצא לעמאן. שוחח עם רוה"מ דאז - סעד גומעה. מצא אז את האוירה בלתי כשרה עדיין לשלום. ראו בו מתעתע אז. השפיעותו בבגידה. שום איש אמיץ לא היה אז מסביב למלך. כל איש דאג לעצמו.

4. דעתו היתה שאם תצא משלחת לפסגה היא תוסיף תועמת קיבוניות. מנשיאים והמלכים יאמרו לחם "אנו נגן עליכם ונפחור בעיתכם ואתם שבו בשקט" היוכלו אז להתנגד ? ! הסכים לצאת המשלחת בתנאי שמנהיגי הגדה ע יחבנסו לפני כן ויחליטו על דרכם.

5. בזמנו קרבנו כנוס ושעבו שהישות המלשחינאית תגה דבר בלתי מעשי. התנגד לשוקייירי.

6. עתה מציע לכנס ועידה של מנהיגי הגדה שתחליט אך ורק שני דברים :
(א) יש למחור הבעיה בשלום בין ישראל למדינות ערב.
(ב) איננו רוצים עעולות טרור.

7. האגוד הקשה לשכנוע הנו אנשי ירושלים ואנשי שכם.

8. מנהיגי ירדן היום - אלה שמסביב למלך - אינם רוצים שלום. הם מרויחים מן המצב הקיים.

9. מצרים של נאצר קינה שונה ממצרים של פארוק. נאצר שונא ירדן והמלך ונאצר לא ישתנו. המצרים ב-48 נהגו לאמר לנו : "אנחנו לחמנו כאן והמלך עבראללה הדוויח את השטחים".

10. גבולכם חבעיתי והעיקרי הוא בינכם לבין ירדן ולא עם מצרים. בינכם לבין מצרים מדבר. חוסיין שימש במשך 19 שנה "שומר גבול" לכם כינכם לבין העולם הערבי. עליכם להקל על חוסיין ולחגיע עמו להסכם. אולם בעיה ירושלים מסבכת העניין.

11. את הועידת יכנסו ראשי מעיריות בצרוף נכבדים : נבחרי פרלמנט, אנשי סנט. מציע לכנס הועידה בירושלים באינטרקונטינענטל. להשאירם לבדם ולהחליט אך ורק שתי ההחלטות הנ"ל. בוודאי יאשרו על המחכנסים שהם עושים זאת לפי הוראת ישראל. אולם הדבר אינו משוב. הועידת מהווה המיכה למלך לבוא לקראתכם לשיחות שלום.

12. מוכן להתגייס לכל פעולת שיידרש בכוון זה.

יום שלישי 23.1.68

גברה חמים - ראש עיריית בית ג'אללה

מתנדס בניה פוצרי, זקן ונחמד. חלש אופי. ספוס מחייך. בעל הון ואינו נזקק יותר. פועל בשתוף עם המשטל ועושה שלא על פנת לקבל פרס. יש לו כל הזמן עבודות בניה בעירו. נלווה לדעתם לדיון בשאלת שיגור משלחת לשפגה. השפעתו בינונית. מעדיף להופיע בתוך כמשקיף לא מעיל בהבעת דעות פוליטיות.

- אנו כולנו רוצים שלום. אישית טוב לו לחיות עם ישראל. יש לו מסחיק כסף ואין לו שאיפות להרוויח עוד. אלו היו לו כאלה היה מעדיף לא לחיות עם ישראל יחד "אתם מקחים ממני", אנלכם - אני יכול להרוויח."

- האלמנטים של הסדר ברורים לדעתו: פתרון בעית הפליטים. נסיגה והסדר הגבולות. הפליטים הם בעליהחון - (יש לשבותם) התקלאים - (לתת להם אדמות מירי שיש בגדה) והתועלים -

- כל פתרון טוב בעיניו - ירדני או פלוסי. צריך לבנס ראשי העיריות. רצוי שבנעתן יזום השגישה. בקבלי הכסף פתושיין לא יסכימו ללחוץ על תושיין באשר אין תושיין רוצה עדיין ללכת בנתרד משאר ארצות ערב.

- אפשר לאשר לתושיין: נעשה אנו שלום עם ישראל ואח"כ נצטרף אליך בחזרה על ידי כך נחסון למלכי ערב חקושי שלתם בקונפרונטציה עם ישראל. לא יאשר על תושיין שתוא פעל בניגוד לעולם הערבי. אנו נפעל. לשם כך דרושה פעולה משותפת של התנהיגים. האם תסכימו שהפעולה תהיה על יסוד כנוס ראשי העיריות וכמה מכבדים ? יתיו קשיים עם שכם, ג'נין, טול כרם, רמאללה ודיר דרג'אן. האשר יסכימו: חברון, בית תאחור, בית ג'אללה, בית לתם, ביתוניה, טובאס. התסיחו אתם שכם וכמת מאנשי ירושלים והבעיה תפתר.

יום שלישי 23.1.68

חסן עבד אל מתאח דרוזים - בית המושל בבית לחם

בנו של עבר אל מתאח, אחיו של מוחמד. מל.611, בית לחם.
חבר פרלמנט לשעבר. משקלו ניכר בקרב המוסלמים באיזור בית גאללה
ובמחנה הפליטים בעבודה. המוסלמי המקודש ביותר אליגו באזור.

בהג'ת הלהוגי הגו ידידו האישי של רשאד אל חציב. פונא את אנוור אל חציב ולוואת
בו הברוני פוסחת שעלה לגדולה והופלך על ירושלים. כשהיה אנוור שר - פעל
ב-60 אלף דינאר. ביום המלחמה הוביא מהבנק 5 אלפים דינאר מחשבון הפסקלה ונתב
לעמאן שהשאיר הסכום במגרתו ושהיהודים לקחו זאת.

חג' אמין אל הוסייני אינו יכול לשים רגלו בקיר מבלי שזו תחרב. המלך חוסיין
הגו האיש הקשיח ביותר שהוא ראת בחייו אולם הוא איש הפכפך וכן האנשים סמכיבו
סרמים אותו (כמה פעמים קילל את נאצר וחזר בו ?).

הקושי היום הוא מצד כל אותם סוכני המלך המקבלים ממנו כספים. שכם עושה דבר
המלך. הרחוב משוכנע שיש לכם הסכם עם הוסיין וכי למעשה הפכתם למדינת אחת.

אני מעדיף לשלום על עצמי אולם לא נוכל להקטע מהעולם הערבי ולהתחבר למדינה הזאת
על חשבון ישראל.

המנהיגים הפלשתינאים שאתם פוגשים אתם אומרים לכם כולם - "הגידו לנו מה אתם
רוציס". עמדתם זו נובעת לא משום שאין הם יודעים מה רצונם הם אלא משום שהם
מחולקים ומפורדים ביניהם לכין קצמם. בלתי אפשרי להביא הפלשתינאים לעמדה אחידה.
מה שלא תהיה העמדה יהיו לה מתנגדים.

הוא מוכן לבוא בשליחות למלך יחד עם משלחת או לבד. יש לאשר למלך ברורות שעליו
לעשות שלום עם ישראל - אפילו יהיה עליו לבעוד לבדו. הוא ידע להלחם בנאצר
באשר יהיה ברוח מעמדו לא כל שכן עמה כאשר נאצר מוכה ומוכה. המלך לא יפול
ולא יקרה לו דבר כל עוד חבדויים עומדים מאחוריו. יש רק לדאוג לסלק העיראקים
מאצלו. מספריה שהיתה המגנה ושהצבא העיראקי פעל בבד המפגינים נגד הבדויים.
העובדא שמסתובבים היום בעמאן מדאיין מבלי שהם נאסרים תנה פרובוקציה לחוסיין
בחסות העיראקים.

יום שני 22.1.68

אגוור אל חציב ושייך סוחסד עלי נעמרי - בביתו של אגוור

- השייך מבקש למסור לרוה"מ וכן לשר הבטחון כי אחר חבראתו ברצונו לערוך להם ביקור רשמי בשטחיהם. ברצונו להגביר פעולתו למען שחרון של שלום.
- אגוור אל חציב שטוכנע שנאצר רוצה בשחרון של שלום. עמדתנו האומרת שלא נגלה קלפינו אלא כשר"מ ישיר היא המונעת השדר.
- המלחמה השיגה היום עצום בכך שהערבים מכירים באפשרות קיום עם ישראל ובקיומה כמדינה. זו "הזדמנות זהב" שאין להפסידה כדי להגיע להסדר.
- עמדתנו זו גם כובלת הפלשתינאים ואיננה מאפשרת להם לעזור להסדר.
- דיבר קשות על הצהרות שהושמעו על ידי השר גלילי, איסר הראל וכו'. אין חסור מדיבורים כאלה המרחיקים כל אפשרות של הסדר.

יום שני 22.1.68

עו"ד מאיר וילנר - י"ס בממשל

מרס קיצוני, קצת שחצן וגוקשה. מייצג קו שלילי קיצוני לכל אורך הקו:

1. סיכת המלחמה ישראל: המדאיין פעלו בגלל העושק היסודישכמעשי ישראל. המדאיין פעלו כסוריה וישראל רכזה כוחות.

2. ישראל איננה מראה רצון טוב. לחפך מעשיה מוכיחים שאין כוונתה לשלום אלא להפך.

3. משוכנע שכוונה ישראל היא להתפשטות.

4. ישראל ניצלה קיצוניות עמדתם והתבטאותם של מנהיגי ערב.

5. כתן רשות לנסיקה לגדמ"ז לורמת לכך שמטילים כמק בממשלת ירדן. בעוזים שמתירדן פועלת בתסכמה עם ישראל ודבר זה קושל כל יושמה מלשתינאית.

6. תחרמת תאדמות בירושלים, אי תחזרת רכוש לתושבי ירושלים, אי תחזרת תפליטים שיצאו בתלחמה האחרונה, המאטרים הרגיש - כל אלה מוכיחים כוונותיה תרעות של ישראל בעוד שעליה לתוכיח רצון טוב אם אמנם כנה היא.

יום שני 22.1.68

<u>סעיד עלא אל דין</u> - י"ס בממשל

1. מאמין שיחיה חמודה, כשמאלני, איננו קיצוני ומאמין בדו-קיום. מהכרזותיו תראשונות ניתן היה להבחין בגישתו זו.

2. כל עוד יאריגג פועל באיזור לא תחיה שום יוזמה פקומית וכל האופר אחרת - אינר אלא מפעה.

3. הכוונה לשלוח תזכיר ליאריגג אך ורק אם המלשתינאים (שמאדה, בעברי) ישלחו תזכיר. לא ישגרו תזכיר אם אלה לא ישלחו ג"כ. בוונה התזכיר לאזן התופעה המלשתינאית אם תהיה כזו.

4. קודם כל פיגוי באשר הוא מקדים בעדים אחרים תכרחיים שיוטכם עליהם.

5. בלי שתתנו לנו הצעות, קווים כלליים, אנו אי אפשר לשכנע אדם אחר להרחם למעולה כל שהיא.

יום שני 22.1.68

<u>אגודר נוסייבה</u> - י"ם בסמשל

1. היוזמה צריכה להיות בידי המנצח.

2. יאריגג מצליח לשכר האוירה אם ורברי במג'ת תלהוני מאחמול, לגבי עבודת יאריגג, בקוררים חקוות.

3. המחרון חייב להיות יסודי ושורשי ולטפל בכל הבעיות החמודיות על מנת שהשלום יחיה מחרון לפוות ארוך. חרא עצמו אינו מוכן לחת יד לשום דבר שחנו מחות מחרון כולל ויסודי.

4. כשחחלו המגעים אחנו השלשינאים חשבחי שאולי, המגעים אחנו, בחור גורם בלחי רשמי יכולים להקל על ממשלות ערב ולאפשר לנו לפלא חפקיד מקשר החוסך מחם קונפרונטציה מייד. אולם החלטח מועבי"ם העבירה הענין שוב לרמח הממשלות ובמדח רבח הוציא אוחנו יאריגג מאפשרות השפעה ומעולה.

5. ישראל צריכה להחחיל בנשושים ולחת את עיקרי חסכנית שלח לאנשים אחראיים נחגדח ולאחר שאלח יגיעו לסכנח משותף עם ישראל אנו ואחרים מוכנים לצאח לחו"ל ולעבוע הסדר על יסוד החסכם בינינו. אם לא נמצא משובח חיובית, נמשיך לבד ונגיע אז להסדר.

6. יש חבדל בין עמדח מצריים לבין עמדח ירדן : מצריים מקדימח המחרון השלשינאי בעוד שירדן רוצח בהחזרח חגדח אליח. המחרון צריך לכלול שני האלמנטים כאחד.

7. קיימח כסובן גם האפשרות ליצור מדינח אחח - יהודית ערבית. מסילא הגבולות יחיו פחוחים בימי השלום וחם יאפשרו מעבר לביקורים, לעבודח ואולי אף למגורים.

8. ישראל צריכה לחדבר בעיקר עם הקיצוניים מבין השלשינאים משום שחם יכולים לשכנע את חעם השלשינאי והעולם הערבי ולא המחונים.

9. ישנם שני אלמנטים יסודיים לכל מחרון ששום שלשינאי לא יוכחר עליחם : לשמור בעיח השלימים ולא להנחק מהעולם הערבי. "מבחינח שני עקרונות אלה והבעיח נשמרח".

10. באשר לי, יש לי רצון טוב, רצון לשלום ואף מדח מסוימח של הערכה למעלכם ואהדח ויחסים טובים עם יהודים. כפי שאחם מבינים אל נאצר ואל חוסיין דברו גם אלינו. נצלו אוחנו לצרכי החקרבות. חשוב לקיים שיחות, ברורים ודיונים. הדבר עוזר לחבחרח חדעות והחשקפות.

יום שני 22 בינואר 1968

רג'א אל-קיסא - (ורשוד בנדלי אל עיסא) - י"ס בממשל

שני דברים מעליבים שאין להם תסבר הגיוני כל שהוא : על אף כשלונו של נאצר בכל מעשיו ועל אף מפלתו בסרת התקדים המלחמה האחרונה, הוא נשאר "חביב העמונים". לשמו יש מעין השפעה ביספים מוזרה. דבר שני : כל שידור וכל נאום הנשמע מפאן או מתנועת הערביות האחרות בדבר השתרור הקרוב של הגדה או הסדר כל שהוא - מפיח באנשים תקוות. אנו חייס מנאום לנאום ומהודעה להודעה. המציאות לימדה אותנו שאין יסוד לאופטימיות בעוד שבכ"ז מצב הרוח אופטימי. במצב זה יקבלו השיבות רבה להכוונת דעת הקהל ולמאמץ התברתי. יש מקום להוצאה עתון אולם אין רקע מדיני מגובש שאותו יכול היום עתון ערבי לייצג.

בשלב זה מצפים למוצאות שליחות יארינג אולם מצב הנוכחי איגו יכול להמשך כך לזמן רב. הרי ירדן לא תמשיך לשלוח כספים ללא גבול. האנשים איגם עובדים. אין יציבות וחכל נראה כמוקפא שמניח.
בעוד כמה חדשים נגיע לחצשלבות דרכים : או שיהיה הסדר מקומי או השפעה על ארצות ערב לכוון הסדר, או מלחמה מצד ארצות ערב.

אין אפשרות למחור מערכת היחסים בין ישראל לערב בבת אחת. יש להרגיל את שני הצדים לא לשנוא זה את זה. ההסדר יבוא באופן חדרגתי. משהו מעין גישתו של בורגיבה.

קיים בסיס איתן להסדר משותף בין המדינות : נסיבת ישראלית והסדר שלום.

רג'א שלל שיבור משלחת לפסגה. החצי מהמשלחת היה מופיע כירדני וחצי השני כפלסטיני. שום תועלת לא תיתה צומחת מהעניין.

יום שני 19.1.58

<u>איוב מוטלם</u> - (במשרדי)

1. הוא מעונין בחוצאת עתון בבית לחם. יקרא לעתון בשם "בית לחם". דרושה לו תמיכה כספית. צריך למצוא סידור שלא שכלפי חוץ לא יוודע דבר התמיכה. יביא הצעה מקביב. עמונו יהיה ביסודו ניישרלי אינפורמציה עם מגמה חיובית שלך ומגבר.

2. שוש ושוב : יש להעמיד המלשחינאים בפני עובדות. על המשלה להודיע לחם : "אין לנו שאיפות לגבי הגדה בואו ונשוחח על עתידה. שלו בידיכם עתידכם."

3. סטודנטים הנמצאים באה"ב ובאירופה יבקשו לבוא לחופש הביחה. האם נחיר להם לבקר ?

4. רגוי לארגן סיורי סורים מבית לחם באוניברסיטת בירושלים.

יום ראשון 14.1.68

עו"ד פלאח אל-כאדי - ברמאללה

עו"ד בעל השפעה ברמאללה. מחמוד אל כאדי מחיפה דודו. השיחה נשטכה כשעה, שכמעלכה נקס בעמדה הרשמית, כמעט מבלי לחרוג ממנה.

הוא מסוכנע שמנס קיים צורך בהסדר שלום. אולם הסכם מוחנת בכך שמני הצדדים יחיו מסשיים להביע את דעתם לגביו באופן גלוי וללא למץ. לכן הסכם לא יחכן במסגב הכיבוש הקיים. פינוי צבא הכיבוש הוא מנאי למדברות.

המנוגה איננו יכול להביע מנאיו להסדר, מה גם שכל הצעה שחכוא מצד המנוצחים מזכה לבקורת קשה בעולם הערבי. ~~משפט~~ המנצח הוא הוא במסב של הצעה מנאים או קווים כלליים. על ישראל להביע את מכניחה לשלום על מנת שזו הניע את המהמסים לבוא לקראחה.

הצדדים להסדר הם מדינות ערב השכנות וישראל. המלשחינאים יביעו את דעתם על ההסדר ויחמכו.

החכדל כין מלחמת 48 לבין 67 הנו רב. הבעיה המלשחינאית חמכה לבעיה כלל ערבית. יחר על כן הביאה לכך שהיום בידי ישראל שטחים שאינם פלשחינאים (גולן סיני) ולכן המלשחינאים אינם רשאים ואינם יכולים להביע להסדר נפרד עם ישראל ללא ארצות ערב.

יום ראשון 14.1.58

ד"ר זוהדי אל דג'אני - רמאללה

הבעיה תנת כידי הממשלות. לאחר שתגענה הממשלות להסדר יש לאפשר לעם הפלשתינאי להגות מזכות ההגדרה העצמית. העם יחליט אז אם רצונו בהמשך הקיום המשותף עם ירדן או מדינה פלשתינאית עצמאית.

אין מקום, כרגע, לפעולה עצמית. אם תוך שנה מאז פרוץ מלחמת ששת הימים לא יגיעו ממשלות ערב להסדר עם ישראל כי אז יוכלו הפלשתינאים לפעול בעצמם.

עמדתה של ישראל בדבר מו"מ ישיר בלבד תנת נוקשת מדי. אם ירצו להסדר על ישראל להסכים לכך שצד שלישי יתווך.

יום ראשון 14.1.68

נדים אל-זרו - ראש עיריית רמאללה

המדיניות הליברלית הסרתיבת הקשרים המסחריים ואפשרויות הביקורים בין הגדה המזרחית לגדה המערבית מוכיחה ישראל שהיא מכירה בכך שהגדה המערבית חנה חלק בלתי נפרד מירדן. המרת הביקורים הביאה להרגעה במצב השורר בגדה. מדיניות ישראל חנה מדיניות מפוקחת מאד : ישראל מביאה למעשה למצב של שלום בלתי פורמלי בינה לבין ירדן.

העם בגדה החל לשאול את עצמו : "עד מתי נוסיף ונחכה. אפשר לנו להסתין לעצרת, לפועבי"ם, לפסגה וכך הלאה וכל זה לא יצא דבר". העם מתחיל להבין שהוא רוצה אחרי האופק וכבל שהדבר מתבהר לו יותר כן גוברת נסיונו לפעילות יזומה משלו.

כאשר יתיאשו מהסדר בין ישראל למדינות ערב יש, לדעת זרו, לשגר משלחת מן הגדה לכל ארצותערב. משלחת כזו צריכה ~~לפעמ~~ לכלול גם מתונים וגם קיצוניים. בסיורים זה או שישכנעו שיש צורך בפתרון או שישכנעו סופית שאין מני המשלות להסדר. אכזבה סופית כזו תניע אותם ליטול יוזמה ולפעול בעצמם.

גורם שאינגו מעודד הסדר, וכן שמונע פלשתינאים מפעילות, האפא סרובה של ישראל להציע הצעותיה להסדר. אם יסכים חוסיין לפתוח במו"מ עם ישראל ללא ידיעת הכניסה בקווים כלליים הוא יכול לחסרן עצמו למצב קשה ביחוד אם צעדיו יהיו ללא גיבוי מצד ארצות ערב האחרות.

אם ישראל התאכזבה מאפשרות מו"מ והסדר עם חוסיין או נאצר עליה לפנות בהצרזת גלויה אל ערביי פלשתינא. להודיע להם על סרוב ממשלות ערב ולהזמינם לפתרון דו צדדי מוך ציון קוויו הכלליים. "אם תפנו בהזמנה כזו - נענה לה."

ישראל אינה אומרת דבר לא למנהיגי ערב ולא לפלשתינאים כדבר תוכן הפתרון. אם תאמרו דברכם - יהיה פי שיהפוך כפי שיהיה פי שיתנגד. משיתאכזבו ממדיניות ערב ומשתתם תגביעו בפרוש על הדרך - ילכו בה הפלשתינאים תוך נפישת חוסיין.

הוא היה נגד שיבור משלחת לפסגה. מה מעם במשלחת שאינגה באה להציע הצעות ולקדם את הענין. אין הוא חושב שחוסיין תבע שיבור משלחת כזו. לפי תערכתו באה מיוזמה מצד המדי כנעאן ומלחוני לא ראה אפשרות לסרב בגלוי, אם כי ירדן, עקרונית, מתנגדת לכל תופעה נפרדת של הגדה ומרי הופעה משלחת של הגדה בפסגה היתה משלחת נפרדת. הסכמתו של הלחוני להצעה חפדי כנעאן היתה משום שהוא לא רצה למחוז היחסים עם מושבי הגדה אולם את"כ דאגה ירדן להפעלה אנשיה בגדה כדי לחבל ביציאה המשלחת.

לדעתו, יחיה תמודה, תפוכר לו תיטב, הנו איש מהון המתנגד למרוד. מנסתו לרבז התרגונים ואח"כ לשכנעם להפסיק המרוד.

שני ידידים מקורבים ביותר של חוסיין ביקשו לבוא לרמאללה לביקור. ברור לו לו שמה שהם יאמרו ויספרו יבשאו בכך את דעתו המוסכמת של חוסיין. השניים הם : חוסיק סבאע וגוודה שעשאע. נדים ביקש רשות להביאם לביקור.

יום ראשון 14.1.68

זכי נרכאת - רמאללה

המשתינאים מתולקים ומסודרים ביניהם לבין עצמם. אין אחידות דעים ביניהם לגבי דרכי המחרון. מי שלחם בעבר נגד חוסיין חושך בו היום. מחשבתם היא ז ראשית נפעל עם חוסיין לגרוש ישראל ואח"כ נעשה חשבונגו עם חוסיין ונסלקו. אלו הם הגורמים שבגללם מוצאים אנו היום המצב המוזר בו אנשי בע"ת קומוניסטים ונאשריסטים תומכים היום בחוסיין.

במצב הנוכחי אין מה לעשות. על ישראל להכתיב רצונה תוך קביעה עובדות.

יום ראשון 14.1.68

עברואללה קרמאן - רמאללה

יש המתה נגד אחיו - עידה קרמאן, נשיא לשכת המסחר ברמאללה. אומרים עליו שהוא משתף פעולה עם המשטר. הבעתיים ותומכי קמאן - ובראשם ראש העיר נדים אל-אגרו - הם חמסיתים. רצונם לסגות את הבע"מי עבד אל רזאק עודה במקומו. שר הכלכלה חירדני הוא המסגה את ראש לשכת המסחר ורצונם להביא לעבד אל רזאק העודת מינוי כזו.

מבטיר שמייד אחר המלחמה לא שמענו בעצת אחיו ולא הוקמה מייד מדינה פלשתינאית. קחת המצב מסובך, תיולי. לע"ע לא יזוז איש, הפלשתינאים לא יפלו יוזמה - לפני האכזבה המוחלטת.

יום שני 22.12.67

אבו זולוף - [עורך עתון אל-גיהאד לשעבר]

תור להצעתו לאשר הוצאתם שחדש של שני העתונים הערביים שהיו יוצאים לאור בירושלים ושהופסקו נפסקה עם הכבוש : "אל-גיהאד" ו-פלסטין" ("אל רופסור" ו"אל-דיפאע" מסתיכים לצאת לאור בעמאן).

לדעתו של אבו זולוף חדוש הופעת העתונים (אם אין בדירה אפשר אולי להוציאם בשמות אחרים) תהוה גורם מייצב חשוב ותתרום ל"מאמץ ההחזיר החיים למסלולם" וכן יוכלו העתונאים למלא תפקיד חיובי בהכוונת דעת הקהל. הקו המנחה לעתונים אלה צריך להיות - קריאה לפתרונות בדרכי שלום, שלילת דרכים שליליות - פלחשת, חבלות, חוסר שקט פעולה וכו'. אל להם לעתונים להופיע "כעושי דבר ישראל". מוטב שיבטאו בהשיות דעות שונות ומשקפות בקשר לפתרונות האפשריים. כעתון היוצא בירושלים הוא מובע רק מנאי אחד ~~ל~~ לאפשר לו לתבוע שירושלים הערבית חייבת חשאר ערבית. אם אם ובהדרגה אפשר יהיה להוריד תביעה זו. בכלל על העתון לעבד בהדרגת את דעת הקהל ולא להופיע מיד ובפלוא התנופה כמתנגד בכל נושא לעמדת מדינות ערב.

לדעתו אין להוציא עתון אחד אלא יש להוציא שני העתונים יחדיו. אחרת יחשדו בעתון האחד שהוא קנוי על ידי ישראל. גם הפעתתם צריכה לקבל אופי של הוראת : על עורכי העתונים להקרא אל המושל הצבאי שיודיעם כי בהתאם לחוק הם נחשבים כשובתים וכשפבתים וכי אם יופיעו לשבות יחריפו השלטונות את בחי הדפוס שלהם. ככל בעלי המקצע האחרים עליהם לחזור לעבודה.

העתונים יוכלו לצאת בתפוצה של 4-5000 כל אחד. עתונים אלה לא יוכלו לקיים את עצמם. כך היה גם ביפי ירדן. הוא מפליץ שנגקום באותו נותג : המפשלה היתה משלטת מכורוך העורכים ועורכי המשנה. מבד שני היתה המפשלה דואגת לעדוד פרסומים. מאר שאין עתה מקום לפרסומי מודעות יש צורך בסובסידיה ישרה. המדובר בהקצי כולל של כ-25.000 לירות לחודש לכל עתון.

(אבו זולוף בקש לדאוג שהמרופות המשמשת בדירה שבביתו ללא שכר דירה, ישלם לו שכר דירה)

יום המישי 11.1.68

אנוור אל חטיב - בביתו

עם דחית הפסגה ממילא נדחה רעיון שיבור המשלחת, מה גם שרבים היו בדעה שהירדנים יש מקום אולי לפניה מקומית אל חוסיין אך אין מקום להופעה נפרדת בפסגה. את חביעותיהם עליהם לחבוע מחוסיין. יש גם הסתייגות מנכונות לחת גיבוי בלתי מסויג לחוסיין. וודיע דעתם, למשל, היה נגד שיבור משלחת. גם חבר הפרלמנט ראש העפאונה, היה נגד שיבור משלחת. על כל פנים כל הענין אינגו עומד יותר על הפרק.

הצגתי את כן השאלה - מה הלאה ?
מצבם של הערביים בגדה הוא כמצב החולך במדבר והרואה פטה-מורגאנה. ככל שהוא מתקרב אליה כן מתבר שעודנו רחוק ממנה. אחר המלחמה ציפו לועידת הפסגה. ואח"כ לפועצת הבטחון. ושוב לקצרה. ושוב לפסגה. ועתה ירוינג. התנות אלו הנן אסון אך הן קיימות. לא ברור לו מה הוא הרגע הנכון לנסילה יוזמה על ידי הערביים בגדה.
אין לו, לאנוור-אלחטיב-אל-חמימי, ספק שחוסיין מעונין בהסדר של שלום.
אנוור חזר ושאל פעם ופעמיים אם הנני משוכנע שאין כל מגע עם המלך. אנוור משער שיש לנו קשר, אמנם עקיף עם חוסיין. התאכזב לשמוע השוללת המוחלטת.

מצבו של חוסיין הנו, לדעת אנוור, עדין-ומסובך : כדי להגיע להסדר עם ישראל מוכנה הדבר בשני גורמים : בנאצר ובישראל. מוזר עד כמה איתן מעמדו של נאצר בדעת הקהל הערבית על אף האסון שהביא על הערביים. ללא הסיכה נאצר בחוסיין לא יוכל חוסיין להגיע להסדר עם ישראל באשר חושביו של חוסיין יקומו נגדו. חושבים אלה יתמכו במאמצי חוסיין להגיע להסדר אם ידעו שנאצר עומד מאחוריו. בפי שהדברים נראים עכשיו, יש רושם שנאצר תומך במאמצי חוסיין אך לא ברור בלל עד היכן מגיעה התמיכה זו ואם אמנם נאצר מסכים שחוסיין יגיע להסדר שלום עם ישראל.

אלו יכול היה חוסיין לאמר לנאצר שכתוצאה מהסדר ישראלי ירדני חסוג ישראל מסיני היה בכך עזרה רבה לחוסיין להשיג התיכתו חסלאת של נאצר במאמצי חוסיין.

מהידיעות המגיעות לאנוור הוא לומד שאצל נאצר חלה תמורה. מצרים מסתגרת בתוך עצמה יותר ויותר. התלומות על הקמת אמפריה מצרית נסוגו. הנסיון המר של נאצר הנך אותו לריאליסם. הצב מתכנס לתוך שריונו. הוא ממשש מהרון פוליטי תוך דאגה למצרים.

שאלתי אם לדעתו אין להוסיף הגורם המלשתיאני, כאן ובעבר הירדן, כגורם היכול לכלא המקיד במסגרת התמיכה הדרושה לחוסיין כדי שהוא יוכל להגיע להסדר עם ישראל.

אנוור הסכים אך הוסיף שהעובדה והאמת היא שהמלשתינאים בעם ובכלל אינם מאמינים לחוסיין ואינם סוכנים עדיין להתון בו.

בסוף הפגישה הציע אנוור לאפשר לו לעבור לפגישה עם המלך או נציגו ליד הפשר השונה. כן נדונה האפשרות של פגישה סודית בין אנוור לבין רוח"מ אשכול.

יום חמישי 11.1.68

אליאס אל פועסר - אל-סלט

אליאס אל פועסר הגיע מעבר הירדן לביקור לפי היתר מיוחד. כעל מרדסים בסביבות שכם (ווליד אל שכעה נציגו באזור). הפגישה נתקיימה בביתו של עאסר עובייד בשועפאט.

טוען שהכל בירדן רוצים בהסדר של שלום סובי עם ישראל אולם עמדת הנוכחית הנוקשה של ישראל איננה מוכיחה על רצונה בהסדר. הנוקשות המתבטאת בכך שאין ישראל מוכנה לרסוג אפילו מה מכניס השלום שלה. הנקודה המרכזית הקובעת הנה עמדת ישראל בענין הגבולות. שאר השאלות (פליטים וכו') סובנות פאליהן.

רצון החושבים בשלום איננו אבסולוטי. יתכבו בהסדר שלום אם ההסדר המוצע הנו הגיוני וצודק. לא יקבלו הסדר שאינגו צודק ושאין בו פתרון סופי של הבעיות ההלויות ועוסדות. במצב הנוכחי כאשר אין יודעים אם הצעת ישראל הגיונית ומתונה לא יתכבו במוסיין לפען הסדר. התמיכה במוסיין תלויה במדת התמיגות שבהצעה הישראלית. לא יפתחו במו"מ אלא אם כן ידעו לפני כן הקווים הכלליים של ההצעה הישראלית.

מדוע מרגיזים אנו הערבים בכך שאנו מתעקשים לקרוא למלחמת יוני "מלחמת ששת הימים" הבדי להדגיש עוצמת הנצחון ולהשפיל הערבים ? מדוע אנו מתיחסים תאיפא ואיפא כלפי חושבי הגדה וחושבי מזרח ירדן ? זהו עם אחד ויש להם להם אפשרות לעבור ולטחור ולהמשיך חייהם אפילו בזמן הכיבוש. שעה שגרמניה כבשה חלק מצרפת התפכה חושבי אותו חלק לעם אחר ?

הוא רוגז על המצב בו מצא את פרדסיו. האמריקאים היה חייב לדאוג לפרדס ולא להפקיר את הרכוש לחרס. דבר זה מרגיז ומעורר מינה עמוקה כלפינו.

יום רביעי 10.1.68

פאיק ברכאת - ירושלים, הממשל

(בחלק מהשיחה נוכחים ר. לוי, ד. ארחי)

המשלחת לממגה : בנוכחות וולייד אל שקעה, ואישים אחרים סיפר חמדי בנעמן שרעיון שיגור המשלחת לממגה היה רעיונו שלו. הוא שהציע הרעיון לרוה"מ ירדן בהגת מלחוני והאחרון נתן הסכמתו לכך.

המתנגדים לשיגור משלחת נקשו בעמרה זו בעיקר משום שלמיממגה תופיע משלחת ארש"פ כמייצגת הפלשתינאים ותופעת המשלחת מהגדה תיצור רגישות ובלבול ובן משום שיחשבו בהם שהם בשליחות ישראל. מתנגדים אחרים שללו שיגור המשלחת מטעמי תחרות אישית במנהיגותו העולה של חמדי בנעמן.

תזכיר ליארינג : נוסחה סיומא ראשונה כתזכיר ליארינג והסיומא נשלחה לעיונם ולאשורם של אנשי שכם. עיקרה - הסדר על יסוד החלוקה משנת 1947.

שייך עבד אלחמיד אל סאיח שלח שלשום הודעה מעמאן לאישים בירושלים שהסדר קרוב והוא יחמש בעוד חדשיים.

כל הידיעות המגיעות מעמאן מלמדות שירדן רוצה בהסדר שלום עם ישראל ושהמלך פועל בכיוון זה.

בעקבות האזהרה ששודרה ברדיו עמאן ובה מביעה מהמקידות הירדנים לשעבר לא לשתף פעולה עם ישראל שיגר פאיק מכתב לבתגת מלחוני בו ביקש במקיפות העמרה הירדנית. אין להשאיר מליון איש ללא שרותים. החיים עושים את שלהם. אין לגזור גזירות שהעבור לא יכול לקמוד בהן.

מקידים לשעבר פנו אל פאיק לשאול בעצתו אם להמשיך עבודתם כמוצאת מהשלור הירדני. הוא עודד אותם להמשיך ולעבוד ולהתעלם מהוראה הירדנית "על אחריותו הוא".

התערכה היא שבמגה המלחוני לא יסכים לחיוקש המשלה שתעשה הסדר עם ישראל. הוא הודיע לידידיו שאם ישמעו שהוא התפטר מרוש הדבר שהמסדר קרוב.

פאיק יוצא לכווית בעניני משפחה (אחיו חולה). בדרכו חזרה יתעכב בעמאן וישתדל לראות המלך ורוה"מ. יבדוק מה כוונותיהם האמתיות. יעמידם על המצב. יבדוק אם יש לירדן ענין במשלחת פלשתינאית שתלחץ עליהם.

יום רביעי 3.1.68

יוסף אל-תברורי - חברון

עוקב בעירנות אחרי הארועים המדיניים הבינלאומיים וכן אחרי הארועים במרחב הערבי. התרשמתי שהנו אדם בעל חפיסה מדינית ממדרגה ראשונה ובעל תחושה מדינית יוצאת דופן.

"אם התחלשות כפסגה תתקבלנה פה אחד - אל נא תאמין שערביי הגדה יעיזו לנקוט יוזמה נפרדת כל שהיא. הם לא יעשו דבר נגד עמדה אחידה של העולם הערבי".

אם לא יצא דבר מהפסגה, אם ירדן לא תנקוט עמדה עצמאית - ואין הוא מניח שירדן תוכל לנקוט עמדה עצמאית - כי אז על ישראל להתחיל, הלכה למעשה, לטפל בחברון בעיית הפליטים בפגמה להסלה ככל הניתן. דבר זה ישבור הקרח ויסה האזן לפתח חברון כולל בהדרגה. יש לשלם פיצויים ביד רחבה נדיבה. הפליט והמלשינאי על אף לאומיותו וקיצוניותו התאורטית ייפסק אחרי שובת התנאת תאישית שלו ודבר זה שיקבע את עמדתו.

"לאידה הסדר שתמנוצת יביע אליו יאמרו עליו כי הוא בוגד. לא כן המנצח. כל דבר שיוומר עליו יוכיח רצונו הכנה בשלום".

איש אינו רוצה מלחמה. הסכסוך הישראלי ערבי הנו בן עשרות שנים והוא לא יפתר תוך חדשים. דרושה סבלנות ועבודה איטית. אין לדחוק הקץ. השאלות המרכזיות הן שלש : (א) הפליטים ; (ב) האם ישראל מוכנה להסתפק בארבעה ביוני (תוך תיקונים קלים); (ג) האם ניתן למצוא פתרון לבעית ירושלים. אם התשובות הנן חיוביות כי אז ניתן למצוא פתרון וגם זאת האטיות ובהדרגה.

נאצר אינגו קיצוני. אין לשכוח שצבאו נשבר, שמפלתו היתה מוחצת. והוא בכל זאת עומד ומכריז שיש לחפש פתרון מדיני. דבריו על פתרון צבאי במקרה שאין פתרון מדיני הנם מבעיים למסגרת של נאום פוסבי. גם חוסיין אינגו קיצוני. הרחיק לכת בדבריו האחרונים עד כדי הודעה שאין להתעלם מקיום ישראל. כל דבריו האחרים אינם חשובים. התוצאה החשובה ביותר מהמלחמה האחרונה הנה בכך שהעולם הערבי מקבל היום עצם קיום ישראל באזור כמדינה עצמאית. עמה התיכון אינגו עקרוני אלא על גבולות וחסדרים. זהו שינוי עצום בעולם הערבי שבא תוך תקופה קצרה אחר המלחמה. כאן נצחונה העיקרי של ישראל. אין דיבורים על זריקה לים. יש ויכוח לגבי התנאים בהם תתקבל ישראל לאזור. על ישראל להיות נדיבה ורחבת לב ותיא תוכל בצורה נבונה ובאטיות להשיג פתרון כולל של שלום. העיקר סבלנות, אטיות בפעולה, הבחנה בעיקר, נכונות לגשת גישה ליבראלית לשאלות היסוד (גבולות, פליטים וירושלים). ראוי לסקור המצב תחדש אחרי ועידת הפסגה.

יום רביעי 3.1.68

רשאד אל חסיב - חברון

את רשאד אל חסיב, אחי אנוור, וחבר פרלמנט בירדן המקבל עדיין משכורתו ממשלת ירדן, מצאתי המקום חולה בחדקמת לב קלה. הפגישה נערכה בביתו כשהוא שוכב במטה ומסביבו אמו ילדיו המבוגרים וכמה נכדים. שמח על בואי ועל שבאתי לאחל לו שנה טובה ובריאות. השיחה התנהלה בנוכחות בני המשפחה. האם חזקנה - פיקחית ועירנית - מתערבת בשיחה כשהיא מעדכת בכל דברי ומסכימה להם. הבנים הצעירים מתערבים אף הם אולם מתנגדים בד"כ לדברי ומדגישים שעל ישראל לנטוש השטחים בהקדם. הוא עצמו - כאלו דור ביניים פוסח על שני הסעיפים.

מצב רוחו הכללי - אכזבה. חוזר ומדגיש שאין מקום למלחמות. שהמרוץ לא יהיה במלחמה שהוא בלתי אפשרית. הקשר עם מזרח הירדן חשוב אמנם אולם אם המצב ימשך כפי שהוא היום לא יהיה מנוס מנסיעה יזמה מקומית. הוא מאוכזב מכך שירדן אינה נוטלת יוזמה. אם אם מגיע הזמן שבו הפלשתינאים יצטרכו לטול על עצמם האחריות והיוזמה. עבור איש כרשאד, שעשה דבר ירדן והחלוי בירדן, יש בכך שינוי המחלה שינוי יסודי בעמדתו. מדבריו ניתן היה להבין שהוא חולק על אחיו בקשר למשלחת למסגה.

יום רביעי 3.1.68

<u>סיור עבד אל-חי קשה</u> - חברון

אדם נבון, רציני ובעל עמדה מצוינת בעירו. היה מראשי המכנופיות והקיבוציים בעבר. מופיע כבעל עמדה שקולה ומתונה.

נאצר לא יעשה שלום עם ישראל. כולו וכל עברו בנוי היה על שלילת השלום עם ישראל. רק אם נאצר יפול יכול יורשו לשנות הקו המדיני של מצריים.

חוסיין מוכן לעשות שלום. אין לו דרך אחרת. הוא אמיץ ונמהר. אולם הוא לא יוכל לזוז מבלי שהפלשתינאים עצמם יתבעו ממנו לעשות שלום.

חשובים בעיקר הפלשתינאים הנמצאים בגדה המזרחית. אלה חייבים לדעת את העובדות ואת העובר על הפלשתינאים בגדה המערבית. המפקיד המרכזי של נכברי הגדה המערבית איננו לשכנע את חוסיין לעשות שלום כי בכך הוא רוצה. המפקידים לשפיע להשפיע על נכברי הגדה המזרחית להמשך למנוף שיחיצב אצל חוסיין ויתבע ממנו הסדר. היום אין פלשתינאים אלה פעילים בכוון זה. לדעתו של שייך קשה יש לעודד סגע בין נכברים פלשתינאים בגדה המערבית לבין אחיהם בגדה המזרחית. ביקורים מרחיים הדדיים רצויים מאד. משיבינו בני המזרח את הבעיה ילחצו על המלך ויהפכו לגורם חיובי. המפתח הוא בידי הפלשתינאים במזרח והמעלתם תלויה בפלשתינאים הנמצאים במעבר הירדן. הוא עצמו מוכן להתגייס למשימה זה של שכנוע בני הגדה המזרחית.

הכל שואלים אותו "האם היהודים יצאו מהגדה" הוא עונה להם בתן פוחלש. ומשמוסיפים ושואלים אותו : "מתי" חשובתו היא : הם יצאו רק במסגרת של הסכם שלום. לאיהיתי הסכם - לא יצאו. יהיה הסכם - יצאו באשר אינם רוצים במדינה דו לאומית."

יום ראשון 31.12.67

עזיז שחאדה

עזיז שוחח עם רוחי אל-חטיב ועם אנוור נוסייבה בדבר שיגור משלחת מהגדת לועידת הפסגה. גם רוחי אל חטיב וגם אנוור נוסייבה מתנגדים לשיגור המשלחת.

רוחי אל חטיב מוען ששיגור המשלחת יתקבל בחו"ל כאלו המשלחת יוצאת בתמיכת ישראל. יתר על כן לא ברור מי מינה ויפה כוח המשלחת לצאת.

נוסייבה נגד משלחת משום שלדעתו אין טעם במשלחת שמינתה מביאה שום תכנית. היא תועבר בסגב קשה הן מבחינה צבורית, הן ארגונית (ארשף השען שאין שם מייצגים איש) וכן מבחינה עתונאית. נוסייבה היה מחייב משלחת רק בתנאי אחד : שהמשלחת תאסר באופן שרצונה לנהל מו"מ עם ישראל. מאחר שאין סיכוי לכך ואין התלטה כזו חושב נוסייבה שהמשלחת תסגור לעצמה את אפשרויות הפעולה של הפלשתינאים. מסרת המלך לשחק כל פעולה פלשתינאית אפשרית עצמאית ואין להסכים לכך.

עזיז מסר שעת מקיימות התיעצויות בקשר לשאלה אם לשגר המשלחת או לא. הסגב היום שחרוב מתנגדים.

במרה שיוחלט לא לשגר משלחת הוסכם לחבר תזכיר המתאר את הסגב ולהעביר תזכיר זה באמצעות אנסון עמאללה וזאת משום שקיים חשש שאברהים בכר יעמיד למסגה אינפורמציה מופעית.

עזיז שאל אם רוח"מ יסכים לקבל מספר אישים לשיחת סוריה לפני צאת רוח"מ לארה"ב. אמר שיתכן שכראי שנוסייבה והוא יפגשו עם רוח"מ. אמר שישוחח עם נוסייבה ועוד יתקשר אתי. יעצתי שלא ליזום דברים מאולתרים. אם רצונם לתגוש רוח"מ בבקשה, אך אולי רצוי לחכות עד שוב רוח"מ ועד סיום ועידת הפסגה. אמר שישקול ועוד יוויעני.

יום שבת 30.12.67

עזיז שחאדה

מגז הבאזוקה שפגע בביתו של ד"ר מארוקי אל מאג'י התחיל אנשים והעלה מחדש זכרונות חמרור הפנימי משנת 36. המשטרת הופיעה באחור של שעה. המושל הצבאי ביקר אצלו ומען בפניו שהיה עליו לבקש בגנת המשל "כפי שעשו אחרים".

גרוש כמאל נאצר עשה רושם טוב. אי מתן רשות לנאמון עטאללה לחזור לירושלים, אחרי שנשבע אמונים לחוסיין - מובן ומוצדק. ההערכה היא שירדן תבעה ממנו להשבע כדי לחסום בפניו הדרך להצטרף לפלשתינאים התובעים יוזמה. ידוע שנאמון היה בדעה שיש להמתין עוד מספר חדשים ואז ליטול יוזמה מקופית. חמלך לא רצה שדמות בשעור קומה של נאמון יהיה כין המעילים בסכנת של חכנית שיסודה אי המתנת לירדן.

גרוש אברהים בכר יביא לקומה זאת למעילות עוינת מצדו בחוץ. הוא אישיות חזקה והשפעתו על יחית חמודה, ראש ארש"ף החדש, הנה רבה.

יחיה חמודה הנו קומוניסט ותעמדתו בראש ארשף הנה נאמון סוביטי על נסיונותיו הפרו סיניות של שוקיירי.

יש כוונה מצד ירדן לצרף למשלחת לפסגה את כמאל נאצר, אברהים בכר, אנשון עטאללה, אל-פאחי, וכו'.

עזיז קומר בקשר עם רפעת עודה הנמצא בבגדד - עקפי באמצעות אחיו בחגת עודה פרמאללה היוצא מדי פעם לירדן לסכירת חשבן שלו. לדעת עזיז רפעת הנו אישיות שיכולה לעמוד בראש הפלשתינאים. לדבריו אסר נאצר לרפעת שעל הפלשתינאים ליטול יוזמה ולפחור בעצמם ביקתם.

ד"ר רפעת עודה

המוצא - ירדני, נשוי, רופא, לשעבר חבר בפלגת הבע"ת בירדן. נשפט באשמות פוליטיות פעמיים והיה אסור כ-50 חודש ברבת עמון. סביב הסהר - בשהשתחרר - הועבר לאלג'יריה. משנת 1965 פנחל משרד ארש"ף שם. (שוחרר באפריל 1963) בפרוצת 64 עזב את ירדן ועבר לקהיר.)

בסוף ספטמבר 65 נסטר על התפטרותו ממשרתו באלג'יריה בשל חילוקי דעות עם שוקיירי.

ב-67 - נסטר עליו כעל ראש משרד ארש"ף בעיראק. נסטר עליו כי ערף תומך בו ן ידוע כלוקח שוחד.

על בחגת עודה - אין פרטים.

יום ששי 29.12.67

שיחה עם חברי עיריית בית לחם ונכבדים : אליאס עיסא אל דנדק, ראש העיר
ג'ריייס סעיד דעייק, סגן ראש העיר
עסיף כמארסה, סגן ראש העיר לשעבר
גורג אבו אריסה, חבר עיריה
נסאל סוליימאן, מזכיר העיר
איוב מוסלם, ראש העיר לשעבר

דובר על חוסר העבודה החלקי בעיר ועל חלקה של המשלה בהקציב העיריה שטרם אושר. סדרי המשטרה והרשיונות לחגיגות חג המולד היו למופת אם כי הבקורת היתה חמורת סדי. נחלקו הדעות והרוב היה בדעה שמוטב כך מאשר חוסר בקורת ואסונות.

ראש העיר הסביר שעיריית בית לחם הראשונה למבוע אי הענות לקריאה מתחוך להשביח הלמודים אולם השלטונות התעלמו מעמדה חיובית זו והעדיפו לחכות ליוזמת שכם. בכל דבריהם ניכר שהם מקנאים בשכם שהפכה לעיר חנוחנת את השון בגדה.

מדוע אנו מפנקים את חוסיין ? שולחים לו סחורה, מאשרים מעברים, מאפשרים לו לשגר משלוחים ולקנות אנשים ולזרוע פחד ? האמנם נכון שיש הסכם סודי בין חוסיין לישראל ?

אין לחם אשליות לגבי ארצות ערב. לא תצפה מהן כל טובה. על חושבי הגדה ליטול יוזמה בעצמם וחוך סו"ם עם ישראל לקבוע גורלם. בית לחם תבקה מישראל לאפשר כנוס של ועידה ארצית לקביעת עמדה ברורה. ישראל לא תתירה זאת.

נחלקו הדעות : חלק סוען שועידה תביא לידי תוצאות חיוביות. אחרים טענו שהועידה תאלץ לקבל החלטות קיצוניות. חלק אמר שועידה אפשר להכין ואפשר להבטיח שתוצאותיה מחיינה רצויות.

אין הם מצפים לדבר מועידה הפסגה. שמא נבוא לקראת יאריגג ונעזר בו לשחרון הבעיה ?

שמא תוכיח ישראל רצון טוב ? התחיל בהחזרה הפליטים ובשחרון בעיתם. הלא בעית הפליטים היא העיקר ואם יוחל בה יתיה זה צעד חשוב קדימה ?

לבסוף הציע איוב מוסלם כי ישראל תטול יוזמה אחרי הפסגה : על ישראל להכריז שהיא הציעה שלום ומו"מ למדינות ערב ומאחר שהם דחו זאת הרי היא מונה לערביי הגדה, לעם הפלשתינאי, מושיטה לו ידה ומוכנה לדון עמו על עתידו. הודעה כזו תסבא מייד חר חיובי והערבים בגדה יתיצבו למו"מ.

דובר על המשלחת לפסגה. הם העריכו עמדת ישראל כפי שהוטברה על ידי. תוך כדי שיחה נגענו בארש"ף. ציינו ששלשה מהמסובים הנם חברי הפוצצה הלאומית של ארש"ף. אמנם הכנדא שלחם נגמר (הוא היה לשנה וחמייס), אך הם מתנגדים לדרך בה הולכת ארש"ף. השאלה מדוע גיין הם מגיעים חצנם מדרך ארש"ף - נשארה ללא חשובה.

האוירה היתה אוירת שחוף פעולה פלא. נתקבל הרושם שהם מוכנים לפעול אם יוצע להם משהו על ידינו. סוכם שנשוב ונפגש אחר זמן מה לשיחה נוספת.

יום רביעי, 27.12.67

אגוור אל חסיב (בביתו)

הודעתי לו החלטת רוה"מ בקשר לרצונם לשגר משלחת לועידת הפסגה ברבאט ב-17.1.67. אמרתי שחננו משאירים לחם מהחלטה. לא נעמוד בדרכם כמי שלא נעודדם. יעשו בטוב בעיניהם. הם חפשים לקבוע בעצמם המשלחת כרצונם, ונאפשר להם לצאת כדרך מה יבחרו (דרך הנשר או דרך לוד).

אגוור קבל בשמחה ובברכה החחלטה אותה הוא רואה כחיובית וכמעידה על רצון טוב ן הוא הספיק להכיר את ישראל ותיה משוכנע שעמדתנו תהיה חיובית.

לפני יומיים היה אצלו חמדי כנעאן וכן וולייר אל שקעה. שניהם מחייבים שיגור המשלחת. אך רשאד, אחיו, מחברון, מחייב שיגור המשלחת. אין הוא רוצה להסתיר מעני שהיו גם מתנגדים השוענים שמשלחת שתצא מישראל עשויה להחשיד את עצמה בעושה רצון ישראל. משובתנו - המשאירה להם יד חפשית - פוגמת במדה רבה מאד בעיבת של טענת מעין זו.

חמדי כנעאן סיפר לו שאמנם נפגש עם המלך אולם את הרעיון של שיגור המשלחת הציג בפניו לא המלך אלא רוה"מ ירדן בהבת תלחוני. לדעת אגוור אסור לח למשלחת לחופיע בפסגה לפי דרישתו של המלך. בקשה זו של המלך יש לשמור בסוד. באם יתברסם שהמשלחת יוצאת לפי בקשת המלך יפגע הדבר בעצם מטרת השליחות. הם צריכים ביוזמתם הם, על דעתם הם ולא כשליחי המלך או כחשודים כשליחי ישראל.

את מטרתה הרשמית של המשלחת הוא מגדיר כמשלחת שמטרתה להציג בפני הפסגה את המצב בו הם נמצאים. אין הם המחכוונים להשיג עזרה או להציע פתרונות. עליהם לאפשר למנהיגי ערב לקבל התלמותיהם על יסוד ידיעת העובדות לאשורן. לדעתו על המשלחת להיות מרכבה מאישים מתונים. הקיצוניות רק תזיקה לארצות ערב. כן על המשלחת להיות מייצגת. הוא עצמו לא יצטרף למשלחת אם זו לא תקבל כתב מסכות חתום על ידי חמשים מנהיגים מבני הגדה. כתב זה יכלול הרשאה למאר בפני הפסגה את המצב. בטרם צאתם יביעו חברי המשלחת את דבריהם בהכזיר בכתב כדי להבטיח הצגה אחידה של הדברים. המשלחת תרכב מכמה אנשים משכם, ירושלים, חברון וכו'.

מן הסתם המשוך משלחת כזו חשומה לב רבה מצד העתונות, וביחוד מצד העתונות הסצרית. הוא ברעה שעליהם להזהר בדבריהם לעתונות. זו מעולה ראשונה של המשתינאים וראוי לא לשרוף גשרים לפעולות אפשריות בעתיד. מי יודע יתכן ואחרי משלחת זו ואחרי שובם מרבאט יפארכו לשגר משלחת לחופיין. על כן עליהם להיות זהירים. אך מה יהיה אם עתונאי מצרי יסלף וישים בפיהם דברים שלא אמרו ?

ועוד דבר : אלו הסכימה ישראל לרמוז להם לגבי התרונות האפשריים היה מצבם הרבה יותר טוב. לא היו באים בידים ריקות והיו קופרים לקרוב התשקופה.

על נקודות אלו, שעלו תוך כדי שיחה חפשית שהתפתחה, ענייתי :

הסכמתי אתו לשעתו שאין לפרסם שהמשלחת יוצאת לפי בקשת המלך אך הזהרתי מפני גופים קרביים המתנצבים להכניע שיבקשו להכשילה על ידי פרסום דברים בלתי אחראיים. רמזתי שלרוחי של חסיב יש יד בפרסומים שונים שכוונתם היתה הכשלת כל פעולה חיובית ויעצתי זהירות.

אם רוצים הם לבקש יפוי כוח מאישים ערביים בגדה - זה ענינם. יתיעצו עם מי שהם רוצים ויקבלו יפוי כוח ממי שהם רוצים. אך עליהם לזכור : קיום השלטון הצבאי בגדה אינו מאפשר התכנסויות פוליטיות. כשלעצמי איני מחשיב יפויי תכוח אך אם רבוצם בכך אני מניח שיעשו זאת דיסקרטית. רמזתי שאין אנו רואים בהם גוף שמייצג : אם יפנו אחרים, כל מי שיפנה, יקבל תיתר יציאה.

2/..

אמרתי שדווקא העמדה הקובעת שאין הם יוצאים בשליחות ישראל תיא המחייבת שיבואו בידים ריקות ולא יבואו לפגוש עם רמזים ישראליים. הבהרתי שאין אנו רואים במשלחת נציגות היוצאת למעולם חוץ. הם ביקשו לבוא ואנו מרשים להם וזו לשו. באשר לישראל הרי שהיא מדון על תכניות אך ורק במסגרת או"ם לשלום עם אלה שיחליטו להכנס עמה למו"מ כזה.

באשר לקהונות העשויה לשים בפיהם דברים שלא אמרו הרי לדעתי מלוי הדבר בהתנהגותם. דוגמת אנסון עמאללה למנינו. לא יתכן שהם לא יזכרו שהם רוצים לחזור כדי להשפיך ולחיות כאן נוכח מציאות קיימת. רצונם להוסיף ולחיות גורם פעיל חיובי גם אחר המסגה - אף הוא מחייב.

בסיום השיחה אמר אנוור אל חטיב שהוא יזום התיעצות בכל התקדם. הוא מניח שתדבר יהיה לקראת ראשית חבוע הבא. יביא את עמדתו החיובית והמעודדת של רומ"מ בפני הנכבדים המוגים ויודיע לי על ההחלטה.

הדגשתי שאם החלטתם מהיה חיובית עליהם להודיעני על כך על מנת שהמושלים יקבלו הוראות לתעצות לפגיה מצדם לקבלת היתר יציאה. אנוור העיר שרצונם הוא לנסוע דרך עמאן. אמרתי שאף את רצונם זה נכבד.

יום רביעי 27.12.67

אבו זולוף

הסברתי לו ההחלטה לפיה אנו נתנים עקרונית לפניתו לאפשר הופעת עתון ערבי ונתן תמיכה כספית לעתון זה. הסברתי שהמצב המשפטי והחוקי איננו מאפשר העברת תמיכה כספית אם העתון יצא לאור בירושלים. אנו מבינים שהמדובר בעתון עבור הגדה. המשפר הצבאי בגדה מאפשר מתן תמיכה כספית וכן בנזורת מתאימה ולכן נעודד התכנית אם העתון יצא לאור בעיר כלשהי בשומרון או ביהודה.

עצם ההחלטה החיובית נתקבלה על ידי אבו זולוף בברכה. אולם הוצאת העתון בגדה, ולא בירושלים, מעוררת לדעתו שאלות קשות : בית הדפוס וכן הפועלים והעובדים (50 במספר) כולם בירושלים. יתר על כן מתן סובסידיה חומבית תעמיד את העתון ועורכו כחבורים לשלטון. הדבר יפגע מראש בסבויי העתון למקלם. הבהיר שהוא מתרחר ומחפש דרך מעשית ליישום החשובה החיובית : שמא הסובסידיה תנתן בצורת הלוואת בנק, כיצד להקפיד על ענין בפני העתונאים האחרים ? שמא אפשר לקבוע המערכת ברמאללה אך למעשה לעשות העבודה בירושלים ? אולי המקום המתאים הוא עיזריה ? וכו".

סכמנו שהוא יחשוב על הבעיות השונות ויביע דעתו המסוכמת והמחייבת בפגישתנו הבאה.

(מקורות מניחים אנו שומעים שיש לאנשי אל-גיהאד רצון לבקר בירדן תן כדי לקבל הסכמת השלטונות שם לחופעת העתון ותן כדי להשיג מסם אמצעי ניסון לחידוש הופעת העתון. הרצון להשיג הסכמת ירדן נובע מהעובדא שיצטרכו לנקום בקו מתון בעתון ובראונם לקבל ביטוי לכך.)

יום שני 1.1.68

המתנגדים ליציאת משלחת לפסגה נוקטים בעמדה זו משום שאין הם מוכנים ליטול על עצמם אחריות. את בריתם מאחריות הם מרגיש - כל אחד בחרוץ משלו. ("המשלחת תזוהה עם ישראל"; "אין טעם במשלחת שתאחר המצב ולא תביא הפלטה"; "איננו מאמינים לחוסיין"; "חוסיין רוצה לפגוע בהתארגנות פלשתינאית עצמאית ולכן מציע הוא משלחת שתצא דרך עמאן").

לדעת אבו זולוף הדרך הרצויה ביותר חנה להעניק מסמל מקומי לאנשי הגדה - אחרי שאלה יתאכזבו מהפסגה ומיארינג. יורגלו אט אט ליטול האחריות לגורלם ויתחכו בסרוצת הזמן לגורם חיובי מעיל למען פתרון.

הכרח להוציא עתון אולם באזירה הנוכחית אי אפשר שלא להוציאו תוך זיקה לירושלים : או שם העתון "ירושלים". "יוצא לאור בגדה המערבית ומודפס בירושלים". "המשרד הראשי ברמאללה אולם משרד גם בירושלים" וכו".

יום שני 22.12.67

אנוור אל חמיב

ביקור בביתו כדי לברכו בברכת חג הרפואן. רפאל לוי נלווה אלי.

הבית - קומה שלמה בבנין רחב מידות. הבנין היפה ביותר ברחוב בראשי בשועפאט. חדרים וחדרי חדרים רחבי מידות מרוהטים ברהיטים מחיקוי רועש למדי של סגנון צרפתי. הבית מושכר אולם מרוהט על ידי ממשלת ירדן כבימו הרשמי של מושל ירושלים (האפטרופוס מרם שם ידו על רכוש ממשלתי זה). הילדים מגישים קפה ועוגות והוא, על אף חג הצום, מצטרף אלינו ושותה ואין הוא חש לא נוח על שאיננו צם.

אחרי חלופי ברכות ואחולים גולשת השיחה למצב בריאותו של המנו, שייך מוחמד עלי אל-נקברי מחברון השוכב עדיין חולה (כבד וצכבת חזקה). מנושא זה עוברת השיחה במהירות לנושאים מדיניים.

מכלל הידיעות המגיעות אליו הוא משוכנע שהוסיין רוצה בהסדר של שלום. המלך ביקש מאמדי כנעאן שהיה לפני כשבוע לארבע משלחת מנכבדי עזדה על סנם שאלת יצאו ויצטרפו לדיוני הפסגה הערבית. על הנכבדים להסביר את המציאות כפי שהם חיים ואת ההכרח בפתרון מהיר ככל האפשר. "את גבך לא יגרדו אלא צפורניך" אומר המושל הערבי. "אין דומה שומר המכות לאלה אשר מקבלם". אם נכבדי הגדה יצאו לפסגה הם יוכלו לשכנע את נאצר יותר מאשר הוסיין. הוסיין לבדו עם כל רצונו לא יוכל לשכנע לבדו. אנוור ממליץ, אפנם בהיסוס, להענות לבקשת המלך. אנוור משוכנע שנאצר התעורר מחלומות ההתפשטות הערבונית שלו והוא מחפש מוצא של כבוד לבעיות. נסיגתו מסיפון, כשלונו בדרום ערב, כשלון המלחמה עם ישראל כל אלה חנן עובדות שהוא מכיר בהן. אין לתת לשוקיירי לבדו לייצג העם הפלשתינאי. אם תבוא משלחת מהגדה היא הובל לחלק משוקיירי את תוארו כמייצג הפלשתינאים.

אמרתי שאביא הנושא לשקול רוה"מ. עם זאת הנני מתפס להמליץ בפניו על נקיטת עמדה חיובית. עובדה היא שהקופץ הקטן של הנכבדים מן הגדה אפי כאשר הם מתכנסים מתחילה ביניהם תחרות של נקיפת עמדה קיצונית. "האספה הלאומית" הנה עדות אחת לדברי. ההחלטות של "הועדה המייעצת" שנתכנסה לאחרונה בירושלים הנה עדות נוספת לכך.

אל-חמיב שלל את הערכתי והסוסי : יש להעביר לראשי מדינות ערב את המציאות הישראלית. הוא עצמו חשב את עצמו כמוטחה לישראל לפני המלחמה. קרא בהתמדה עתונות ושאר חומר. רק עתה מבין הוא עד כמה היו ידיעותיו קלושות ומפיטמו בלתי מדוייקת. אין איש מאנשי הגדה מאמין בתחרונות בדרכי מלחמה. הרוסים לא ילחמו מלחמת הערבים והערבים עצמם לא ינצחו ישראל. אין לערבי הגדה זמן לחכות ואין מקום לאשליות. יש צורך בהסדר. הוא משוכנע שהוסיין רוצה הסדר וכי נאצר עומד מאחוריו. יש לו ידיעות בדוקות בנושא זה. נכבדי הגדה אינם קוצוניים ובישיבותיהם והתייעצויותיהם אין הם נוקפים עמדה קצונית. הוא מאמין ששלימותם תעזור. הסתלוקת בין נאצר לבין ישראל איננה לגבי עצמם והתכרה בהסדר. ישראל תובעת הסדר כולל מיד בעוד נאצר תובע נסיגה בשלב ראשון והסדר בשלב שני. שמא ניתן להשיג לישראל ערבויות בינלאומיות - או"ם, אמריקניות רוסיות או אחרות שתאפשרנה לישראל לסגת ועל ידי כך לעמוד הפתח לפו"ם עם נאצר ? הלוא אפשר לעשות סידורים שיבטיחו שהשתחים מהם תיסוג ישראל יהיו מפורזים.

הסברתי לו שמפורזים קיימים על הנייר. שלקח 56 מחיבנו לדון בהסדר כולל ולא בנסיבות שאין מרושן אלא צער ראשון לקראת מלחמה נוספת.